

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง
ที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

THE DEVELOPMENT OF ACTIVE LEARNING MANAGEMEN
MODEL FOR ENHANCE OF ACTIVE CITIZENSHIP
COMPETENCIES OF PRATHOMSUEKSA STUDENTS

ศุภชัย สมนวน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2565

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง
ที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE DEVELOPMENT OF ACTIVE LEARNING MANAGEMEN
MODEL FOR ENHANCE OF ACTIVE CITIZENSHIP
COMPETENCIES OF PRATHOMSUEKSA STUDENTS

SUPACHAI SOMNUAL

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Educational Science & Learning Management)
Faculty of Education, Srinakharinwirot University

2022

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมือง
ที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ของ

ศุภชัย สมนวน

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย สุชาติโนบล) (รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิ์จัญญ)

..... ที่ปรึกษาร่วม กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งทิภา แย้มรุ่ง) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ สีเขียว)

ชื่อเรื่อง	การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ผู้วิจัย	ศุภชัย สมนวน
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2565
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติชัย สุธาสีโนบล
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุ่งทิวา แยมรุ่ง

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การออกแบบและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง 4) การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พบว่า ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ ได้แก่ ความรู้ทางการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรมและประเพณี 2) ด้านทักษะ ได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา 3) ด้านคุณลักษณะและเจตคติ ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีคุณธรรมจริยธรรม ผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่าระดับความเหมาะสม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.53, SD = 0.61) การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า มีองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ขั้นตอนกระบวนการของรูปแบบ ผู้วิจัยเรียกว่า SOCIAL Model ประกอบด้วย 1) ขึ้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา 2) ขึ้นดึงความรู้เดิม 3) ขึ้นการร่วมมือกันทำงาน 4) ขึ้นการแสวงหาความรู้ 5) ขึ้นการประยุกต์ใช้เชิงรุก 6) ขึ้นนำสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่ามีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.65, SD = 0.55) โดยมีการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.47, SD = 0.74)

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Title	THE DEVELOPMENT OF ACTIVE LEARNING MANAGEMEN MODEL FOR ENHANCE OF ACTIVE CITIZENSHIP COMPETENCIES OF PRATHOMSUEKSA STUDENTS
Author	SUPACHAI SOMNUAL
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2022
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Kittichai Suthasinobol
Co Advisor	Assistant Professor Dr. Rungtiwa Yamrung

The objectives of this research are to study the components of the active citizenship competencies aiming to develop and study the efficiency and the effectiveness of the active learning management model, using research development and methodology consisting of four procedures: (1) to study and analyze fundamental information; (2) to design and develop a learning management model; and (3) to conduct an experiment using a designed learning management model; (4) to evaluate the effectiveness and to improve the model. Samples were chosen from Grade Five students from Piboonbumpen Demonstration School, Burapha University, with a total of 30 students, using a cluster random sampling technique. The study of the components of active citizenship are as follows: (1) understanding of politics, being a good, democratic citizen, the law and the constitution, and national traditions and culture; (2) aspects of thinking skills, critical thinking skills and problem-solving skills; (3) aspects of characteristics and attributes consisting of respect for others, social responsibility, civic participation, acceptance of individual differences, and morals and ethics. From the evaluation of five experts, appropriateness was at the highest level (average = 4.53, SD=0.61). The development of the active learning management model included the principles, objectives, management of the learning process, measurement and evaluation. The SOCIAL MODEL learning process had six steps: (1) situation problem; (2) original knowledge; (3) collaboration; (4) information gathering; (5) active application; and (6) leads to reflection and assessment. From the evaluation, the efficiency of the active learning management model was at the highest level (average = 4.65, SD = 0.55). Evaluation of the effectiveness of the active learning management model showed that the mean score of active citizenship competencies after receiving learning activities using the active learning management model had a significant difference at a level of .05 level than before attending class. Moreover, student satisfaction of learning activities used active learning management model at a high level (average = 4.47, SD = 0.74)

Keyword : Active Learning management model, Active citizenship competencies, Active learning

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาให้ความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติชัย สุภาสิโนบล ประธานที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งทิวา แยมรุ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาเมตตา ดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความ กรุณาไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ฤทธิจัญญ ประธานสอบปากเปล่า ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ สีเขียว กรรมการสอบปาก เปล่า ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าช่วยตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ของปริญญานิพนธ์ให้มีความ ครบถ้วนความสมบูรณ์ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาเสียเวลาช่วยเหลือให้คำแนะนำตรวจ แก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้มีคุณภาพ

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่เป็นผู้ ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ความรู้แก่ผู้วิจัยอย่างมากมาย เป็นกำลังใจในการศึกษาตามหลักสูตรของ ภาควิชาและให้ข้อเสนอแนะในการแสวงหาความรู้ในการทำวิจัยให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา นักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย ในครั้งนี้ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ ที่มีส่วนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไป ด้วยดี

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใดๆ หากเกิดขึ้นจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบ ความดีงามแต่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือผู้วิจัยจน ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ศุภชัย สมนวน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	7
ความมุ่งหมายของการวิจัย	7
ความสำคัญของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
กรอบแนวคิดการวิจัย	12
สมมติฐานการวิจัย.....	13
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
1. แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	14
1.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	14
1.2 ประเภทของรูปแบบการจัดการเรียนรู้.....	15
1.3 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	17
1.4 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	18

2.5.5.2 แนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสาน.....	39
2.5.5.3 ลักษณะของการเรียนรู้แบบผสมผสาน	41
3. กรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model.....	52
3.1 ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model	52
3.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model	54
3.2.4 การวัดและประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model	69
4. แนวคิดสมรรถนะ	69
4.1 ความหมายของสมรรถนะ.....	69
4.2 แนวคิดของสมรรถนะ	70
4.3 องค์ประกอบของสมรรถนะ	74
5. แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	76
5.1 ความหมายของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	77
5.2 ความสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	78
5.3 การพัฒนาการทางการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย	79
5.4 ความหมายของความเป็นพลเมือง.....	81
5.5 คุณลักษณะของความเป็นพลเมือง	82
5.6 แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง	84
6. แนวคิดความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship)	86
6.1 ความหมายของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง.....	86
6.2 แนวคิดของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	89
6.3 คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	92
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	101
7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	101

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง.....	105
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	113
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R ₁)	114
1.1 ศึกษาเป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมืองและ สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	114
1.2 ศึกษาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง.....	115
1.3 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจัดการเรียนรู้เชิงรุก	117
ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development: D ₁).....	118
2.1 การยกย่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	119
2.2 การพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	121
ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง (Research: R ₂)	142
ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้ (Development: D ₂)	144
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	146
1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	146
2. ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	154
3. ผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปทดลองใช้	166
4. ผลการปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา หรือ SOCIAL Model.....	170
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	177
สรุปผลข้อมูล.....	177
อภิปรายผล	179
ข้อเสนอแนะ	186
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	186
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	187

บรรณานุกรม	189
ภาคผนวก.....	208
ประวัติผู้เขียน.....	267

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 สรุปแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	45
ตาราง 2 สรุปเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนกระบวนการ SOCIAL Model	58
ตาราง 3 สรุปบทบาทผู้สอนและผู้เรียนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model.....	63
ตาราง 4 สังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship Competency)	97
ตาราง 5 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	109
ตาราง 6 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	111
ตาราง 7 กำหนดการแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model	124
ตาราง 8 กำหนดการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model	125
ตาราง 9 การวิเคราะห์เนื้อหาสาระในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของแบบทดสอบวัดความรู้ .	133
ตาราง 10 จำนวนแบบทดสอบวัดความรู้ที่คัดเลือกและมีคุณภาพตามเกณฑ์	134
ตาราง 11 จำนวนข้อคำถามของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	135
ตาราง 12 จำนวนข้อคำถามของทักษะการคิดแก้ปัญหาที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย .	136
ตาราง 13 จำนวนข้อคำถามของทักษะการคิดขั้นสูงที่คัดเลือกและมีคุณภาพตามเกณฑ์	137
ตาราง 14 จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม	139
ตาราง 15 จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม	140
ตาราง 16 จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม	141
ตาราง 17 แบบแผนการทดลองการวิจัย	143
ตาราง 18 ผลการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจากผู้เชี่ยวชาญ	150

ตาราง 19 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก.....	158
ตาราง 20 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ	162
ตาราง 21 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากผู้เชี่ยวชาญ.....	163
ตาราง 22 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับประถมศึกษา	166
ตาราง 23 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา	167

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	12
ภาพประกอบ 2 กรวยแห่งการเรียนรู้ (Cone of Learning)	21
ภาพประกอบ 3 The Experiential Learning Cycle	35
ภาพประกอบ 4 แผนผังโน้ตทัศน์การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์	36
ภาพประกอบ 5 แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	44
ภาพประกอบ 6 ความเชื่อมโยงของทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model.....	57
ภาพประกอบ 7 กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ SOCIAL Model	62
ภาพประกอบ 8 คำคําสั่งของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model.....	63
ภาพประกอบ 9 โมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model)	71
ภาพประกอบ 10 Linking competency and competence to performance	72
ภาพประกอบ 11 THE CONCEPTUAL FRAMEWORK OF COMPETENCY: กรอบแนวคิด เกี่ยวกับสมรรถนะ	73
ภาพประกอบ 12 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ	75
ภาพประกอบ 13 สรุปองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	101
ภาพประกอบ 14 สรุปขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	114
ภาพประกอบ 15 สรุปขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้	119
ภาพประกอบ 16 สรุปองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	150
ภาพประกอบ 17 กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model.....	157

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการสร้างพลเมืองไทยให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีความเข้มแข็ง เริ่มต้นจากการพัฒนา กฎหมาย นโยบาย แผนการศึกษา และหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้น เป็นพลเมืองที่ดีต่อครอบครัว ชุมชนในท้องถิ่น สังคม ประเทศชาติ เป็นพลโลก และเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง เพราะเด็กและเยาวชนคือกำลังที่สำคัญของชาติ ดังในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 อันเป็นกฎหมายหลักสูงสุดในการปกครองประเทศที่ยังคง ดำรงเจตนารมณ์ ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาเสริมสร้างให้ ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความรู้ความเชี่ยวชาญตามความถนัดของ บุคคลและมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ภายในครอบครัว ต่อชุมชนในท้องถิ่น ต่อสังคมและ ประเทศชาติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ, 2560) แผนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ได้มีหลักการสำคัญในการพัฒนาโดยได้ ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เป็นพลเมืองที่มีวินัย มีความเข้มแข็ง มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และทัศนคติที่เป็นค่านิยมที่ดี มีสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีจิตสาธารณะและทำ ประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียนและโลก (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) นอกจากนี้ ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในด้านการ สร้างความมั่นคงให้กับประเทศ ได้กล่าวถึงเรื่องการเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย สร้างจิตสำนึกของคนในชาติให้มีความจงรักภักดีและธำรง รักษาสถาบันหลักคือชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580, 2561) แนวคิดของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีจุดเริ่มต้นมาจากคำว่า พลเมือง ในนครรัฐของกรีก โบราณ ที่สมาชิกของรัฐจะได้รับสิทธิตามที่รัฐให้และถูกใช้กันเรื่อยมาในประวัติศาสตร์ในทุก ประเทศ ต่อมาได้เกิดคำว่าพลเมืองดีที่มีคุณลักษณะตามที่รัฐต้องการ จากนั้นเกิดคำว่า ความเป็น พลเมืองโลกหรือพลเมืองสากล (Global citizenship) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกของ ประชาคมโลก ส่วนคำว่าพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) เป็นคำที่เกิดมาล่าสุด ซึ่งแนวคิด นี้ได้สนับสนุนให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งแทนที่จะพึ่งพารัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว แต่มีความ สำคัญรับผิดชอบและเสียสละเวลาในการมีส่วนร่วมเพื่อชุมชนและสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ทำให้ ประเทศประชาธิปไตยต่างๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญ พลเมืองที่เข้มแข็งจึงเป็นรากฐานที่แท้จริงของ ประชาธิปไตย ประเทศไม่ได้อยู่ได้เพราะรัฐธรรมนูญ เพราะกฎหมาย แต่ประเทศจะอยู่ได้ด้วยกำลัง

ของพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548; สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560) ลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง คือ เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ไม่นิ่งดูดายในประเด็นปัญหาในชุมชน เป็นผู้มีความรู้รอบด้านอย่างลึกซึ้งในทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รู้จักบทบาท สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ สนใจและติดตามข้อมูลข่าวสารประจำวัน มีทักษะและคิดอย่างมีเหตุผล มีการคิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีวิจารณญาณ สามารถคิดตัดสินใจแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎระเบียบกติกาทางสังคม มีความสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เสียสละอุทิศเวลาที่จะเข้าไปร่วมกิจกรรมในชุมชนและสังคมในประเด็นความเป็นธรรมทางการเมือง ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มองเห็นถึงความเท่าเทียมกันทางสังคมโดยเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติมีความยุติธรรมกับทุกคน และมีความรู้สึกภูมิใจและอนุรักษ์ในประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม (Børhaug, 2010; Hoskins, Villalba, & Saisana, 2012; McManus & Taylor, 2009; Papa & Milioni, 2013; ญาศินี เกิดผลเสริฐ, 2558; วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558; ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556)

ถึงแม้ว่ากฎหมายและนโยบาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างให้เด็กและเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีและมีความเข้มแข็ง แต่จากสถานการณ์ปัญหาในการสร้างความเป็นพลเมืองของสังคมไทยตลอด 80 ปีที่ผ่านมา พบว่า คุณภาพของพลเมืองในด้านสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับต่ำ ทั้งคุณภาพในด้านความรู้ทางพลเมือง รวมถึงทักษะความสามารถ ทักษะคิด และคุณลักษณะ คนในประเทศจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่รู้จักรับสิทธิของผู้อื่น ประสบปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม ยึดประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม เกิดปัญหาทางด้านความมั่นคงอันเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและขยายวงกว้าง เช่น การละเมิดสถาบันหลัก เกิดความขัดแย้งของคนในชาติ เกิดปัญหาทางอุดมการณ์และความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยมีการละเมิดกฎหมายและสิทธิของผู้อื่น ภาพความขัดแย้งที่เกิดจากความคิดเห็นที่แตกต่างที่ต่างฝ่ายไม่ยอมรับความเห็นต่างหรือการชุมนุมที่มีการรุกรานสิทธิหรือการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่โน้มนำไปสู่ความรุนแรง ข้อเท็จจริงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาฐานรากของการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ยังขาดความเข้มแข็ง (ถวิลวดี บุรีกุล, 2557; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) สอดคล้องกับโครงการการศึกษาความเป็นพลเมืองและพลเมืองระดับนานาชาติ (ICCS : International Civic and Citizenship Education Study 2009) โดยได้ทำการศึกษาพลเมืองของไทย พบว่า ผู้เรียนมีความรู้และพฤติกรรมพลเมืองน้อย มีความเชื่อว่ารัฐบาลแทรกแซงการตัดสินใจของศาล แม้ว่าจะมีหลักสูตรในการสร้าง

เป็นพลเมืองในแต่ละระดับการศึกษา แต่การสอนในปัจจุบันยังไม่สามารถสอนให้เยาวชนนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงในเรื่องของความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ขาดการรู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น ขาดการทำหน้าที่ของตนเองที่พึงกระทำต่อสังคม ขาดการมีส่วนร่วมในประเด็นทางสังคม และทางการเมือง ขาดการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และควมมีระเบียบวินัยที่จะรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่นและเคารพในกฎหมายบ้านเมือง ส่งผลให้ประเทศเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, น. 26) นอกจากนี้ ในงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า พบว่า เยาวชนขาดการวิเคราะห์เหตุผลและมองไม่เห็นภาพของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระบอบประชาธิปไตย ขาดความเข้าใจถึงการเคารพสิทธิผู้อื่น ยึดความเห็นของตนเองโดยไม่สนใจความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน และเห็นว่าการเอาเปรียบบุคคลอื่นเป็นเรื่องธรรมดา จึงสำนึกรับผิดชอบน้อย โดยพบว่า ร้อยละ 49.2 ของเยาวชนไม่สนใจติดตามข่าวสารความเป็นไปของสังคม ร้อยละ 44.8 ของเยาวชนไม่สนใจความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และมีเพียงร้อยละ 2.2 ของเยาวชนที่มีการพูดคุยเรื่องการเมืองการปกครอง ส่งผลให้พลเมืองขาดความเข้มแข็งที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเด็นความยุติธรรมในชุมชนและสังคม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551) การที่บุคคลไม่มีคุณลักษณะของพลเมืองที่เข้มแข็งตามระบอบประชาธิปไตย คิดอย่างไม่มีการเหตุและผล ไม่มีระเบียบวินัย ใช้เสรีภาพอย่างไม่ถูกต้อง ส่งผลกระทบทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ทั้งนี้ การพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพ มีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันเพื่อตั้งรับกับวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547) จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างเยาวชนของชาติให้มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ในระบบการศึกษาได้มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยระบุในมาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ.2561 และจุดมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 สรุปได้ว่าการเน้นพัฒนาให้เป็นพลเมืองที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ มีความรู้คู่คุณธรรม มีประเพณีและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต เน้นปลูกฝังคนในชาติให้เป็นผู้มีอุดมการณ์ และมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตย มีความรักชาติ เคารพสิทธิ เสรีภาพของคนอื่น เคารพกฎระเบียบกฎหมายของบ้านเมือง มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ด้วยความยุติธรรมในสังคม เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีจิตอาสามุ่งเน้นรักษาผลประโยชน์เพื่อส่วนรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559,

น. 47-48) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนด วิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการทางด้านร่างกายและ จิตใจ มีความรู้คู่คุณธรรมที่มีความสมดุลกัน ปฏิบัติกิจที่น่าให้ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นำไปสู่ในความเป็นพลเมืองของไทยที่มีคุณภาพและก้าวเข้าสู่ ความเป็นพลเมืองของโลกที่สมบูรณ์ โดยเนื้อหาในหลักสูตรที่เป็นแกนหลักที่จะส่งเสริมความเป็น พลเมืองที่มีความเข้มแข็ง คือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิชาบังคับในสาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม นอกจากนี้ยังให้เปิดโอกาสให้ทางสถานศึกษา สามารถจัดสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในรายวิชาเพิ่มเติม รวมถึงการบูรณาการสอดแทรกเข้าไปใน เนื้อหารายวิชาอื่นๆ และกิจกรรมเสริมนอกห้องเรียน เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อนำไปสู่ จุดมุ่งหมายที่ระบุไว้ในหลักสูตรได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

ถึงแม้ว่าในระบบการศึกษาจะมีหลักสูตรที่ชัดเจนในการส่งเสริมสมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง แต่ยังมีปัญหาในการสอนของครูในชั้นเรียนที่เน้นเนื้อหาเป็นหลักเพื่อไปใช้ สอบเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน และรู้สึกยากในการ เรียน ขาดความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับชีวิตจริงที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเรียนแล้วไม่ ได้ผลอะไรกับตนเอง นอกจากนี้ยังขาดทักษะการคิด เรียนรู้เป็นทีม และฝึกหาแนวทางแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นด้วยตัวนักเรียนเอง อันทำให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะอันเป็นผลรวมของความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ ที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงได้ยาก (รัชนี อิมอก, 2561; สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2557) สอดคล้องกับผลการ สัมภาษณ์ความคิดเห็นของเยาวชน 4,000 คน โดยสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอนที่เน้น ทฤษฎีมากกว่าการประยุกต์ในการทำงานได้จริง (มูลนิธิเพื่อคนไทย, 2557 ก, น. 12-14) ดังนั้น การพัฒนาคนในด้านการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นวิชา ไม่เน้นคนจะส่งผลเสียต่อการพัฒนา ประเทศ เป็นการศึกษาที่ทำให้คนเห็นแก่ตัว ขาดความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ขาดระเบียบ วินัยและสำนึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรเร่งจัดกิจกรรมการเรียนทั้งใน และนอกห้องเรียน เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้อันส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (ประเวศ วะสี, 2552)

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ ซึ่งเป็นแนวคิดเริ่มต้นจากศาสตราจารย์ เดวิด แม็คเคลแลนด์ (David McClelland) ได้พัฒนาแบบทดสอบทางบุคลิกภาพเพื่อศึกษาบุคคลที่ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีทัศนคติและนิสัยอย่างไร สมรรถนะจึงเป็นบุคลิกลักษณะของคนที่ ซ่อนอยู่ภายในของแต่ละคน อันประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะที่สำคัญ อัน

เป็นความสามารถในการทำงานให้ได้มาตรฐาน ทำให้เกิดการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดของคนในองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548, น. 2-3) โดยมีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความรู้ เป็นข้อมูลหรือสิ่งที่ถูกสั่งสมที่รับเข้ามาเชื่อมเข้ากับความรู้ที่มีอยู่เดิมหรือความรู้เก่าจนเกิดความเข้าใจในการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ ผ่านการศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ จากการศึกษาด้วยตัวเอง และการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น 2) ด้านทักษะ เป็นความสามารถที่แสดงออกจากการปฏิบัติทางกาย และทักษะทางปัญญาในระดับทักษะในการคิด เช่น ทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดแก้ไขปัญหา เป็นต้น เป็นทักษะที่มีความคิดซับซ้อนในข้อมูล หรือทักษะทางสังคม ทักษะเป็นความสามารถที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนา และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญและ 3) ด้านคุณลักษณะ คือ คุณสมบัติหรือคุณลักษณะทางด้านจิตใจ เช่น ความคิด ความรู้สึก เจตคติ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนบุคคล เป็นลักษณะประจำตัวหรือคุณสมบัติ เฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยง่ายและต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้พวกเขาสามารถอยู่ในสังคมร่วมกันอย่างสันติสุข (Parry & 1997; อภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2547) จากการศึกษาแนวคิดและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งและแนวคิดของสมรรถนะดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สรุปสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็งที่เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี 2) ด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย ทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะหรือทักษะในการคิดแก้ปัญหา 3) ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและการมีคุณธรรมและจริยธรรม

แนวคิดการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในช่วงศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก อันเป็นรูปแบบที่เน้นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนที่มีความหลากหลายผ่านการอ่าน ฟัง พูด เขียน อภิปราย การตั้งคำถามที่ท้าทายในการแก้ไขปัญหา เปิดโอกาสให้ได้ลงมือปฏิบัติสามารถค้นพบความรู้ด้วยตนเอง สามารถเชื่อมโยงข้อมูลความรู้และประสบการณ์ มีทักษะการคิดระดับสูง มีปฏิสัมพันธ์แบบร่วมมือร่วมใจกันทำงาน และเน้นสร้างเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ (Bonwell & Eison, 1991; Felder & Brent, 2009; Meyers & Jones, 1993; กิตติชัย สุทธิโนบล, 2559; ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2556) ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สรุปได้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียน เป็นผู้ที่มี

ส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง ได้รับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง มีปฏิสัมพันธ์ ทำงานกลุ่มร่วมมือกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบและวินัยในการเรียน สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริง 2) ด้านผู้สอน ผู้สอนเป็นผู้ชี้แนวทางและให้ความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สามารถลงมือปฏิบัติสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดหาสถานการณ์หรือตั้งคำถามที่กระตุ้นและท้าทายให้เกิดความคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา สนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจกันทำงาน ผู้สอนจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับของจริง 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ลงมือทำและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง เขียน และคิดแก้ปัญหา ตั้งคำถามให้มีความท้าทายและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมความร่วมมือร่วมใจกันเรียนรู้มากกว่าการแข่งขัน และสามารถที่จะบูรณาการข้อมูลข่าวสารและเชื่อมโยงความรู้เพื่อประยุกต์ใช้จริงได้ 4) ด้านการวัดประเมินผล เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Bonwell & Eison, 1991; ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2553; ไพศาล บรรจสุวรรณ์, 2561; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความยืดหยุ่นทั้งในส่วนบุคคลและการพัฒนาชุมชนผ่านประสบการณ์ (การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการสะท้อนกลับ) ส่งเสริมประสิทธิภาพของสมรรถนะส่วนบุคคลและสร้างชุมชนเข้มแข็ง สามารถสร้างค่านิยมการมีส่วนร่วมในกิจการเพื่อสังคมและสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Bedford, Marsh, & Wright, 2006)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน ยังขาดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยตรง ที่ครูผู้สอนได้นำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงขอเสนองานวิจัย เรื่อง พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้แนวคิดการพัฒนารูปแบบร่วมกับกรอบการดำเนินการวิจัยและพัฒนา ได้สังเคราะห์ได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁) เป็นขั้นตอนที่ศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี สภาพการณ์ปัญหา การพัฒนารูปแบบและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ 2) การออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Development: D₁) เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดทฤษฎี จากเอกสารหนังสือและงานวิจัยมาสังเคราะห์กำหนดเป็น

องค์ประกอบของรูปแบบและนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพของรูปแบบ 3) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง (Research: R₂) เป็นขั้นตอนที่นำไปทดลองใช้กับผู้เรียนเพื่อประเมินหาประสิทธิผลของรูปแบบ 4) การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development: D₂) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและรูปแบบที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดการเรียนรู้แบบที่เน้นประสบการณ์ และแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในการพัฒนารูปแบบสู่คุณภาพผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ จากวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์จริง จนค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้ จากการค้นคว้าเอกสารหนังสือและงานวิจัยที่ผ่านมาจึงทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าแนวคิดดังกล่าว มีความสำคัญและส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียนได้ และจะเป็นประโยชน์ต่อครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา เป็นแนวทางในการออกแบบการสอนในชั้นเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีเป้าหมายที่จะสร้างนักเรียนให้มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองให้มีความเข้มแข็งที่ประเทศต้องการ อันเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพคนไทยในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนมืองค์ประกอบอะไรบ้าง
2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาควรมีลักษณะอย่างไรและมีประสิทธิภาพอย่างไร
3. เมื่อนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาไปใช้จะมีประสิทธิผลอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

3.1 เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

3.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ความสำคัญของการวิจัย

1. ช่วยพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในการเพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาประเทศสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579 และมาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ.2561 ที่เน้นให้ใฝ่เรียนรู้และมีสมรรถนะที่เกิดจากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในด้านต่างๆ

2. สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยการนำหลักการ แนวคิดและทฤษฎีมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนให้มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้อันประโยชน์ในการดำรงชีวิตโลกปัจจุบัน

3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งพัฒนาขึ้นมาจะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา อันเกี่ยวข้องกับการสอนความเป็นพลเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางของการพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เชิงรุกอื่นๆ ได้ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 5 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 150 คน ซึ่งแต่ละห้องเรียนได้จัดนักเรียนแบบคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2564 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จากห้องเรียนทั้งหมด 5 ห้อง โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 30 คน

ตัวแปรที่วิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่

2.1 สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการออกแบบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยใช้ขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁) เป็นขั้นตอนที่ศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี สภาพการณ์ปัญหา การพัฒนารูปแบบ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ 2) การออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Development: D₁) เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารหนังสือและงานวิจัยมาสังเคราะห์กำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบและนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพของรูปแบบ 3) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง (Research: R₂) เป็นขั้นตอนที่นำไปทดลองใช้กับนักเรียนเพื่อประเมินหาประสิทธิภาพของรูปแบบ 4) การปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้ (Development: D₂) เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขให้รูปแบบมีความเหมาะสมมีความสมบูรณ์ในการพัฒนาต่อไป

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ลักษณะหรือแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการและเป็นระบบโดยมีองค์ประกอบทางกระบวนการหรือขั้นตอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์ 3) กระบวนการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยใช้คำว่า SOCIAL Model แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นเผชิญหน้ากับสถานการณ์ปัญหา (Situation problem = S) ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O) ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C) ขั้นที่ 4 ขั้นแสวงหาความรู้ (Information gathering = I) ขั้นที่ 5 ขั้น

ประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application = A) ขั้นที่ 6 ขั้นสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล (Lead to reflection and assessment = L) และ 4) การวัดผลและประเมินผล

3 ประสิทธิภาพของรูปแบบ หมายถึง คุณภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งฉบับร่างที่พัฒนาขึ้นโดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งวัดจากแบบประเมินความสอดคล้อง โดยถ้าคะแนนเฉลี่ยของความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ขึ้นไป และแบบประเมินความเหมาะสมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และความเหมาะสมน้อยที่สุด

4. ประสิทธิผลของรูปแบบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยพิจารณาจาก

4.1 คะแนนสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ที่วัดได้จากแบบทดสอบวัดความรู้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง และแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

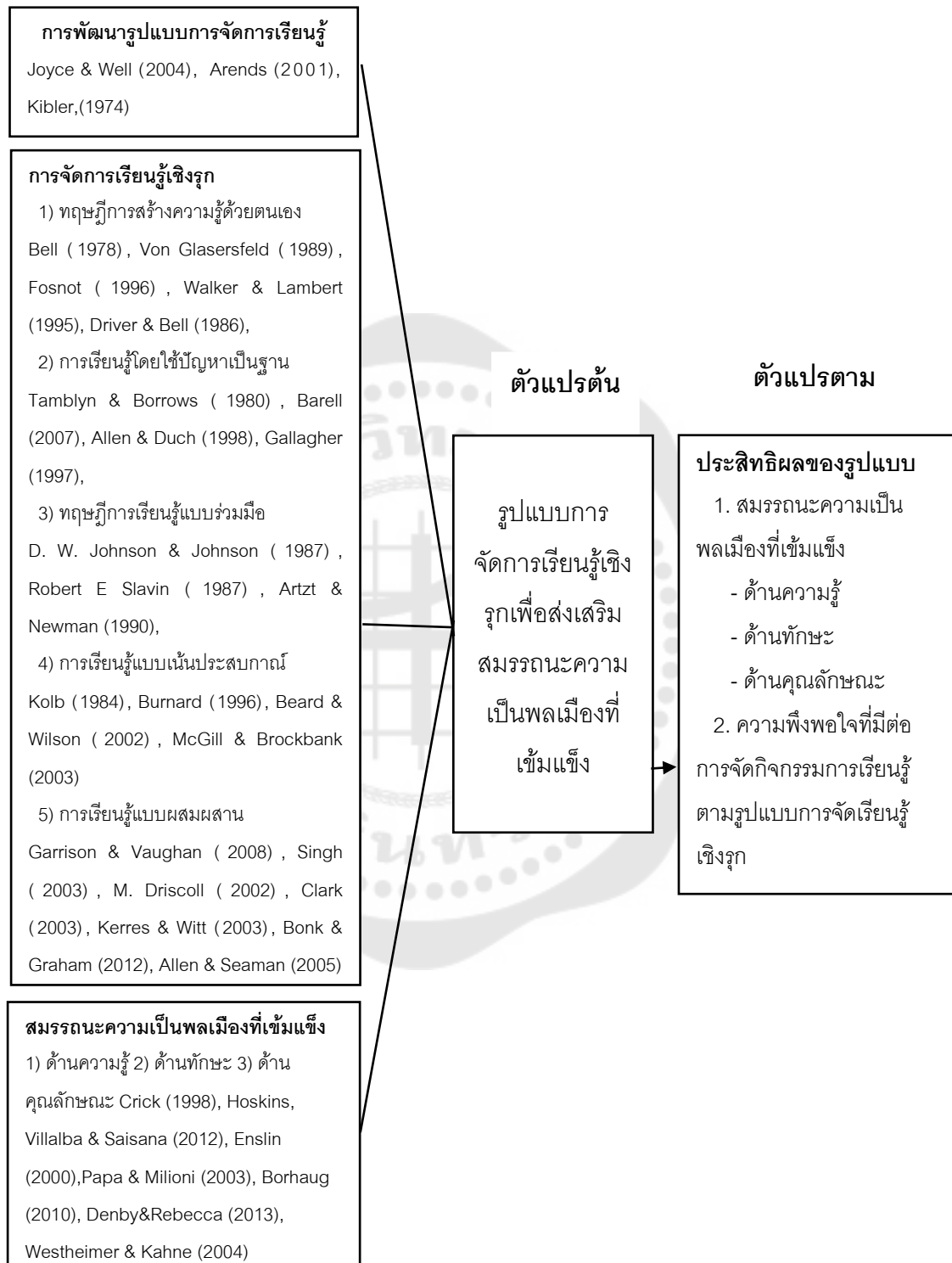
4.2 คะแนนความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่วัดได้จากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

5. สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ความสามารถของคนที่ซ่อนอยู่ภายในของแต่ละคน ที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะหรือเจตคติที่สำคัญ อันเป็นความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี โดยวัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา วัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูงก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ที่ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่น และกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม โดยวัดได้จากการทำแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งก่อนเรียนและหลังเรียน

6. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง ความรู้สึกชื่นชอบและความสนุกสนานของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประเมินโดยแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างขึ้น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐาน แนวทางในการวิจัย โดยศึกษารายละเอียดตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้
2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
3. กรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SOCIAL Model
4. แนวคิดสมรรถนะ
5. แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง
6. แนวคิดความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

1.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ได้มีนักการศึกษาต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้หรือรูปแบบการสอนที่เป็นคำที่มีความหมายเดียวกันในแนวทางที่สอดคล้องกันไว้หลายท่าน ดังเช่น กู๊ด (Good, 1973, p. 371) กล่าวว่า เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายเพื่อให้บุคคลมีรูปแบบทางพฤติกรรมที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ เซย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส (Saylor, Alexander, & Lewis, 1981, p. 271) ให้ความหมายว่าเป็นแบบหรือแผนของการสอนแบบหนึ่งที่มีจุดเน้นเฉพาะเจาะจง ซึ่งในแต่ละรูปแบบอาจมีจุดหมายที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ดิวค (Duke, 1990, p. 96) ให้ความหมายว่า เป็นวิธีการที่ครอบคลุมในการเรียนการสอนว่า โดยทั่วไปแล้วมาจากทฤษฎีการศึกษาและกำหนดสมมติฐานเกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนควรได้รับ รูปแบบจะได้รับการทดลองวิจัย เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพ เน้นกระบวนการเรียนรู้และครูต้องได้รับการฝึกปฏิบัติอบรม ไม่มีรูปแบบจัดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด บางรูปแบบสามารถใช้ได้ตามความเหมาะสม เพราะแต่ละรูปแบบจะมีจุดอ่อนและแข็งที่ไม่เหมือนกัน และดริสคอล (M. P. Driscoll, 1994, p. 333) กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่มีการดำเนินการเป็นขั้นตอน ที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้เฉพาะโดยมีหลักการที่ชัดเจน หลักทฤษฎีที่ครอบคลุม ได้ผ่านการตรวจสอบผลทำให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบ สอดคล้องกับ กันเทอร์

เอสเทสและชวาบ (Gunter, Estes, & Schwab, 2007, p. 63) ให้ความหมายว่า เป็นขั้นตอนกระบวนการที่มีรายละเอียดที่นำไปสู่ผลการเรียนที่มีลักษณะเฉพาะ รูปแบบจะขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่ต้องการ ควรเลือกวิธีการกับผลลัพธ์ที่นักเรียนมีคาดหวังไว้จากการเรียนให้สอดคล้องกัน นอกจากนี้ เอกเกนและคอคซ์ (Eggen & Kauchak, 2010, p. 409) ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการที่ถูกออกแบบ โดยทฤษฎีการเรียนรู้เป็นพื้นฐาน มีขั้นตอนการออกแบบเฉพาะ ผ่านการทดสอบการวิจัย เป็นแนวทางในการสอนสำหรับครู เพื่อช่วยให้นักเรียนผ่านจุดประสงค์ที่ระบุไว้ ทั้งเนื้อหาความรู้ที่ลึกซึ้งและทักษะต่างๆ ที่จำเป็น สอดคล้องกับจอยซ์ เวลล์และควาฮุน (Joyce, Weil, & Calhoun, 2004, p. 7) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนว่าหมายถึง การสอนที่ทำให้นักเรียนได้รับรู้ข้อมูลทางความคิด ทักษะ ค่านิยม แนวทางการคิด และการแสดงออก รวมทั้งสอนในวิธีการเรียน อันที่จริงผลการเรียนที่สำคัญที่สุดในระยะยาวของนักเรียน คือ การเพิ่มทักษะการเรียนโดยง่าย และมีประสิทธิภาพ ซึ่งอันเกิดจากที่นักเรียนได้รับเนื้อหาความรู้และทักษะต่างๆ เป็นการเพิ่มกระบวนการเรียนให้สูงขึ้น นอกจากนี้ นักการศึกษาไทย ได้กล่าวถึงรูปแบบการสอนไว้ว่าเป็นลักษณะหรือสภาพของการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบแผนการดำเนินการสอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับทางปรัชญาทฤษฎีแนวคิด หลักการหรือความเชื่อต่างๆ โดยมีการจัดไว้เป็นขั้นเป็นขั้นตอน ได้มีการทดสอบแล้วว่ามีประสิทธิภาพ อาศัยวิธีการและเทคนิคการสอนต่างๆ ผ่านการพิสูจน์ทดสอบประสิทธิภาพจึงจะสามารถไปใช้สอนให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นๆ (ทิตินา แชมมณี (2562, น. 222-223) ชนาธิป พรกุล (2557, น. 122) บุญเลี้ยง ทุมทอง (2559, น. 59) บุญชม ศรีสะอาด (2541, น. 140)

จากที่นักวิชาการได้ให้ความหมายสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ หมายถึง สภาพหรือลักษณะหรือแบบแผนที่จัดขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนกระบวนการที่เป็นระบบตามหลักการแนวคิด ปรัชญาและทฤษฎีหรือความเชื่อต่างๆ โดยมีองค์ประกอบทางกระบวนการหรือขั้นตอนที่ได้รับการทดลองจากกระบวนการวิจัยพิสูจน์ทดสอบประสิทธิภาพจึงจะสามารถไปใช้สอนให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบนั้นๆ

1.2 ประเภทของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ได้มีนักการศึกษา กล่าวถึงประเภทของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไว้หลายท่าน ดังเช่น จอยซ์และคณะ (Joyce et al., 2004, pp.23-38) ได้แบ่งประเภทรูปแบบออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

- 1) รูปแบบที่เน้นการประมวลผลข้อมูล ในกลุ่มนี้ จะเน้นให้นักเรียนสามารถรับข้อมูลเนื้อหา มาประมวลผลและจัดระเบียบข้อมูลเพื่อให้เข้าใจถึงประเด็นปัญหา หาหนทางแก้ปัญหา เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาสร้างแนวความคิดมโนทัศน์ การทดสอบสมมติฐาน กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์

และเพิ่มสติปัญญาโดยทั่วไป ตัวอย่าง เช่น รูปแบบที่เน้นการคิดแบบอุปนัย (Inductive thinking) ของ ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba) รูปแบบมโนทัศน์ (Concept attainment) ของ เจอโรม บรูเนอร์ (Jerome Bruner) รูปแบบการสร้างความคิดโดยใช้ภาพ (The picture-word inductive model) ของ อีมีลี คาลฮูน (Emily Callhoun) รูปแบบที่เน้นการสืบเสาะทางวิทยาศาสตร์ (Scientific inquiry) ของ โจเซฟ ชวาบ (Joseph Schwab) รูปแบบเน้นความคิดสร้างสรรค์ (Synectics) ของ บิล กอร์ดอน (Bill Gordon) รูปแบบเน้นความจำ (Memories) ของ ไมเคิล เพรสเลย์ (Michael Pressley) โจล เลวิน (Joel Levin) และ ริชาร์ด แอนเดอร์สัน (Richard Anderson) และรูปแบบโดยการนำเสนอโน้ตบุ๊กกว้างก้าวหน้า (Advance organizers) ของ เดวิด ออซุเบล (David Ausubel) เป็นต้น 2) รูปแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ในกลุ่มนี้ เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักการสร้างความสัมพันธ์กันทางสังคม สามารถทำงานและแก้ปัญหาาร่วมกัน นำไปสู่พัฒนาความสัมพันธ์ในชั้นเรียน เป็นกระบวนการแบบบูรณาการเพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ เกิดการปฏิสัมพันธ์และบรรทัดฐาน วัฒนธรรมที่ดีในโรงเรียน ตัวอย่างเช่น รูปแบบกระบวนการแสวงหาความรู้โดยการสืบสอบเป็นกลุ่ม ของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) และ เฮร์เบิร์ต ทาเลน (Herbert Thelen) รูปแบบที่เน้นใช้บทบาทสมมติ ของฟานนี ชาฟเทล (Fannie Shaftel) รูปแบบเน้นการซักค้ำน ของ โดนัลด์ โอลิเวอร์ (Donald Oliver) และเจมส์ เซฟเวอร์ (James Shaver) เป็นต้น 3) รูปแบบที่เน้นบุคคล รูปแบบในกลุ่มนี้ มุ่งเน้นให้ความสำคัญแต่ละบุคคล ส่งเสริมความเป็นอิสระเพื่อพัฒนาจิตสำนึก ความเข้าใจตนเองดีขึ้น มีความสามารถที่แข็งแกร่ง มีความละเอียดอ่อน และมีความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น ตัวอย่างรูปแบบในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบโดยอ้อม (Nondirective teaching) ของ คาร์ล โรเจอร์ส (Carl Rogers) และรูปแบบที่เสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง (Enhancing self-esteem) ของ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) เป็นต้น 4) รูปแบบที่เน้นการปรับพฤติกรรมของผู้เรียน (The behavioral systems family) รูปแบบในกลุ่มนี้ มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียน ในกลุ่มนี้ เช่น รูปแบบการสอนแบบรอบรู้ ของ เบนจามิน บลูม (Benjamin Bloom) รูปแบบการเรียนทางตรง ของทอม กู๊ด (Tom Good) เจอร์ โบรฟี (Jere Brophy) และคณะ รูปแบบการเรียนแบบจำลองสถานการณ์ ของคาร์ล สมิท (Carl Smith) และ แมรี สมิท (Mary Smith) และรูปแบบเน้นทางสังคม ของ อัลเบิร์ต บันดูรา (Albert Bandura) คาร์ล ทอร์เซนส์ (Carl Thoresen) และ เวส เบคเกอร์ (Wes Becker) เป็นต้น นอกจากนี้ทิสนา แชมมณี (2562, น. 224-272) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบตามลักษณะของวัตถุประสงค์เฉพาะ แบ่งออกได้ 5 ประเภทหรือหมวดหมู่ ดังนี้ 1) เน้นพัฒนาด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียน 2) เน้นพัฒนาด้านจิตพิสัยของผู้เรียน 3) เน้นพัฒนาด้านทักษะพิสัยของผู้เรียน 4) เน้น

พัฒนาด้านทักษะกระบวนการของผู้เรียน (Process skills) 5) เน้นการบูรณาการของผู้เรียน (Integration)

จากการศึกษาในการวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการบูรณาการของทศนา แคมมณี มีวิธีการที่หลากหลาย ที่เป็นแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมที่บูรณาการสมรรถนะผู้เรียน และประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

1.3 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

ได้มีนักการศึกษากล่าวถึง องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบ ดังนี้ จอยซ์และคณะ (Joyce et al., 2004, pp. 219-227) ได้กล่าวว่า 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ส่วนที่ 1 เริ่มต้นจากอธิบายพื้นฐาน เป้าหมาย ข้อตกลง รูปแบบทฤษฎี หลักการและแนวคิดสำคัญพื้นฐานของรูปแบบ ในส่วนที่ 2 กล่าวถึงส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 2) ระบบทางสังคม 3) หลักการตอบสนอง 4) ระบบที่สนับสนุน สำหรับผู้เรียน ทั้งแหล่งเรียนรู้ ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และสถานที่ ส่วนที่ 3 การประยุกต์ใช้ เป็นการนำรูปแบบการไปใช้และส่วนที่ 4 ผลจากการนำรูปแบบไปใช้ คือ ผลที่ได้รับตามจุดมุ่งหมายหลังจากการนำไปใช้ สอดคล้องกับ เอเรนดส์ (Arends, 2001, p. 7) กล่าวว่าควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) แนวความคิดทฤษฎีพื้นฐานและหลักการ 2) วัตถุประสงค์ที่ต้องการ 3) วิธีการหรือกระบวนการที่จะทำให้ไปสู่เป้าหมายของรูปแบบและ 4) สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและส่งเสริมการเรียนรู้ นอกจากนี้ คิบเลอร์ (Kibler, 1974, pp. 44-45) กล่าวว่า มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมาย 2) การวัดพฤติกรรมผู้เรียนพื้นฐาน 3) การจัดการกระบวนการและ 4) การประเมินผลในภาพรวม

จากองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้ รูปแบบจะต้องมีที่มา มีเป้าหมายและมีขั้นตอนที่เป็นระบบสามารถอธิบายถึงวิธีการจัดการเรียนรู้บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนรวมถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ในการนำมาใช้และสามารถประเมินผลที่จะเกิดขึ้นที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งองค์ประกอบของรูปแบบในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ จะกล่าวถึงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีสำคัญพื้นฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) จุดประสงค์ จะระบุถึงเป้าหมายหรือผลการเรียนรู้ที่ได้รับตามรูปแบบ 3) กระบวนการ เป็นวิธีการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ มีลำดับเป็นขั้นเป็นตอนที่ได้มาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีในแต่ละขั้นตอนจะอธิบายถึงวิธีการและเทคนิคการสอนต่างๆ ที่จะ

ช่วยการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ 4) การวัดและประเมินผล เกิดจากการนำรูปแบบไปใช้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามวัตถุประสงค์

1.4 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้

ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เมื่อมีองค์ประกอบของรูปแบบ กระบวนการต่อไปจะต้องมีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบ โดยมีนักวิชาการที่กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้ จอห์นสันและฟาร์ว (K. A. Johnson & Foa, 1989, p. 21) กล่าวสรุปขั้นตอนได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดสิ่งที่ต้องการ 2) ออกแบบวิธีการ 3) การนำวิธีการไปทดลองและหาประสิทธิภาพ 4) การประเมินประสิทธิผล นอกจากนี้ ดิคและแคร์รี่ (Dick & Carey, 1991, pp. 2-7) กล่าวสรุปว่ามี 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูล แนวคิดและทฤษฎี 2) พัฒนา โดยการพัฒนาสาระเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ แบบทดสอบและสื่อการเรียนรู้ 3) นำไปทดลองใช้ 4) การประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุง นอกจากนี้ บุญชม ศรีสะอาด (2541, น. 147-148) ได้กล่าวสรุปว่ามี 2 ขั้นตอน 1) เป็นการพัฒนารูปแบบความคิด โดยสร้างรูปแบบจากทฤษฎี หลักการแนวความคิด รูปแบบการสอนของผู้อื่นที่ได้ศึกษามา พิจารณาว่าทำอย่างไรจึงจัดการสอนที่ดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เป็นเช่นไร มีองค์ประกอบและเขียนรูปแบบออกมา ผ่านการตรวจสอบผลการวิจัย ยืนยัน 2) ทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด จากนั้นนำไปทดลองและตรวจสอบผล นำมาปรับปรุงจะทำให้ได้รูปแบบการสอนสมบูรณ์ ส่วน ทิศนา ขัมมณี (2562, น. 201-204) ได้ สามารถสรุปเป็น ขั้นตอน ดังนี้ เริ่มต้นการกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน นำศึกษาหลักการ/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึง การศึกษาสภาพการณ์และปัญหา จากนั้นมา กำหนดเป็นองค์ประกอบ และเข้ากลุ่มและความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบ จัดผังรูปแบบและนำมาทดลองใช้รูปแบบ จากนั้นมีการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้

จากการศึกษาแนวความคิดดังกล่าวมีแนวทางของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีวิธีการดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เป็นระบบแบบแผนในการดำเนินงานที่ชัดเจนและดำเนินการได้จริง มีการอธิบายลักษณะการดำเนินการที่เป็นเหตุเป็นผลมีทิศทางเดียวกันกับการดำเนินการวิจัยและพัฒนา โดยขั้นตอนดำเนินการพัฒนาจะมีส่วนช่วยให้การพัฒนารูปแบบเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นขั้นตอนที่ศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี สภาพการณ์ปัญหา การพัฒนารูปแบบ รวมทั้งสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ 2) การออกแบบและพัฒนารูปแบบ เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดทฤษฎี จากเอกสารหนังสือและงานวิจัยมาสังเคราะห์ กำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบและนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพของรูปแบบ 3) การนำ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง เป็นขั้นตอนที่นำไปทดลองใช้กับผู้เรียนเพื่อประเมินหาประสิทธิภาพของรูปแบบ 4) การปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้ เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข ให้รูปแบบมีความเหมาะสมมีความสมบูรณ์ในการพัฒนาต่อไป

2. แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่นำไปสู่การพัฒนา รูปแบบ เริ่มต้นจากความหมายแนวคิด องค์ประกอบ ลักษณะ และแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

มีนักการศึกษาต่างประเทศได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกันในหลายท่าน ดังนี้ บอนเวลล์และไอสัน (Bonwell & Eison, 1991, p. 2) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกหมายถึงการจัดการเรียนที่เกี่ยวกับนักเรียนในการทำและคิดถึงสิ่งที่พวกเขากำลังทำอยู่ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน มากกว่าแค่การนั่งฟังเพียงอย่างเดียว เช่น กิจกรรมการอ่าน การพูดอภิปราย และการเขียนสื่อความ มุ่งเน้นพัฒนาทักษะพื้นฐานและการคิด การวิเคราะห์สังเคราะห์ แก้ปัญหา และประเมินค่า นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญแก่ทัศนคติและค่านิยมของนักเรียน สอดคล้องกับ มีเยอร์และโจนส์ (Meyers & Jones, 1993, p. 6) กับ เฟลเดอร์และเบรนท์ (Felder & Brent, 2009, p. 2) กล่าวว่า เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่หลากหลาย การสอนโดยผู้สอนตั้งคำถามหรือประเด็นปัญหาที่ท้าทายให้นักเรียนแก้ปัญหาจะเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อแบ่งปันคำตอบ นอกจากนี้ ลอเรนเซน (Lorenzen, 2001, p. 19) ได้กล่าวว่าเป็นวิธีการให้ความรู้แก่นักเรียน จะช่วยให้พวกเขามีส่วนในชั้นเรียนร่วมกัน ที่นอกเหนือจากการเป็นผู้ฟังและจดบันทึก บทบาทครูจะต้องลดการสอนและเปิดโอกาสให้นักเรียนใช้ทักษะความคิด เกิดการค้นพบระหว่างเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เป้าหมายคือเพื่อให้นักเรียนเข้าสู่กระบวนการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ และเพ็ทตี (Petty, 2004) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้สร้างคามหมายของตัวนักเรียนเองจากแนวความคิดที่ครูสอนและฝึกทักษะที่สำคัญ กิจกรรมการสอนจะต้องเป็นสิ่งที่เปิดกว้าง ให้มีเป้าหมายและความท้าทายที่มากกว่าการได้ฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ นักการศึกษาไทย ดังนี้ ปรีชาญ เดชศรี (2545, น. 53) กล่าวว่า เป็นการให้นักเรียนได้ลงมือทำเพื่อพัฒนาเชาว์ปัญญา เช่น การคิดวิธีการแก้ปัญหา วิเคราะห์วิจารณ์และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ แทนการเรียนที่ครูบรรยายให้ฟังเพียงอย่างเดียวสามารถจัดกิจกรรมทั้งเป็นรายบุคคล เป็นคู่ เป็นกลุ่มหรือทั้งห้องเรียนก็ได้ สอดคล้องกับศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา (2547, น. 27) กล่าวว่า เป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้รับฝึกหัดด้วยความกระปรี้กระเปร่า ได้คิดได้ลงมือทำจากข้อมูลหรือกิจกรรม ผ่านกิจกรรมในห้องเรียนทางการอ่าน

พูด ฟัง คิด เขียน และอภิปราย นอกจากนี้ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2556, น. 94) กล่าวว่า เป็นการเรียนโดยให้ผู้สอนได้กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างกิจกรรมปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและบทเรียนโดยเน้นการฝึกฝนให้ใช้กระบวนการคิด สังเกต วิเคราะห์ พูด-ฟัง สื่อสารด้วยการตั้งคำถาม-ตอบและใช้กระบวนการทำงานร่วมกับเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ กิตติชัย สุธาสิโนบล (2559, น. 97) กล่าวว่า นักเรียนได้รับการเรียนอย่างมีชีวิตชีวา เป็นกระบวนการที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ลงมือทำมากกว่าแค่เพียงการฟังบรรยาย ให้ผู้เรียนมีความสุข มีชีวิตชีวาผ่านการเรียนรู้ ได้อ่าน เขียน ได้ตอบ วิเคราะห์ปัญหา โดยใช้ทักษะคิดระดับสูง เพื่อประยุกต์ใช้ในแก้ไขปัญหาในชีวิตได้

จากความหมายในข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้เชิงรุกเป็นวิธีการสอนที่กระตุ้นให้มีส่วนร่วมในชั้นเรียนจากกิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ผ่านการอ่าน ฟัง พูด เขียน อภิปราย การตั้งคำถามที่ท้าทายในการแก้ปัญหาได้ลงมือทำ สามารถค้นพบความรู้ได้ด้วยตัวนักเรียนเอง เชื่อมโยงข้อมูลและประสบการณ์ พัฒนาทักษะการคิดระดับสูง มีปฏิสัมพันธ์แบบร่วมมือกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ความสำคัญเจตคติในการเรียนรู้

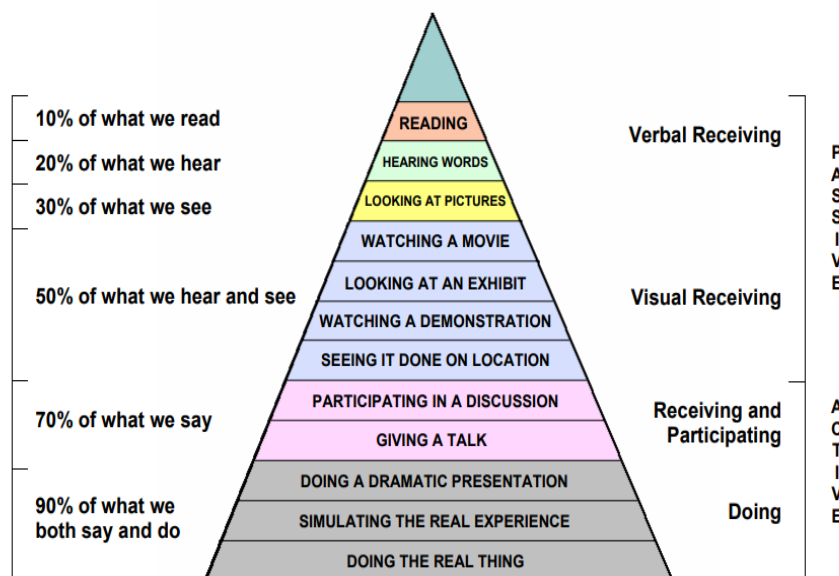
2.2 แนวคิดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

เริ่มต้นจาก เอ็ดกา เดล (Edgar Dale, ค.ศ.1946-1985) ศาสตราจารย์ทางการศึกษาแห่งมหาวิทยาลัยโอไฮโอ สเตท (Ohio State University) ได้พัฒนาแนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่เรียกว่า กรวยแห่งการเรียนรู้ (Cone of learning) ดังภาพประกอบ 2 สรุปได้ว่าการเรียนรู้เชิงรุก ให้ความสำคัญให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนอยู่คงทนยาวนานกว่าการเรียนเชิงรับ ที่เน้นการอ่านท่องจำ ผู้เรียนจำในสิ่งที่เรียนได้เพียง 10% การฟังครูบรรยายอย่างเดียว ผู้เรียนจำในสิ่งที่เรียนได้เพียง 20% ผู้เรียนได้เห็นภาพประกอบจะเพิ่มขึ้นเป็น 30% ผู้เรียนได้อ่าน ได้เห็นและได้ฟัง เช่น การดูภาพยนตร์ ชมนิทรรศการ ให้ดูการสาธิตทดลองปฏิบัติ และการศึกษาในสถานที่จริง หรือทัศนศึกษาเกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นเป็น 50 % แต่ในส่วนของ การเรียนรู้เชิงรุก เน้นผู้เรียนได้การอภิปราย มีส่วนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ฝึกทักษะการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ มีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้กับผู้อื่น ทำให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น 70% ในส่วนกิจกรรมการนำเสนอผลงานที่ได้รับจากการเรียนรู้ จากสถานการณ์จำลอง และจากประสบการณ์จริง มีการเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ ทำให้เรียนรู้เกิดขึ้นสูงถึง 90% (Dale, 1948, p. 108)

CONE OF LEARNING

WE TEND TO REMEMBER OUR LEVEL OF INVOLVEMENT

(developed and revised by Bruce Hyland from material by Edgar Dale)

ภาพประกอบ 2 กรวยแห่งการเรียนรู้ (Cone of Learning)

ที่มา : <http://www.otechtalks.tv/book-second-chance-for-your-money-your-life-and-our-world/cone-of-learning-by-edgar-dale/>

มาร์โลว์และเพจ (Marlowe & Page, 2005) ได้นำเสนอแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ไว้ว่า ตั้งอยู่บนพื้นฐานคิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ โดยของการเรียนรู้หมายถึง คือการสร้าง การสร้างสรรค์ การประดิษฐ์และการพัฒนาความรู้ของตัวนักเรียนเอง นักเรียนอาจจะได้รับข้อมูลสารสนเทศจากคนอื่น จากหนังสือจากสื่อ แต่สิ่งที่สำคัญกว่าสารสนเทศ นักเรียนจะสร้างความรู้ได้จาก 1) กระบวนการและผลผลิตของคำถาม การตีความและการสังเคราะห์ข้อมูล 2) การใช้ข้อมูลและกระบวนการคิดเพื่อพัฒนา สร้างและเปลี่ยนแปลงความหมายและความเข้าใจให้เกิดเป็นความคิดรวบยอด 3) บุรณาการประสบการณ์ในปัจจุบันกับประสบการณ์ในอดีตและสิ่งที่เราารู้แล้วเกี่ยวกับเรื่องนั้น เป็นการสร้างความหมายและเรียนจากประเด็นปัญหาและหัวเรื่องของแต่ละคนที่มีแตกต่างกัน ทั้งความเข้าใจ การตีความรวมทั้งโครงสร้างความรู้ของแต่ละคน ทั้งประสบการณ์ ความรู้ การเรียนรู้ ทุกอย่างมีผลต่อการตีความและการรับประสบการณ์ใหม่ ทำให้แต่ละคนให้ความหมายการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การใช้คำถาม การสืบสวน การแก้ปัญหา การสร้างปัญหาจึง

เป็นกิจกรรมทางปัญญาที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นมา โดยที่ ผู้เรียนเรียนรู้มากขึ้น เมื่อได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น โดยการสืบสวนและการค้นพบตนเอง ผู้เรียนจะสร้างโครงสร้าง ความรู้ของตนเอง การเรียนรู้เชิงรุกช่วยทำให้เกิดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและ การแก้ไขปัญหา ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ทั้งเนื้อหาและกระบวนการในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ครูเป็นผู้ ชี้แนะให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ต่างๆ โดยมีหลักการให้ ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ตื่นเต้น ท้าทายความสามารถ เรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม สามารถเชื่อมโยงการปฏิบัติกับเนื้อหาสาระ สมรรถนะ ทักษะและคุณลักษณะ มีอิสระทาง ความคิด รับผิดชอบในตนเอง มีการสะท้อนคิด สามารถทบทวนสะท้อนกลับได้ ใช้สติปัญญา คิด วิเคราะห์ สร้างนวัตกรรม ที่สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (Felder & Brent, 2009, p. 2) (Shenker, Goss, & Bernstein, 1996)(Silberman, 1996, p. xi) (Sutherland & Bonwell, 1996, p. 3) วิชาฯ วิชาฯ ใหญ่ และ มา รุ ต พ ฒ น ผล (2561, น. 11-13) สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, น. 2))

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยสรุปเพื่อเป็นแนวคิดที่นำมาใช้ในการ พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้ 1) นักเรียนได้รับการพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ไขปัญหา เจตคติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) นักเรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และได้ลงมือทำได้ด้วยตนเองกระตุ้นแรงจูงใจให้เกิดความทำ ทาย 3) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนร่วมกันมากกว่าเป็นผู้รับ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริงได้ 4) นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดระดับสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่ง กระตุ้นด้วยคำถามหรือสถานการณ์ปัญหา 5) นักเรียนมีกระบวนการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ มี ปฏิสัมพันธ์สื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) ครูเป็นผู้ชี้แนะให้ความสะดวก ใช้วิธีจัดกิจกรรมที่ หลากหลาย 7) นักเรียนได้รับข้อมูลสะท้อนกลับได้อย่างรวดเร็ว

2.3 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

มีนักการศึกษาได้อธิบายองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้ มีเยอร์และโจนส์ (Meyers & Jones, 1993, pp. 19-20) กล่าวถึงองค์ประกอบว่า ประกอบด้วย 1) ปัจจัยพื้นฐาน 2) ปัจจัยวิธีการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนแบบกลุ่มขนาดเล็ก การทำ กิจกรรมแบบร่วมมือกัน กำหนดกรณีศึกษา สถานการณ์จำลองและเผชิญสถานการณ์จริง การ อภิปราย มีกระบวนการแก้ปัญหาและการเขียนบทความ 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การอ่าน การกำหนดงานที่มอบหมายให้นักเรียน เตรียมพร้อมอุปกรณ์ทางการศึกษา และ การศึกษาทางไกล สอดคล้องกับ ซาเลมิ (Salemi, 2002, pp. 721-731) กล่าวถึงองค์ประกอบว่า

ได้แก่ 1) มีความกิจกรรมที่หลากหลาย 2) ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน สังกัดกับการสนทนาสื่อสารกับตนเองและผู้อื่น เน้นประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติอันเป็นการพัฒนาคุณค่าในตัวเอง 3) สร้างคุณภาพภาพระหว่างความรู้กับปฏิสัมพันธ์จากการสื่อสาร ทำให้เกิดความรู้และประสบการณ์ใหม่ที่ลึกซึ้ง นอกจากนี้เพทเธอร์สัน (Peterson, 2001, p. 189) กล่าวว่า มีองค์ประกอบ คือ 1) ความรู้ โดยร่วมกันสร้างความรู้ 2) นักเรียนค้นพบและสร้างสามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ 3) บทบาทครู ส่งเสริมพัฒนาความรู้และพรสวรรค์ของนักเรียนจะได้รับการพัฒนา และฝึกอบรม 4) กิจกรรมการสอน ผสมกันระหว่างกิจกรรมรายบุคคลและการเรียนแบบร่วมมือ ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และแกรบิงเกอร์และดันแลพ (Grabinger & Dunlap, 1995, pp. 9-17) ระบุว่า มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) นักเรียนมีความคิดริเริ่มและรับผิดชอบการเรียน โดยเริ่มจากตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญกับทักษะและเจตคติ การไตร่ตรองในการคิด การตั้งคำถามในระดับสูงได้ การสะท้อนความคิดของตนเอง สามารถเชื่อมโยงความรู้จนเกิดเป็นความรู้ใหม่ 2) กิจกรรมการสอน นักเรียนได้ค้นพบและแสวงหาข้อมูลความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมการคิดเป็นนักแก้ปัญหา ผู้สอนจะเป็นผู้ให้คำชี้แนะให้ความสะดวกมากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้ 3) บริบทสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่แท้จริง นักเรียนจะได้รับการหรือกิจกรรมที่มีเป้าหมายสอดคล้องกับประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยพิจารณาจากอายุและข้อจำกัดของทรัพยากรและความปลอดภัย 4) การประเมินตามสภาพจริง ใช้วิธีการวัดและประเมินที่หลากหลาย ประเมินทักษะการแก้ปัญหาที่ตระหนักถึงความสำคัญเรื่องของความรู้ที่จะเชื่อมโยงกับบริบท 5) การสนับสนุนการเรียนแบบมีส่วนร่วม ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันไม่ใช่แค่แบ่งภาระงาน สามารถช่วยการบรรลุเป้าหมายสามารถแก้ปัญหาค้นหาที่ตนเองไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง และเนาวนิตย์ สงคราม (2555) ได้นำเสนอองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ 2) การมีส่วนร่วมของผู้เรียน 3) วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย 4) ทรัพยากรในการเรียน 5) มีกิจกรรมสะท้อนผู้เรียนในการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้มีหลากหลายองค์ประกอบในแนวทางที่หลากหลายตามที่นักวิชาการได้นำเสนอ แต่มีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกันสรุปได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้พื้นฐานที่นักเรียนและครูสร้างร่วมกันสร้างความรู้ทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะการสื่อสารในชั้นเรียน (พูด ฟัง เขียน อ่านและอภิปราย) การคิดแก้ปัญหา การค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง การทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความคิดริเริ่มและรับผิดชอบต่อการเรียน และเจตคติ 2) กิจกรรมเรียนรู้ มีความหลากหลาย ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน นักเรียนได้ค้นพบความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง กำหนดสถานการณ์ปัญหาและตั้งคำถามให้เกิดความ

ท้าทายและส่งเสริมทักษะการคิดแก้ไขปัญหา ให้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบร่วมมือ และมีกิจกรรมสะท้อนความคิดของนักเรียน ครูจะเป็นผู้ชี้แนะให้ความสะดวกมากกว่าเป็นผู้ให้ความรู้ 3) ทักษะการ สื่อและเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ ที่กระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงหรือใกล้เคียงกับประสบการณ์จริง 4) การวัดประเมินผล เป็นการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ด้วยวิธีการวัดที่หลากหลาย ประเมินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ และประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ประเมินทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่เกิดในตัวนักเรียน

2.4 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากการนำเสนอของนักวิชาการ กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สรุปแบ่งออกได้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียน นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตัวเอง ได้รับการพัฒนาทักษะการคิด มีปฏิสัมพันธ์ ทำงานกลุ่มร่วมมือกับผู้อื่นได้ มีวินัยและความรับผิดชอบในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ 2) ด้านผู้สอน ครูเป็นผู้ชี้แนวทางจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดหาสถานการณ์หรือตั้งคำถามที่กระตุ้นและท้าทายให้เกิดความคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา สนับสนุนการเรียนแบบร่วมมือร่วมใจทำงาน ครูจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับของจริง 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ลงมือทำและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตัวนักเรียนเอง สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนอ่าน พูด ฟัง เขียน และคิดแก้ปัญหา ตั้งคำถามให้มีความท้าทายและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เน้นให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันมากกว่าการแข่งขัน และสามารถบูรณาการข้อมูลข่าวสารและเชื่อมโยงความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ได้ 4) ด้านการวัดประเมินผล เป็นการวัดผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการวัดที่หลากหลาย (Bonwell & Eison, 1991, pp. 1-2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, น. 5) ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2553, น. 1) ไพศาล บรรจสุวรรณ (2561, น. 171-172)

2.5 แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีหลายแนวคิดทฤษฎีและหลายรูปแบบที่เกี่ยวข้อง โดยแต่ละทฤษฎีและรูปแบบจะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับที่มา ความหมาย แนวคิดและลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

2.5.1 ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism)

2.5.1.1 ความหมายของทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

มีนักการศึกษาถ่วงถึงความหมายของการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองหลายท่าน ดังนี้ ครอกซ์ (Krogh, 1994, p. 556) ให้ความหมายว่า เป็นปรัชญาที่เกี่ยวกับพัฒนาการใน

การสร้างองค์ความรู้ สติปัญญา และจริยธรรมขึ้นมาด้วยตัวของผู้เรียนเอง อันเป็นผลมาจากการ
 ดุดซึมเข้าสู่โครงสร้างความรู้และการปรับตัวเข้าสู่โครงสร้าง สอดคล้องกับเฮนสัน (Henson, 1996,
 p. 131) กล่าวว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยยึดธรรมชาติเป็นการสร้างมิตินทรีย์ในข้อมูลใหม่
 ของแต่ละบุคคล โดยการเชื่อมโยงก่อนจะได้มาซึ่งความเข้าใจ นอกจากนี้มาร์ติน (Martin, 1994,
 p. 44) กล่าวถึงความหมายว่าเป็นการเน้นถึงความคิดจากการผสมกันระหว่างความรู้เก่าหรือ
 ความรู้ข้อมูลที่มีอยู่เดิมเข้ากับความรู้ที่เข้ามาใหม่ แนวความคิดจะถูกสร้างขึ้นมาโดยตัวผู้เรียนเอง
 นอกจากนี้ยังเป็นทฤษฎีความรู้ที่ใช้อธิบายว่าเราเรารู้อะไรบ้าง อย่างไรก็ตาม การสร้างองค์ความรู้ด้วย
 ตนเอง (วรรณทิพา รอดแรงคำ (2540, น. 1) บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ (2540, น. 42))

จากความหมายในข้างต้น สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการสร้างความรู้ในตัวของ
 นักเรียนขึ้นมาเอง เมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสในการเรียนรู้และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนอื่น ๆ
 โดยความรู้เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการดูดซับเข้าสู่โครงสร้างทางปัญญา จน
 เกิดความเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมหรือเก่าเข้ากับความรู้ที่เข้ามาใหม่ จนเกิดภาวะขัดแย้งไม่
 สมดุลทางปัญญาขึ้นจนสู่การปรับขยายโครงสร้างทางปัญญาผู้เรียน

2.5.1.2 แนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

แนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเริ่มต้นจากรากฐานทฤษฎี
 พัฒนาการของพือาเจต์ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม ที่มีแนวความคิดที่ว่าผู้เรียนหรือ
 นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติหรือผู้กระทำ (Active) ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเองผ่าน
 การมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม การเรียนรู้ที่เกิดความไม่สมดุลหรือขัดแย้งกันทางปัญญา จน
 สามารถปรับความรู้ข้อมูลเดิมให้เข้ากับความรู้ข้อมูลใหม่ จนนำไปสู่ความสมดุลกันทางโครงสร้าง
 ปัญญาหรือทำให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา กับทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎี
 พัฒนาการของไวทสกี ที่มีแนวความคิดพื้นฐานที่ว่า การที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการมี
 ปฏิสัมพันธ์กันในทางสังคมกับผู้อื่น โดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกิดสภาวะทางสังคม
 (Social Context) ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมให้มีความถูกต้อง
 กว้างขวางและซับซ้อนมากยิ่งขึ้นไป (สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2554, น. 210)

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ของนักวิชาการหลายท่านได้
 สรุปความหมายว่า เป็นทฤษฎีทางปรัชญา จิตวิทยา มานุษยวิทยาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ มีความ
 เชื่อที่ว่าความรู้ที่ได้รับไม่ใช่เป็นการเติมความรู้ในสมองที่มีความว่างเปล่าให้เต็ม แต่เป็นการพัฒนา
 ปรับเปลี่ยนความรู้ที่มีอยู่เดิม จึงเป็นทฤษฎีที่มีการสร้างองค์ความรู้เกิดจากกระบวนการภายใน
 ของนักเรียน โดยอาศัยโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่ หรือความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม หรือ

ประสบการณ์เดิม เมื่อมีสภาวะที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น มีความขัดแย้งทางปัญญา ที่ความรู้ ความเข้าใจใหม่ไม่สอดคล้องกับความเข้าใจอยู่เดิม นักเรียนจะต้องปรับโครงสร้างทางปัญญาใหม่กับความรู้ที่มีอยู่เดิม เป็นความรู้ใหม่ที่นักเรียนสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตัวของตัวเอง โดยจะเกิดขึ้นเมื่อมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้โดยปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวนักเรียน โดยผู้เรียนจะสร้างความหมายของการเรียนรู้จากความเชื่อ ประสบการณ์ ค่านิยม ส่วนตน การพัฒนาทักษะและความสามารถต่างๆ จึงต้องอาศัยประสบการณ์ จึงทำให้ความแตกต่างกันทางสังคมวัฒนธรรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผู้เรียนได้สืบเสาะค้นหา ข้อมูลความรู้ ทำให้เกิดวิธีการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย (Bell, 1978, p. 182) (Von Glasersfeld, 1989, pp. 24-25) (Fosnot, 1996, p. 6) (Walker & Lambert, 1995, pp. 1-2) (Driver & Bell, 1986, pp. 443-456) (ทีศนา เขมมณี, 2562, น. 94; วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2542 ข, น. 5; ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, 2543, น. 4-5)

2.5.1.3 ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

มีนักการศึกษาได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองไว้หลายท่าน ดังนี้ เมอร์ฟี (Murphy, 1997, pp. 11-13) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญว่ามี 18 ข้อ ดังนี้ 1) มีมุมมองและการนำเสนอและสนับสนุนแนวคิดและเนื้อหาที่หลากหลาย 2) มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่มาจากนักเรียนหรือมีการตกลงกันกับครูหรือมาจากกระบวนการศึกษา 3) ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการชี้แนะ เป็นโค้ชผู้สอน 4) มีการดำเนินกิจกรรมการสอน วางแผนจัดสื่อการสอน และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการคิด สามารถวิเคราะห์ตนเอง การสะท้อนสิ่งการรับรู้ของตนเอง 5) นักเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะกำหนดการเรียนรู้ของตนเองเพื่อสร้างองค์ความรู้ 6) จัดสภาพแวดล้อม ทักษะ เนื้อหาและงานที่มอบหมาย มีความเกี่ยวข้องกับสภาพที่เป็นจริงทางสังคม 7) มีการใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อยืนยันความถูกต้องในสภาพที่เป็นจริงทางสังคม 8) เน้นกระบวนการสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่มากกว่าการจดจำในสิ่งเดิมๆ 9) การที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้จะเกิดขึ้นจากบริบทและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลผ่านการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมและการทำงานกลุ่มร่วมกัน 10) ในกระบวนการขั้นตอนสร้างความรู้จะพิจารณาจากความรู้ ความเชื่อและทัศนคติเดิมของผู้เรียน 11) ส่งเสริมทักษะความสามารถในการคิดระดับสูงในการแก้ปัญหาและมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ 12) ความผิดพลาดหรือความขัดแย้งจะทำให้โอกาสในการสร้างความเข้าใจในการสร้างความรู้เดิมนักเรียน 13) ส่งเสริมผู้เรียนได้ลงมือดำเนินการค้นคว้า สำรวจข้อมูลความรู้ที่หลากหลายอย่างอิสระตามความมุ่งหมาย 14) ส่งเสริมให้

ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจากงานที่มีความซับซ้อน 15) ความซับซ้อนของความรู้จะสะท้อนให้เห็นถึงในการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดแบบบูรณาการ 16) การทำงานร่วมกันเพื่อที่จะเรียนรู้จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเห็นถึงมุมมองทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น 17) การเสริมต่อการเรียนรู้ (Scaffolding) ทำให้ความสามารถเกินขีดจำกัดในการพัฒนา 18) มีการประเมินตามสภาพจริงและเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากนี้ ไดรเวอร์และเบล (Driver & Bell, 1986, p. 15) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญไว้ว่า ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับทุกสิ่งที่อยู่แวดล้อมตัวเขา จะพยายามค้นหาเพื่ออธิบายสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวพวกเขา โดยเขาจะสร้างแบบจำลองหรือสัญลักษณ์ที่พบเห็นสิ่งต่างๆไว้ในความคิดของผู้เรียนเพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมรอบตัวนั้น บทบาทของครูจึงไม่ใช่ถ่ายทอดความรู้ แต่เป็นการช่วยผู้เรียนสร้างความคิดให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น โดยผู้เรียนทุกคนร่วมสร้างสิ่งที่มีความหมายด้วยตนเอง เป็นผู้รับผิดชอบต่อตนเองในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะสร้างสิ่งที่มีความหมายแลกเปลี่ยนกันและกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 ข, น. 2) พจนานุกรมศัพท์สมาน (2549, น. 6)

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียน นักเรียนต้องสามารถแสวงหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้องค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์จริง ลงมือทำ สัมผัสค้นคว้าด้วยตัวนักเรียนเองจนสามารถค้นพบความรู้ สามารถปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมมือร่วมใจกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบต่อตนเองสูง 2) ด้านผู้สอน เปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้มาเป็นผู้ชี้แนะและความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ สามารถวางแผนนำเสนอเนื้อหาที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง ครูมีหน้าที่กระตุ้นให้คิดและค้นคว้าหาคำตอบ ส่งเสริมการคิดแก้ไขปัญหาและการคิดระดับสูง 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นส่งเสริมความหลากหลายในการสอน เริ่มจากให้นักเรียนได้สำรวจพินความรู้เก่าของตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายจนสร้างเป็นความรู้ใหม่ได้ โดยส่งเสริมกิจกรรมเน้นกิจกรรมให้สำรวจ ค้นคว้าความรู้อย่างเสรี จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสม มีกิจกรรมพัฒนาทักษะกระบวนการคิดระดับสูงและการแก้ไขปัญหา ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่ม 4) ด้านการวัดและประเมินผล ใช้วิธีการวัดและประเมินผลงานตามสภาพจริงโดยการใช้วิธีการการวัดที่หลากหลายและยืดหยุ่น

2.5.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning)

2.5.2.1 ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้หลายท่าน สรุปความหมายได้ดังนี้ เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาโดยมีสถานการณ์ปัญหาที่มีความยาก ซับซ้อนสามารถมีคำถามคำตอบที่ไม่แน่นอนมีหลายคำตอบและ

มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของนักเรียน ทำให้เกิดสิ่งเร้าในการประยุกต์การแก้ปัญหา ปัญหาที่นักเรียนจะต้องเผชิญเป็นตัวกระตุ้นเร้าให้นักเรียนอยากรู้คำตอบและลงมือค้นคว้าข้อมูล มุ่งทำความเข้าใจกับปัญหาและร่วมกันคิดหาวิธีในการแก้ไขปัญหาจากการทำงานร่วมกันเป็น กลุ่มเล็กๆ เพื่อให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยบูรณาการข้อมูลความรู้และทักษะการคิด เพื่อแสวงหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล (Tamblyn & Barrows, 1980, p. 18) (Barell, 2007, p. 3) (D. Allen & Duch, 1998, p. 1) (Gallagher, 1997, pp. 332-362) ประพันธ์ ศิริ สุเสาร์จ (2556, น. 292) ทิศนา แหมมณี (2562, น. 137-138)

2.5.2.2 แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

แนวคิดของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ. 1969 (พ.ศ.2512) โดยคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา โดยเริ่มใช้กับนักศึกษาแพทยฝึกหัด หลังจากนั้นได้ขยายไปสู่มหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา หลายแห่ง ส่วนใหญ่นำไปใช้กับหลักสูตรแพทย์ เนื่องจากนักศึกษาสาขาการแพทย์จะต้องใช้ทักษะ วิเคราะห์ปัญหาทางคลินิกสูง ต่อมาในปี ค.ศ. 1980 (พ.ศ. 2523) ได้ขยายออกไปสู่สาขาอื่นๆ ทั้ง ทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์หลากหลายสาขาวิชาตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วโลกมากยิ่งขึ้น ตลอดจนได้มีการขยายไปสู่โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาหลายแห่งทั่วโลกในปัจจุบัน (ประพันธ์ศิริ สุเสาร์จ, 2556, น. 292) โดยมีแนวคิดพื้นฐาน ดังนี้ เดลิเชิล (Delisle, 1997, pp. 1-2) มีเชื่อว่าการศึกษาตามปรัชญาพัฒนาการนิยม ที่เน้นการเตรียมประสบการณ์เพื่อ พัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน ตามความถนัดและความสนใจ ตรงความต้องการทางด้านอารมณ์ และสังคม ให้เห็นความสำคัญของกิจกรรมสู่ประสบการณ์ ที่จะต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง ครู เป็นเพียงผู้ชี้แนวทางเท่านั้น สอดคล้องกับมีโลและเอฟเวนเซน (Hmelo & Evensen, 2000, p. 4) ได้กล่าวว่า มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการสร้างสรรค์ความรู้ ซึ่งเป็นรากฐานมาจากทฤษฎีของเพีย เจท์และวิกอทกี (Piaget and Vygotsky) และเกี่ยวข้องกับทฤษฎีจากการค้นพบของบรูเนอร์ (Bruner) ที่เชื่อว่าเป็นกระบวนการค้นพบผู้เรียนที่สามารถค้นหาความรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานหลัก ให้เกิดการแสวงหาความรู้ขึ้นมาใหม่ มาเชื่อมโยงสู่การแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ ไดอาน่าและเฮนค (Dolmans & Henk, 1996, p. 1) กล่าวว่า ผู้เรียนได้จัดการกับปัญหาในกลุ่มย่อยในดูแลของผู้สอน สถานการณ์ปัญหาหลักที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นการอธิบายปรากฏการณ์หรือ เหตุการณ์ในอยู่ในเป็นจริงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริง และจะต้องอธิบายปรากฏการณ์หรือ เหตุการณ์ในกลุ่มย่อยอยู่บนหลักการ จึงเป็นการประยุกต์ใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ทางการศึกษา มา สนับสนุนกระตุ้นความอยากในการสืบเสาะหาความรู้

จากการศึกษาสรุปได้ว่า เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าการเรียนรู้ โดยค้นหาและสร้างความรู้ใหม่ด้วยตัวนักเรียนเอง เป็นไปตามสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่จะทำให้นักเรียนประสบกับสถานการณ์ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การสร้างสถานการณ์ปัญหาทำให้เกิดการกระตุ้นความอยากรู้ให้นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหาโดยกระบวนการสืบสวนสืบเสาะแสวงหาความรู้และการทำงานเป็นกลุ่มภายใต้การกำกับดูแลของครูผู้สอน ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะความสามารถในการแก้ไขปัญหาของผู้เรียน

2.5.2.3 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

จากการศึกษาของนักการศึกษาหลายท่าน สรุปได้ ดังนี้

1) ด้านผู้เรียน นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหาและลงมือปฏิบัติ ค้นคว้าและหาความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มทำงานกับเป็นทีมเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาวิธีการค้นคว้าหาคำตอบอย่างมีเหตุผล นักเรียนมีทักษะในการสื่อสารกับคนอื่นและความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ของตนเอง

2) ด้านผู้สอน เป็นผู้ชี้แนวทางในการจัดการเรียนรู้และให้คำแนะนำ ครูจะต้องมีการวางแผนในการสร้างและออกแบบสถานการณ์ปัญหาให้ใกล้เคียงกับชีวิตจริงและกระตุ้นให้นักเรียนหาวิธีการที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหา และคอยติดตามการทำงานและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน

3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ จะใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ใช้การเรียนเรียนรู้แบบร่วมมือโดยแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ วางแผนและอภิปรายร่วมกัน ใช้ทักษะสืบค้นข้อมูล โดยบูรณาการข้อมูลความรู้และทักษะต่างๆ เพื่อหาคำตอบในการแก้ปัญหา และนำไปวิเคราะห์ สรุปและนำเสนอผลงานในชั้นเรียน

4) ด้านการวัดประเมินผล มีการวัดประเมินตามสภาพจริง ประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน มีการประเมินทั้งกระบวนการและผลงานของผู้เรียน (Tamblyn & Barrows, 1980, pp. 191-192) (Barrows, 1996, pp. 5-6) (Bridges, 1992, pp. 5-6) (Barell, 2007, p. 6) (Savin-Baden, 2000, pp. 139-140)

2.5.3 ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory)

2.5.3.1 ความหมายทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

มีนักการศึกษาหลายท่านได้สรุปทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า หมายถึง ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือหมายถึง เป็นแนวคิดและกระบวนการที่มีการออกแบบที่ให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือร่วมใจกันโดยใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือทำให้งานประสบผลตามวัตถุประสงค์ ในการทำงานจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย โดยคณะและความรู้ของนักเรียน

ทุกคนในกลุ่มมีความแตกต่างกัน มีบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้แต่ละคนต้องมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม สามารถร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าการแข่งขันกันเอง มีส่วนร่วมกันรับผิดชอบหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มโดยยึดเป้าหมายความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ สมาชิกจะต้องช่วยเหลือพึ่งพากัน คนที่เก่งกว่าจะช่วยคนที่อ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่ม (Robert E Slavin, 1987, p. 7) (D. W. Johnson & Johnson, 1987, p. 122) (Artzt & Newman, 1990, p. 448) (จันทร์ดา ตันติพิงศานุรักษ์และสุขเกษม ปิตตานะ, 2544, น. 4; ชนาธิป พรกุล, 2544, น. 71; ทิศนา แชนมณี, 2562, น. 98-99; วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2545, น. 174; สมศักดิ์ ภูวิภาดาบรรณ, 2544, น. 3; สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2545, น. 30)

2.5.3.2 แนวคิดทฤษฎีของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ ดังนี้ ดี ดับเบิลยู จอห์นสันและจอห์นสัน (D. W. Johnson & Johnson, 1987, pp. 39-41) สรุปได้ ดังนี้ 1) แนวคิดทฤษฎีการพึ่งพากันทางสังคม มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ เคิร์ต คาฟคา (Kurt Kafka) กล่าวว่า การพึ่งพากันในหมู่สมาชิกทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มสมาชิก มอร์ตัน ดูทซ์ (Morton Deutsch) ได้สร้างทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบการแข่งขัน และเดวิด จอห์นสัน ได้เสนอทฤษฎีการพึ่งพากันทางสังคม 2) แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา พื้นฐานมาจากทฤษฎีของ จอห์น เพียเจท์ (Jean Piaget) และลีฟ เซมิโนวิทช์ ไวกอทสกี (Lev Semenovihh Vygotsky) 3) แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางพฤติกรรม โดยสกินเนอร์ (Skinner) เน้นที่ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และ แบนดูว์เน้นการเลียนแบบ ส่วนโฮแมนส์ โธบอทและเคลลี เน้นการให้รางวัลที่สมดุล นอกจากนี้จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson; & Johnson. 1994 อ้างถึงใน ทิศนา แชนมณี, 2562, น. 99) กล่าวว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ว่ามีทั้งลักษณะที่นักเรียนมีการแข่งขันกันในการศึกษาเรียนรู้ และมีลักษณะที่ผู้เรียนต่างคนต่างเรียนไม่ได้ช่วยเหลือกัน และลักษณะที่มีความร่วมมือร่วมใจกัน จากลักษณะของผู้เรียนควรเน้นการส่งเสริมให้มีลักษณะร่วมมือกันมากกว่าเน้นการแข่งขันซึ่งกันและกัน โรเบิร์ต อี สลาบิน (Robert E. Slavin, 1990, p. 56) กล่าวว่า เป็นวิธีการเรียนที่ช่วยให้นักเรียนได้ใช้ความรู้เพื่อร่วมมือกับในการแก้ปัญหาให้สำเร็จ โดยสมาชิกแต่ละคนมีความรู้สึกที่ต้องเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลว สมาชิกในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมมือกัน นักเรียนจะได้ความรู้จากเพื่อนและรู้สึกถึงคุณค่าของตนเองเพิ่มขึ้น จากการที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งบทบาทของแต่ละคนมีความสำคัญในความสำเร็จของกลุ่ม และเมื่อประสบความสำเร็จจากการทำงานหรือมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระ จะทำให้เพิ่มความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ยังเกิด

บรรยากาศที่นักเรียนได้พูดคุยกัน ช่วยให้ผู้เรียนและเพื่อนเข้าใจปัญหาชัดเจนขึ้น ถึงแม้บางครั้งจะไม่สามารถหาคำตอบได้แต่ระดับในการติดตามปัญหาจะสูงกว่าการที่ครูกำหนดให้นักเรียนทำคนเดียว และการที่นักเรียนสามารถอธิบายให้เพื่อนฟังได้ก็จะเป็นการยกระดับความเข้าใจไปสู่ระดับการถ่ายทอดความคิด การเรียบเรียงถ้อยคำอธิบายออกมาจะช่วยปรับความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สำหรับบทบาทครูจะเปลี่ยนไปจากเดิมคือการสร้างสภาพแวดล้อมและวิธีการที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนค้นหาความรู้จากการร่วมมือกัน ซึ่งมีแนวคิดหลักที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงอยู่ 3 ประการ คือ 1) รางวัลหรือเป้าหมายของกลุ่ม ครูจะต้องตั้งเป้าหมายหรือรางวัลไว้เพื่อกระตุ้นความพยายามในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนมากขึ้น ตลอดจนปรับพฤติกรรมเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม เป็นต้น 2) นักเรียนแต่ละบุคคลในกลุ่มต้องมีความหมาย มีขั้นตอนที่บอกถึงความสามารถของสมาชิกแต่ละคนได้ว่าเข้าใจบทเรียนมากน้อยเพียงใด ในการเรียนแต่ละครั้งต้องมั่นใจว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มเข้าใจเนื้อหาสาระที่เรียนเพราะเป้าหมายของกลุ่มจะประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของคนในกลุ่ม 3) สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีนักเรียนที่เรียนเก่ง ปานกลาง และอ่อน ทุกคนเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้กลุ่มประสบความสำเร็จ จากหลักการดังกล่าวทำให้เกิดแนวคิดและเทคนิคต่างๆ เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายและรู้จักกันในวงการการศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบ STAD , TGT (Teams Games Tournament), TAI , CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) และ JIGSAW

จากการศึกษาสรุปได้ว่า เป็นแนวคิดได้ว่ามีพื้นฐานแนวคิดจากแนวคิดการพึ่งพากันทางสังคม (Social interdependence perspective) แนวคิดพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive developmental perspective) และแนวคิดการเรียนรู้ทางพฤติกรรม (Behavioral learning perspective) การจัดการเรียนรู้โดยทั่วไปจะมีลักษณะการทำงานกลุ่มคณะและความสามารถ ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลอภิปรายร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีบทบาทสำคัญและมีความรับผิดชอบสูง ถือว่าความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ มีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของงานและรางวัลที่จะได้รับ ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดีมากกว่าการแข่งขันกันเอง และได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ สามารถทำงานกลุ่มร่วมกันกับผู้อื่นได้

2.5.3.3 ลักษณะของการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ดี ดับเบิลยู จอห์นสันและจอห์นสัน (D. W. Johnson & Johnson, 1987, pp. 105-107) ได้สรุปลักษณะของการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้ 1) การพึ่งพาอาศัยกันเชิงบวก (Positive interdependence) นักเรียนรู้สึกว่าการตนจำเป็นต้องอาศัยผู้อื่นในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จ กล่าวคือ วิธีที่จะทำให้เกิดความรู้สึกเช่นนี้จะทำได้โดยให้มีจุดมุ่งหมายร่วมกันและ

สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องเรียนรู้ด้วยกัน 2) การมีปฏิสัมพันธ์กัน (Face to face promotion interaction) นักเรียนจะเกิดการพึ่งพาอาศัยกันในเชิงบวกจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุยกันระหว่างนักเรียน สามารถอธิบายขยายความให้กับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มให้เข้าใจร่วมกันได้ 3) ทุกคนที่มีส่วนรับผิดชอบต่องานที่ศึกษา ทำหน้าที่แลกเปลี่ยนความรู้ช่วยเหลือให้เพื่อนคนอื่นๆ ความสำเร็จจะเกิดจากการที่ทุกคนเข้าใจในเนื้อหาอย่างแท้จริงจึงจะถือว่าประสบความสำเร็จ การวัดผลการเรียนจำเป็นต้องวัดผลกับนักเรียนทุกๆ คน เพื่อให้คนเก่งในกลุ่มได้ช่วยเหลือเพื่อนที่ไม่เก่ง ดังนั้นกลุ่มจะต้องช่วยกันเรียนรู้ ให้มีความเข้าใจและรู้จริงในงานที่ตนรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จของกลุ่มตามมา ดังนั้นจึงจะไม่มีนักเรียนคนใดเอาเปรียบบนความพยายามอย่างเต็มที่ของเพื่อน 4) นักเรียนต้องสามารถที่จะทำงานร่วมกันได้ทุกคน และสามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยได้ จากการฝึกทักษะการทำงานในกลุ่มย่อยช่วยให้นักเรียนช่วยเหลือกันในการถ่ายทอดความรู้สึก สามารถสื่อสารสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน สมาชิกในกลุ่มต้องทำความรู้จักและไว้วางในซึ่งกันและกัน ยอมรับสนับสนุนและร่วมมือกันช่วยแก้ปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้ง เมื่อทุกคนเรียนรู้ที่จะมีส่วนในการทำงานร่วมกันจนทำให้กลุ่มได้ประสบผลสำเร็จ 5) ภาระงานกลุ่มหมายถึง การให้นักเรียนมีเวลาและมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ในการทำงานของกลุ่มมากขึ้นเพียงใด โดยใช้ทักษะทางสังคมมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างเหมาะสมกระบวนการกลุ่มนี้จะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มทำงานได้ผล การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มก็จะเป็นไปได้ด้วยดี โดยใช้กระบวนการกลุ่มและสามารถแก้ปัญหาได้ภายในกลุ่มของพวกเขาเองอย่างเป็นอิสระ โดยครูหรือนักเรียนให้ข้อมูลป้อนกลับจากการสังเกตดำเนินงานทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น นอกจากนี้ มีนักวิชาการกล่าวสรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียน นักเรียนจะต้องร่วมมือในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ จะต้องรับผิดชอบในงานที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยถือความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ มีปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่นได้ ทุกคนร่วมกันค้นคว้าปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาโดยจะต้องช่วยเหลือให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ให้มีความเข้าใจเพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย นักเรียนจะต้องมีทักษะพื้นฐาน เช่น ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการคิดการตัดสินใจ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น ที่จะเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จ 2) ด้านผู้สอน ครูไม่ใช่แหล่งความรู้ที่คอยป้อนให้กับนักเรียน แต่จะต้องเป็นผู้ชี้แนะและให้ความสะดวก โดยครูจะต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระ จากนั้นแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ คณะ และความสามารถ กำหนดงานที่มอบหมายให้ศึกษาหรือปฏิบัติ โดยอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอน กฎกติกา รางวัลที่ได้รับให้ครอบคลุมและชัดเจน ครูจะต้องกำกับช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา

ในแต่ละกลุ่ม สังเกตการณ์ทำงานในแต่ละกลุ่ม ให้ข้อมูลป้อนกลับทันทีให้การเสริมแรงและให้กำลังใจในการทำงาน และให้รางวัลตามที่ตกลงเมื่องานกลุ่มประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ เริ่มต้นจากการมอบหมายงานให้คั่นคว่ำ ปฏิบัติการหรือเพื่อแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ จำนวน 3-5 คน สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องทำความเข้าใจในขั้นตอนกฎกติกา รางวัลที่จะได้รับอย่างละเอียด มีการแต่งตั้งผู้นำกลุ่ม และตำแหน่งต่างๆ ตามความเหมาะสมกับงาน สมาชิกจะได้รับหน้าที่รับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย มีการอภิปราย ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนวทางการแก้ปัญหา ถือว่าความสำเร็จของแต่ละคนเป็นความสำเร็จของกลุ่มหากสมาชิกในกลุ่มคนใดยังไม่เข้าใจอย่างชัดเจน สมาชิกคนที่เข้าใจจะต้องอธิบายเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันและเมื่อการปฏิบัติงานสำเร็จมีการนำเสนองานต่อหน้าชั้นเรียน 4) ด้านการวัดประเมินผล มีการประเมินผลตามสภาพจริง ใช้วิธีการที่หลากหลาย มีการประเมินวิเคราะห์ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป สามารถวัดผลการทำงานเป็นกลุ่มและวัดผลเป็นรายบุคคลได้ (Robert E. Slavin, 1990, pp. 71-82) (Slavin. 1995 อ้างถึงใน พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2544, น.6) (Artzt & Newman, 1990, pp. 448-449)

2.5.4 การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

2.5.4.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ไว้ดังนี้ คอลบ์ (Kolb, 1984, p. 38) ได้ไว้ว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้สร้างมาจากการเปลี่ยนผ่านของประสบการณ์ ความรู้จึงเกิดมาจากการยึดรวมกันและการเปลี่ยนผ่านของประสบการณ์ สอดคล้องกับ เบิร์นาร์ด (Burnard, 1996, pp. 4-5) กล่าวว่า เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งทางตรงโดยการกระทำ (Doing) การสะท้อนความคิด (Reflection) หรือจากการเรียนรู้โดยทางอ้อม โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่างๆ หรือการสังเกตผู้อื่น โดยอาจเกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิต การทำงาน และการศึกษา มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) เป็นประสบการณ์ส่วนบุคคล 2) มีการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นๆ 3) เกิดความรู้และความหมายอันเป็นผลจากการสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ และ 4) มีการประยุกต์ไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ เบียร์ดและวิลสัน (Beard & Wilson, 2002, p. 16) กล่าวว่า เป็นความเข้าใจอย่างแจ่มชัด (Insight) ที่ได้ผ่านกระบวนการความรู้ฝังลึก (Internalization) ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว (Conscious or unconscious) หรือการสังเกตประสบการณ์ที่สร้างบนพื้นฐานประสบการณ์ที่ผ่านมาหรือความรู้ตนเอง และเมคกิลและบร็อกแบงก์ แอนนี่ (McGill & Brockbank, 2003, pp. 13-14) ได้กล่าวโดยใช้คำว่า Action learning แทนว่าเป็นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการผ่านการสะท้อนคิด และการลงมือ

ปฏิบัติ ให้สามารถค้นพบแนวทางปฏิบัติในเหตุการณ์ใหม่ๆที่เกิดขึ้น หรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

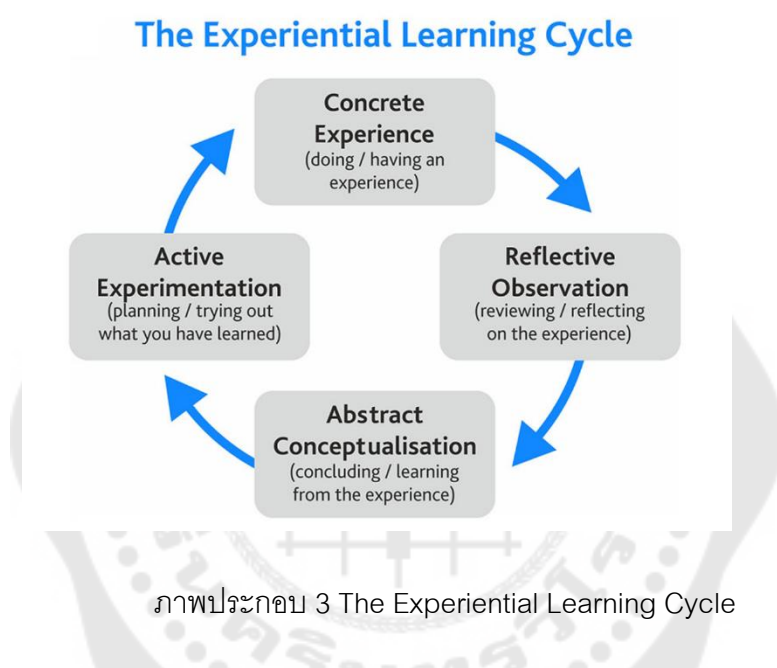
จากความหมายในข้างต้น สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้รับความรู้จากประสบการณ์โดยตรงและทางอ้อม ผ่านการกระทำ การสังเกต การสะท้อนความคิด การไตร่ตรอง สามารถสร้างความคิดการหยั่งรู้หรือคาดการณ์ล่วงหน้าได้ด้วยตนเอง นักเรียนสามารถตรวจสอบความคิด ประสบการณ์จากการเรียนรู้ ทักษะ อารมณ์ ความรู้สึก เจตคติและค่านิยมของตนได้ และสามารถนำข้อมูลความรู้ที่ได้ลงมือทำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

2.5.4.2 แนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

เริ่มต้นจากได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตั้งแต่ ค.ศ. 1916 โดยนักปรัชญาอเมริกันที่รู้จักกันในวงการศึกษาคือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) กล่าวถึงประสบการณ์ในความหมายที่ว่า ทุกอย่างที่มีมนุษย์กระทำ คิดและรู้สึก รวมถึงการทบทวน (Reflection) ลงมือกระทำ (Active doing) และเกิดผลตามมา (Undergoing) การเปลี่ยนแปลงในตัวผู้กระทำและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในสิ่งนั้นๆ อย่างเป็นกระบวนการเรียกว่า ประสบการณ์ของมนุษย์ ส่วนกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ประสบการณ์ (Reconstruction of experience) โดยการเรียนรู้เกิดจากการกระทำต่อสิ่งหนึ่ง แล้วมีผลปรากฏออกมา จนกว่าจะได้ผลหรือความรู้เป็นที่พอใจ ซึ่งหมายถึงการมีประสบการณ์ที่ดีที่สุดการพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษาที่เรียกว่าการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) (บรรจง จันทรสภา, 2527, น. 78) จากแนวคิดของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ได้ส่งผลให้ โคลบ (Kolb, 1984, p. 1) ได้พัฒนาการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential learning) โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่ามนุษย์มีการปรับตัว ไม่เพียงแต่ทางกายภาพหรือทักษะตามสภาพสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังมีกระบวนการปรับตัวที่เรียกว่า "การเรียนรู้"

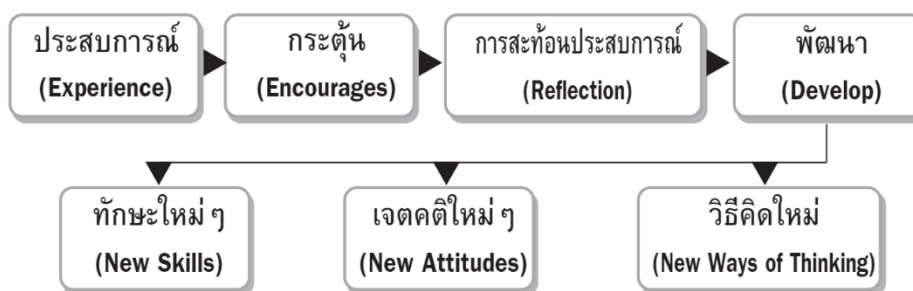
โคลบ (Kolb, 1984, pp. 20-25) การกล่าวถึงการรับข้อมูล (Acquisition) การได้ลงมือปฏิบัติ (Manipulation) และการระลึกถึงสัญลักษณ์เชิงนามธรรมจากประสบการณ์ (Recall of abstract symbols) โคลบได้สร้างทฤษฎีการเรียนรู้จากการบูรณาการระหว่างประสบการณ์การรับรู้ (Perception) พุทธิปัญญา (Cognition) และพฤติกรรม (Behavior) เข้าด้วยกัน รูปแบบการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ที่โคลบประมวลไว้ ได้แก่ การอธิบายว่า การเกิดการเรียนรู้ (Learning) การเปลี่ยนแปลง (Change) และการเติบโต (Growth) เริ่มต้นมาจากการได้รับประสบการณ์ตรง เก็บรวบรวมข้อมูลและสังเกตประสบการณ์นั้น ข้อมูลที่ได้จะนำไปวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ทำให้ผู้กระทำได้ใช้ในการปรับพฤติกรรม หรือเป็นทางเลือกพฤติกรรมในสถานการณ์ใหม่การเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงเป็นวงจรแบบ 4 ขั้น ประกอบด้วย การสร้างประสบการณ์ (Concrete experience) การสะท้อนความคิด (Reflective observation) การสรุปเป็นความคิดรวบยอด (Abstract conceptualization) และการนำข้อมูลความรู้ไปประยุกต์ใช้ (Active experimentation) เป็นวงจรที่ต่อเนื่องไป ดังภาพประกอบ 3

ที่มา : <https://www.skillshub.com/what-are-kolbs-learning-styles/>

รูคฟิลด์ (Brookfield, 1983, p. 16) กล่าวว่าการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ มี 2 ลักษณะ คือ 1) เป็นการเรียนรู้ที่มีการวางแผนจัดการ โดยให้นักเรียนได้มีโอกาสได้รับความรู้ ทักษะหรือความรู้ใหม่ 2) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ เป็นการเรียนรู้จากการสะท้อนประสบการณ์ที่ได้รับ สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 ง, น. 1) กล่าวว่าเป็นการเรียนรู้ที่การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับสิ่งกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ เจตคติใหม่ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ๆ สรุปได้ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 แผนผังโน้ตศัณการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

นอกจากนี้ เป็นการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการในชีวิตประจำวัน โดยประสบการณ์ของนักเรียนจะเกิดการลงมือปฏิบัติ การเก็บข้อมูล การสังเกต การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ทบทวน สะท้อนความคิด จนสามารถสร้างความคิดรวบยอดใหม่และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เป็นวงจรที่ต่อเนื่อง และเมื่อนักเรียนได้รับการเรียนรู้เราจะสามารถสังเกตได้จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านปัญญา วิธีการคิดแบบใหม่ทักษะใหม่ๆ พฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึกและเจตคติ (Dennison & Kirk, 1990, pp. 3-4) สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2544, น. 41-42)

2.5.4.3 ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์

มีนักวิชาการที่กล่าวไว้หลายท่าน ดังนี้ เบอ์นาร์ด์ (Burnard, 1996, pp. 15-19) ได้กล่าวถึงลักษณะของการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ดังนี้ 1) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการกระทำ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างจริงจัง ผู้เรียนกับผู้สอนมีส่วนร่วมกัน เช่น บทบาทสมมุติ การแสดงละคร เป็นต้น จะทำให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น 2) ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างเต็มที่ไม่ว่าเพียงพอที่จะมั่นใจได้ว่าการเรียนรู้ จะต้องกระตุ้นให้คิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง ความสำคัญจึงอยู่ที่เชื่อมโยงประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิม ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องผ่านกระบวนการคิดทบทวน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในตัวนักเรียนเองหรือเกิดขึ้นโดยกระบวนการกลุ่มจากการอภิปราย 3) ผู้สอนยอมรับว่า นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ตีค่าให้ความหมายหรือแปลความในสิ่งที่ผู้เรียนนำเสนอ เพราะการให้คุณค่าเป็นบทบาทของผู้เรียนเอง ผู้สอนมีบทบาทเป็นเพียงผู้ชี้แนวทางให้ความสะดวกมากกว่าเป็นผู้บรรยายหรือผู้นำ 4) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยให้ความสำคัญกับความเข้าใจของผู้เรียนและการสร้างมุมมองต่างๆ ตามความคิดของผู้เรียนเอง

5) ประสบการณ์ของบุคคลเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีค่า ผู้เรียนจะถูกกระตุ้นให้คิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ในอดีตเพื่อใช้ในการวางแผนในอนาคต จึงเป็นการพยายามใช้ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลในการเรียนรู้ 6) มีการรับความเห็นฟังซึ่งกันและกันเป็นหัวใจของการเรียนรู้ ผู้สอนไม่เพียงแต่รับฟังแต่จะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนรับฟังซึ่งกันและกัน มีความเคารพความคิดเห็นส่วนบุคคล และแสดงบทบาทเป็นผู้ฟังที่ดี สอดคล้องกับวูล์ฟี่ (Wolfe, 1992 as cited in Burnard, 1996, p. 20) ได้กล่าวว่ามีลักษณะ ดังนี้ 1) การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้เรียนในแต่ละบุคคล โดยใช้ประสบการณ์ที่มีของตนเองเป็นฐานในการเข้าใจตนเอง (Self-understanding) และสำรวจความต้องการแหล่งข้อมูลและวัตถุประสงค์ของตนเอง 2) การมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เป็นเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ 3) อำนาจในการควบคุมการเรียนรู้ที่มาจากผู้สอนจะถูกเปลี่ยนไปสู่ผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจะมีความเท่าเทียมกัน 4) ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนพยายามดูดซับความรู้ภายนอกเข้าสู่กรอบความคิดภายในของตนเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญจะเป็นเพียงแหล่งข้อมูลและผู้จัดดำเนินการเรียนรู้ และมูน (Moon, 2004, p. 122) ได้กล่าวว่ามีลักษณะดังนี้ 1) สื่อที่นำมาใช้มาจากประสบการณ์ตรง 2) มีการสะท้อนการความคิด เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนรู้ 3) มีการเรียนรู้แบบเชิงรุก 4) มีลักษณะเป็นกระบวนการและมีการทบทวน และเบาด์ โคเฮนและวอล์กเกอร์ (Boud, Cohen & Walker, 2000 as cited in Moon, 2004, p. 111) ได้กล่าวถึง ลักษณะการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ดังนี้ 1) ประสบการณ์เป็นส่วนพื้นฐานที่สำคัญ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ทั้งหมด 2) ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ของตนเอง 3) เป็นการเรียนรู้แบบองค์รวม 4) การเรียนรู้ถูกสร้างมาจากทางสังคมและวัฒนธรรม 5) การเรียนรู้ขับเคลื่อนโดยบริบทที่เกิดขึ้นในสังคม

จากการศึกษาลักษณะที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ ผู้วิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านผู้เรียน นักเรียนจะต้องได้รับการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์และลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนต้องใช้ทักษะการสะท้อนความคิด ผ่านการร่วมอภิปรายจนสามารถสร้างความรู้ของตนเองได้ และนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์สามารถทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักรับฟังและเคารพความคิดเห็นส่วนบุคคล 2) ด้านผู้สอน ครูเป็นผู้ชี้แนวทางให้ความสะดวก เป็นแหล่งข้อมูลมากกว่าเป็นผู้บรรยาย ครูมีการจัดเตรียมสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ตรง และมีกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำจริงจนสามารถค้นพบความรู้ได้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง ครูจะต้องเป็นผู้รับฟังและให้คำปรึกษาที่ดี 3) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active

learning) กิจกรรมการเรียนรู้จะต้องจัดให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและอ้อม มีลักษณะเป็นองค์รวม ส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนทบทวนสิ่งที่ได้รับและสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ที่ได้รับ มีกิจกรรมที่พัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ สร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การทำโครงการ นิทรรศการ หรือลงมือปฏิบัติในสถานการณ์และสถานที่จริง เป็นต้น 4) ด้านการวัดประเมินผล เป็นการวัดผลตามสภาพจริงโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนในการประเมินร่วมกับผู้สอน

2.5.5 การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)

2.5.5.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ดังนี้ การวิสันและวากาน (Garrison & Vaughan, 2008, pp. 5-6) กล่าวว่าเป็นการเรียนรู้แบบผสมผสานว่าเป็นวิธีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า และเสริมด้วยประสบการณ์การเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยอาศัยจุดแข็งของทั้งการเรียนรู้ทั้งสอง ในการสร้างความหลากหลายในการจัดการเรียนรู้ และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ สอดคล้องกับซิงห์ (Singh, 2003, p. 51) กล่าวว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีการใช้สื่อการเรียนที่หลากหลายรูปแบบที่ถูกรวบรวมมาเพื่อส่งเสริมกันและเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ให้เกิดความสมบูรณ์ที่สุด นอกจากนี้เอ็มดริสคอล (M. Driscoll, 2002, p. 54) กล่าวว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการผสมผสานวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายเข้าด้วยกัน เช่น แนวคิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง แนวคิดพฤติกรรมนิยม และแนวคิดพุทธินิยม เพื่อให้เกิดผลจากการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยสามารถใช้เทคโนโลยีด้วยหรือไม่ก็ได้ และคลาร์ก (Clark, 2003, p. 4) กล่าวว่าเป็นการเรียนรู้ที่เป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ด้วยการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) อันเนื่องมาจากผู้เรียนไม่ต้องการใช้เวลาในการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) มากเกินไป ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนยังมีความต้องการคงไว้ซึ่งเรียนรู้แบบดั้งเดิม สอดคล้องกับ เคอร์เรสและวิทท์ (Kerres & Witt, 2003, p. 101) กล่าวว่าเป็นการรวมตัวกันระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าหรือแบบดั้งเดิมกับการเรียนที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานและอินเทอร์เน็ตเป็นฐาน นอกจากนี้บองค์ และเกรแฮม (Bonk & Graham, 2012, p. 4) กล่าวว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานไว้ว่า เป็นการผสมผสานวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เทคนิค สื่อทรัพยากร และการประยุกต์สิ่งต่างๆ ในสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ที่มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีความหมาย และไอ อี อัลเลนและซีแมน (I. E. Allen & Seaman, 2005) กล่าวว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ผสมผสานการเรียนในชั้นเรียนกับแบบออนไลน์ มีสัดส่วนของเนื้อหาที่นำเสนอออนไลน์ระหว่างร้อยละ 30 ต่อ ร้อยละ 70 โดยมีเนื้อหาและการอภิปรายผ่านระบบออนไลน์และมีการพบปะกันในห้องเรียนด้วย นอกจากนี้ ธอร์น (Thorne, 2003) กล่าวว่าเป็นการรวมนวัตกรรม

เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าเข้าด้วยกัน โดยมีการปฏิสัมพันธ์บนการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมกับแบบออนไลน์ การเรียนรู้แบบผสมผสานจะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับเบอร์นาร์ท (Bernath, 2012) กล่าวว่า เป็นวิธีการระหว่างแบบการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) กับในชั้นเรียน และสเตซีและเกอร์บิค (Stacey & Gerbic, 2006, p. 226) กล่าวว่า เป็นคำที่ถูกลำนำไปใช้ในการอธิบายความหลายที่มีการนำไอซีทีมาใช้งาน นอกจากนี้เวอร์ครุสต์ เมเจอร์ริงค์ ลินเซินและแวน (Verkroost, Meijerink, Lintsen, & Veen, 2008, p. 501) กล่าวว่า เป็นส่วนผสมทั้งหมดโดยวิธีการผสมผสานกลยุทธ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่ใช้และไม่ได้ใช้เทคโนโลยี และบาร์ท (Bart, 2009) กล่าวว่า เป็นการรวมกันระหว่างการเรียนในห้องเรียนที่โรงเรียนและการเรียนออนไลน์ไว้ในรายวิชาเดียวกัน การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ได้ออกแบบอย่างดี จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนที่เรียนกลุ่มใหญ่ได้รับความพึงพอใจและมีความยืดหยุ่นในการเรียน สอดคล้องกับมาร์ช (Marsh, 2012, p. 3) กล่าวว่า เป็นการผสมของการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ได้มีการกำหนดเฉพาะเจาะจงแต่จะขึ้นอยู่กับบริบทที่นำมาใช้ โดยการเรียนรู้แบบผสมผสานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้ผู้เรียนและผู้สอนในการจัดการเรียนรู้

จากความหมายในข้างต้น สรุปได้ว่า หมายถึง การเรียนรู้ที่มีการผสมผสานการจัดการเรียนรู้แบบหลากหลายวิธีการเรียนรู้ เทคนิค สื่อการเรียนรู้ เป็นการนำจุดแข็งของการเรียนแบบดั้งเดิมที่ผู้เรียนกับผู้สอนได้เผชิญหน้ากันกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ผู้สอนออกแบบการเรียนรู้ได้หลากหลาย และสามารถเพิ่มประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.5.5.2 แนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

ในปัจจุบันแนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสานได้รับความนิยมอย่างมาก โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและอินเทอร์เน็ตเข้าไปในชั้นเรียน เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพได้มากที่สุด ในการเรียนรู้ควรจะใช้หลายๆ วิธีร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ตอบสนองตามความชอบและความถนัดของผู้เรียนแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน จึงไม่มีวิธีการเรียนรู้เพียงหนึ่งเดียวที่จะให้ผลดีกับผู้เรียน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบผสมผสานจึงไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวสำหรับองค์ประกอบในการผสมผสานและไม่ใช่เพียงการใช้ทฤษฎีเดียวเท่านั้น (Carman, 2002, p. 1; Gibbs Jr, 2000, p. 347; Singh, 2003, p. 53) กว่ายี่สิบปีที่ผ่านมาการนำเทคโนโลยีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมาใช้อย่างแพร่หลายตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ทำให้ต้องพิจารณาถึงวิธีการที่มีประสิทธิผลที่จะช่วยให้ได้รับเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยการสร้างความคิดและการจัดการเรียนรู้

สมัยใหม่ จากการการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและคุณภาพทางการศึกษา (Garrison & Kanuka, 2004, p. 97) โดย เอ็ม ดริสโคล (M. Driscoll, 2002, p. 1) ได้กล่าวถึงแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานว่าเป็นแนวคิดใหม่ที่มีรากฐานมาจากทฤษฎีเดิมกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) กลุ่มพุทธิปัญญา (Cognitivism) และกลุ่มการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) และได้สรุปไว้ว่า การเรียนรู้แบบผสมผสานมีความหมายที่ไม่ตายตัว เพราะมาจากการผสมกันถึง 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) เป็นการเรียนรู้ที่ผสมจากการเรียนรู้จากเครือข่ายทางเทคโนโลยี (Web based technology) กับวิธีการอื่นๆ 2) เป็นการผสมทฤษฎีการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด อาจจะใช้เทคโนโลยีหรือไม่ก็ได้ 3) เป็นการผสมผสานระหว่างการใช้สื่อการเรียนรู้ เช่น วิดีโอเทป แผ่นซีดีและสื่อผสมอื่นๆ โดยครูผู้สอน 4) เป็นการผสมผสานรูปแบบและวิธีสอนด้วยเทคโนโลยีกับการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับบอนคและแกรแฮม (Bonk & Graham, 2012, p. 5) กล่าวว่า คำว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นคำที่มีความหมายกว้างและกำกวม แต่มีลักษณะที่เป็นระบบการเรียนรู้ที่มีการเชื่อมโยงของการเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ซึ่งจากเดิมที่มีเทคโนโลยีเข้าไปเกี่ยวข้องน้อยมาก จนได้นำเทคโนโลยีที่พัฒนาเข้ามามีบทบาทมาผสมผสานนำไปใช้มากขึ้นโดยคาดว่าเทคโนโลยีจะกลายเป็นแกนหลักของการเรียนแบบผสมผสานในอนาคต นอกจากนี้บาร์นัมและปาร์มานน์ (Barnum & Paarmann, 2002, pp. 56-57) กล่าวว่า ประกอบด้วย 1) การส่งผ่านข้อมูลโดยระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web-based delivery) เป็นที่เสนอข้อมูลความรู้ต่างๆ แก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถใส่ข้อมูล หรือเข้าถึงข้อมูลต่างๆ 2) กระบวนการเรียนรู้แบบเผชิญหน้า (Face-to-Face processing) โดยนำข้อมูลที่นำเสนอผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาสร้างเป็นความรู้โดยผู้เรียนในการเรียนแบบเผชิญหน้า 3) การสร้างความสามารถของบุคคลในการเข้าถึงระบบ (Creating deliverables) ได้แก่ การมอบหมายงาน การประเมินผล และการติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต 4) การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มหลังจากที่ได้มีการพบปะแบบเผชิญหน้าในห้องเรียน เช่น การขยายความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ การสะท้อนกลับเพื่อปรับปรุงกระบวนการ และมอสเซอร์ (Mosser, 2010, pp. 25-26) กล่าวว่า เป็นแนวคิดใหม่ที่จะมาพัฒนาโดยฐานความรู้ความเข้าใจในแบบดั้งเดิมกับใช้วิธีการแบบสมัยใหม่ที่น่ามาบูรณาการกันให้ดีที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ นอกจากนี้ร็อบเวและจอร์แดน (Rovai & Jordan, 2004, pp. 3-4) กล่าวว่า เป็นการผสมผสานการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าแบบดั้งเดิมกับการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นวิธีที่ยืดหยุ่นในจัดการเรียนรู้ สนับสนุนการผสมผสานและได้รับความสะดวกในเรื่องของเวลาและสถานที่เรียนต่างๆ ในการเรียนแบบผสมผสานจะทำให้ไม่ได้สูญเสียการเรียนแบบเผชิญหน้าแบบดั้งเดิมอย่างสมบูรณ์ โดย

ผลลัพธ์ที่ได้ทำให้เกิดความแข็งแกร่งในประสบการณ์ทางการศึกษาว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิมหรือการเรียนแบบออนไลน์แต่เพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับออกุทเทอริบและเกรแฮม(Osguthorpe & Graham, 2003, p. 228) กล่าวว่า เป็นแนวคิดที่ใช้อธิบายว่าการเรียนรู้แบบผสมผสาน เป็นความสมดุลที่เข้ากันได้พอดีระหว่างการเรียนรู้ที่เข้าถึงความรู้ออนไลน์ และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์แบบเผชิญหน้า และฟอยคอนเนอร์และทรูเนอร์ (Fauconnier & Turner, 2008, p. 133) กล่าวว่า เป็นการผสมผสานเป็นการรวมเอาองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่เหมาะสมที่สุด โดยแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ของคนเราที่ดีที่สุดนั้นจำเป็นที่จะต้องให้หลากหลายวิธีร่วมกัน

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า เป็นแนวคิดที่เกิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่ผสมเข้าด้วยกัน ได้แก่ ทฤษฎีเดิมกลุ่มพฤติกรรมนิยม กลุ่มพุทธิปัญญา และกลุ่มการสร้างองค์ความรู้ โดยการเรียนรู้ของผู้เรียนจะต้องให้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายร่วมกัน และเนื่องจากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี การเรียนรู้จึงสามารถผสมผสานกันระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าหรือแบบดั้งเดิมเข้ากับแบบออนไลน์ได้อย่างดี เป็นความสมดุลที่เข้ากันได้ที่ดีกว่าการเรียนแบบการเผชิญหน้าหรือการเรียนรู้แบบออนไลน์แต่เพียงอย่างเดียว

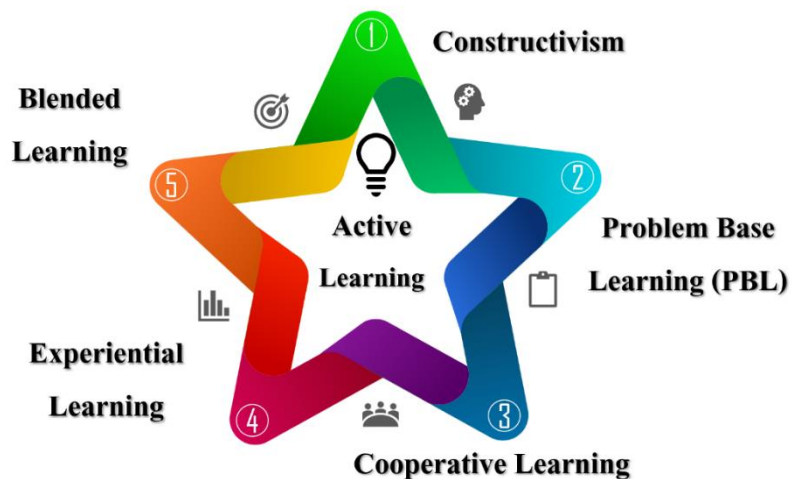
2.5.5.3 ลักษณะของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงลักษณะของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ดังนี้ วาน แดมและวาน แดม (Van Dam & Van Dam, 2004) ได้ว่ามีลักษณะที่มีการผสมผสานโดยผู้สอนจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องพิจารณาเลือกใช้สื่อและลักษณะในการออกแบบการเรียนได้อย่างตามความเหมาะสม ดังนี้ 1) การเรียนรู้แบบเผชิญหน้า เป็นการเรียนที่ผู้สอนและผู้เรียนอยู่ในสถานที่เดียวกัน ในเวลาเดียวกัน 2) การเรียนรู้ด้วยตนเองบนเว็บแบบไม่ผสานเวลา ที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ได้ติดต่อสื่อสารกันในช่วงเวลาเดียวกัน 3) การเรียนบนเว็บแบบสดหรือการจัดแบบผสานเวลา ที่ผู้สอนและผู้เรียนอยู่ร่วมกันติดต่อสื่อสารในเวลาเดียวกัน แต่สถานที่แตกต่างกัน ฮวง หม่าและซาง (Huang, Ma, & Zhang, 2008, pp. 66-67) กล่าวว่า มีลักษณะที่ประกอบด้วย 1) ผู้สอนมีความยืดหยุ่นในการจัดหาทรัพยากรสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ผู้สอนสามารถให้เนื้อหาเพิ่มเติมเสริมหลักสูตรผ่านระบบออนไลน์ และสามารถสื่อสารกับผู้เรียนผ่านสื่อทางออนไลน์ต่างๆ 2) สนับสนุนการจัดการเรียนที่หลากหลาย ผู้สอนสามารถผสมผสานใช้วิธีการต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความถนัด สามารถสร้างโอกาสที่ทำให้ผู้เรียนทุกคนประสบความสำเร็จอย่างเท่าเทียมกัน 3) การเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ ผู้สอนได้รับการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้แบบเดิม เช่น จากการทำให้ผู้เรียนส่งงานมอบโดยใช้กระดาษ แต่การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานผู้เรียนสามารถส่งงานทางอีเมล หรือช่องทาง

ออนไลน์อื่นๆ ผู้สอนสามารถประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้มากยิ่งขึ้น จากแฟ้มสะสมงาน อิเล็กทรอนิกส์ ผู้เรียนสามารถร่วมทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันผ่านทางออนไลน์ได้ ทำให้ไม่ใช่แค่เพียงรู้จักปัญหาแต่รู้วิธีการแก้ไขปัญหาด้วย บริเชโน ฮิกกีสันและวีดอน (Bricheno, Higgison, & Weedon, 2004) ได้กล่าวถึงลักษณะไว้ ดังนี้ 1) ผู้เรียนได้เข้าถึงแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น 2) ผู้สอนสามารถนำเสนอหลักสูตรและเนื้อหาวิชาได้หลากหลาย 3) มีความหลากหลายในกิจกรรมโดยผ่านทางออนไลน์ เช่น อีเมล กระดานสนทนา บล็อกและสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ซิงห์ (Singh, 2003, pp. 53-54) กล่าวว่าม็อดค์ประกอบ 8 มิติ ดังนี้ 1) สถาบันองค์กร การบริหารทางวิชาการ การวางแผน การเตรียมพร้อมของเนื้อหา โครงสร้างพื้นฐานและวิเคราะห์ผู้เรียนที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน เพื่อเสนอแนวทางหลักสูตรให้กับผู้เรียน 2) ผู้สอนเกี่ยวข้องกับวิเคราะห์เนื้อหา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) โดยจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนตามที่ต้องการ 3) เทคโนโลยีทางการเรียนรู้ เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความจำเป็นต้องใช้ เลือกใช้ตามความเหมาะสม 4) การออกแบบส่วนต่อประสานเกี่ยวข้องกับปัจจัย ผู้เรียนมีส่วนในการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้แบบผสมผสาน กลมกลืนทั้งการเรียนรู้ออนไลน์และการบรรยายอย่างเท่าเทียมกัน 5) การวัดประเมินผล เกี่ยวข้องกับการใช้งานของโปรแกรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดย โปรแกรมควรมีความสามารถในการประเมินประสิทธิภาพของผู้เรียนแต่ละคน ควรใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมและมีความหลากหลาย 6) การจัดการ เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างพื้นฐานของโปรแกรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน เช่น การจัดส่งข้อมูลหลายรายการ ระบบการลงทะเบียน ระบบการแจ้งเตือน ระบบการกำหนดเวลาที่แตกต่างกัน เป็นต้น 7) ทรัพยากรที่มาสนับสนุน เกี่ยวข้องกับสื่อทรัพยากรประเภทต่างๆ ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์สำหรับผู้เรียนได้สามารถได้รับคำปรึกษาหรือการเรียนรู้เพิ่มเติมได้ทางอีเมลหรือในระบบแชท 8) หลักจริยธรรม เช่น เกี่ยวข้องประเด็นทางจริยธรรมที่ได้รับการแก้ไขเมื่อเกิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เช่น โอกาสที่ต้องได้รับอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น สเตซี่และเกอร์บิค (Stacey & Gerbic, 2008, pp. 965-967) กล่าวว่าม็อดค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านสถาบัน รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ควรจะตอบสนองความต้องการต่อชุมชนในท้องถิ่นหรือในองค์กรทางการศึกษามากกว่าการใช้วิธีการต่างๆ ไปให้ความสำคัญความต้องการของผู้เรียนมากกว่าความต้องการของผู้สอน ให้ความสำคัญของสื่อและแหล่งเรียนรู้ เทคนิคการสร้างแรงจูงใจ การสื่อสารที่ดีสามารถให้ผู้เรียนส่งผลบั่นกลับ ส่งเสริมให้ผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสานให้มีความเหมาะสมกับวิชามากกว่ามุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพียงแต่อย่างอย่างเดียว 2) ปัจจัยด้านผู้สอน ผู้สอนจะต้องมี

ความพร้อมทั้งในเรื่องของเวลาและพัฒนาตนเองในด้านการจัดการเรียนรู้และเทคนิคอย่าง ต่อเนื่อง มีการตั้งกลุ่มสมาชิกชุมชน ผู้สอนให้ผู้เรียนเข้าใจว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานไม่ได้เพิ่ม ภาระงานหรือทำให้ผลการเรียนลดลง แต่ยังช่วยให้ผลการเรียนดีขึ้นด้วย นอกจากนี้จะต้อง คำนึงถึงผู้สอนว่ามีงานมากเกินไปหรือไม่ เพราะผู้สอนสามารถใช้ทรัพยากรบางอย่างร่วมกันได้ 3) ปัจจัยด้านผู้เรียน ในการเรียนรู้แบบผสมผสานจะต้องคำนึงถึงความพร้อมในการเรียนรู้ ผู้เรียนควรมี ความพร้อมและสามารถควบคุมตัวเองในการเรียนรู้ได้ ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบและ ทักษะในการจัดสรรเวลาในการเรียนรู้ และได้รับพัฒนาความคิดแบบออนไลน์ให้มีการสื่อสาร ออนไลน์ที่สม่ำเสมอและเพิ่มมากขึ้น 4) ปัจจัยด้านการเรียนรู้ เกิดจากการผสมผสานระหว่าง สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้แบบเสมือน (Virtual environments) กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical environments) จะต้องมีความเข้าใจจุดอ่อนและจุดแข็งในแต่ละสภาพแวดล้อมให้เกิด การเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนสิ่งสำคัญจะต้องมีการลำดับกิจกรรม การเลือกใช้เทคโนโลยี การให้ ข้อมูลป้อนกลับในการอภิปรายทั้งการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและการเรียนรู้ที่จัดเตรียมไว้ให้กับ ผู้เรียนทางออนไลน์ คาร์แมน(Carman, 2002, p. 2) กล่าวว่า 5 องค์ประกอบ คือ 1) เหตุการณ์สด (Live Events) เป็นเหตุการณ์ที่นำโดยผู้สอน ส่วนผู้เรียนมีส่วนร่วมในช่วงเวลาเดียวกัน ดังเป็น ห้องเรียนเสมือนจริง 2) เนื้อหาวิชาออนไลน์ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นรายบุคคลของผู้เรียนตามความรู้ความสามารถและช่วงเวลาของพวกเขา เช่น กิจกรรมการ เรียนรู้ที่มีการโต้ตอบทางอินเทอร์เน็ต หรือ ซีดีรวมการสอน 3) การเรียนรู้แบบร่วมมือกัน โดยมีการ ติดต่อสื่อสารกันผ่านระบบออนไลน์ เช่น อีเมล กระดานสนทนา และการสนทนาออนไลน์ เป็นต้น 4) การวัดและประเมินผล ผู้สอนจะต้องวางแผนเตรียมความพร้อมก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมการ เรียนรู้ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน มีการประเมินความก้าวหน้า โดยประเมินทั้ง ก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ เพื่อนำผลไปประเมินประสิทธิภาพในการเรียนรู้ 5) วัสดุอุปกรณ์อ้างอิง ผู้เรียนได้จัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ในการสนับสนุนในการส่งผ่านความรู้และการจดจำของ ผู้เรียน

จากแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สรุปได้ตาม ภาพประกอบที่ 5 ดังนี้

ภาพประกอบ 5 แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

จากแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นตารางสรุป ความหมาย แนวความคิด และลักษณะสำคัญที่นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ ตามตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 สรุปแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวกับกาจัดกาการเรียนรู้เชิงรุก

ประเด็น	Constructivism	Problem Base Learning (PBL)	Cooperative Learning	Experiential Learning	Blended Learning	Active Learning
ความหมายและแนวความคิด	การสร้างความรู้เกิดจากกระบวนการภายในของนักเรียน โดยอาศัยประสบการณ์เดิม เมื่อมีสภาวะที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นเกิดความขัดแย้งทางปัญญา นักเรียนจะต้องปัญญา สร้างทางปัญญา ปรับโครงสร้างทางปัญญาใหม่โดยความรู้ที่มีอยู่เดิม เป็นความรู้ใหม่ที่นักเรียนสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตัวของ	การเรียนรู้ที่เรียนเป็นของตัวเอง การสร้างตนเอง การสร้างสถานการณ์ปัญหาให้นักเรียนเกิดการกระตุ้นให้นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหา โดยกระบวนการสืบเสาะ แสวงหาความรู้และการทำงานเป็นกลุ่มภายใต้ การดูแลของครู ทำให้เกิด การพัฒนาทักษะ การพัฒนาการในการคิด และการแก้ปัญหาของนักเรียน	การจัดกาเรียนรู้มีลักษณะกาทำงานกลุ่ม คณะเพศและ ความสามารถ ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลอภิปรายร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีบทบาทสำคัญและมี ความรับผิดชอบสูง ถือว่า ความสำเร็จของกลุ่มเป็น สำคัญ ได้เรียนรู้ทักษะ ทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นทักษะที่ จำเป็นอย่างยิ่งในการ ดำเนินชีวิต	เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจาก ประสบการณ์ทั้งทางตรง โดยนักเรียนได้ลงมือ ปฏิบัติ การเก็บข้อมูล การสังเกต การนำข้อมูลมา วิเคราะห์ ได้รู้ของ ทบทวน สะท้อนความคิด จนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือองค์ความรู้ใหม่และนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ รวมถึงได้รับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ พฤติกรรม อารมณ์ ความรู้สึกและเจตคติ	เป็นการเรียนรู้ที่มีการผสมผสานกาจัดกากรรม การเรียนรู้แบบหลากหลาย หลากวิธีการเรียนรู้ เป็น เทคนิค สื่อการเรียนรู้ การนำจุดแข็งของกาเรียนแบบดั้งเดิมที่ผู้เรียน กับผู้สอนได้เผชิญหน้ากัน กับการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยอาศัย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ในการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น	1. นักเรียนได้รับการพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะ เจตคติและคุณลักษณะที่ประสงค์ 2. นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และลงมือปฏิบัติได้ด้วยความกระตือรือร้นตั้งใจให้เกิดความท้าทายในการเรียนรู้ 3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากกว่าเป็นผู้รับ 4. นักเรียนจะได้รับการลงมือปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะระดับสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งกระตุ้นด้วยคำถามหรือสถานการณ์ปัญหา

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น	Constructivism	Problem Base Learning (PBL)	Cooperative Learning	Experiential Learning	Blended Learning	Active Learning	
ลักษณะด้านผู้เรียน	นักเรียนสามารถแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้องค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์จริง ลงมือปฏิบัติ สืบเสาะค้นคว้าด้วยตัวนักเรียนเอง จนค้นพบความรู้	นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหาและลงมือปฏิบัติ ค้นคว้าและหาความรู้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ทำงานกับเป็นทีมเพื่อวิเคราะห์ปัญหา	นักเรียนจะต้องร่วมมือในการทำงาน ให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับเพื่อน ๆ จะต้องมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย	นักเรียนจะต้องได้รับการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์และลงมือปฏิบัติจริง ผ่านสะท้อนความคิด จากอภิปรายร่วมกันจนสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง และนำไปประยุกต์ใช้ใน	นักเรียนสามารถจะปรับตัวและเตรียมความพร้อมในการเรียนแบบใหม่ ที่ผสมผสานหลากหลายวิธีการเรียนรู้ ทั้งแบบในชั้นเรียนกับการเรียนแบบออนไลน์	นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง 2. นักเรียนได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการลงมือปฏิบัติ	5. นักเรียนมีกระบวนการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 6. ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ใช้วิธีการกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำเทคนิคโดยีสารสนเทศมาเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น 7. ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับจากการสะท้อนความคิดเห็นอย่างรวดเร็ว

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น	Constructivism	Problem Base Learning (PBL)	Cooperative Learning	Experiential Learning	Blended Learning	Active Learning
	สามารถปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบต่อบุคคลของตนเอง	และค้นคว้าหาคำตอบอย่างมีเหตุผลนักเรียนจะต้องมีทักษะในการสื่อสารและควมรับผิดชอบในการกระทำที่ของตนเอง	โดยถือความสำเร็จของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ มีปฏิสัมพันธ์และสื่อสารกับผู้อื่นได้ ทุกคนร่วมกันค้นคว้า ชวยเหลือให้กำลังใจซึ่งกันและกัน คนเก่งจะช่วยเหลือคนอื่นให้มีความเข้าใจ	สถานการณ์ต่างๆ ได้ มีความรับผิดชอบการปฏิสัมพันธ์ทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้ รับฟังและเคารพความคิดเห็นเป็นส่วนบุคคล	มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะในการจัดสรรเวลาในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการเรียนแบบออนไลน์ สามารถค้นคว้าสืบค้นข้อมูลและนำมาอภิปรายร่วมครู	3. นักเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการแก้ปัญหา 4. นักเรียนสามารถทำงานกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ร่วมมือกับผู้อื่นได้ 5. นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะในการสื่อสาร มีความรับผิดชอบของตนเองและกลุ่ม และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนแบบออนไลน์ 6. นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้
ลักษณะด้านผู้สอน	เปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้ให้ความร่วมมือกิจกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	เป็นผู้ให้ความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และให้คำแนะนำ ครูจะต้องมีการวางแผนในการสร้างและ	ครูเป็นผู้ให้ความสะดวกแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ คณะ และครูจะสามารถ	ครูเป็นผู้ให้ความสะดวก เป็นแหล่งข้อมูล วางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อและแหล่งการเรียนรู้	ครูต้องเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานหลากหลายวิธีการ	1. ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น	Constructivism	Problem Base Learning (PBL)	Cooperative Learning	Experiential Learning	Blended Learning	Active Learning
	<p>วางแผนนำเสนอเนื้อหาที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริง ครูมีหน้าที่กระตุ้นให้คิดและค้นคว้าหาคำตอบ ส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาและการคิดระดับสูง</p>	<p>ออกแบบสถานการณ์ปัญหาให้ใกล้เคียงกับชีวิตจริงและกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย และคอยติดตามการปฏิบัติงานและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน</p>	<p>กำหนดงานที่มอบหมาย โดยอธิบายรายละเอียดให้ชัดเจน กำกับช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ส่งเสริมการทำงาน ให้ข้อมูลย้อนกลับ เสริมแรงให้กำลังใจในการทำงาน ให้รางวัลตามที่ได้ลงมือกลุ่มปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย</p>	<p>ในการสร้างประสบการณ์กระตุ้นให้เกิดการสะท้อนความคิดให้นักเรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น รับผิดชอบร่วมกัน ปฏิบัติงานจริงจนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นผู้รับฟังและให้คำปรึกษาที่ยุติ</p>	<p>ทั้งการเรียนรู้ออนไลน์และการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิเคราะห์เนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ให้ความสำคัญกับคำอธิบายที่ชัดเจนได้ เตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ และเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีการส่งข้อมูลย้อนกลับ ให้กับผู้เรียน มีการพัฒนาตนเองเพื่อพร้อมรับเทคโนโลยีการเรียนรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง</p>	<p>2. ครูมีการออกแบบวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์และลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมการทำงานกลุ่ม และกระบวนการคิดแก้ปัญหา</p> <p>3. ครูจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ส่งเสริมประสบการณ์ได้เคียงกับความเป็จริง</p> <p>4. ครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา ส่งเสริมการทำงาน ให้ข้อมูลย้อนกลับ ส่งเสริมให้กำลังใจ เสริมแรงทางบวกในการกระตุ้นและท้าทายให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น	Constructivism	Problem Base Learning (PBL)	Cooperative Learning	Experiential Learning	Blended Learning	Active Learning
ลักษณะด้านกิจกรรมการเรียนรู้	ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เริ่มจากให้นักเรียนได้สำรวจค้นคว้าความรู้ของตนเอง ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมการสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง เน้นให้นักเรียนได้สำรวจ ค้นคว้าความรู้อย่างเสรี จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมการคิดระดับสูง และการแก้ปัญหา ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มสามารถทำงานร่วมมีอิทธิพลกันกับผู้อื่นได้	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะแก้ปัญหาเป็นวัฏจักรเริ่มต้น ให้เกิดการเรียนรู้ใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็กๆ วางแผนและอภิปรายร่วมกัน ใช้ทักษะสืบค้นข้อมูล โดยบูรณาการความรู้และทักษะต่างๆ เพื่อหาคำตอบในการแก้ปัญหา และนำไปวิเคราะห์ สรุปและนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน	เริ่มต้นจากกิจกรรมหมายงานให้ค้นคว้า ปฏิบัติการหรือเพื่อแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการกลุ่มเป็นการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ จำนวน 3-5 คน สมาชิกจะได้รับหน้าที่รับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย มีการอภิปราย ตั้งคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนวทางการแก้ปัญหาถือว่าความสำเร็จของแต่ละคนเป็นความสำเร็จของกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน	ใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเรียวกร ให้นักเรียนได้จับประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม เป็ได้ออกสโนให้ได้บทพวมและสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ ส่งเสริมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ สร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การทำโครงการ นิทรรศการ หรือลงมือปฏิบัติในสถานการณ์และสถานที่จริง เป็นต้น	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียน การเรียนรู้แบบออนไลน์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูลและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง กิจกรรมแบบร่วมมือกัน โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ ต่างๆ เพิ่มความหลากหลายในการเรียนรู้หลากหลายในภาคเรียน เช่น อีเมล กระดาษ สทนา การสนทนา อีเล็กทรอนิกส์ และสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยผู้สอนจะให้ข้อมูลย้อนกลับให้นักเรียนได้ตลอดเวลา	1. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบและวิธีการ รวมถึงการผสมผสานระหว่างชั้นเรียนแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียน และการเรียนแบบออนไลน์ 2. ส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนได้สำรวจค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย กระตุ้นให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ที่ตนเองสนใจได้ด้วยความรู้ที่ตนเองมีความรู้ได้ช่วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมเมื่อปฏิบัติ 3. ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะในการคิดระดับสูง สามารถทำความเข้าใจวิเคราะห์เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น	Constructivism	Problem Base Learning (PBL)	Cooperative Learning	Experiential Learning	Blended Learning	Active Learning
						<p>และสามารถประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้</p> <p>4. ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับ มอบหมาย การสืบค้น ข้อมูล การอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเสนอแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกันภายในกลุ่มได้</p> <p>5. ส่งเสริมกิจกรรมที่ พัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ สร้างความน่า สนใจใน การกระตุ้นการเรียนรู้ของ นักเรียน นอกจากนี้อาจมี กิจกรรมเสริมบทเรียนนอก เวลาเรียน</p>

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเด็น	Constructivism	Problem Base Learning (PBL)	Cooperative Learning	Experiential Learning	Blended Learning	Active Learning
ลักษณะด้านวัตถุประสงค์และประเมินผล	มีการประเมินผลตามสภาพจริง ใช้วิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่น	มีการประเมินตามสภาพจริง ประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน มีการประเมินทั้งผลงานและกระบวนการ	มีการประเมินผลตามสภาพจริง ใช้วิธีการที่หลากหลาย สามารถวัดผลการทำงานเป็นกลุ่มและวัดผลเป็นรายบุคคลได้	มีการประเมินตามสภาพจริงโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินร่วมกับครู	มีประเมินผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งใช้ มีการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคล และใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย	1. มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงกับสมรรถนะผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะของนักเรียน 2. ใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย มีการวัดผลประเมินความก้าวหน้า มีการประเมินทั้งผลงาน และกระบวนการของนักเรียน และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3. สามารถวัดผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มได้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินงานของตนเอง

3. กรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

3.1 ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model สรุปได้ดังนี้

3.1.1 ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) โดยมีความหมายและแนวความคิด ว่าเป็นการสร้างความรู้เกิดจากกระบวนการภายในของนักเรียน โดยอาศัยประสบการณ์เดิม เมื่อมีสถานะที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น เกิดความขัดแย้งทางปัญญา นักเรียนจะต้องปรับโครงสร้างทางปัญญาใหม่กับความรู้ที่มีอยู่เดิม เป็นความรู้ใหม่ที่นักเรียนสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตัวเอง

3.1.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) โดยมีความหมายและแนวความคิด ว่าเป็นการเรียนรู้นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง การสร้างสถานการณ์ปัญหาทำให้เกิดการกระตุ้นนักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหาโดยกระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้และการทำงานเป็นกลุ่มภายใต้การดูแลของครู ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะกระบวนการในการคิดและการแก้ไขปัญหาของนักเรียน

3.1.3 แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory) โดยมีความหมายและแนวความคิด ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้มีลักษณะการทำงานกลุ่มคณะ และความสามารถ ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลอภิปรายร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีบทบาทสำคัญและมีความรับผิดชอบสูง ถือว่าความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ ได้เรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิต

3.1.4 การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) โดยมีความหมายและแนวความคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ การเก็บข้อมูล การสังเกต การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ไตร่ตรอง ทบทวน สะท้อนความคิด จนสามารถสร้างความคิดรวบยอด และนำข้อมูลความรู้ไปประยุกต์ใช้ รวมถึงได้รับการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ พฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึกและเจตคติ

3.1.5 การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) โดยมีความหมายและแนวความคิด ว่าเป็นการเรียนรู้อะบบผสมผสานกิจกรรมการเรียนรู้อะบบหลากหลายวิธีการเรียนรู้ เทคนิค สื่อการเรียนรู้ เป็นการนำจุดแข็งของการเรียนแบบดั้งเดิมที่ผู้เรียนกับผู้สอนได้เผชิญหน้ากันกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์โดยอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสามารถสังเคราะห์แนวความคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้ 1) นักเรียนได้รับการพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะสมรรถนะ เจตคติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) นักเรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง และลงมือทำได้ด้วยตนเองกระตุ้นแรงจูงใจให้เกิดความท้าทายในการเรียนรู้ 3) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากกว่าเป็นผู้รับเรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือทำ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ 4) นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะระดับสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณในการคิดและการแก้ไขปัญหา ซึ่งกระตุ้นด้วยคำถามหรือสถานการณ์ปัญหา 5) นักเรียนมีกระบวนการร่วมมือร่วมใจในการทำงานกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน 6) ผู้สอนให้ความสำคัญในการเรียนรู้ ใช้วิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเสริมประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น 7) ผู้เรียนได้รับสะท้อนคิดและข้อมูลป้อนกลับได้อย่างรวดเร็ว

ลักษณะด้านผู้เรียน ได้แก่ 1) นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง 2) นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการลงมือทำ 3) นักเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ไขปัญหา 4) นักเรียนสามารถทำงานกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ร่วมมือกับผู้อื่นได้ 5) นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะในการสื่อสาร มีความรับผิดชอบต่อนตนเองและกลุ่ม และทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนแบบออนไลน์ 6) นักเรียนสามารถนำข้อมูลความรู้และทักษะที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ลักษณะด้านผู้สอน ได้แก่ 1) ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นให้ความสำคัญสะดวกในการเรียนให้กับนักเรียน 2) ครูมีการออกแบบ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย ส่งเสริมกิจกรรมให้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง ผ่านประสบการณ์และลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมการทำงานกลุ่ม และกระบวนการคิดแก้ปัญหา 3) ครูจัดเตรียม วัสดุ อุปกรณ์ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์และส่งเสริมประสบการณ์ใกล้เคียงกับความเป็นจริง 4) ครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สังเกตการณ์ทำงาน ให้ข้อมูลป้อนกลับ ส่งเสริมให้กำลังใจ เสริมแรงทางบวกในการกระตุ้นและท้าทายให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก

ลักษณะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบและวิธีการ รวมถึงการผสมผสานระหว่างเรียนรู้แบบเผชิญหน้าและการเรียนแบบออนไลน์ 2) ส่งเสริมกิจกรรมให้นักเรียนได้สำรวจพื้นความรู้ที่มีอยู่เดิม ได้สำรวจค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย กระตุ้นการค้นพบองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียน

ได้รับประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติ 3) ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะในการคิดระดับสูง สามารถทำความเข้าใจวิเคราะห์ เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ 4) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ โดยให้นักเรียน แบ่งกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบในภาระงานที่ได้รับมอบหมาย การสืบค้นข้อมูล การอภิปรายแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น และการเสนอแนวทางแก้ปัญหาพร้อมกันภายในกลุ่มได้ 5) ส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติ สร้างความน่าตื่นเต้นความน่าสนใจในการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้อาจมีกิจกรรมเสริมบทเรียนนอกเวลาเรียน

ลักษณะด้านวัดผลและประเมินผล ได้แก่ 1) มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงกับ สมรรถนะผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะของนักเรียน 2) ใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย มีการวัดผลประเมินความก้าวหน้า มีการประเมินทั้งผลงานและกระบวนการ และตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3) สามารถวัดผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มได้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

3.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

3.2.1 หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

การจัดการเรียนรู้คำนึงถึงศักยภาพตามความถนัดและความแตกต่างกันระหว่างบุคคลของผู้เรียนมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง เขียน และคิดแก้ปัญหา ตั้งคำถามให้มีความท้าทายและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันเรียนรู้นอกจากการแข่งขัน และนำข้อมูลข่าวสารมาเชื่อมโยงความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อกันพัฒนา

3.2.2 จุดประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้ หมายถึง คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี

2) ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา

3) ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียนที่ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม

3.2.3 กระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

การจัดการกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกตาม SOCIAL Model เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S) เป็นขั้นตอนที่ใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ปัญหาต่างๆ โดยสมมติสถานการณ์ปัญหา หรือนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เช่น ปัญหาภายในโรงเรียน ปัญหาภายในชุมชนหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยผู้สอนสามารถนำรูปภาพ ภาพข่าว คลิปวิดีโอ บทความในหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือในอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการกระตุ้นให้เกิดความคิดที่จะสงสัย สับสน ทำทนายและสนใจในการหาคำตอบ

ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนแต่ละคนใช้องค์ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ เสนอข้อมูลและวิธีการในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาในขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนในแต่ละคนมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะการคิดมากน้อยแตกต่างกันไปตามประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การดึงความรู้เดิมของผู้เรียนโดยผู้สอนสามารถให้เขียนลงในกระดาษหรือสมุดของนักเรียนหรือใช้วิธีการถามนักเรียนในชั้นเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C) เป็นขั้นตอนโดยผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน สมาชิกในกลุ่มคละความรู้ความสามารถ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อช่วยกันระดมสมองทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวได้โดยใช้ความรู้เดิมในการเชื่อมโยงความคิดจนสามารถเข้าใจกับปัญหาและสามารถอธิบายประเด็นปัญหาได้ โดยให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ประเด็นปัญหาว่ามีประเด็นอะไรบ้าง วางแผนกันในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยช่วยกันระดมความคิดว่าจะหาข้อมูลในเรื่องใด ประเด็นใดบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหา และควรจะหาข้อมูลจากแหล่งใดได้บ้าง ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนนำเสนอหน้าชั้นเรียนแต่ละกลุ่ม

ขั้นที่ 4 ขั้นการแสวงหาความรู้ (Information gathering = I) ในขั้นนี้ผู้สอนจะให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลตามที่ได้วางแผนไว้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และมีการประเมินว่าข้อมูลที่ได้ค้นคว้ามามีความเพียงพอหรือไม่ อย่างไรในขั้นตอนนี้

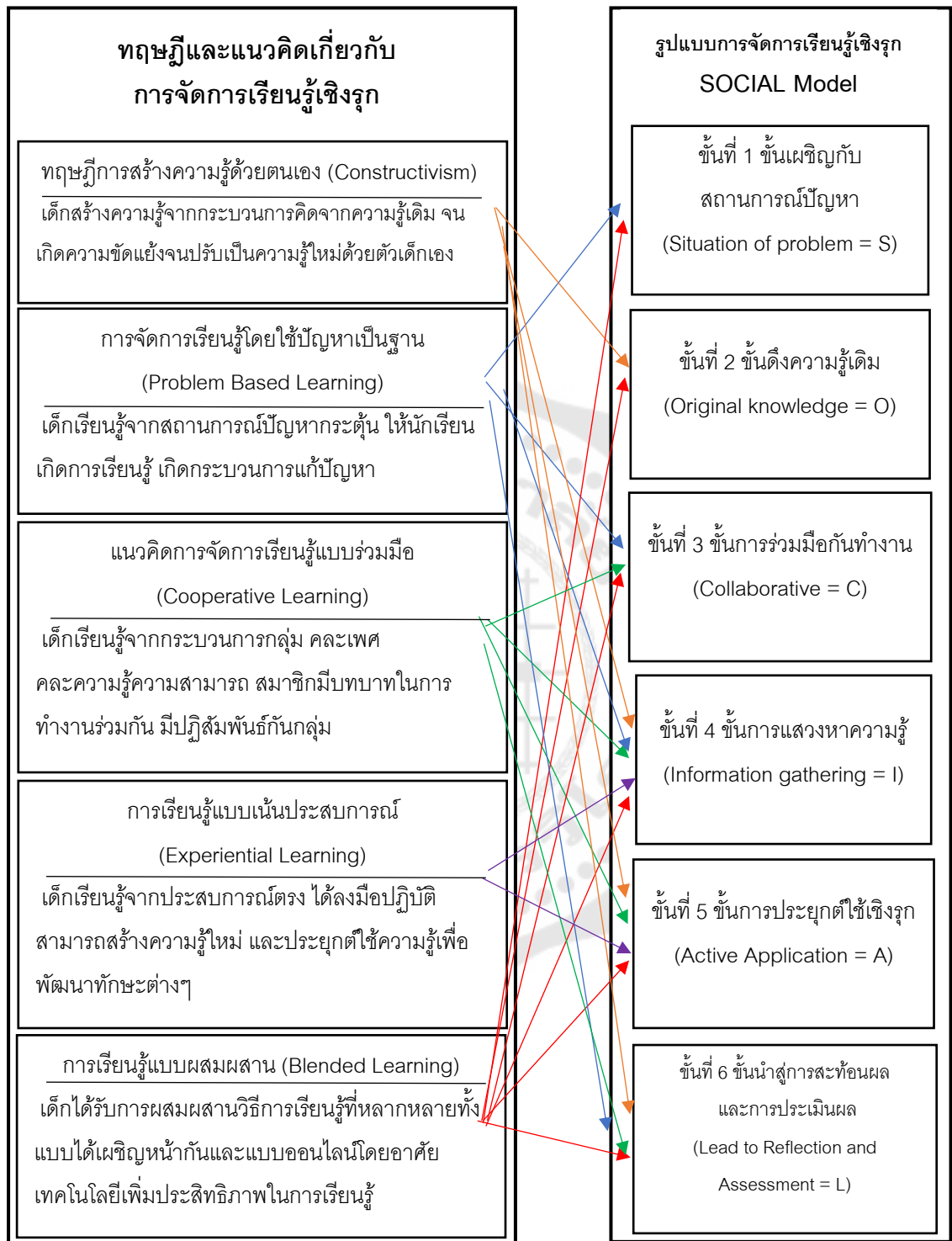
ผู้สอนสามารถทำสรุปเนื้อหาตามบทเรียนโดยทำเป็นใบความรู้ให้กับนักเรียนได้ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ความรู้

ขั้นที่ 5 ขั้นการประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application = A) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนจะนำข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาอภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ มีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและสามารถสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาใช้ในแก้ปัญหาได้ ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มเขียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากสังเคราะห์เป็นหัวข้อประเด็นต่างๆ ได้ นอกจากนี้ ผู้เรียนจะต้องนำความรู้และวิธีการแก้ไขปัญหาที่ตกผลึกทางความคิดมาออกแบบกิจกรรมเชิงรุกที่นำไปสู่หนทางในการแก้ปัญหอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมจัดบอร์ดนิทรรศการ เดินรณรงค์ให้ความรู้ที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหา หรือนำไปปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง นำเสนอพูดอภิปรายเชิญชวนหน้าเสาธงให้แก่เพื่อนคนอื่นได้รับรู้ เป็นต้น ถือว่าเป็นการนำสิ่งที่เรารู้มาสู่การกระทำและลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 6 ขั้นนำสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment = L) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนอภิปรายถึงความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ผู้สอนกับผู้เรียนประเมินผลร่วมกันตามสภาพจริง ผู้สอนและผู้เรียนนำเสนอข้อเสนอแนะสิ่งที่ได้รับการลงมือปฏิบัติการเชิงรุกปัญหาและอุปสรรคความรู้สึกร่วมกัน

สามารถเรียกเป็นคำคล้องจองได้ ดังนี้ เเชิญสถานการณ์ปัญหา นำพาความรู้เก่า เข้ากลุ่มร่วมใจ ให้เข้าถึงข้อมูล เพิ่มพูนกิจกรรม นำสู่การประเมิน

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปความเชื่อมโยงของทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ได้ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 ความเชื่อมโยงของทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
SOCIAL Model

จากทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เชิงรุก สามารถสรุปเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนกระบวนการ SOCIAL Model ดังตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 สรุปเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนกระบวนการ SOCIAL Model

แนวคิดทฤษฎี	ขั้นตอน	กิจกรรม
<p>- Problem Based Learning โดยการการสร้างสถานการณ์ปัญหาทำให้เกิดการกระตุ้นให้นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหา</p> <p>- Blended Learning โดยผู้เรียนใช้วิธีการผสมผสานหลากหลายวิธีในการประยุกต์ใช้ความรู้ รวมถึงการช่องทางสื่อออนไลน์</p>	<p>ขั้นที่ 1 ขั้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S)</p>	<p>เป็นขั้นตอนที่ใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ปัญหาต่างๆ โดยสมมติสถานการณ์ปัญหา หรือนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เช่น ปัญหาภายในโรงเรียน ปัญหาภายในชุมชนหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยผู้สอนสามารถนำรูปภาพ ภาพข่าว คลิปวิดีโอ บทความในหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือ ในอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการกระตุ้นให้เกิดความคิดที่จะสงสัย สับสน ทำทนายและสนใจในการหาคำตอบ</p>
<p>- Constructivism เป็นการสร้างความรู้เกิดจากกระบวนการภายในของนักเรียน โดยอาศัยประสบการณ์เดิม เมื่อมีสภาวะที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น เกิดความขัดแย้งทางปัญญา</p>	<p>ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O)</p>	<p>เป็นขั้นตอนที่นักเรียนแต่ละคนใช้องค์ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ เสนอข้อมูลและวิธีการในการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาในขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนในแต่ละคนจะมีพื้นฐานความรู้</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	ขั้นตอน	กิจกรรม
<p>- Blended Learning) โดยผู้เรียนใช้วิธีการผสมผสานหลากหลายวิธีในการประยุกต์ใช้ความรู้ รวมถึงการช่องทางสื่อออนไลน์</p>		<p>ความเข้าใจและทักษะการคิดมากน้อยแตกต่างกันไปตามประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การดึงความรู้เดิมของผู้เรียนโดยผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนเขียนลงในกระดาษหรือสมุดของนักเรียนหรือใช้วิธีการถามนักเรียนในชั้นเรียน</p>
<p>- Cooperative Learning Theory เป็นการจัดการเรียนรู้มีลักษณะการทำงานกลุ่มคณะและความสามารถ ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลอภิปรายร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีบทบาทสำคัญและมีความรับผิดชอบสูง ถือว่าความสำเร็จของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ</p> <p>- Blended Learning โดยผู้เรียนใช้วิธีการผสมผสานหลากหลายวิธีในการประยุกต์ใช้ความรู้ รวมถึงการช่องทางสื่อออนไลน์</p>	<p>ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C)</p>	<p>เป็นขั้นตอนโดยผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน โดยให้การเรียนแบบร่วมมือเพื่อช่วยกันระดมสมองทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวได้ โดยใช้ความรู้เดิมในการเชื่อมโยงความคิดจนสามารถเข้าใจกับปัญหาและสามารถอธิบายประเด็นปัญหาได้ โดยให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ประเด็นปัญหาว่ามีประเด็นอะไรบ้าง วางแผนกันในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยช่วยกันระดมความคิดว่าจะหา ข้อมูลในเรื่องใด ประเด็นใดบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหา และควรจะหาข้อมูลจากแหล่งใดได้บ้าง</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	ขั้นตอน	กิจกรรม
		ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนนำเสนอหน้าชั้นเรียนแต่ละกลุ่ม
<ul style="list-style-type: none"> - Problem Based Learning โดยผู้เรียนแสวงหาข้อมูลเพื่อหาวิธีการแก้ปัญหา - Constructivism โดยผู้เรียนดำเนินการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ - Cooperative Learning โดยผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มในการดำเนินการแสวงหาความรู้ - Experiential Learning โดยผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจนได้ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติ - Blended Learning โดยผู้เรียนใช้วิธีการผสมผสานหลากหลายวิธีในการแสวงหาข้อมูล รวมถึงการใช้ออนไลน์เป็นสื่อในการเรียนรู้ 	<p>ขั้นที่ 4 ขั้นการ แสวงหาความรู้ (Information gathering = I)</p>	<p>เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลตามที่ได้วางแผนไว้ ด้วยวิธีการต่างๆ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และมีการประเมินว่าข้อมูลที่ได้ค้นคว้ามามีความเพียงพอหรือไม่อย่างไรในขั้นตอนนี้ผู้สอนสามารถทำสรุปเนื้อหาตามบทเรียนโดยทำเป็นใบความรู้ให้กับนักเรียนได้ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ความรู้</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Problem Based Learning โดยผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาคิดหาวิธีในการแก้ปัญหา 	<p>ขั้นที่ 5 ขั้นการ ประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application = A)</p>	<p>ในขั้นนี้ผู้เรียนจะนำข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาอภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ มีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและสามารถสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาใช้ในแก้ปัญหาได้ ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนในแต่ละ</p>

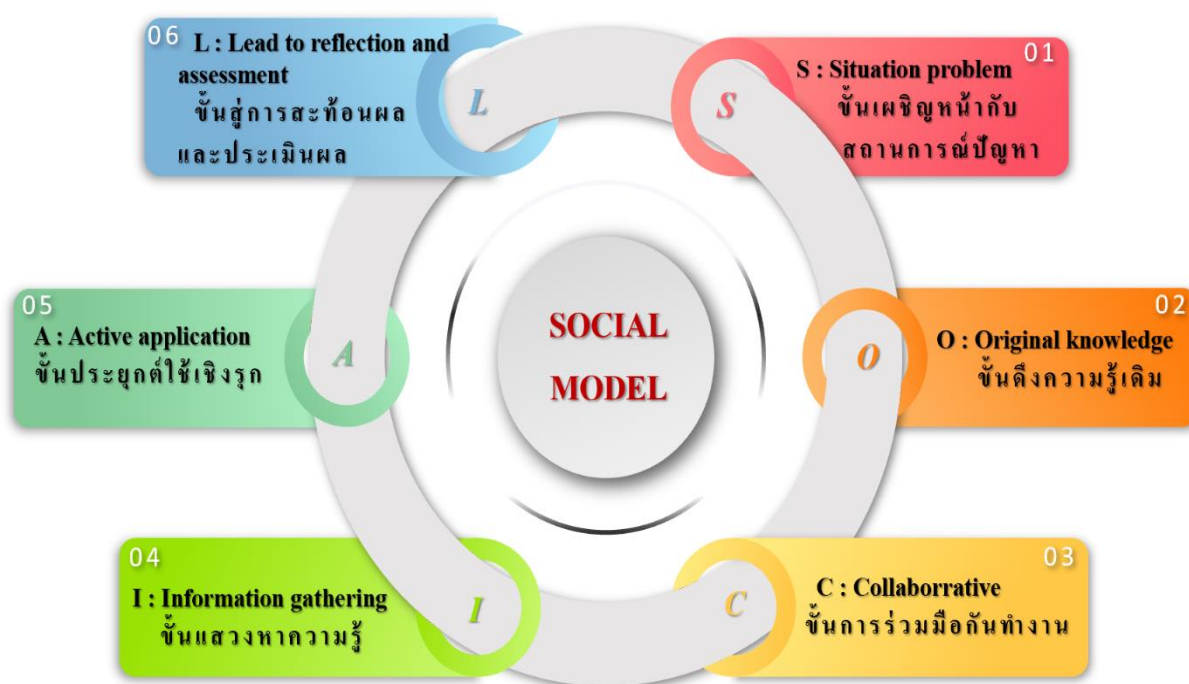
ตาราง 2 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	ขั้นตอน	กิจกรรม
<p>- Constructivism โดยผู้เรียน ดำเนินการเชื่อมโยงความรู้เดิม จนสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ ใหม่</p> <p>- Cooperative Learning โดย ผู้เรียนใช้กระบวนการกลุ่มใน การดำเนินการประยุกต์ใช้ ความรู้</p> <p>- Experiential Learning โดยผู้เรียนเป็นผู้นำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ปฏิบัติด้วยตนเองจน ได้ประสบการณ์ตรงจากการลง มือปฏิบัติ</p> <p>- Blended Learning โดยผู้เรียน ใช้วิธีการผสมผสานหลากหลาย วิธีในการประยุกต์ใช้ความรู้ รวมถึงการช่องทางสื่อออนไลน์</p>		<p>กลุ่มเขียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จาก สังเคราะห์เป็นหัวข้อประเด็นต่างๆ ได้ นอกจากนี้ ผู้เรียนจะต้องนำ ความรู้และวิธีการแก้ไขปัญหาที่ ตกผลึกทางความคิดมาออกแบบ กิจกรรมเชิงรุกที่นำไปสู่หนทางใน การแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมจัดบอร์ดนิทรรศการ เดินรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับ ประเด็นปัญหา หรือนำไปปฏิบัติ ให้เป็นแบบอย่าง นำเสนอพูด อภิปรายเชิญชวนหน้าเสาธงให้แก่ นักเรียนคนอื่นได้รับรู้ เป็นต้น ถือ ว่าเป็นการนำสิ่งที่เรียนรู้มาสู่การ กระทำและลงมือปฏิบัติ</p>
<p>- Problem Based Learning โดยผู้เรียนสามารถประเมินผล หรือวิธีการในการแก้ปัญหา</p> <p>- Constructivism โดยผู้เรียน สามารถประเมินตนเองจาก ความรู้เดิมและสะท้อนผลจาก ความสามารถสร้างเป็นองค์ ความรู้ใหม่จากการลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเอง</p>	<p>ขั้นที่ 6 ขั้นนำสู่การ สะท้อนผลและการ ประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment = L)</p>	<p>เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนอภิปรายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ จากกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ผู้สอนกับผู้เรียนประเมินผลร่วมกัน ตามสภาพจริง และ ตาม จุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้</p>

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวคิดทฤษฎี	ขั้นตอน	กิจกรรม
- Blended Learning โดยผู้เรียนใช้วิธีการผสมผสานหลากหลายวิธีในการประยุกต์ใช้ความรู้ รวมถึงการช่องทางสื่อออนไลน์		ผู้สอนและผู้เรียนนำเสนอ ข้อเสนอแนะสิ่งที่ได้รับการลงมือปฏิบัติการเชิงรุกปัญหาและอุปสรรค ความรู้สึก และอื่นๆ ร่วมกัน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model มีขั้นตอนกระบวนการจัดการ

ภาพประกอบ 7 กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ SOCIAL Model

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL MODEL สามารถเรียกเป็นคำคล้องจองได้ ดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 คำคล้องจองของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

สรุปบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ดังตาราง 3

ตาราง 3 สรุปบทบาทผู้สอนและผู้เรียนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

ขั้นตอน	พฤติกรรม	
	ผู้สอน	ผู้เรียน
ขั้นที่ 1 ขั้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem)	- ผู้สอนแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระสำคัญของเนื้อหาสาระที่ต้องเรียนให้	- ผู้เรียนทำความเข้าใจในจุดประสงค์และสาระสำคัญของเนื้อหาสาระ และมีความตระหนักรู้ถึงความจำเป็นที่

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	พฤติกรรม	
	ผู้สอน	ผู้เรียน
	<p>นักเรียนได้ตระหนักรู้ถึงความจำเป็นที่ต้องเรียน</p> <p>- ผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ปัญหาต่างๆ โดยสมมติสถานการณ์ปัญหา หรือนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เช่น ปัญหาภายในโรงเรียน ปัญหาภายในชุมชนหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยผู้สอนสามารถนำรูปภาพ ภาพข่าว คลิปวิดีโอ บทความในหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการกระตุ้นให้เกิดความคิดที่จะสงสัย สับสน ทำทายเป็นและสนใจในการหาคำตอบ</p>	<p>ต้องเรียนในเนื้อหาเรียนในบทนั้น</p> <p>- ผู้เรียนทุกคนทำศึกษาและทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหา หรือเหตุการณ์ในปัจจุบันที่เป็นปัญหาโดยมีความเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน จากรูปภาพ ภาพข่าว คลิปวิดีโอ บทความวารสารต่าง ๆ ที่อาจารย์ผู้สอนนำเสนอ</p> <p>- ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความสนใจ เกิดความสงสัย ทำทายเป็น มีความอยากในการเรียนรู้เพื่อหาคำตอบกับปัญหาเหล่านั้น</p>
ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตั้งความรู้ (Original knowledge)	<p>- ผู้สอนให้นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหาที่นำเสนอ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้เดิมของผู้เรียนที่มีอยู่</p> <p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนทำกิจกรรมให้ผู้เรียนเขียนลงในกระดาษที่ผู้สอนแจกให้ผู้เรียนเขียน</p>	<p>- นักเรียนแต่ละคนใช้องค์ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ เสนอข้อมูลและวิธีการในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาในขั้นตอนที่ 1 - ผู้เรียนในแต่ละคนจะมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจและ</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	พฤติกรรม	
	ผู้สอน	ผู้เรียน
	<p>เกี่ยวกับการทำความเข้าใจและระบุปัญหา บอกสาเหตุของปัญหา</p> <p>- ผู้สอนสุ่มให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลหน้าชั้นเรียน</p>	<p>ทักษะการคิดมากน้อยแตกต่างกันไปตามประสบการณ์เดิมของผู้เรียน</p> <p>- การดึงความรู้เดิมของผู้เรียน โดยผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนเขียนลงในกระดาษหรือสมุดของนักเรียนหรือใช้วิธีการถามนักเรียนในชั้นเรียน</p>
<p>ขั้นที่ 3 ขั้นร่วมมือกันทำงาน (Collaborative)</p>	<p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อช่วยกันระดมสมองทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวได้โดยใช้ความรู้เดิมในการเชื่อมโยงความคิดจนสามารถเข้าใจกับปัญหาและสามารถอธิบายประเด็นปัญหาได้</p> <p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่เห็นประเด็นปัญหาว่ามีประเด็นอะไรบ้าง วางแผนกันในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยช่วยกันระดมความคิดว่าจะหาข้อมูลในเรื่องใด ประเด็นใดบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นที่</p>	<p>- ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกลุ่มละ 3-5 คน โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อช่วยกันระดมสมองทำความเข้าใจ</p> <p>- ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวได้โดยใช้ความรู้เดิมในการเชื่อมโยงความคิดจนสามารถเข้าใจกับปัญหาและสามารถอธิบายประเด็นปัญหาได้</p> <p>- ผู้เรียนเขียนสิ่งที่เห็นประเด็นปัญหาว่ามีประเด็นอะไรบ้าง วางแผนกันในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยช่วยกันระดมความคิดว่าจะหาข้อมูลในเรื่องใด ประเด็นใดบ้าง</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	พฤติกรรม	
	ผู้สอน	ผู้เรียน
	<p>ได้จากการวิเคราะห์ปัญหา และ</p> <p>ควรจะหาข้อมูลจากแหล่งใดได้บ้าง</p> <p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปเป็นแผนผังความคิด ตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอหน้าชั้นเรียนแต่ละกลุ่ม</p>	<p>เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหา และควรจะหาข้อมูลจากแหล่งใดได้บ้าง</p> <p>- ผู้เรียนสรุปเป็นแผนผังความคิด ตามประเด็นที่กำหนดและนำเสนอหน้าชั้นเรียนแต่ละกลุ่ม</p>
<p>ขั้นที่ 4 ขั้นการแสวงหาความรู้ (Information gathering)</p>	<p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลตามที่ได้วางแผนไว้ ด้วยวิธีการต่างๆ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยสามารถแนะนำแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมและถูกต้องน่าเชื่อถือ</p> <p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มประเมินว่าข้อมูลที่ได้ค้นคว้ามา มีความเพียงพอหรือไม่ หากไม่เพียงพอให้หาข้อมูลเพิ่มเติม โดยครูมีส่วนร่วมในการประเมินร่วมด้วย และให้ข้อมูลป้อนกลับเมื่อผู้เรียนมีคำถามเพิ่มเติม</p> <p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มทำใบความรู้ที่ออกแบบเพื่อให้ได้ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ความรู้</p>	<p>- ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลตามที่ได้วางแผนไว้ ด้วยวิธีการต่างๆ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย</p> <p>- ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มประเมินว่าข้อมูลที่ได้ค้นคว้ามา มีความเพียงพอหรือไม่ หากไม่เพียงพอให้หาข้อมูลเพิ่มเติม</p> <p>- นักเรียนทำใบความรู้ที่ผู้สอนแจกให้เพื่อที่จะได้ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ความรู้</p> <p>- ผู้เรียนทำกิจกรรมตามที่ผู้สอนจัดให้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ใหม่เพิ่มเติม ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น อภิปรายโดยใช้คำถาม</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	พฤติกรรม	
	ผู้สอน	ผู้เรียน
	<p>- ผู้สอนมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ใหม่เพิ่มเติม เช่น อภิปรายโดยใช้คำถาม การเล่นเกมส์ ต่อบัตรคำ จับคู่บัตรคำ การใช้บทบาทสมมติ การทำรายงานกลุ่ม ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น</p>	<p>การเล่นเกมส์ ต่อบัตรคำ จับคู่บัตรคำ การใช้บทบาทสมมติ การทำรายงานกลุ่ม ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น</p>
<p>ขั้นที่ 5 ขั้นประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application)</p>	<p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมอภิปรายและสังเคราะห์ความรู้ มีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและสามารถสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาใช้ในแก้ปัญหาได้</p> <p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มเขียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากสังเคราะห์เป็นหัวข้อประเด็นต่างๆ ได้</p> <p>- ผู้สอนให้ผู้เรียนออกแบบกิจกรรมเชิงรุกที่นำไปสู่หนทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมจัดบอร์ดนิทรรศการ เดินรณรงค์ให้ความรู้ที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหา หรือนำไปปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง นำเสนอพุดอภิปราย</p>	<p>- ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาอภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ มีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและสามารถสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาใช้ในแก้ปัญหาได้</p> <p>- ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มเขียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากสังเคราะห์เป็นหัวข้อประเด็นต่างๆ ได้</p> <p>- ผู้เรียนจะต้องนำความรู้และวิธีการแก้ไขปัญหาที่ตกผลึกทางความคิดมาออกแบบกิจกรรมเชิงรุกที่นำไปสู่หนทางในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมจัดบอร์ดนิทรรศการ เดินรณรงค์</p>

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน	พฤติกรรม	
	ผู้สอน	ผู้เรียน
	เชิญชวนหน้าเสาธงให้แก่ นักเรียนคนอื่นได้รับรู้ เป็นต้น ถือว่าเป็นการนำสิ่งที่เรียนรู้มาสู่ การกระทำและลงมือปฏิบัติ ให้ ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรม และให้ความสะดวกในกิจกรรม ให้กับผู้เรียน	ให้ความรู้ที่เกี่ยวกับประเด็น ปัญหา หรือนำไปปฏิบัติให้ เป็นแบบอย่าง นำเสนอพูด อภิปรายเชิญชวนหน้าเสาธง ให้แก่ นักเรียนคนอื่นได้รับรู้ เป็นต้น ถือว่าเป็นการนำสิ่งที่ เรียนรู้มาสู่การกระทำและลง มือปฏิบัติ
ขั้นที่ 6 ขั้นนำสู่การสะท้อน ผลและการประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment)	- ผู้สอนร่วมอภิปรายกับผู้เรียน ถึงความรู้และประสบการณ์ที่ ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้เชิง รุก สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกับ ผู้อื่น - ผู้สอนกับผู้เรียนประเมินผล ร่วมกันตามสภาพจริง และตาม จุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ - ผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอ ข้อเสนอแนะสิ่งที่ได้จากการ ลงมือปฏิบัติการเชิงรุกปัญหา และอุปสรรค ความรู้สึก และ อื่นๆ ร่วมกัน - ผู้สอนตรวจผลงานจากบันทึก ผลการเรียนรู้จากกิจกรรมเชิงรุก เพื่อให้ข้อมูลสะท้อนกลับ	- ผู้เรียนอภิปรายถึงความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับจาก กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกับ ผู้อื่น - ผู้เรียนมีส่วนในการ ประเมินผลร่วมกันตามสภาพ จริง และตามจุดประสงค์ใน การจัดการเรียนรู้ - ผู้เรียนนำเสนอข้อเสนอแนะ สิ่งที่ได้จากการลงมือ ปฏิบัติการเชิงรุกปัญหาและ อุปสรรคและอื่นๆ ร่วมกัน - ผู้เรียนบันทึกผลการเรียนรู้ จากกิจกรรมเชิงรุกและนำผล มาพัฒนาการเรียนรู้

3.2.4 การวัดและประเมินผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

วัดและประเมินผลตามสภาพจริงกับสมรรถนะผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะของนักเรียน โดยใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย มีการวัดผลประเมินความก้าวหน้า มีการประเมินทั้งผลงานและกระบวนการของนักเรียน และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สามารถวัดผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มได้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินงานของตนเอง โดยใช้เครื่องมือแบบทดสอบวัดความรู้ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และแบบประเมินความพึงพอใจในรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

4. แนวคิดสมรรถนะ

4.1 ความหมายของสมรรถนะ

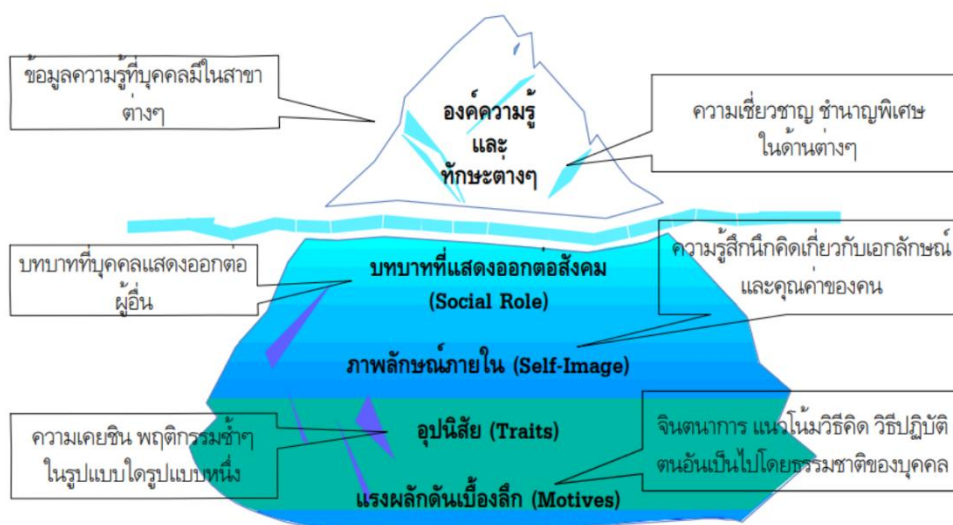
เดวิด แม็คเคลแลนด์ (David C. McClelland, 1993 อ้างถึงใน สุภัญญา รัชมีธรรมโชติ, 2548, น. 4) ได้ให้ความหมายสมรรถนะไว้ว่า เป็นบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในของแต่ละคน ซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือเป็นไปตามเกณฑ์ในงานที่ได้รับผิดชอบ นอกจากนี้พาร์รี่ (Parry & 1997) กล่าวว่า เป็นความเกี่ยวข้องกันของกลุ่มของความรู้ (Knowledge) กลุ่มทักษะ (Skills) และกลุ่มคุณลักษณะ (Attributes) ซึ่งมีผลกระทบต่องานหลักของตำแหน่งงานหนึ่งๆ มีความสามารถวัดผลเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับและเป็นสิ่งที่สามารถเสริมสร้างและพัฒนาได้ สอดคล้องกับสเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer & Spencer, 1993, p. 9) กล่าวว่า เป็นลักษณะของบุคคลที่มีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และผลการปฏิบัติงานตามประสิทธิผลของเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในปฏิบัติงานที่ได้ผลการทำงานดีขึ้นกว่าเดิม และมีธานี, ดอลซีลและฟิตต์ (Mitrani, Dalziel, & Fitt, 1992, p. 11) กล่าวว่า เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลที่มีความเชื่อมโยงกับประสิทธิผล หรือผลในการทำงาน นอกจากนี้เดลและเฮส (Dales & Hes, 1995, p. 80)กล่าวว่า หมายถึง ความสามารถในการทำงานให้เกิดมาตรฐานที่ถูกคาดหวัง ทำให้เกิดการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศและเหนือกว่า สอดคล้องกับเชอร์มอน (Shermon, 2004, p. 221) กล่าวถึงความหมายแรกว่า เป็นความสามารถของบุคคลมีประสิทธิภาพภายใต้ขอบเขตของงานที่ได้รับผิดชอบ อีกความหมาย คือ คุณลักษณะที่บุคคลต้องการ เพื่อผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คุณลักษณะดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของงาน โดยแสดงออกทางพฤติกรรมที่องค์กรต้องการ และแคทซ์และกรีน (Katz & Green, 1992, p. 169) กล่าวว่า เป็นความสามารถในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ระดับความชำนาญและรวมถึงความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ เจตคติ และค่านิยม

จากความหมายในข้างต้น สรุปได้ว่าสมรรถนะ หมายถึง บุคลิกลักษณะของคนที่ซ่อนอยู่ภายในของแต่ละคน ที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะหรือเจตคติที่สำคัญ อันเป็นความสามารถในการทำงานให้เป็นที่ไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ทำให้เกิดการดำเนินงานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการทำหน้าที่ของคนในองค์กร

4.2 แนวคิดของสมรรถนะ

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ เริ่มต้นจากศาสตราจารย์ เดวิด แม็คเคลแลนด์ (David McClelland) นักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard) ได้พัฒนาแบบทดสอบทางบุคลิกภาพเพื่อศึกษาว่า บุคคลที่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีทัศนคติและนิสัยอย่างไร แม็คเคลแลนด์ ได้ใช้ความรู้ในเรื่องเหล่านี้ช่วยแก้ไขปัญหา การคัดเลือกบุคคลให้แก่หน่วยงานของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ปัญหา กระบวนการคัดเลือกที่เน้นการวัดความถนัดที่ทำให้คนผิวดำและชนกลุ่มน้อย อื่นๆ ไม่ได้รับการคัดเลือก (ซึ่งผิดกฎหมาย) และปัญหาผลการทดสอบความถนัดที่มีความสัมพันธ์กับผลการทำงานน้อยมาก (ซึ่งแสดงว่าการทดสอบ ความถนัดไม่สามารถทำนายผลการทำงานได้) (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548, น. 2-3)

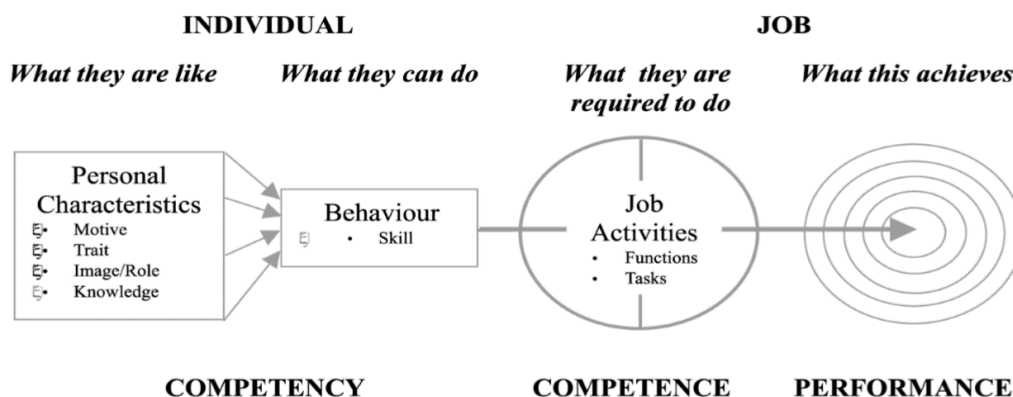
โมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model) ดังภาพที่แสดงด้านล่าง ซึ่งอธิบายว่า ความแตกต่างจะสามารถอธิบายสมรรถนะระหว่างบุคคลได้อย่างชัดเจน คือส่วนที่ลอยอยู่เหนือน้ำ นั่นคือการที่บุคคลมีองค์ความรู้และทักษะต่างๆ และส่วนใหญ่ที่อยู่ใต้น้ำซึ่งมองเห็นได้ยาก ได้แก่ แรงผลักดันเบื้องต้น คือจิตนาการ แนวโน้มวิธีคิด วิธีปฏิบัติอันเป็นไปโดยธรรมชาติของบุคคล อุปนิสัย คือความเคยชิน พฤติกรรมซ้ำๆ ในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ภาพลักษณ์ภายใน คือความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์และคุณค่าของคน และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม คือบทบาทที่บุคคลแสดงออกต่อผู้อื่น เป็นส่วนที่พัฒนาได้ยากและส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนเป็นอย่างมากดังภาพประกอบที่ 9

ภาพประกอบ 9 โมเดลภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg Model)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548) *การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องสมรรถนะของข้าราชการ. หน้า 4

นักคิดอีกท่านหนึ่งที่ใช้คำว่า สมรรถนะเพื่อบ่งบอกคุณลักษณะเชิงความสามารถของบุคลากร คือ วูดรอฟฟ์ (Woodruffe, 1992 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552, น. 2-7) มีความเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะว่ามีความแตกต่างที่เป็นสาระสำคัญอยู่สองอย่างคือ ลักษณะของงานที่คนสามารถทำได้ (Competence) กับลักษณะของคนที่ทำให้บุคคลสามารถทำงานได้ (Competency) ซึ่งต่อมา ดูลีวิก และยัง (Dulewicz & Young, 2004 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552, น. 2-7) ได้พัฒนาต่อโดยอดความคิดนี้ โดยเชื่อมโยงเข้ากับผลการปฏิบัติงาน (Performance) ทั้งคู่ได้อธิบายถึงสมรรถนะกับความสามารถที่จะทำงานโดยพิจารณาว่าในตัวบุคคลประกอบด้วยสิ่งที่เป็น คือ คุณลักษณะของบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ คุณลักษณะส่วนบุคคลหรืออุปนิสัย ภาพลักษณ์ บทบาท และความรู้กับสิ่งที่บุคคลสามารถทำได้ คือ พฤติกรรมอันได้แก่ทักษะที่แสดงออกมา ในส่วนของงานประกอบด้วยสิ่งที่ต้องทำ กับผลการปฏิบัติงาน ดังภาพประกอบ 10 ซึ่งจะเห็นได้ว่าคุณลักษณะส่วนบุคคลส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกและเชื่อมโยงกับงานที่ต้องทำและนำไปสู่ผลการปฏิบัติงาน

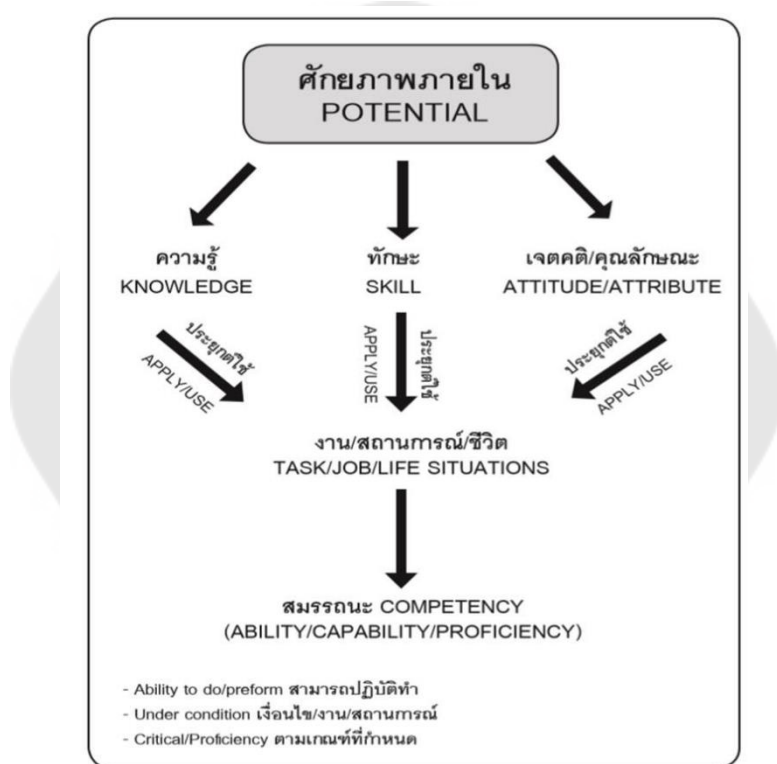

ภาพประกอบ 10 Linking competency and competence to performance

ที่มา : สำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). รายงานการวิจัยระบบข้าราชการ
ในอนาคต: คุณลักษณะข้าราชการไทยในศตวรรษหน้า. หน้า 2-7

แนวความคิดนำระบบสมรรถนะในประเทศไทย ได้มีองค์กรต่างๆ ในการบริหาร
ทรัพยากร อาทิเช่น บริษัทปูนซีเมนต์ไทยจำกัด (มหาชน) บริษัทการบินไทย (มหาชน) บริษัทโต
โยต้ามอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บริษัท เอไอเอส จำกัด
(มหาชน) เป็นต้น จากนั้นก็ได้แพร่ขยายไปใช้ในองค์กรต่างๆ ในส่วนของข้าราชการไทย ได้มี
กระแสในการปฏิรูประบบราชการไทย ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาครัฐ ทั้งในเชิงโครงสร้าง
การบริหารจัดการ วิธีปฏิบัติงาน ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพราชการ จึงมีการนำแนวคิดเรื่อง
สมรรถนะมาใช้ในกระบวนการบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ภาครัฐมี
สมรรถนะเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสมรรถนะการแข่งขันขององค์กรภาครัฐ (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2548,
น. 13) โดยสำนักงาน ก.พ. ได้ส่งเสริมให้หน่วยงานราชการและจังหวัดบริหารทรัพยากรมนุษย์
ตามกรอบที่กำหนดความสำเร็จ เพื่อให้เกิดผลความสำเร็จของส่วนราชการ/จังหวัด (สำนักงาน
คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552) ในส่วนของด้านการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภา
การศึกษา (2562, น. 6-8) ได้กล่าวถึงสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ สมรรถนะ
เป็นความสามารถเฉพาะของบุคคลในการใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่างๆ ที่ตนมี
ในการทำงานหรือการแก้ปัญหาต่างๆ จนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง และที่สามารถ
วัดและประเมินผลได้ สมรรถนะจึงประกอบไปด้วยความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะ และ
ความสามารถอื่นๆ ที่ช่วยสร้างความสำเร็จให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล คนทุกคนมีศักยภาพ
ภายในที่แฝงอยู่ในตัวของแต่ละคน แต่อาจยังไม่ได้แสดงออกให้เห็น และเมื่อได้รับการกระตุ้นหรือ

ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสม จะทำให้บุคคลนั้นมีศักยภาพที่สูงขึ้น ดังนั้น สาระความรู้ การฝึกทักษะต่างๆ และการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เหล่านั้น ช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เพิ่มสูงขึ้นได้อย่างไรก็ตาม หากไม่ความสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะ และคุณลักษณะต่างๆ ทในการปฏิบัติงานจะยังไม่ใช้สมรรถนะ จนกว่าบุคคลนั้นจะนำความรู้ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่มีในแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ หรือในการทำงานจนประสบความสำเร็จในระดับใดระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถ นำเสนอเป็นกรอบแนวคิด ดังภาพประกอบ 11 ดังนี้

ภาพประกอบ 11 THE CONCEPTUAL FRAMEWORK OF COMPETENCY: กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. หน้า 8

4.3 องค์ประกอบของสมรรถนะ

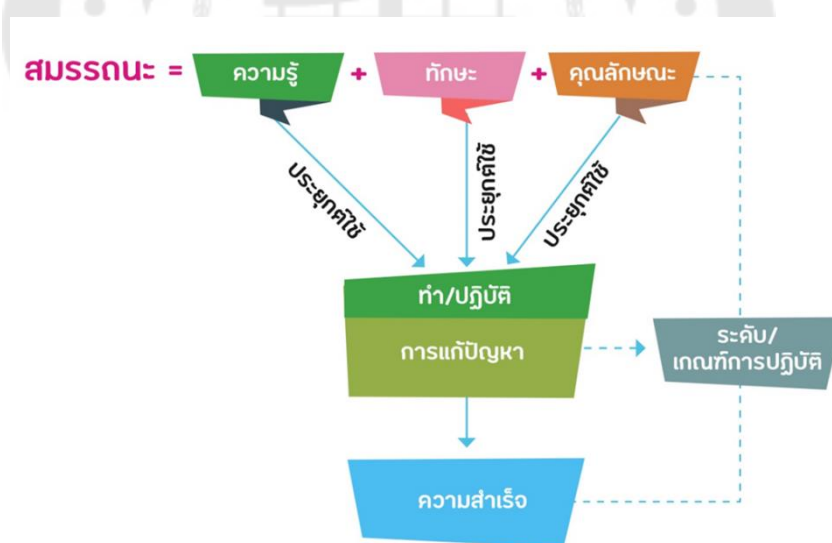
โบยาซีส (Boyatzis, 1982, pp. 229-234) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะที่สำคัญไว้ ดังนี้ 1) แรงจูงใจ คือ เรื่องที่เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายหรือสถานการณ์ โดยปรากฏในรูปแบบที่หลากหลายที่ผลักดันและนำไปสู่พฤติกรรมของแต่ละบุคคล 2) คุณลักษณะส่วนบุคคล คือ ลักษณะเฉพาะหรืออุปนิสัยของแต่ละคน ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นที่เหมือนกัน แรงจูงใจและลักษณะเฉพาะตัวเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับที่มีสติและไม่มีสติ 3) ภาพลักษณ์ คือ ความเข้าใจตนเองและการประเมิน ความเข้าใจ คำจำกัดความนี้มาพร้อมกับการสร้างแนวความคิดและการนับถือตนเอง 4) บทบาททางสังคม คือ การรับรู้ที่ตนเองประพฤติ ตามบรรทัดฐานในสังคมที่เป็นที่ยอมรับและเหมาะสมกับกลุ่มหรือองค์กรทางสังคมที่ตนอยู่ 5) ทักษะ คือ ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นระบบและต่อเนื่องจนบรรลุเป้าหมายการทำงาน

สเปนเซอร์และสเปนเซอร์ (Spencer & Spencer, 1993, p. 11) ได้กล่าวถึงว่ามีองค์ประกอบ คือ 1) แรงจูงใจ (Motive) เป็นสิ่งที่ต้องการของบุคคลอย่างแท้จริงจะเป็นแรงขับในการกำหนดทางเลือกของบุคคล โดยแสดงออกถึงพฤติกรรม หรือการตอบสนองต่อเป้าหมายหรือการถอยห่างจากสิ่งเหล่านั้น 2) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait) เป็นคุณลักษณะทางกายภาพของบุคคลและรวมถึงการตอบสนองของบุคคลต่อข้อมูลหรือสถานการณ์ที่เผชิญ 3) มโนทัศน์ของตนเอง (Self-concept) เกี่ยวข้องกับทัศนคติ (Attitude) ค่านิยม (Value) และภาพลักษณ์ของตนเอง (Self-image) จะเป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมและทำให้สามารถบอกถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ ในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ได้ 4) ความรู้ (Knowledge) เป็นขอบเขตของข้อมูลหรือเนื้อหาเฉพาะด้านที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอยู่ 5) ทักษะ (Skill) เป็นความสามารถในการทำงานทั้งที่ด้านกายภาพ ความคิดและจิตใจของบุคคลในระดับที่สามารถคิดวิเคราะห์ ใช้ความรู้กำหนดเหตุผลหรือการวางแผนในการจัดการและในขณะเดียวกันก็ตระหนักถึงความซับซ้อนของข้อมูลได้

พาร์รี (Parry, 1997 อ้างถึงใน สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2548, น. 5) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะไว้ แต่ได้รวมส่วนที่เป็นบุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits) มโนทัศน์เกี่ยวกับตนเอง (Self-concept) และแรงจูงใจ (Motive) ไว้ด้วยกัน และเรียกทั้งหมดนี้ว่าคุณลักษณะ (Attributes) จึงสรุปองค์ประกอบได้ ดังนี้ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) และ 3) คุณลักษณะ (Attributes) ทั้ง 3 องค์ประกอบ จะสัมพันธ์กันซึ่งจะมีผลต่อการทำงาน เป็นบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ และสามารถประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานและเป็นสิ่งที่ปรับปรุงให้ดีขึ้นได้โดยอาศัยการฝึกอบรม

บรานชาร์ทและแทรกเกอร์ (Blanchard & Thacker, 2007, p. 21) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะไว้ว่า โดยแบ่งกลุ่มของความรู้ กลุ่มทักษะ และกลุ่มเจตคติที่บุคคลใช้ในการทำงานจนประสบความสำเร็จ โดยความรู้ประกอบด้วย ข้อมูลที่ได้รับมาและเก็บจำข้อมูลที่เชื่อมเข้ากับความรู้ที่มีอยู่เดิมและความเข้าใจในการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ ส่วนทักษะเป็นความสามารถที่แสดงออกมาในการทำงานความคิดเห็นที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรม โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ถือเป็นองค์ประกอบเดียวกับการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญาที่ค่อนข้างถาวรอันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562, น. 11) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสมรรถนะไว้ดังนี้ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skill) 3) คุณลักษณะ / เจตคติ (Attribute / Attitude) 4) การประยุกต์ใช้ (Application) 5) การกระทำ / การปฏิบัติ (Performance) 6) งานและสถานการณ์ต่างๆ (Tasks / Jobs / Situations) 7) ผลสำเร็จ (Success) ตามเกณฑ์ที่กำหนด (Performance criteria) ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะมีความสัมพันธ์กันดังในภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 องค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. หน้า 11

อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2547, น. 22-23) กล่าวว่าม็องศ์ประกอบคือ 1) ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ข้อมูล หรือสิ่งที่ถูกส่งสมมาจากการศึกษาแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ การศึกษาด้วยตนเองและการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2) ทักษะ (Skill) หมายถึง ความสามารถที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาและฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น ทักษะการบริหารจัดการ (Management skills) และทักษะด้านเทคนิคเฉพาะงาน (Technical skills) 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes) หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เจตคติ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนบุคคล ซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยง่าย

จากการนำเสนอองค์ประกอบของสมรรถนะ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ประกอบของสมรรถนะ ที่จะนำมาเป็นองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่จะนำไปใช้ในการวิจัยนี้ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ตามแนวคิดของอาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์ (2547) และพาร์รี่ (Parry, 1997) เป็นหลักมาใช้เป็นกรอบในการวิจัย ดังนี้

1. ด้านความรู้ เป็นข้อมูลหรือสิ่งที่ถูกส่งสมที่รับเข้ามาเชื่อมเข้ากับความรู้เดิม เกิดความเข้าใจในการใช้ข้อมูลให้เกิดประโยชน์ มาจากการเข้ารับการศึกษา จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ จากการศึกษาด้วยตนเอง และการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น
2. ด้านทักษะ เป็นความสามารถที่แสดงออกจากการปฏิบัติทางด้านร่างกาย และทักษะทางสติปัญญาในการคิด เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการคิดแก้ปัญหา เป็นต้น เป็นความคิดที่ซับซ้อนในข้อมูลได้ หรือทักษะทางสังคม ทักษะเป็นความสามารถที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนา และฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ
3. ด้านคุณลักษณะ คือ คุณสมบัติหรือคุณลักษณะทางด้านจิตใจ เช่น ความคิด ความรู้สึก เจตคติ แรงจูงใจ ความต้องการส่วนบุคคล เป็นลักษณะประจำตัวหรือคุณสมบัติเฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยง่าย และควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

5. แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ในการสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) ระบบการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญในการบ่มเพาะความเข้มแข็งของพลเมืองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในฉบับปัจจุบัน การพัฒนาคนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองผ่านระบบการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ดังนั้นการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองที่มั่นคงและมีเสถียรภาพ ไม่ใช่เพียงแค่เสริมสร้างความรู้ให้แก่ผู้เรียนและรักษา

ระบบการเมือง แต่ให้ประชาชนกลายเป็นพลเมืองเข้มแข็ง (Active citizen) ให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพกติกาในสังคมประชาธิปไตย สามารถอยู่ร่วมกันได้ท่ามกลางความแตกต่างและความขัดแย้ง และเพื่อการสร้างพลเมืองเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยจากฐานราก

5.1 ความหมายของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง ดังเช่น เฮเบอร์ทและเซียร์ส (Hébert & Sears, 2001, p. 3) ได้กล่าวว่า การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง หมายถึง การสร้างบุคคลให้มีความรู้เรื่อง ระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย มีทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย และมีทักษะในการมีส่วนร่วม ทางสังคมและทางเศรษฐกิจ และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย สอดคล้อง (สถาบันพระปกเกล้าและคณะ, 2551) ได้สรุปในรายงานสัมมนาในหัวข้อเรื่อง บทบาทของการพัฒนาพลเมืองเพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน: การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี ว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งประชาชนรู้สึกว่าการเมืองเป็นเรื่องของทุกคน มีสิทธิและใช้อำนาจทางการเมือง สร้างทักษะการเข้าถึงและปราศจากการครอบงำทางการเมือง มีความเป็นกลาง และมีจรรยาบรรณ มีการส่งเสริมให้เกิดความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมในทางการเมืองและเรื่องทางการเมืองมีผลต่อชีวิตตัวเอง นอกจากนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550 ก) ยังได้กล่าวไว้ว่า เป็นการปลูกฝังให้ประชาชนของรัฐมีคุณลักษณะมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น (Active citizenship) ในการปกครอง รู้จักหน้าที่ ปกป้องสิทธิของตนและบุคคล อันเกิดประโยชน์สาธารณะ มีความรู้ทักษะในการตัดสินใจอย่างมีคุณภาพและอยู่บนข้อเท็จจริงและเหตุผล รวมถึงการ มีทักษะในการเป็นพลเมืองด้วย สอดคล้องกับ ถวิลวดี บุรีกุล (2557, น. 118) กล่าวถึง การศึกษาความเป็นพลเมืองว่าเป็น การสอนที่ทำให้นักเรียนมีความรู้ ตระหนักและมั่นใจในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทักษะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย เกิดทัศนคติและแรงจูงใจในการกระทำหรือมีพฤติกรรมที่แสดงถึงวิถีแห่งประชาธิปไตย

จากความหมายของการศึกษาความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง หมายถึง การสร้างและปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) จากการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมือง การปกครอง รู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเอง มีทักษะ เจตคติและคุณลักษณะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ที่จะมีความคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผลอยู่บนข้อเท็จจริงในการแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง มีส่วนร่วมกิจกรรมประชาธิปไตยชนและสังคม

5.2 ความสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

หากจะกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เริ่มต้นในสมัยยุคกรีก โดยนักคิดที่ชื่อว่า เพลโต ได้เสนอแนวคิดพลเมืองที่สมบูรณ์ (Perfect citizen concept) (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548, น. 68) จากงานเขียนนี้ เราสรุปทัศนะสำคัญของเพลโตได้ดังนี้

1. การให้การศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมนั้นต้องเริ่มสร้างตั้งแต่วัยเด็ก
2. คุณธรรมที่วากก็คือความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์
3. พลเมืองที่สมบูรณ์หมายถึงคนที่รู้วิธีปกครองผู้อื่นและวิธีถูกผู้อื่นปกครองด้วยความยุติธรรม
4. ให้เรียกการฝึกอบรมเพื่อสร้างคุณธรรมเช่นนี้ว่าการศึกษา (Education) เท่านั้น ส่วนการฝึกอบรมอย่างอื่นๆ ให้เรียกว่า Training

จากข้อเสนอของเพลโตทำให้คนในปัจจุบันได้คิดทบทวนว่าปัจจุบัน คำว่า Education ได้กลายเป็นการสร้างครู (ศึกษาศาสตร์) ส่วนรัฐศาสตร์กลายเป็นวิชาที่มุ่งสร้างนักปกครอง แต่กลับไม่มีการให้ความสำคัญแก่การสร้างพลเมืองที่สมบูรณ์ ที่จะสอนให้คนเราเรียนรู้ทั้งวิธีปกครองคนอื่นและถูกคนอื่นปกครอง เพราะไม่มีผู้ปกครองคนใดที่อยู่ในฐานะนั้นตลอดชีวิต เป็นเรื่องที่แทบทุกประเทศในโลกมีความพยายามให้เกิดขึ้นและให้ความสำคัญ เพราะความจำเป็นของความเป็นพลเมืองสามารถนำพาประเทศให้ก้าวผ่านอุปสรรคจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งเมื่อ ประชาชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพแล้ว ย่อมส่งผลต่อการสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพ และนำไปสู่การพัฒนาให้ เกิดรากฐานของสังคมที่เข้มแข็ง นับว่าเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง หลายประเทศที่พัฒนาแล้วให้ความสำคัญในการพัฒนาตั้งแต่ระดับเยาวชน เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเข้าสู่ระบบการศึกษา ภาคบังคับ (เลิศพร อุดมพงษ์, 2558, น. 1-2)

การให้ความสำคัญของการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นสำหรับเยาวชนไทย นั้นมีมาอย่าง ต่อเนื่องเช่นกัน หลักฐานที่ประจักษ์ชัดสะท้อนได้จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทานในโอกาสสำคัญ อาทิ

"...การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนา ความรู้ความคิด ความประพฤติ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วย พลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมทำได้โดยสะดวกราบรื่นได้ผลที่แน่นอน และรวดเร็ว..."

พระราชดำรัส พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ ศาลาดุสิตาลัย พระราชวังดุสิต วันที่ 22 กรกฎาคม 2520

พระราชดำรัสข้างต้นแสดงถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ที่ทรงตระหนักและทรงมีวิสัยทัศน์ด้าน การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมาเป็นเวลากว่าครึ่งศตวรรษ ซึ่งเนื้อความยังคงเป็นสาระที่มีความทันสมัย และเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เนื่องจากผลของการขัดเกลาและพัฒนาความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเวลานาน หากไม่เร่งลงมือพัฒนาแก้ไขอย่างจริงจัง อนาคตของประเทศอาจตกอยู่ในสภาวะการณ์ที่น่าเป็นห่วงในการที่จะยืนหยัดอยู่รอดปลอดภัยได้อย่างมั่นคงท่ามกลางกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ การจะทำให้พลเมืองตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่จำเป็นต้องให้การศึกษาที่มีคุณภาพกับพลเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547, น. 3)

5.3 การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย

การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของประเทศไทย เริ่มจากการพัฒนา กฎหมาย นโยบาย แผนการศึกษา และหลักสูตร เพื่อสร้างเยาวชนที่ดีในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศและโลก ตามสถานการณ์ของบ้านเมือง มุ่งเน้นสร้างพลเมืองดีตามวิถีทางประชาธิปไตย เริ่มต้นจากในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2475 ว่า พลเมืองแห่งสยามคือ พลเมืองผู้สามารถ ประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกและหน้าที่แห่งพลเมือง และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2494 กล่าวถึงจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาพลเมืองให้ได้รับการศึกษา มีความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ มีจิตเป็นประชาธิปไตยและจริยศึกษา วัฒนธรรมที่ดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ ของตัวเองและของผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนาและ หลักธรรม เข้าใจ มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตย มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัวและต่อตัวเอง มีสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ มีความรักชาติ ตระหนัก ในความมั่นคงปลอดภัยของชาติ มีความยึดมั่นและผลัดความเสมอภาค ความสุจริตและความยุติธรรม และ รู้จักการแสวงหาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญาและสันติวิธี กล่าวได้ว่า จุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ มุ่งให้ผู้เรียนหรือพลเมืองได้รับความรู้ ทักษะ เจตคติและ คุณลักษณะที่ดีในการเป็นพลเมืองในประเทศ รู้สิทธิหน้าที่ เคารพสิทธิและหน้าที่ของตัวเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ทั้งต่อตัวเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ยึดมั่นและดำรงตน

ในสังคมแห่งการปกครองประชาธิปไตยด้วยความเสมอภาค สุจริต และยุติธรรมเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, น. 2-3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ได้กำหนดโดย กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา กำหนดให้ โรงเรียนจัดการสอนความรู้พื้นฐานประชาธิปไตยด้วยการสอดแทรกเข้าไปกับการสอนตาม หลักสูตร ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรพลเมืองเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยม ของความเป็นพลเมือง มีการเรียกหลักสูตรวิชาพลเมืองแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย (ศักดิ์ชัย นิริญทวี, 2548; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, น. 28-29) และในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 มีการกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา เป็นกลุ่ม ที่สำคัญในหลักสูตรที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพ การเป็นพลเมืองแก่ผู้เรียน (สำนักนโยบาย และยุทธศาสตร์, 2560, น. 12-13) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้ ให้มีความรักในประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง รักความเป็นไทย มุ่งมั่นในการทำงาน และมีจิต สาธารณะ และได้ระบุการจัดการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ในสาระที่ 2 หน้าที่ พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ประกอบด้วย มาตรฐาน ส 2.1 และ มาตรฐาน ส 2.2 โดยกำหนดตัวชี้วัดแต่ละชั้นปีในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อให้เกิดการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น (สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา, 2553) ต่อมาในปี 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้มีคำสั่งให้มีการ จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองให้กับนักเรียน เนื่องด้วยเห็น ความสำคัญว่าการจัดการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาเยาวชนให้เติบโตเป็นพลเมือง ที่ดีและมีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องปลูกฝังหน้าที่ พลเมืองให้กับเยาวชน โดยการสอดแทรกให้ความรู้ ในเรื่องความเป็นไทย รักชาติ ศรัทธาในศาสนา และพระมหากษัตริย์ ความเป็นพลเมืองที่ดีใน ระบอบประชาธิปไตย ความปรองดองสมานฉันท์ ความมีวินัยในตัวเอง โดยการปรับวิชาหน้าที่ พลเมืองที่มีอยู่ในกลุ่มสังคมศึกษา (ยกเว้นประวัติศาสตร์ให้แยกออกมาเป็นอีกหนึ่งรายวิชา) ให้ ดำเนินการส่งเสริมการสร้างความเป็นพลเมืองดีของชาติตามความพร้อม และบริบทของ สถานศึกษา โดยพิจารณาทางเลือก ดังนี้ 1) เพิ่มวิชาหน้าที่พลเมือง ในหลักสูตรสถานศึกษา โดย จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมของกลุ่มสาระสังคมศึกษาหรือ บูรณาการในรายวิชาพื้นฐาน หรือเพิ่มเติม ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา หรือ บูรณาการในกลุ่มวิชาอื่น หรือ บูรณาการกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หรือ กิจกรรม/โครงการ/โครงการ หรือวิถีชีวิตประจำวันในโรงเรียน จากแนวทางดังกล่าวทำให้การ สอนหน้าที่พลเมืองมีการบริหารจัดการเรียนรู้อันแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันตาม ความพร้อมของสถานศึกษา

สรุปได้ว่าการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย เริ่มจาก การพัฒนา กฎหมาย นโยบาย แผนการศึกษาและหลักสูตร มีจุดมุ่งหมายให้เด็กและเยาวชน เติบโตขึ้นเป็น พลเมืองที่ดีในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และเป็นพลโลกที่ดี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่ กับสถานการณ์ของบ้านเมืองในแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะการดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบ ประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยเริ่มต้นในปี พ.ศ.2475 ในแผนการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2475 และมีพัฒนาการเรื่อยมาจนในยุคปัจจุบัน มีพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เนื้อหาความเป็นพลเมืองหรือหน้าที่พลเมืองในการพัฒนาผู้เรียน ส่วนใหญ่ ปรากฏอยู่ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา โดยมีการกำหนดมาตรฐาน ความรู้ความเข้าใจ ทักษะและคุณลักษณะที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองหรือหน้าที่พลเมือง เป็นพื้นฐานหลักของ การศึกษาและสร้างความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน

5.4 ความหมายของความเป็นพลเมือง

เคลแมน (Coleman, 1971, p. 77) ได้ให้ความหมายของความเป็นพลเมืองไว้ว่า เป็นพื้นฐานความเท่าเทียมกันของมนุษย์จากการเป็นสมาชิกอย่างเต็มตัวในชุมชนทางการเมืองใน ระดับชาติ เป็นสิทธิอย่างเป็นทางการที่เทียบกันสำหรับพลเมืองทุกคน สอดคล้องกับ แวน สตีเนนเบอ เจน (Van Steenberg, 1994, p. 2) กล่าวว่า เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชีวิต สาธารณะ (Public life) ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าชีวิตทางการเมือง (Political life) หมายรวมถึง ความสัมพันธ์ที่พลเมืองมีกับรัฐ และความสัมพันธ์ที่พลเมืองมีกับพลเมืองด้วยกันเอง นอกจากนี้ ฟอล์คส์ (K. Faulks, 2000, p. 13) กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง คือ สถานะของการเป็นสมาชิก ในสังคมอันมาพร้อมกับสิทธิ หน้าที่ และข้อผูกพัน และบ่งบอกถึงความเท่าเทียม ความยุติธรรม และความเป็นอิสระในการปกครองตนเอง สอดคล้องกับเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2550, น. 17-18) ได้อธิบายถึงความเป็นพลเมืองว่า สมาชิกของระบอบประชาธิปไตยต้องมีความภาคภูมิใจในความ เป็นพลเมืองของตน พลเมืองเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกับผู้อื่น พลเมืองเป็นผู้ที่ไม่ ปรารถนาจะไปครอบงำใคร แต่ก็ไม่ต้องกรำให้ใครมาบงการหรืออุปถัมภ์ค้ำจุน และเมื่อพิจารณา ตามแนวคิดที่ว่าการเมือง คือ คุณธรรมพลเมืองการเมือง คือ กิจการเพื่อการมีส่วนร่วม ไม่เกี่ยวกับ การแบ่งผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมิใช่การแย่งชิงอำนาจเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัวของคน

เฉพาะกลุ่ม แต่เป็นการปลูกฝังคุณธรรมของส่วนรวม และปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) ได้กล่าวถึง ความเป็นพลเมืองของระบอบประชาธิปไตยหมายถึงการที่สมาชิกมีอิสรภาพ ควบคู่กับความรับผิดชอบและมีอิสระเสรีควบคู่กับหน้าที่

จากการศึกษาความหมายของความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความเป็นพลเมือง หมายถึง เป็นแนวความคิดของมนุษย์ในการเป็นสมาชิกของรัฐ ที่ได้รับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ แสดงถึงความเท่าเทียมกัน สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจในตนเองมากกว่าถูกครอบงำด้วยผลประโยชน์ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อในคุณธรรมและจริยธรรมต่อส่วนรวม

5.5 คุณลักษณะของความเป็นพลเมือง

ได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความหมายของคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองไว้หลายท่าน ดังเช่น

เอ็นสลิน (Enslin, 2000, p. 149) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประกอบด้วย ดังนี้

1) เป็นหนึ่งในสมาชิกภายในชุมชนที่มีสิทธิและความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน 2) เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง 3) มีทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อการเมือง 4) มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน 5) มีความรู้ความเข้าใจในหลักการทางการเมืองและกฎหมาย

เวสไฮเมอร์และคาห์น (Westheimer & Kahne, 2004, pp. 240-241) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ดังนี้ 1) พลเมืองจะต้องรับผิดชอบต่อส่วนตนและสังคม (The Personally Responsible Citizen) โดยเน้นถึงความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยในตนเอง เคารพตามกฎหมาย และกตีกาทางสังคม 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วมในสังคม (The Participatory Citizen) โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างในชุมชนอย่างกระตือรือร้น ใส่ใจในสิ่งที่มีประโยชน์ในชุมชนและสังคม 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความยุติธรรม (Social-Justice-Oriented Citizen) เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจประเด็นปัญหาทางสังคม มีการคิดวิพากษ์ประเด็นความเป็นธรรมในสังคม โดยมีแนวคิดในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

โฮสกินส์และคณะ (Hoskins et al., 2006) ได้กล่าวไว้ว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย ดังนี้ คือ 1) มีบทบาท หน้าที่ทั้งภายในชุมชนและทางการเมือง 2) เคารพกฎหมาย 3) เคารพความเสมอภาค 4) ซื่อสัตย์ สุจริต และ 5) ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรม

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555, น. 31-36) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประกอบด้วย ดังนี้ 1) พลเมืองต้องมีความรับผิดชอบต่อตัวเอง และพึ่งตนเองได้ 2) พลเมืองที่ดีต้องเคารพในสิทธิของผู้อื่นที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน 3) พลเมืองที่อยู่ร่วมกันต้องเคารพในความแตกต่าง และยอมรับในความหลากหลายในสังคม 4) พลเมืองในสังคมมีความเสมอภาคและมีความเท่าเทียมกัน 5) พลเมืองต้องเคารพกฎ กติกา ของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่รัฐได้ บัญญัติขึ้น 6) พลเมืองต้องมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบร่วมกันในสังคมในฐานะของการเป็นสมาชิก ในสังคม จะต้องรับผิดชอบและไม่สร้างปัญหาส่งผลกระทบต่อสังคมที่อยู่อาศัย

(สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา, 2553, น. 7) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประกอบด้วย 1) มีอิสรภาพ และพึ่งตนเองได้ ไม่ถูกครอบงำภายใต้ระบบอุปถัมภ์ 2) เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น 3) เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่มีความแตกต่างจากตนเอง 4) เคารพหลักความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มองคนเป็นแนวระนาบไม่ใช่แนวตั้ง 5) เคารพกฎหมาย กติกาทางสังคม ใช้ในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลัง และหากละเมิดกฎหมายต้องยอมรับผลของการกระทำ 6) รับผิดชอบต่อสังคม มีความกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อ มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มที่ตนเอง โดยตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559, น. 17) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ ในข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้กฎหมาย ประเพณีวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติของการอยู่ร่วมในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสงบสุข 2) ด้านทักษะ เป็นผู้มีความคิดวิจารณ์ญาณและการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้ ความชำนาญจากข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สามารถแก้ปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมและประเทศชาติได้อย่างมี ประสิทธิภาพ 3) ด้านเจตคติและค่านิยม ยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย ยึดมั่นในศีลธรรมจริยธรรม สามารถพึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งพาให้กับคนอื่นได้ คำนึงถึงการมีส่วนร่วมเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและเชื่อมั่นในวิถีที่แตกต่าง ในเรื่องเพศ เชื้อชาติ ผิวพรรณ วรณะ ศาสนา วัฒนธรรม และความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน 4) ด้านพฤติกรรม เป็นผู้มีความประพฤติดี ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อ รู้จักเสียสละ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ คำนึงถึงการมีส่วนร่วม มีสำนึกของการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

จากการศึกษาคุณลักษณะของความเป็นพลเมือง สรุปได้ว่าคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองประกอบไปด้วย ดังนี้

1. ด้านความรู้ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย ระบบกฎหมาย สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ เพณี วัฒนธรรม แนวทางปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

2. ด้านทักษะ เป็นผู้มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และการคิดแก้ปัญหาในสังคม

3. ด้านคุณลักษณะหรือเจตคติ เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน เสียสละ มีความรับผิดชอบในตนเองและสังคม เคารพกฎหมายและกติกาทิศังคม มีความเคารพความเสอภาค สิทธิและเสรีภาพของคนอื่น เคารพในความแตกต่างและยอมรับในความหลากหลายในสังคม มีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม

5.6 แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

ศรัณยู หมั่นทรัพย์ (2550, น. 111-112) ได้ให้ข้อเสนอต่อการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองไทย สรุปได้ดังนี้

1. แนวทางตามหลักการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนใน 3 ประการ คือ 1) การสร้างให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ได้ ความรู้ที่สำคัญสำหรับพลเมือง 2) การสร้างทักษะในการเป็นพลเมือง คือมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่สำคัญสำหรับพลเมือง มีการพัฒนา ทักษะทางสติปัญญา และทักษะการมีส่วนร่วม ที่ทำให้พลเมือง สามารถคิดและแสดงสิทธิของตน 3) การสร้างทัศนคติหรือเจตคติต่อประชาธิปไตย ได้แก่ ผู้เรียนต้องเกิดความตระหนัก มีทัศนคติประชาธิปไตยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

2. แนวทางตามกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้จะทำให้ผู้เข้าร่วมทำความเข้าใจความหมายและความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่มีต่อการปกครองประเทศ รวมไปถึงทราบ คุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนและผู้เข้าร่วมกิจกรรมนี้จะได้เรียนรู้วิธีการแสดงออกของพลเมืองอย่างเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยร่วมกันกับภาครัฐและภาคประชาสังคม นอกจากนั้นยังได้ฝึกฝนทักษะในการคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลซึ่งเป็น ปัจจัยที่สำคัญของพลเมือง (ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์, 2558, น. 2-3) นอกจากนี้ ศรัณยู หมั่นทรัพย์ (2550, น. 112-113) ยังสรุปได้แนวทางตามกระบวนการได้ 3 แนวทาง ดังนี้ 1) ใช้กิจกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการ

เรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ 2) การปรับแก้ (Correct) ความเข้าใจและทัศนคติ ให้ถูกต้อง จำเป็นต้องแก้ไขในทันทีและเป็นหน้าที่ของครูผู้สอน 3) ชุมชนพื้นที่แห่งการเรียนรู้ จิตสำนึกสาธารณะและการคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมสามารถเรียนรู้ได้ผ่านชุมชน 4) ปัจจัยสำคัญ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ จัดสรรบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ใช้การเรียนรู้ผ่านปัญหาสาธารณะ ใช้เหตุการณ์สถานการณ์จำลองช่วยกระตุ้นแนวคิดประชาธิปไตย ทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่น แลกเปลี่ยนความคิดสนับสนุนกิจกรรมพิเศษนอกหลักสูตร เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน และผู้เรียน สร้างความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วม

วรากรณ์ สามโกเศศ (2554) ยังให้หลักการสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจะไม่เน้นการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบเดิม โดยการสอนไม่เน้นการบรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนากิจกรรมให้ลงมือปฏิบัติ ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา เกิดความเชื่อมโยงในการแก้ไขปัญหา โดยผู้สอนที่มีหน้าที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับประสบการณ์จริงเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในความเป็นพลเมืองและการพัฒนาจิตสำนึกและจิตวิญญาณทางประชาธิปไตย โดยมียุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชน เกิดวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษา ตั้งแต่ผู้บริหารครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกคน โดยเฉพาะครูผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างในความเป็นพลเมืองให้กับผู้เรียน แทนการสอนแบบให้ท่องจำ ปรับเนื้อหาในวิชาหน้าที่พลเมืองที่เน้นเรื่องรัฐธรรมนูญ และการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้เหลือเท่าที่จำเป็น และพัฒนาการสอนในเชิงปฏิบัติการ และความเป็นประชาธิปไตย โดยเน้นกระบวนการ พัฒนาทักษะของความเป็นพลเมือง การรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงปัญหาและเชื่อมโยงตนเองกับปัญหาสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น โดยแยกแยะข้อเท็จจริง มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น คำนึงถึงส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่น และต่อสังคม ผ่านการลงมือทำโครงการ/กิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาและผู้ปกครองมีส่วนร่วม ในการจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของผู้เรียน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559, น. 47-48) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมือง สรุปได้ ดังนี้ สถานศึกษาจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลายในรูปแบบของแต่ละกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจ และควรจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ทำให้เกิดทักษะในการสร้าง ความเป็นพลเมืองที่ดี ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม ทั้งนี้ โรงเรียนต้องจัด กิจกรรมให้กับผู้เรียนและการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ในชั้นเรียนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม หรือในวิชาเพิ่มเติมหน้าที่และพลเมือง รวมถึงการบูรณาการหน้าที่พลเมืองในรายวิชาอื่น จัดการเรียนการสอนโดยผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำกิจกรรมการเรียนรู้มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ มีกระบวนการสอนที่หลากหลาย รวมถึง เน้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองทำด้วยตัวเอง เรียนรู้ขั้นตอนของงาน รู้จักวิธีแก้ปัญหาในการทำงาน เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะ เกิดความชำนาญจนสามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว

จากการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองไทย สรุปได้ว่าการส่งเสริมความเป็นพลเมือง มีการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน ในชั้นเรียนส่วนใหญ่จะผ่านทางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ได้แก่ ด้านความรู้พุทธิสัย (Cognitive domain) เกี่ยวกับการเมืองการปกครองตามระบบประชาธิปไตย คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี หลักรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ด้านทักษะ มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ญาณ การแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการทำสาธารณประโยชน์ในสังคม ด้านเจตคติและคุณลักษณะ มุ่งเน้นให้เกิดความตระหนัก ทัศนคติความเป็นพลเมืองดี เคารพกฎหมาย ยอมรับความแตกต่างในความคิดเห็น การใช้สิทธิ เสรีภาพและปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง การจัดการเรียนการสอนไม่มุ่งเน้นบรรยายเนื้อหาแบบเดิม ให้เน้นกิจกรรมการลงมือปฏิบัติ เน้นกระบวนการคิด โดยสร้างสถานการณ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ไขปัญหาในสังคม โดยผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมและรู้จักรับฟังความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่นได้ โดยวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบและวิธีการ เช่น การจัดสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เป็นวิธีการจัดการ เรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนทำด้วยตัวเอง เรียนรู้ขั้นตอนของงาน รู้จักวิธีแก้ปัญหาในการทำงาน เป็น กระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะ เกิดความชำนาญจนสามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว เป็นต้น

6. แนวคิดความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship)

6.1 ความหมายของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หรือภาษาอังกฤษเรียกว่า Active Citizenship มีผู้รู้และนักวิชาการบางท่านใช้คำว่า ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว ความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น ความเป็นพลเมืองที่กัมมันตะ ความเป็นพลเมืองที่ใส่ใจสังคม ความเป็นพลเมืองที่

เข้มแข็ง ความเป็นพลเมืองที่แข็งแกร่ง ความเป็นพลเมืองที่เอาการเอางาน เป็นต้น แต่ในงานวิจัยนี้ จะขอใช้คำว่า ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ความหมายของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship) ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายหรือคำนิยามไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้

โฮสกินและคณะ (Hoskins et al., 2006, pp. 10-11) ได้ไว้ว่าเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมในภาคประชาสังคมชุมชนและหรือชีวิตทางการเมืองโดยการเคารพซึ่งกันและกันและไม่ใช้ความรุนแรงและเป็นไปตามสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยและได้ให้ความหมายอย่างกว้างว่าการมีส่วนร่วมที่ไม่หมายถึงเฉพาะมิติทางการเมืองแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น รวมถึงทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สามารถมีส่วนร่วมได้ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับสังคม ตลอดจนระดับสากล สอดคล้องกับ คีธ ฟอล์ค (Keith Faulks, 1998) กล่าวว่า คือบุคคลที่มีความกระตือรือร้นในชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง มักจะอยู่ในบทบาทที่มีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัคร เช่น คณะกรรมการโรงเรียน หรือ ผู้นำลูกเสือ เป็นต้น นอกจากนี้ พิกค์ โฮลเมสและบรูคเนอร์ (Pick, Holmes, & Brueckner, 2011, p. 393) กล่าวว่า เป็นแนวคิดของการเมืองแบบเสรีนิยมที่สนับสนุนการปรับบทบาทของรัฐโดยเน้นให้พลเมืองมีส่วนร่วมรับผิดชอบส่วนบุคคลในลักษณะของการทำงานสนับสนุนชุมชนหรือสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น และโฮลฟอร์ดและวาน เดอ วิน (Holford; & Van der Veen, 2003 as cited in Sivesind & Saglie, 2017, p. 9) กล่าวว่า เป็นพลเมืองที่มีกิจกรรมส่วนรวมทางการเมืองที่เป็นทางการเมืองหรือ ในภาคประชาสังคม หรือภายในชุมชน กิจกรรมการมีส่วนร่วมดังกล่าวมีความหลากหลายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนประชาธิปไตย สอดคล้องกับโจชุม แพรทเทนและวิลดิง (Jochum, Pratten, & Wilding, 2005, p. 16) กล่าวว่า เกี่ยวกับบุคคลที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าชีวิต ของพวกเขาเป็นอย่างไรและความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนที่พวกเขาอยู่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจของตัวเองและชุมชนในการร่วมสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ เพื่อที่จะการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนนอกจากนี้คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมสหภาพยุโรป (European Economic and Social Committee, 2012, p. 6) กล่าวว่า เกี่ยวกับสมาชิกในสังคมซึ่งมีส่วนสำคัญที่ตระหนักถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยการมีส่วนร่วมในเชิงบวกต่อกระแสทางสังคม ที่บุคคลและกลุ่มมีสิทธิที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่างๆ แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น เป็นการรักษาความสมดุลระหว่างสิทธิและความรับผิดชอบต่อและเมนดิเวลโซ เบนเดคและคณะ (Mendiweso-Bendek et al., 2011, p. 33) กล่าวว่า การที่บุคคลได้ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือสนับสนุนการตัดสินใจในท้องถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา โดยมีแรงจูงใจในการสร้างความแตกต่างต่อคุณภาพชีวิตของคนชุมชน มีหลายวิธีในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้งที่ผ่านการศึกษาเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้รับการศึกษา

ในระยะสั้นหรือระยะยาว มีอิสระทางความคิดวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อจะแสดงทางเลือกอย่างมีเหตุผล คิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาประเด็นพื้นฐานทางสังคม ประเด็นสิ่งแวดล้อมโลก สามารถมีส่วนร่วมร่วมทางการเมืองและระดับการเมืองในท้องถิ่นตามสิทธิมนุษยชน (Borhaug, 2010)

นักการศึกษาไทย ได้ให้ความหมายของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไว้ ดังนี้ วรากรณ์ สามโกเศศ (2558) กล่าวว่า เป็นพลเมืองที่มีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา โดยเป็นการกระทำที่ไม่ได้หวังผลตอบแทนเห็นแก่ประโยชน์ของสังคม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร่วมบริจาคและรักสันติภาพ สอดคล้องกับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2560, น. 84) กล่าวว่า คือ สถานะของพลเมืองที่มีความรู้และความเข้าใจต่อเรื่องราวหรือ ปัจจัยรอบๆ ตัว อันเกี่ยวกับการดำรงชีวิตให้เป็นปกติ และเข้าใจกลไกการเปลี่ยนแปลงของโลก นอกจากนี้ ฤทัยรัตน์ ไกรรอด (2557) กล่าวว่า คือการเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรู้ และแสดงออกถึงความ เป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น โดยอาศัยคนรุ่นใหม่ที่มี จิตสำนึกสาธารณะ หรือ Change agent เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมในอนาคตให้ดีขึ้น และประเวศ วะสี กล่าวว่า คือพลเมืองที่มีจิตสำนึกสาธารณะ รับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความเป็นพลเมืองที่กัมมันตะ (โสมสิต ปันเปี่ยมราษฎร์และคณะ, 2557, น. 247) นอกจากนี้ ยังเป็นพลเมืองอย่างกระตือรือร้น รับผิดชอบทางสังคม มีจิตสำนึกตระหนักถึงประโยชน์ของสังคม มีส่วนร่วมในการทำเพื่อส่วนรวม มีจิตสาธารณะ ต้องการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น และขยายผลไปสู่การเพื่อพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืน มีแนวทางประชาธิปไตย มีส่วนร่วมในกฎหมายโดยกิจกรรมใดทางนโยบายที่ อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชน แต่เริ่มแรก และประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทาง การเมืองได้ด้วยตนเอง เป็นปัจเจกชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะ วิธีชีวิตสาธารณะ ทั้งหลาย ซึ่งเกิดได้ในสังคมทุกระดับ ฤชุตา เทพยากุล (2554, น. 3) มุลนิธิเพื่อคนไทย (2557 ก) ศุภรัตน์ รัตนมูขย์ (2556, น. 12) ญาสินี เกิดผลเสริฐ (2558, น. 167) พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2557, น. 10)

จากการศึกษาความหมายของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง พลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active) ไม่นิ่งดูตาย หรือเมินเฉย (Passive) ในประเด็นปัญหาในชุมชน สังคมและปัญหาทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้มีความรู้รอบและเข้าใจเรื่องราวทางสังคม มีทักษะในการคิดวิพากษ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ มีความ ร่วมมือกันคิดหาหนทางในการแก้ปัญหาในประเด็นพื้นฐานทางสังคมรวมถึงสิ่งแวดล้อม โดยมี จิตสำนึกสาธารณะในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อกิจกรรมพัฒนาชุมชนและภาคประชาสังคม

ตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับสังคม ตลอดจนระดับสากล และเคารพสิทธิ กฎกติกาและความแตกต่างระหว่างบุคคล

6.2 แนวคิดของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship) จุดเริ่มต้นจากคำว่า พลเมือง (citizen) ซึ่งหมายถึง กำลังของเมือง (พละ+เมือง) ซึ่งเป็นแนวคิดของตะวันตก เชื่อมโยงไปถึงนครรัฐ (city-states) ของกรีกโบราณ คนที่เป็นพลเมือง (citizen) จะเป็นสมาชิกของนครรัฐ และได้รับสิทธิต่างๆ ตามที่นครให้ หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนครรัฐกับบุคคลหนึ่ง พลเมือง (citizen) ถูกใช้กันเรื่อยมาในประวัติศาสตร์ของทุกประเทศ จนเมื่อประมาณกว่า 20 ปีที่ผ่านมา นี้ ได้เกิดคำว่า ความเป็นพลเมืองโลกหรือพลเมืองที่เป็นสากล (Global citizenship) ซึ่งเกี่ยวพันกับการเป็นสมาชิกของโลก ส่วนคำว่า ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) เป็นคำที่เกิดขึ้นมาล่าสุด เกี่ยวพันกับ citizen ที่ active ซึ่งต่างกับกับ citizen ประเภท passive หรือ lazy citizen (วารการณ สยามโกเศศ, 2558) โดย สุภีร์ สมอนา (2558, น. 9-10) ได้กล่าวว่าพลเมือง แบ่งได้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับพึ่งพิง (Client) คือ ราษฎร (Subject) และ ประชาชน (People) ที่ยังต้องรอการพึ่งพิงจากบุคคลอื่น 2) ระดับตระหนักรู้ (Concerned) คือ พลเมืองที่มีพฤติกรรมแสดงออกในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของสังคม พึ่งตนเองโดยไม่เป็นภาระของผู้อื่นและสังคม และ 3) ระดับลงมือปฏิบัติ (Active) คือ พลเมืองที่ตื่นตัวต่อเรื่องสาธารณะ ซึ่งนอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักรู้ต่อสิทธิและหน้าที่ของตนเองแล้ว ยังไม่นิ่งเฉยดูดาย มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีจิตสำนึกต่อสาธารณะ

ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) จึงได้กลายเป็นหนึ่งในวลีสำคัญที่ใช้ในแวดวงทางการเมืองในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โดยเริ่มต้นรัฐบาลสหราชอาณาจักร ได้มีแนวคิดที่จะกล่าวถึงประโยชน์ของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งแทนที่จะพึ่งพารัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว แต่สามารถมีความรับผิดชอบและอุทิศเวลาบางส่วนในการมีส่วนร่วมกิจการเพื่อชุมชนและสังคม แนวคิดนี้เป็นวิธีที่จะให้ระลึกว่าเราได้เป็นสมาชิกของชุมชนและมีความรับผิดชอบร่วมกัน (McManus & Taylor, 2009, p. 18) จากนั้นแนวคิดนี้ทำให้ประเทศประชาธิปไตยต่างๆ ทั่วโลก และโด่งดังมากในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีนักคิดชื่อว่า อเล็กซิส เดอ ต็อกเกอะวิลล์ (Alexis de Tocqueville) ได้กล่าวถึงพลเมืองอเมริกาในช่วงศตวรรษที่ 19 ซึ่งมีงานเขียนหนังสือที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสังคมและการเมืองของสหรัฐฯ อย่างกว้างขวาง ได้แสดงถึงความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) และบทบาททางการเมืองของประชาชนและชุมชนใน

ท้องถิ่น ที่มีความเสมอภาคทุกคนเท่าเทียมกันในเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ของส่วนรวมในชุมชน (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548, น. 11)

แนวคิดความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) มีความเชื่อมโยงกับปรัชญาที่ว่าสมาชิกขององค์กรหรือของประเทศ ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทและมีอำนาจในด้านการปกครอง ดังนั้น บุคคลทั้งหลายต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เหตุผลเพราะว่าทุกคนเมื่อเกิดมาได้รับสิทธิจากรัฐ และในฐานะมนุษย์ก็ได้รับประโยชน์โดยธรรมชาติ ดังนั้น จึงจำเป็นมากที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองในฐานะพลเมือง จากเป็นสมาชิกของรัฐนั้นๆ จะได้รับสัญชาติ สิทธิต่างๆ รวมทั้งได้รับการคุ้มครองทางกฎหมายดังนั้น ในฐานะพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) จึงจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อในการตอบแทนให้แก่รัฐและเมื่อเกิดมาในโลกก็เป็นสมาชิกของมนุษยชาติได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจากทุกประเทศ ดังนั้นเมื่อมนุษย์จึงจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของโลกด้วย (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558) พลเมืองที่เข้มแข็ง จึงเป็นฐานรากที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตย ประเทศไม่ได้อยู่ได้เพราะประชาธิปไตย ไม่ได้อยู่ได้เพราะรัฐธรรมนูญ ไม่ได้อยู่ได้เพราะกฎหมาย แต่ประเทศจะยั่งยืนอยู่ได้ด้วยกำลังของพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560)

โจชุม และคณะ (Jochum et al., 2005, pp. 4-5) ใช้อธิบายความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) ใน 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ 1) มิติทางการเมืองการปกครอง (Political dimension) หมายถึง การพิจารณาที่การมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับพลเมือง และระหว่างสถาบันต่างๆ ของรัฐกับพลเมือง ซึ่งการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองต่างๆ 2) มิติทางสังคม (Social dimension) คือ ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล (Individual) กับสังคมในวงกว้าง (Wider society) ในด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของประชาชน และความรู้สึกเป็นเจ้าของในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน 3) มิติทางปัจเจกบุคคล (Individual level) หมายถึง ลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเสริมพลัง (Empowerment) หรือความสามารถในการบริหารจัดการตนเองของปัจเจกบุคคล ซึ่งอาจจะเกิดแรงผลักดันจากอุปนิสัยหรือความสนใจส่วนตัว เช่น ลักษณะของความเป็นมิตรและการเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ทั้งนี้ลักษณะดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่สามารถบังคับหรือควบคุมให้เป็นได้

โฮสกินและคณะ (Hoskins et al., 2006, pp. 12-13) ได้กล่าวถึงความพลเมืองที่เข้มแข็ง คือที่พลเมืองจะต้องมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบ ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติทางการเมือง (Political life) คือ รับผิดชอบต่อและมีส่วนร่วมในกิจกรรมแบบดั้งเดิม เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้ที่จะเข้าไปเป็นตัวแทน เป็นต้น 2) มิติภาคประชาสังคม (Civil society) คือ

รับผิดชอบและมีส่วนร่วมในภาคประชาสังคม เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเพื่อสิทธิประโยชน์ต่างๆ ในสังคม เป็นต้น 3) มิติวิถีชีวิตในชุมชน (Community life) คือ รับผิดชอบต่อและการมีส่วนร่วมในของชุมชน เช่น เข้าไปมีส่วนร่วมจิตอาสาพัฒนาชุมชน การบริจาคต่างๆ ช่วยเหลือในชุมชน เป็นต้น 4) มิตินิยม (Values) หมายถึง ค่านิยมที่ร่วมกันที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน อันเป็นรากฐานของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ยังมีค่านิยมที่เกี่ยวกับความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม ยอมรับความแตกต่างที่มีความหลากหลาย ตัวอย่างคุณลักษณะ เช่น การเคารพกฎหมาย การแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ การเป็นอาสาสมัครจิตอาสาในองค์กรต่างๆ

ดังนั้น การเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ควรได้รับโอกาสและการสนับสนุนให้เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น และเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น โดยไม่เพิกเฉย การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ทำด้วยจิตสำนึกไม่หวังผลตอบแทน และเชื่อในการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) เข้าไปช่วยผลักดันนโยบายกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นพร้อมที่จะเข้าไปร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริงตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนเองกระทำ มุ่งปกป้องคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สาธารณะเป็นพลังสำคัญในการมีส่วนร่วมไม่เฉพาะเฉพาะมิติทางการเมืองแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น รวมถึงทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สามารถมีส่วนร่วมได้ตั้งแต่ระดับชุมชน จนถึงระดับสังคม ตลอดจนระดับสากล (Hoskins et al., 2006, pp. 10-11; Packham, 2008, p. 30; ญาสินี เกิดผลเสริฐ, 2558; ถวิลวดี บุรีกุล, 2557; พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557; ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556)

ในการสร้างพลเมืองที่มีความเข้มแข็งในระบบการศึกษามีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม มีความรู้ความสามารถ และแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น โดยอาศัยคนที่มีจิตสำนึกสาธารณะ และมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะของชุมชน เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อเปลี่ยนแปลงและพัฒนาภาคประชาสังคมหรือประเทศชาติให้ดีขึ้น ในรัฐบาลอังกฤษจึงมีนโยบายการศึกษาภาคบังคับในเรื่อง ความเป็นพลเมือง (Citizenship) แก่เด็กในประเทศทุกคน ในปัจจุบันแนวคิด ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) ได้ถูกบรรจุไว้ในแผนการศึกษาในระดับ การศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษา จนถึงระดับมหาวิทยาลัยประเทศต่างๆ ทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา การเรียนการสอนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นวิชาบังคับเรียน ซึ่งอาจมีเนื้อหาตรงกับวิชาหน้าที่พลเมืองของไทย แต่ความเป็นพลเมืองไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ได้แก่ 1) การ

เคารพความแตกต่างของผู้อื่น 2) มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง 3) เคารพสิทธิและความเสมอภาค 4) เคารพกฎหมายของสังคม 5) ใฝ่สันติภาพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาที่จะต้องปลูกฝังในตัวของผู้เรียนทุกคน (วรภรณ์ สามโกเศศ, 2558) โรงเรียนที่จะสร้างคนให้เป็นคนเก่ง คนดีมีความรับผิดชอบ และอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตยเพื่อสร้างพลเมืองที่เข้มแข็งในสถาบันการศึกษา (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560)

สรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง มีรากฐานมาจากความเป็นพลเมือง (citizen) ของกรีกโบราณ จากการทำได้เป็นสมาชิกในนครรัฐ จึงได้สิทธิ เสรีภาพต่างๆ แนวคิดความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้รับการพัฒนาโดยมีจุดเริ่มต้นจากสหราชอาณาจักร ที่มีแนวคิดที่ว่าพลเมืองไม่ควรพึ่งพาแต่รัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว แต่สามารถมีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในกิจการต่างๆ เพื่อชุมชนและสังคม ทำให้ระลึกได้ว่าเราได้เป็นสมาชิกของชุมชนและมีความกระตือรือร้นร่วมกันรับผิดชอบต่อในการแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชน แนวคิดนี้ขยายไปในประเทศต่างๆ ทั่วโลก นอกจากนี้จะเป็นประเด็นทางการเมือง ยังรวมถึงประเด็นทางสังคม ในการความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะต่างๆ ส่งผลต่อการสร้างความเจริญ เกิดการพัฒนาและมีความเข้มแข็งในประเทศ

6.3 คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ไว้หลายท่าน ดังเช่น คริก (Crick, 1998 as cited in McManus & Taylor, 2009, pp. 22-25) ได้กล่าวว่าต้องคำนึงถึงหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) หลักความรับผิดชอบต่อสังคมและคุณธรรม (Social and moral responsibility) การกระทำใดๆ และความคิดของบุคคลต้องอยู่บนหลักการความรับผิดชอบต่อสังคม จะส่งผลต่อความสัมพันธ์กับเพื่อนสมาชิกในชุมชน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเคารพสิทธิและกับผู้ที่มิอำนาจ ดังนั้น การกำหนดค่านิยมทางสังคมและคุณธรรม เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการสร้างความเป็นพลเมือง และต้องส่งเสริมให้เข้าใจถึงความสำคัญที่จะสนใจคนอื่นว่าการกระทำของเรามีผลตามมาและกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร 2) หลักการมีส่วนร่วมในชุมชน (Community involvement) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการต่างๆ ในชุมชน แสดงออกถึงความสัมพันธ์ในชุมชนมากกว่าระดับชาติ นักเรียนในโรงเรียนสามารถมีส่วนร่วมในโรงเรียนและช่วยเหลือชุมชน ผ่านโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizen) และพวกเขาจะได้รับทักษะและประสบการณ์ที่มีค่าในการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนหรือในชุมชน 3) หลักความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (Political literacy) มีความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง ความเข้าใจที่แท้จริง ส่งผลต่อวิธีการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร

การแก้ไขความขัดแย้ง ความรู้ความเข้าใจในการเมืองช่วยพัฒนา ความรู้ ทักษะและค่านิยมในการดำเนินชีวิตสาธารณะ นักเรียนสามารถตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาอย่างมีวิจารณญาณ มีเข้าใจอย่างถ่องแท้ ซึ่งจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองหรือกิจกรรมสาธารณะต่างๆ และโฮสกิน วิลเลลบาและไซซานา (Hoskins et al., 2012, pp. 14-15) ได้กล่าวไว้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ค่านิยมความเป็นพลเมือง (Citizenship values) เช่น เคารพกฎหมายและความเสมอภาค เป็นจิตอาสาพัฒนาชุมชน การอาสาสมัครมีความรับผิดชอบ เคารพในกระบวนการประชาธิปไตย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการแสดงพลังทางการเมือง เป็นต้น 2) ความยุติธรรมทางสังคมหรือความเท่าเทียมกันทางสังคม (Social justice) เช่น เกี่ยวกับสิทธิของสตรีและสิทธิของชนกลุ่มน้อย เป็นต้น 3) ทักษะแบบมีส่วนร่วม (Participatory attitudes) เช่น ความสนใจร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและสังคม และมีอิทธิพลไปถึงความสามารถต่อการกระทำในการมีส่วนร่วม 4) ความรู้และทักษะเพื่อประชาธิปไตย (Knowledge & skill for democracy) ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง กระบวนการประชาธิปไตย เหตุการณ์ทางสังคมและสถานการณ์ในปัจจุบัน การคิดวิเคราะห์ที่ตีความ การคิดอย่างมีวิจารณญาณในข้อความหาเสียงทางการเมือง การคิดตัดสินใจแก้ปัญหาโดยอิสระ เป็นต้น นอกจากนี้ ปาปาและมิลเลียนี (Papa & Milioni, 2013, pp. 30-34) ได้กล่าวถึงกรอบการวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งนั้นมี 4 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) การเป็นสมาชิกในชุมชน (Membership) หมายถึง สิทธิที่เป็นรูปธรรมและภาระผูกพันของบุคคลที่เชื่อมโยงกับการเมือง โดยเริ่มต้นจากการเป็นสมาชิกในรัฐชาติ และการเป็นสมาชิกของชุมชนหรือกลุ่ม หรือองค์กรสาธารณะ โดยทำหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในชุมชน (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีการดำเนินชีวิตทางสังคมและทางการเมืองในชุมชน สามารถร่วมในกิจกรรมที่ได้้อย่างหลากหลาย มีความสำคัญมากในคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 3) ความรู้สึกมีสายใยผูกพันกับชุมชน (Engagement) หมายถึง การแสดงออกอย่างมีจิตสำนึกในสาธารณะ มีความผูกพัน มุ่งมั่น ทุ่มเทในกิจการสาธารณะในชุมชน โดยมี รวมถึง การเคารพในกฎหมาย สิทธิ ความรับผิดชอบต่อสังคม 4) บรรทัดฐานและค่านิยม (Norms and Values) เป็นสิ่งที่สมาชิกในชุมชนและสังคมยึดถือปฏิบัติ เป็นสิ่งที่ปรารถนาในสังคมประชาธิปไตย การรับรู้ร่วมกันทางสังคม สามารถกำหนดให้พลเมืองมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และบอร์ฮาว์ก (Borhaug, 2010) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น ความยึดมั่นผูกพันในกิจกรรมต่างๆ และการปรับตัวเพื่อเข้ากับสังคม นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ได้โดยอิสระอย่างมีเหตุผล คิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาประเด็นพื้นฐานทางสังคมประเด็นสิ่งแวดล้อมโลก สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

นอกจากนี้ เคนบีและรีเบคคา (Denby; & Rebecca, 2008 อ้างถึงใน ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556, หน้า 14) ได้กล่าวไว้ว่า ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน 3) ปฏิรูปสังคม โดยการเข้าใจกับปัญหาของสังคมและสาเหตุ เมื่อมีโอกาสพร้อมเข้าแก้ไขปัญหา

นักวิชาการของไทยหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนี้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2557, น. 4-9) กล่าวว่าประกอบด้วย 1) เคารพกติกาสังคม 2) ทำหน้าที่ทางสังคม 3) ติดตามข่าวสารบ้านเมือง 4) เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 5) กล้าแสดงความคิดเห็น 6) ไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมต่างๆ ในสังคม 7) อาสาสมัครเข้าร่วมในสถานการณ์ต่างๆ ในสังคม 8) มีภาวะความเป็นผู้นำ ที่กล้าคิดตัดสินใจและรับผิดชอบต่อส่วนรวมและวิถีชีวิต บุริกุล และคณะ (2555) กล่าวว่าประกอบด้วย 1) มีความสนใจในวัฒนธรรม 2) เสียสละเวลาของตนเองเพื่อส่วนรวม 3) เป็นคนที่มีความทันสมัย สนใจในสิ่งแวดล้อมรอบตัว นอกจากนี้ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556, น. 47-48) กล่าวว่าประกอบด้วย 1) มีวินัยเคารพกติกาของสังคม 2) ทำหน้าที่และรับผิดชอบต่อสังคม 3) สนใจปัญหาสังคมด้วยการติดตามข่าวสาร วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเพื่อประเมินว่าสามารถทำการช่วยเหลืออะไรได้บ้าง 4) มีส่วนร่วมในชุมชนหรือสังคม 5) กล้าแสดงความคิดเห็นทางประเด็นในสังคมทั้งที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับเรื่องต่างๆ ตามหลักการประชาธิปไตย 6) ไม่เพิกเฉยต่อความยุติธรรมต่างๆ ในสังคม 7) เป็นอาสาสมัครลงมือปฏิบัติช่วยเหลือส่วนรวมในสังคม 8) มีภาวะความเป็นผู้นำ 9) ใส่ใจการพัฒนาตนเองในเรื่องสนใจเพื่อนำทักษะที่ได้ไปช่วยเหลือผู้อื่น และญาตินี้ เกิดผลเสรีรัฐ (2558, น. 168) ได้กล่าวว่าจะต้องมีอำนาจ 3 ประการ ได้แก่ 1) อำนาจโดยความรู้ เกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยรัฐธรรมนูญโครงสร้างรัฐ สิทธิเสรีภาพ 2) อำนาจในการปฏิบัติ โดยการมีทักษะทางการเมือง และการรวมกลุ่มในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การมีส่วนร่วมการคิดวิเคราะห์ให้ตรงตรงในเรื่องต่าง ๆ 3) อำนาจของความคิดและทัศนคติที่มีแนวโน้มตามวิถีประชาธิปไตยซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นไปตามวิถีประชาธิปไตย และวรากรณ์ สามโกเศศ (2558) ได้กล่าวว่ามีลักษณะ ดังนี้ มีการสิทธิและความเสมอภาค มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เคารพความแตกต่างของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าตา ความเชื่อ เชื้อชาติ เคารพกฎหมาย กฎกติกาทางสังคม และเป็นผู้ที่ใฝ่สันติภาพ นอกจากนี้ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2557, น. 31-32) ได้กล่าวว่ามีลักษณะ ดังนี้ 1) สำนึกของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ควร มีบทบาทในการปลูกฝังอบรมนักเรียนให้สนใจติดตามข่าวสาร บ้านเมืองและเรื่องที่เกิดขึ้นกับประเทศชาติ 2) สำนึกแห่งการรักษากฎหมายและเคารพกฎกติกาของสังคมอย่างเคร่งครัด ควรปลูกฝังให้เด็กรู้จักการเคารพกฎหมายและปฏิบัติตามระเบียบของสังคมให้มาก 3) การมีจิต

สาธารณะ ควรมีการจัดกิจกรรมที่สามารถปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนมีจิตใจที่เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมโดยตรง 4) การยึดหลักสันติวิธีและการประนีประนอม ต้องหาวิธีการที่ทำให้คนยอมรับในการอยู่ร่วมกันให้เข้าถึงธรรมชาติของความแตกต่างของแต่ละคน แล้วให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นคนอื่น นำเอาวิธีการรวมขอมและประนีประนอมมาใช้ และมองประโยชน์ส่วนรวมหรือมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก 5) การรู้จักใช้สิทธิ ของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ยึดหลักการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและรู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (2560, น. 89) ได้กล่าวว่ามีลักษณะดังนี้ 1) รู้จักตนเอง 2) คิดรอบคอบ วิเคราะห์รอบด้าน 3) รู้เท่าทันสื่อ-สาร 4) เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคม 5) มีทักษะการทำงาน 6) ใจกว้างยอมรับความแตกต่าง 7) มีน้ำใจเสียสละเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้ มูลนิธิเพื่อคนไทย (2557 ข, น. 26-27) ได้กล่าวถึงลักษณะเป็น 2 มิติ ได้แก่ 1) มิติเชิงสังคม ได้แก่ การรักษาสีทธิ ความสนใจและการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวในสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อชุมชน/สังคม 2) มิติเชิงการเมืองการปกครอง เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีความรู้ทางการเมืองการปกครอง รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง และกล่าวว่าการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจะต้องมีลักษณะ คือ 1) มีจิตสาธารณะรับผิดชอบในการทำประโยชน์เพื่อสังคม 2) เคารพสิทธิส่วนบุคคล กฎระเบียบ กติกาทางสังคม 3) ต้องการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี 4) กล้าคิดในการแก้ปัญหา กล้าแสดงออกหาความรู้และติดตามสถานการณ์ข่าวสารบ้านเมืองรอบด้าน 5) ใฝ่หาการร่วมมือในกิจกรรมควบคุมการเรี่ยไร และทิพย์พพร ตันติสุนทร (2555, น. 44) ได้กล่าวถึงลักษณะของความเป็นพลเมืองในสังคมไทยที่เหมาะสมกับสังคมในศตวรรษที่ 21 อันเป็นลักษณะพื้นฐานของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้แก่ มีความรับผิดชอบทางสังคมและต่อตัวเอง สามารถมองปัญหาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ด้วยสันติวิธี สามารถคิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างเป็นระบบ รู้และเข้าใจปกป้องสิทธิมนุษยชนมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สร้างวิถีชีวิตผู้บริโภคให้มีจิตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สรุปได้ว่าคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งประกอบไปด้วย ดังนี้

1. มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครอง บทบาทสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่พลเมืองในการมีส่วนร่วม สิทธิมนุษยชน รัฐธรรมนูญโครงสร้างรัฐ หน้าที่ของตนในท้องถิ่น ชุมชนและสังคมโลก มีความรู้และติดตามข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน เข้าใจในวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2. มีทักษะและความสามารถในการคิดวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณ์ญาณ คิดรอบคอบรอบด้านและกล้าคิดกล้าตัดสินใจในคิดแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี

3. มีคุณลักษณะเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพกฎระเบียบกติกาทางสังคม เช่น กฎหมาย กฎระเบียบของโรงเรียน ของชุมชน เป็นต้น เคารพสิทธิ เสรีภาพและความคิดเห็นของคนอื่นที่มีความแตกต่างแม้ว่าจะเป็นเสียงส่วนน้อย

4. มีคุณลักษณะมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคม มีความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ตนเอง เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น และมีจิตสาธารณะรับผิดชอบในการทำประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคม

5. มีคุณลักษณะมีส่วนร่วมทางสังคม มีความเสียสละเวลาเพื่อชุมชนและสังคม สามารถมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะทางทั้งประเด็นทางการเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม หรือประเด็นความไม่ยุติธรรมทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ

6. มีคุณลักษณะยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านหน้าตา ความเชื่อ เชื้อชาติ ชื่นชมในวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง มองเห็นถึงความเท่าเทียมกันทางสังคมโดยเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติมีความยุติธรรมกับทุกคน และมีความรู้สึกห่วงหาอาทรและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

7. การมีคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีวินัย มีความยุติธรรมในสังคม

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะ การศึกษาความเป็นพลเมือง และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 สังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizenship Competency)

องค์ประกอบ สมรรถนะ	ด้านความรู้				ด้านทักษะ		ด้านคุณลักษณะ				
	การเมืองการปกครอง	ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	รัฐธรรมนูญและกฎหมาย	วัฒนธรรมและประเพณี	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	การคิดแก้ปัญหา	การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย	ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม	การมีส่วนร่วมทางสังคม	การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	การมีคุณธรรมจริยธรรม
Crick (1998)	✓				✓	✓	✓	✓	✓		✓
Hoskins, Villalba & Saisana (2012)	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓
Papa and Milioni (2013)							✓	✓	✓		✓
Borhaug (2010)					✓	✓			✓		
Denby & Rebecca (2013)						✓	✓	✓	✓		
Westheimer & Kahne (2004)					✓	✓	✓	✓			✓
Enslin. (2000)	✓					✓	✓	✓	✓	✓	
สสส. (2557)				✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2555)							✓		✓		✓
ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556)						✓	✓	✓	✓		

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยวัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

การเมืองการปกครอง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ที่เกี่ยวกับ ความหมายและความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น โครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการบริการสาธารณะประโยชน์ ในชุมชนขององค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ที่เกี่ยวกับ สถานภาพและบทบาทในการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย คุณลักษณะของ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย อันประกอบด้วย คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

รัฐธรรมนูญและกฎหมาย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่เกี่ยวกับ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเด็ก และการละเมิดสิทธิเด็ก

วัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมและประเพณีไทย และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา วัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการคิดพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยใช้ความรู้ ความคิดและ ประสบการณ์ของตนเองในการพิจารณาหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปได้อย่าง สมเหตุสมผล ซึ่งประกอบด้วยทักษะกระบวนการการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ด้าน คือ 1) ด้าน การนิยามปัญหา 2) ด้านการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 3) ด้านการตระหนักในข้อตกลง เบื้องต้น 4) ด้านการกำหนดและเลือกสมมติฐาน และ 5) ด้านการ ลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล

การคิดแก้ปัญหา หมายถึง คือ ความสามารถของผู้เรียนในการบอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนด บอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของสถานการณ์ปัญหา สามารถในการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และสามารถในการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยทักษะกระบวนการการคิดแก้ปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ตั้งปัญหา 2) ชั้นวิเคราะห์ปัญหา 3) ชั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา และ 4) ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์

องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียนที่ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม โดยวัดได้จากการทำแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ปฏิบัติตนโดยไม่ไปละเมิดสิทธิของคนอื่น ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดขึ้นในสังคม และยอมรับผลที่เกิดขึ้นหากไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและกฎหมาย

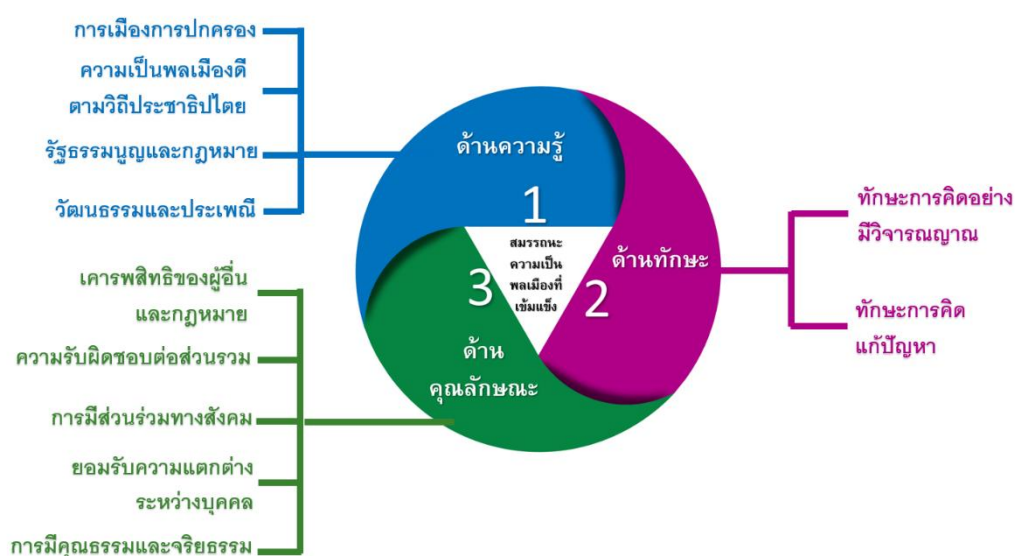
ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องของการยึดถือประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนเอง มีรับผิดชอบต่อและเสียสละเวลาส่วนตนในการทำเพื่อส่วนรวม มีความสนใจปัญหาในสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยการติดตามข่าวสาร

การมีส่วนร่วมทางสังคม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับจิตอาสาพัฒนาโรงเรียน ชุมชนและสังคม ปฏิบัติกิจกรรมสาธารณะประโยชน์จนเป็นนิสัย กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในประเด็นปัญหาทางสังคม เช่น ความยุติธรรมต่อผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องของการความเข้าใจว่าบุคคลในสังคมมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เปิดใจยอมรับในความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันกับคนอื่นที่มีความแตกต่างกับตนเอง และสามารถรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่แตกต่างกับตนเองได้ โดยสามารถเจรจากันอย่างสันติมากกว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

การมีคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียนในเรื่องของปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ทั้งกาย วาจาและใจ ยึดมั่นในการทำความดี ละอายใจต่อการทำความชั่ว มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น มีความสามัคคีธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความยุติธรรม ไม่มีอคติความลำเอียงต่อคนรอบข้าง

องค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสรุปได้ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 สรุปองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้แก่

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

เลียนและบาสตาส (Killian & Bastas, 2015) ได้ศึกษาผลของการใช้การเรียนรู้เชิงรุกแบบเป็นทีมกับเจตคติของนักเรียนและการแสดงของนักศึกษาในชั้นเรียนสังคมวิทยาเบื้องต้น การออกแบบการวิจัยเป็นการเปรียบเทียบคะแนนในการสอบปลายภาคและการสำรวจทัศนคติระหว่างสองกลุ่มคือ กลุ่มที่เรียนรู้เชิงรุกแบบเป็นทีมกับกลุ่มที่เรียนรู้แบบบรรยายที่มหาวิทยาลัยสาขาของมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่กลางตะวันตก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มผู้เรียนที่เรียนรู้แบบเป็นทีมมีทัศนคติเชิงบวกมากขึ้นต่อวินัย นอกจากนี้นักเรียนที่เรียนเป็นทีมยังมีคะแนนสอบปลายภาคเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 แตกต่างจากกลุ่มที่เรียนแบบบรรยาย แต่ไม่ได้มีความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลนี้เกิดจากความแปรปรวนของคะแนนสอบปลายภาค ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสอบคะแนนในชั้นเรียนแบบบรรยายมีค่ามากกว่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสอบในชั้นเรียนแบบทีม ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามีความแปรปรวนมากเกินไประหว่างคะแนนสอบของ 2 กลุ่มนี้ นอกจากนี้ ยังพบว่า นักเรียนในชั้นเรียนที่เรียนแบบทีมชอบวิธีการสอนที่ใช้ในชั้นเรียนมากกว่านักเรียนในชั้นเรียนของการบรรยาย แสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีต่อการเรียนแบบทีม กระบวนการ ทัศนคติเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากการตอบสนองของนักเรียนในการสำรวจทัศนคติ นักเรียนที่เรียนรู้เป็นทีมมีประสบการณ์เชิงบวกในการทำงานเป็นทีมร้อยละ 100

มิเชล, คาร์เตอร์ และออตมาร์ (Michel; Carter; & Otmar, 2009) ได้ทำการศึกษาการเปรียบเทียบผลการเรียนของนิสิตจากรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้แบบเชิงรับหรือแบบดั้งเดิม จากรายวิชาธุรกิจเบื้องต้น โดยแบ่งนิสิตออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 จะได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกจากกิจกรรมที่หลากหลาย กลุ่มที่ 2 ได้รับการสอนแบบเชิงรับหรือแบบดั้งเดิมที่เน้นแต่การบรรยาย ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการเรียนของนิสิตที่ได้รับการเรียนแบบเชิงรุกสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรับหรือแบบดั้งเดิม 2) ผลการเรียนรู้เฉพาะชั้นเรียนของนิสิตที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่านิสิตที่ได้รับการเรียนแบบเชิงรับหรือแบบดั้งเดิม

คาวิด (Cavide, 2017) ได้ศึกษาผลของวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่อเจตคติของนักเรียนเกรด 7 ในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ระหว่างคะแนนเจตคติเฉลี่ยของกลุ่มผู้เรียนที่จัดการเรียนรู้เชิงรุกกับกลุ่มผู้เรียนแบบดั้งเดิม โดยนำโปรแกรมการศึกษาและสื่อสารการจัดการเรียนรู้ที่ได้เตรียม เหมือนกันมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในกลุ่มทดลองและในกลุ่มควบคุมที่เรียนแบบดั้งเดิม ผลการศึกษาจากกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มทดลองมีเจตคติสูงกว่ากลุ่มควบคุม

แอนเดลกาและราเฮลา (Andelka and Rahaela, 2014) ได้ศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในห้องเรียนที่ใช้วิธีการสอนโดยใช้สมรรถนะเป็นฐานที่เน้นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งจะสร้างระดับที่สูงขึ้นของการควบคุมตนเอง การประเมินตนเอง และการแยกแยะข้อมูลที่สำคัญและไม่มีความสำคัญโดยใช้กลยุทธ์ทางปัญญาที่หลากหลาย ทั้งการวิเคราะห์และเปรียบเทียบ การสร้างความรู้ใหม่ ๆ จากประสบการณ์เดิม และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาห้องเรียนที่มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งมั่นจะพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนโดยได้ดำเนินการกับนักเรียนในเกรด 4 และเกรด 8 ซึ่งได้สำรวจกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ปรากฏและความถี่ที่เกิดขึ้นในวิชาภาษาโครเอเชีย โดยศึกษาความแตกต่างในกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบ่งตามประเภทของโรงเรียนและอายุของ

ผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่าบทเรียนภาษาโครเอเชียมีผลต่อความพึงพอใจ ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนขึ้นอยู่กับความสามารถของครู ยังรวมถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณและวิธีการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างผู้เรียนที่มีอายุน้อยและอายุมาก ผู้เรียนในอายุน้อยในเกรด 4 มากกว่าในเกรด 8 และเกิดขึ้นมากกว่าในโรงเรียนที่มีครูที่ได้รับการฝึกทักษะการจัดการเรียนรู้กับครูพี่เลี้ยงก่อนเข้ามาสอนจากโรงเรียนในเครือเดียวกัน

เดทเลอร์และคณะ (Detlor et al. 2012) ได้ศึกษาการรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการสอนการรู้สารสนเทศที่ใช้การเรียนรู้เชิงรุกเป็นสำคัญ เป็นการศึกษาประโยชน์จากการใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกในการสอน โดยมีสมมติฐานคือการเรียนรู้เชิงรุกสามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่าการเรียนแบบเดิมเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ กลุ่มตัวอย่างในการทดสอบนักเรียน 372 คน ที่มีประสบการณ์และได้รับโอกาสในการเรียนรู้เชิงรุกกับแบบเดิม ผลการศึกษาพบว่า การเรียนแบบเดิมไม่ได้ช่วยให้เกิดการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเปรียบกับการเรียนรู้เชิงรุกที่ได้รับประสิทธิผลและสนับสนุนผลการเรียนที่ดีกว่าอย่างมีนัยสำคัญจากการเรียนรู้เพียงแค่ครั้งเดียว ทำให้เป็นวิธีเรียนที่เหมาะสมที่มีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางการศึกษาที่มีความจำกัด

ไพวี (Paivi, 2017) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการกำกับตนเองในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะมืออาชีพของนักศึกษาครู โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การกำกับตนเองในการเรียนรู้ของนักศึกษาครู และสมรรถนะมืออาชีพ นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมสมรรถนะมืออาชีพโดยครูที่มีการกำกับตนเองในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การตอบกลับจากนักศึกษาครู 422 คน จากการสำรวจทางอิเล็กทรอนิกส์โดยวิธีทางสถิติ พบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การมุ่งเน้นที่เป้าหมายและการเรียนรู้อย่างตั้งใจ ตลอดจนกลุ่มทำงานที่อิสระและกลุ่มทำงานที่รับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความสำเร็จและสมรรถนะมืออาชีพ การพัฒนาสมรรถนะที่ดีที่สุด นักศึกษาครูต้องการแรงจูงใจสูงและกลยุทธ์การกำกับตนเองในการเรียนรู้ที่ดีเยี่ยม ค่าเฉลี่ยของสมรรถนะมืออาชีพที่มีแรงจูงใจสูงของนักศึกษาครูที่มีการกำกับตนเองในการเรียนรู้ที่ดีเยี่ยมมีค่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อประสบการณ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาครูเพิ่มขึ้น

นนทลี พรธาดาวิทย์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาการจัดการเรียนรู้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกในวิชาการจัดการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้ Active Learning ที่มีต่อนักศึกษาในวิชาการจัดการเรียนรู้และ

ศึกษาคุณลักษณะผู้สอนแบบ Active Learning กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการเรียนรู้ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ใช้วิธีการสุ่มแบบทั้งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม นักศึกษาจำนวน 67 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแผนการสอนแบบ Active Learning โดยใช้รูปแบบวิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจรูปแบบการสอนแบบมโนทัศน์รูปแบบการสอนแบบอุปนัยรูปแบบการสอนโดยใช้ผังกราฟิกการอภิปรายกลุ่มกรณีศึกษาเกมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้โดยใช้วิดีโอเป็นฐานในวิชาการจัดการเรียนรู้จำนวน 15 สัปดาห์บันทึกถึงผู้สอนและแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ผลการวิจัยพบว่าผลการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในวิชาการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมพบว่ากิจกรรมที่ผู้สอนจัดให้กับนักศึกษามีความเหมาะสมในระดับมากโดยนักศึกษาแสดงความคิดเห็นว่าผลที่นักศึกษาได้รับมากที่สุดคือกิจกรรมที่ผู้สอนจัดส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมาคือช่วยพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม นักศึกษาสามารถนำกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในการฝึกสอนได้ในอนาคตฝึกการนำเสนอหน้าชั้นเรียนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน ส่วนคุณลักษณะผู้สอนนักศึกษามีความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด คือผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการสอนมีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด รองลงมาคือผู้สอนมีความพร้อมในการสอนผู้สอนเป็นผู้ให้ความสะดวกและกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้

ณัฐพร สุดดี (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับวิถีทัศน์ต้นแบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนและความตระหนักในการสอนกีฬาพื้นเมืองไทยสำหรับนิสิตครู ได้รูปแบบมี 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ขั้นตอนที่ 3 กิจกรรมการเคลื่อนไหวเชิงรุก ขั้นตอนที่ 4 การสอนแบบจุลภาค ขั้นตอนที่ 5 การชมวิถีทัศน์ต้นแบบ ขั้นตอนที่ 6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน และขั้นตอนที่ 7 การเผยแพร่กระบวนการสู่สาธารณะ โดยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนพลศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับวิถีทัศน์ต้นแบบมีทักษะการสอนกีฬาพื้นเมืองไทยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและมีความตระหนักแตกต่างกัน

เพ็ญพะนอ พ่วงแพ (2561, น. 703-704) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูสังคม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ได้รูปแบบชื่อว่า 2P2A โดยมี 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นเตรียมความพร้อม (Preparation : P) ขั้นให้ความรู้ และทักษะ (Providing Knowledge: P) ขั้นปฏิบัติการ (Action: A) ขั้นประยุกต์ใช้ (Applying: A) ผลการทดลองใช้

รูปแบบพบว่า นักศึกษาวิชาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความรู้และมีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก

สำราญ กำจัดภัย (2562, น.151) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูในการเตรียมฝึกปฏิบัติการสอนโดยใช้การเสริมสร้างและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยมีกระบวนการเพื่อพัฒนาสมรรถนะ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 สร้างพลังใจ ขั้นตอนที่ 2 สร้างพลังความรู้ ขั้นตอนที่ 3 สร้างพลังปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนและปรับปรุงการปฏิบัติงาน และ ขั้นตอนที่ 5 สร้างความมั่นใจในการประยุกต์ใช้ประสบการณ์ ผลการทดลองพบว่า นักศึกษาครูมีสมรรถนะด้านความรู้และด้านทักษะปฏิบัติงานสูงกว่าเกณฑ์ ส่วนด้านคุณลักษณะที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

เกริก ศักดิ์สุภาพ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงรุกวิชาฟิสิกส์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการ โดยใช้แบบแผนการวิจัยที่มีกลุ่มควบคุมและทำการทดสอบก่อนทดลองและหลังการทดลอง (Pretest-Posttest Control Group Design) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร(ฝ่ายมัธยม) ที่เรียนด้วยที่รูปแบบสอนผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 35 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน ที่มีการสอนแบบปกติ ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ จัดเตรียมความพร้อม ร่วมพิจารณาปัญหา วิเคราะห์วางแผนแก้ปัญหา นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประเมินผล 2) ผลการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผลการใช้รูปแบบพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนและสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

วูด เทเลอร์ แอทกินส์และจอห์นสัน (Wood, Taylor, Atkins, & Johnston, 2018, p. 259) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเรียนการสอนเพื่อการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การเรียนรู้ผ่านพหุพิสัยและจิตพิสัยเพื่อการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยที่มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยมีการรายงานผลการศึกษาระยะเวลา 2 ปี ที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจแนวทางการสอนของครูเมื่อได้ดำเนินการริเริ่มใช้หลักสูตรความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในประเทศนิวซีแลนด์ เป้าหมายในการศึกษาคือสามารถบอกแนวทางการเรียนการสอนที่มีศักยภาพในการเรียนรู้พลเมืองที่เข้มแข็ง ได้กำหนดการกระทำทางสังคมเชิงวิพากษ์และการเปลี่ยนแปลงผ่านการผสมผสานของการสอนเชิงวิพากษ์และแนวคิดของ

ดิษฐ์ เกี่ยวกับการศึกษาในระบบประชาธิปไตย ข้อมูลรวมถึงการวิจัยในชั้นเรียนของครู ตลอดจน การสังเกตในชั้นเรียนและการสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาของเราชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ความเป็น พลเมืองผ่านทั้งพุทธพิสัยและจิตพิสัยสามารถให้โอกาสที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นสำหรับนักเรียนที่จะได้มีส่วน ร่วมในระบบประชาธิปไตยที่สำคัญและเปลี่ยนแปลง ครูในระบบการศึกษามีความจำเป็นต้องมี การพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่สูงขึ้น มีความเชี่ยวชาญในการออกแบบการสอน โดยครู สอนสังคมศึกษาต้องมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาที่สอน การสอนเน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดง ความคิดเห็น สามารถวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ ได้ จึงจะสามารถกระตุ้นนักเรียนให้เกิดพุทธิ พิสัยและจิตพิสัยของนักเรียนนำไปสู่การพัฒนาที่นักเรียนสู่ความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญและมีความจำเป็นที่ จะสนับสนุนเป้าหมายดังกล่าว

เคนเนดี (Kennedy, 2007, p. 304) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างนักเรียนให้มีความ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของนักเรียนคืออะไร? ในการวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลจากการศึกษา ของ ศึกษาคือความเป็นพลเมืองของสมาคมการศึกษาอิลลินอยส์ (IEA Civic Education) เพื่อสำรวจ นักเรียนในการสร้างความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็งได้อย่างไร โดยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมี แนวคิดที่ซับซ้อนเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของการเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ถึงแม้ว่านักเรียนได้ได้รับการดูแลและส่งเสริมทัศนคติจากการศึกษา แต่นักเรียนยังมีความ มุ่งมั่นที่จะผูกพันในความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในการการเมืองมากกว่ามีความผูกพันทางด้าน สังคม ซึ่งพวกเขาจะไม่ใช้ประโยชน์จากสิทธิทางการเมืองของตนหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการ ประท้วงทุกชนิด โครงสร้างปัจจัย 4 ประการสำหรับกิจกรรมทางการเมืองที่นักเรียนคาดหวังในการ มีส่วนร่วมของความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ได้แก่ ความรับผิดชอบความผูกพันทางการ เมือง สิทธิทางการเมือง กิจกรรมทางการเมือง และกิจกรรมอาสาสมัคร และในการให้การศึกษา ความเป็นพลเมือง โดยให้ความรู้แก่นักเรียนจะส่งผลทางความคิดและบทบาทของความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็งในระบบประชาธิปไตยที่ดีกว่าปล่อยให้พวกเขาได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทาง อารมณ์ นำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่เหมาะสม

ซิมและคณะ (Sim et al., 2012) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนเพื่อความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง แนวคิดความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของครูสังคมศึกษาในประเทศสิงคโปร์ ได้ ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ในกรณีศึกษาของครูสอนสังคมศึกษาในประเทศสิงคโปร์ที่ให้ความสนใจ ในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งไม่สูงขึ้นกว่าเดิม โดยการตรวจสอบแนวคิดเรื่องสัญชาติ จาก การศึกษาพบว่าครูสังคมในประเทศสิงคโปร์มีความเข้าใจแบ่งได้เป็น 3 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็น

พลเมือง ที่เน้นลักษณะนิสัย และการมีส่วนร่วมทางสังคมและเชิงวิพากษ์สะท้อนกลับ ครูส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในระดับบุคคลมาก แต่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นส่วนน้อย และมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับความอยู่ดีศรีธรรมและการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง สิ่งนี้ท้าทายการรับรู้ว่าประเด็นเรื่องอุดมการณ์และเนื้อหาหลักสูตรเป็นปัญหาของชาวตะวันตก ความยุติธรรมทางสังคมที่ถูกละเลยในทุกสังคม และเป็นพื้นฐานของเอเชียและสิงคโปร์ด้วย

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคมนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาวิจัยเชิงเอกสารจากหนังสือ บทความวิชาการ และเอกสารการดำเนินโครงการ รวมถึงการเข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่อง Service-learning กับผู้ที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยวิธีการเรียนรู้จากการบริการสังคม โดยมีรายวิชาและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ วิชา มธ. 100 พลเมืองกับความรับผิดชอบต่อสังคม (ระดับปริญญาตรี) วิชา พท. 240 – งานอาสาสมัครกับการพัฒนาสังคม (ระดับปริญญาตรี) วิชา บอ.510 งานอาสาสมัครในชุมชน (ระดับหลังปริญญาตรี) และหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (บัณฑิตอาสาสมัคร) พลเมืองใส่ใจสังคม (Active citizen) ที่ใช้แนวการบริการทางสังคม โดยจากการทำกิจกรรมอาสาสมัครของนิสิตมีรายวิชาและ 1 หลักสูตร มีแนวโน้มในการสร้างให้ผู้เรียนเกิดสำนึกเพิ่มขึ้น พลเมืองที่เอาใจใส่สังคม (Active Citizen) หมายถึงประชาชนที่มีคุณลักษณะเข้าใจซึ่งสิทธิและหน้าที่ มีการกระทำด้วยความรับผิดชอบต่อในการช่วยพัฒนาท้องถิ่นชุมชนและสังคมตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นผู้ที่มีความเข้าใจและเชื่อในการมีส่วนร่วมตามแนวทางประชาธิปไตย

กวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ (2557) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง การสร้างความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความประสงค์ที่จะศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ในระดับมัธยมศึกษาในสถาบันการศึกษา โดยงานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับแบบเรียน บทบาทครูในการสอน และวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย การศึกษาได้แสดงให้เห็นว่า หนังสือแบบเรียนมีสาระครอบคลุมความรู้ขั้นต้นเกี่ยวกับหลักการสำคัญของประชาธิปไตย และประวัติศาสตร์การเมืองสมัยใหม่ แต่มีจุดเน้นไปที่บทบาทของชนชั้นนำมากกว่า บทบาทพลเมืองในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยมีข้อจำกัดจากหนังสือที่อ่านประกอบที่เกี่ยวกับเรื่องราวการมีส่วนร่วมของพลเมืองไม่ได้รับความสนใจหรือมีไม่เพียงพอ ต่อมาเมื่อศึกษาถึงการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมในชั้นเรียนพบว่า การจัดการเรียนมีความจำกัด ส่วนหนึ่งมาจากขาด

แรงจูงใจของทุกฝ่าย และเป้าหมายของการศึกษาเน้นไปที่การสอบเข้ามหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตาม ภารกิจรณนอกชั้นเรียนเป็นพื้นที่เรียนรู้ที่สำคัญแต่การมีส่วนร่วมของนักเรียนโดยทั่วไปจำกัด และยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายความเป็นเลิศทางวิชาการ

พีรนิธิและคณะ (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาปริญญาตรี บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก จำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารและคณาจารย์ ฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 4 คน 3) นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เป็นสมาชิกของชมรมด้านการพัฒนาชุมชนจิตอาสาหรือบำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านข้อมูล ด้านวิธีการเก็บข้อมูลและด้านทฤษฎีผลการศึกษา พบว่าการให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกที่ควรกำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นักศึกษาพึงมีและได้ให้ความหมายคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านการเห็นคุณค่าและมีทัศนคติ และเสนอว่าแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกควรดำเนินการด้วยวิธี 1) จัดสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความเป็นอาเซียนหรือนานาชาติ 2) จัดการเรียนการสอนในรายวิชาเน้นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3) การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีด้านการเป็นพลเมืองตื่นรู้และพลเมืองโลก 4) การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นอกห้องเรียน 5) การบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรและโปรแกรมฝึกอบรม 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำไปสังเคราะห์สรุปได้ตาราง 5 และ 6 ดังนี้

ตาราง 5 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	แนวทางการนำไปใช้
Killian & Bastas (2015)	ผลของการใช้การเรียนรู้เชิงรุกแบบเป็นทีมกับเจตคติของนักเรียนและการแสดงของนักศึกษาในชั้นเรียนสังคมวิทยาเบื้องต้น	การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบใช้ทีม ทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนเพิ่มมากขึ้น ยังส่งผลต่อความรับผิดชอบและความมีวินัยต่อการเรียน และยังทำให้ผลสอบมีคะแนนเพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับการเรียนแบบบรรยายเท่านั้น
Michel;Carter; & Otmar (2009)	ทำการศึกษาการเปรียบเทียบผลการเรียนของนิสิตจากรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้แบบเชิงรับหรือแบบดั้งเดิม จากรายวิชาธุรกิจเบื้องต้น	จากการใช้รูปแบบการสอนเชิงรุกทำให้ผลการเรียนของผู้เรียนสูงกว่าการสอนแบบเชิงรับ แบบบรรยายดั้งเดิม
Detlor et al. (2012)	การรับรู้ของนักเรียนเกี่ยวกับการสอนการรู้สารสนเทศที่ใช้การเรียนรู้เชิงรุกเป็นสำคัญ	การเรียนเชิงรุกช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม แม้ว่าอยู่ภายใต้การศึกษามีทรัพยากรที่จะส่งเสริมการศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัด
Paivi (2017)	การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการกำกับตนเองในการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะมืออาชีพของนักศึกษาครู	การเรียนรู้เชิงรุกส่งผลให้เกิดการกำกับตนเองในการเรียนรู้ของผู้เรียน เกิดความสัมพันธ์เชิงบวกช่วยให้ผู้สอนประสบความสำเร็จในการทำงานการสอน เกิดการมุ่งเป้าหมายร่วมกันและทำให้เกิดการตั้งใจในการเรียนรู้
ณัฐพร สุกดี (2561)	การพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับวิถีทัศนต้นแบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนและความตระหนักในการสอนกีฬาพื้นเมืองไทยสำหรับนิสิตครู	พัฒนาแบบการสอน มีขั้นตอนดังนี้ 1) เตรียมความพร้อม 2) การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 3) กิจกรรมเคลื่อนไหวเชิงรุก 4) การสอนแบบจุลภาค 5) การชมวิถีทัศน์ 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน

ตาราง 5 (ต่อ)

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	แนวทางการนำไปใช้
เพ็ญพะนอ พวงแพ (2561)	การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูสังคมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู	พัฒนารูปแบบการสอน มีขั้นตอนดังนี้ 1) เตรียมความพร้อม 2) ให้ความรู้และทักษะ 3) ปฏิบัติการ 4) ประยุกต์ใช้
สำราญ กำจัดภัย (2562)	รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูในการเตรียมฝึกปฏิบัติการสอนโดยให้การเสริมสร้างและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างพลังใจ 2) สร้างพลังความรู้ 3) สร้างพลังปฏิบัติงาน 4) สะท้อนและปรับปรุง 5) สร้างความมั่นใจในการประยุกต์ใช้ประสบการณ์
นนทลี พรธาดาวิทย์ (2560)	การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาการจัดการเรียนรู้	การจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก กิจกรรมที่ผู้สอนให้ให้ผู้เรียนเกิดความมีส่วนร่วมในการเรียน เกิดการทำงานเป็นทีม และผู้สอนมีความรู้และเตรียมความพร้อมเป็นผู้ให้ความสะดวกและกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้
เกริก ศักดิ์สุภาพ (2564)	การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาฟิสิกส์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	พัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้ 1) จัดเตรียมความพร้อม 2) ร่วมพิจารณาปัญหา 3) วิเคราะห์วางแผนแก้ปัญหา 4) นำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) ประเมินผล

ตาราง 6 การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	แนวทางการนำไปใช้
Wood, Taylor, Atkins, & Johnston (2018)	การเรียนการสอนเพื่อการเป็นพลเมือง การเรียนรู้ผ่านพุทธพิสัยและจิตพิสัยเพื่อการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยที่มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น	การจัดการเรียนเพื่อความเป็นพลเมืองจากการเรียนรู้ผ่านทางพุทธพิสัยและจิตพิสัย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระทางความคิด ครูผู้สอนสังคมควรมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาและการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนพุทธพิสัยและจิตพิสัย ผู้ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระบบประชาธิปไตย
Kennedy (2007)	การสร้างนักเรียนให้มีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การมีส่วนร่วมของนักเรียน	สิ่งที่ผู้เรียนจะมีความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมความรับผิดชอบความผูกพันทางการเมือง สิทธิทางการเมือง กิจกรรมทางการเมือง และการกิจกรรมอาสาสมัคร และในการให้การศึกษาความเป็นพลเมือง โดยให้ความรู้แก่นักเรียนจะส่งผลทางความคิดและบทบาทของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระบบประชาธิปไตย
Sim et al. (2012)	เรื่อง การขับเคลื่อนเพื่อความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แนวคิดความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของครูสังคมศึกษาในประเทศสิงคโปร์	ครูผู้สอนสังคมศึกษาเป็นผู้ที่ต้องให้ความสนใจความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง มีแนวคิดเน้นคุณลักษณะนิสัย การมีส่วนร่วมทางสังคม สามารถวิพากษ์วิจารณ์ มีเนื้อหาหลักสูตรไม่ควรถูกละเลย
ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556)	การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม	พลเมืองที่เอาใจใส่สังคม (Active Citizen) หมายถึงประชาชนที่มีคุณลักษณะเข้าใจซึ่งสิทธิและหน้าที่ มีการกระทำด้วยความรับผิดชอบในการช่วยพัฒนาท้องถิ่นชุมชนและสังคมตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นผู้ที่มี

ตาราง 6 (ต่อ)

ผู้วิจัย	ชื่องานวิจัย	แนวทางการนำไปใช้
		ความเข้าใจและเชื่อในการมีส่วนร่วมตามแนวทางประชาธิปไตย
กรวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ (2557)	การสร้างความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา	เนื้อหาสาระในการสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีความรู้ขั้นต้นเกี่ยวกับหลักการทางประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งยังมีความจำกัดขาดแรงจูงใจในการสอนเพราะเน้นเนื้อหา มากกว่าเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ควรเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
พีรนิธิและคณะ (2565)	การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาปริญญาตรี	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านการเห็นคุณค่าและมีทัศนคติ และเสนอว่าแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกควรดำเนินการด้วยวิธี 1) จัดสภาพแวดล้อม 2) จัดการเรียนการสอนในรายวิชาเน้นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3) การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี 4) การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นอกห้องเรียน 5) การบูรณาการเข้าไปในหลักสูตร 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมไทยและสังคมโลก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

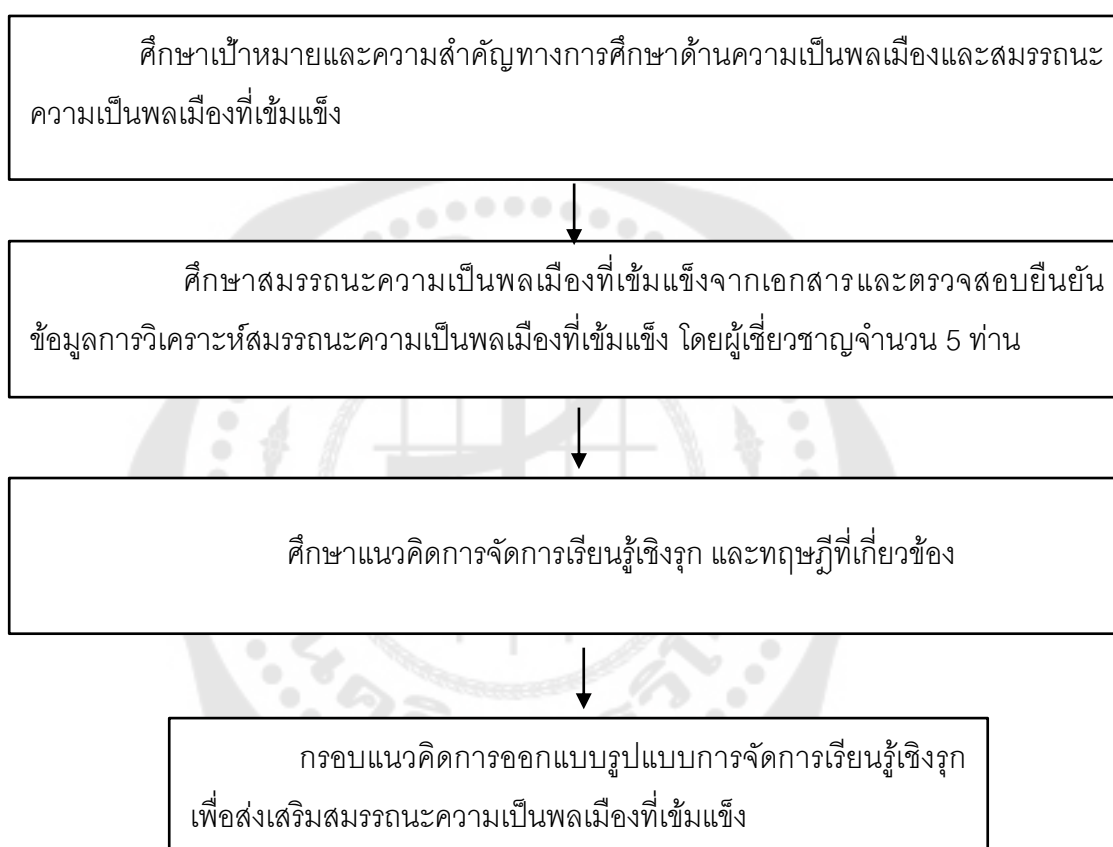
ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา เป็นการวิจัยกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R_1)
- 2) การออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development: D_1)
- 3) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง (Research: R_2)
- 4) การปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้ (Development: D_2)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R₁)

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาเป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมือง การศึกษาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การศึกษาการพัฒนาารูปแบบจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อกำหนดกรอบในการพัฒนา ดังภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 14 สรุปขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ศึกษาเป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมืองและสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

การศึกษาเป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมืองจากเอกสารรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579 พระบรมราโชบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ.2561 เอกสารหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป้าหมายและความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์เป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมืองเพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์เป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมืองเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล : จากตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมืองและสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบวิเคราะห์เอกสารโดยผู้วิจัยศึกษาการสร้างและร่างแบบวิเคราะห์เอกสารแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ ได้แก่ ชื่อเอกสาร ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ 2) ส่วนวิเคราะห์ ได้แก่ สาระสำคัญ สรุปประเด็นสำคัญเป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมือง นำแบบวิเคราะห์เอกสารฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ให้เป็นแบบวิเคราะห์เอกสารที่สมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับเป้าหมายทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมือง

3. วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

ศึกษาและวิเคราะห์ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมือง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา

1.2 ศึกษาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและองค์ประกอบของสมรรถนะ การศึกษาความเป็นพลเมืองและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยและตรวจสอบยืนยันข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2. เพื่อตรวจสอบยืนยันข้อมูลการวิเคราะห์สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

- 1) ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหรือการจัดการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างและร่างแบบวิเคราะห์เอกสารแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ ได้แก่ ชื่อเอกสาร ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ 2) ส่วนวิเคราะห์ ได้แก่ สารสำคัญ สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง นำวิเคราะห์เอกสารฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ให้เป็นแบบวิเคราะห์เอกสารที่สมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับการองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2.2 แบบประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนและสร้างโดยมีประเด็นในการประเมิน ได้แก่ ความเหมาะสมขององค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยแบบประเมินความเหมาะสมเป็นมาตราส่วน 5 ระดับใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) นำแบบประเมินความเหมาะสม ฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มาสร้างเป็นแบบประเมินความเหมาะสมฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งต่อไป

3. วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

1) ศึกษาและวิเคราะห์สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดและองค์ประกอบของสมรรถนะ การศึกษาความเป็นพลเมือง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1.1) ด้านความรู้ คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี
- 1.2) ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา

1.3) ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ที่ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม

2) นำผลจากการศึกษาและวิเคราะห์สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมาตรวจสอบยืนยันข้อมูลที่ได้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องมาประเมินความเหมาะสม โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยแบบประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) ตามความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมมากที่สุด	ได้คะแนนเป็น 5
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมมาก	ได้คะแนนเป็น 4
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมปานกลาง	ได้คะแนนเป็น 3
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมน้อย	ได้คะแนนเป็น 2
ผู้เชี่ยวชาญเหมาะสมน้อยที่สุด	ได้คะแนนเป็น 1

ผลการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้คะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
- 2) จากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนความเหมาะสม มาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, น. 196) ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50-5.00 = ระดับมากที่สุด คะแนน 3.50-4.50 = ระดับมาก คะแนน 2.50-3.50 = ระดับปานกลาง คะแนน 1.50-2.50 = ระดับน้อย คะแนน 1.00-1.49 = ระดับน้อยที่สุด

1.3 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ศึกษาแนวคิดจากเอกสาร ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อนำไปใช้กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

ได้แก่ ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เป็นแบบวิเคราะห์เอกสาร ที่ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างและร่างแบบวิเคราะห์เอกสารแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ ได้แก่ ชื่อเอกสาร ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ 2) ส่วนวิเคราะห์ ได้แก่ สาระสำคัญ สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและแนวคิดจัดการเรียนรู้เชิงรุก นำแบบวิเคราะห์เอกสารฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบและแก้ไขตามอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำให้ถูกต้อง ให้เป็นแบบวิเคราะห์เอกสารที่สมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์เอกสารหนังสือและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

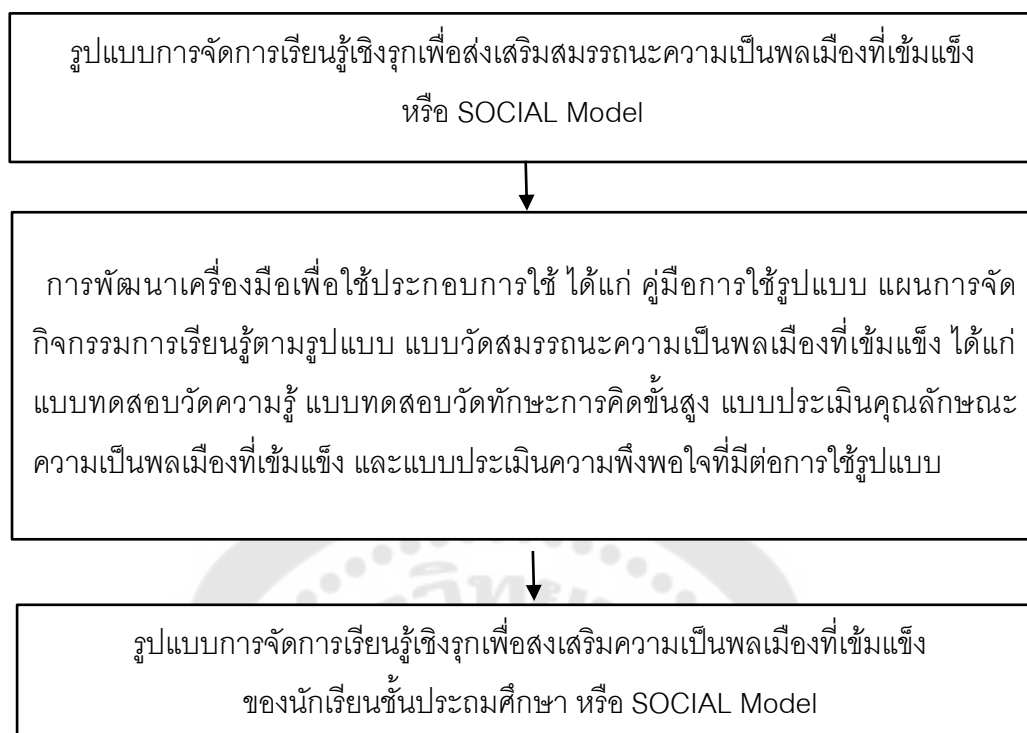
3. วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

ได้ศึกษาและวิเคราะห์ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และแนวคิดเกี่ยวกับจัดการเรียนรู้เชิงรุก และบันทึกข้อมูลลงในแบบวิเคราะห์เอกสาร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล : การวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development: D₁)

ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หรือ SOCIAL Model ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ การยกวางรูปแบบ การพัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบ ได้แก่ คู่มือประกอบการใช้รูปแบบ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง การหาประสิทธิภาพของรูปแบบ SOCIAL Model มีรายละเอียด ดังภาพประกอบ 15

ภาพประกอบ 15 สรุปขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้

2.1 การร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผู้วิจัยนำผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- 2) เพื่อประเมินความสอดคล้องและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากผู้เชี่ยวชาญ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 ท่าน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.1 แบบประเมินความสอดคล้อง ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างและสร้างแบบประเมินความสอดคล้อง นำแบบประเมินความสอดคล้องฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มาสร้างเป็นแบบประเมินความสอดคล้องฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นประเมินความสอดคล้องรูปแบบ ต่อไป

2.2 แบบประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างและสร้างแบบประเมินความเหมาะสม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) นำแบบประเมิน ฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยาลัยนิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มาสร้างเป็นแบบประเมินความเหมาะสมฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นประเมินความเหมาะสมรูปแบบต่อไป

3. วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

1) สังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบสำหรับการจัดการเรียนรู้ 1) ได้องค์ประกอบดังนี้ 1) หลักการ 2) จุดประสงค์ 3) กระบวนการเรียนรู้ และ 4) การวัดและประเมินผล

2) ร่างรูปแบบจากองค์ประกอบที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1

3) การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการมาตรวจสอบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ซึ่งหมายถึงรูปแบบ สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้

4) การปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านประเมิน โดยแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) ตามความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมมากที่สุด	ได้คะแนนเป็น 5
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมมาก	ได้คะแนนเป็น 4
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมปานกลาง	ได้คะแนนเป็น 3
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมน้อย	ได้คะแนนเป็น 2
ผู้เชี่ยวชาญเหมาะสมน้อยที่สุด	ได้คะแนนเป็น 1

ผลการประเมินความเหมาะสมได้คะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

4.69

5) นำผลการยกร่างรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ไปสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนความเหมาะสมของรูปแบบ มาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, น. 196) ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50-5.00 = ระดับมากที่สุด คะแนน 3.50-4.50 = ระดับมาก คะแนน 2.50-3.50 = ระดับปานกลาง คะแนน 1.50-2.50 = ระดับน้อย คะแนน 1.00-1.49 = ระดับน้อยที่สุด

2.2 การพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือเพื่อประกอบด้วยคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก แบบทดสอบวัดความรู้ แบบทดสอบวัดทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบทดสอบทักษะการคิดแก้ปัญหา แบบสอบถามประเมิน คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบ SOCIAL Model โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model
- 2) เพื่อหาคุณภาพคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model โดยการประเมินความสอดคล้องและประเมินความเหมาะสม

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูล : ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.1 แบบประเมินความสอดคล้อง ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างและสร้างแบบประเมินความสอดคล้อง นำแบบประเมินความสอดคล้องฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มาสร้างเป็นแบบประเมินความสอดคล้องฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นประเมินความสอดคล้องของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ต่อไป

2.2 แบบประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างและสร้างแบบประเมินความเหมาะสมโดยมีประเด็นในการประเมินดังนี้ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สื่อประกอบรูปแบบ โดยแบบประเมินความเหมาะสมโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) นำแบบประเมินความเหมาะสมฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มาสร้างเป็นแบบ

ประเมินความเหมาะสมฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่อไป

3. วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบ โดยศึกษาองค์ประกอบของคู่มือการใช้รูปแบบ เพื่อนำมาสร้างคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

2) นำร่างคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน ความเหมาะสมทางด้าน ภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการมาตรวจสอบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ซึ่งหมายถึง คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model สามารถนำไปใช้ได้

3) นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ผ่านการประเมินความสอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม จำนวน 5 ท่าน โดยแบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) ตามความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมมากที่สุด	ได้คะแนนเป็น 5
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมมาก	ได้คะแนนเป็น 4
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมปานกลาง	ได้คะแนนเป็น 3
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมน้อย	ได้คะแนนเป็น 2
ผู้เชี่ยวชาญเหมาะสมน้อยที่สุด	ได้คะแนนเป็น 1

ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ได้คะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ซึ่งแสดงว่าคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model การนำไปใช้ทดลองได้

4) ปรับปรุงแก้ไขคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต พิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model มาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, น. 196) ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50-5.00 = ระดับมากที่สุด คะแนน 3.50-4.50 = ระดับมาก คะแนน 2.50-3.50 = ระดับปานกลาง คะแนน 1.50-2.50 = ระดับน้อย คะแนน 1.00-1.49 = ระดับน้อยที่สุด

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model
- 2) เพื่อหาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model โดยการประเมินความสอดคล้อง และการประเมินความเหมาะสม

วิธีการดำเนินการ

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 ท่าน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่
 - 2.1 แบบประเมินความสอดคล้อง ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความสอดคล้อง โดยมีประเด็นในการประเมิน ดังนี้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล นำแบบประเมินความสอดคล้องฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มาสร้างเป็นแบบประเมินความสอดคล้องฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นแบบประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model
 - 2.2 แบบประเมินความเหมาะสม ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) นำแบบประเมินความเหมาะสมฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา มาสร้างเป็นแบบประเมินความเหมาะสมฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ต่อไป

3. วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

- 1) ศึกษาตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 และศึกษาตัวชี้วัดและเนื้อหาวิชาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ และกำหนดหน่วยการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกัน มากำหนดการแผนการจัดการเรียนรู้ ดังแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 กำหนดการแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

แผนที่	เนื้อหาวิชา	จำนวน ชั่วโมง
แผนที่ 1 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	4
แผนที่ 2 เรื่อง สิทธิเด็ก	สิทธิเด็ก	4
แผนที่ 3 เรื่อง การปกครองส่วนท้องถิ่น	การปกครองส่วนท้องถิ่น	6
แผนที่ 4 เรื่อง วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	6

4) จัดทำแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model จำนวน 4 แผน รวม 20 ชั่วโมง แล้วนำไปให้ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

ตาราง 8 กำหนดการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

สาระการเรียนรู้/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบ SOCIAL Model	สื่อการเรียน การสอน	การวัดผล ประเมินผล
<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พลเมืองดีตามวิถี ประชาธิปไตย/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ - ความเป็นพลเมืองดีตาม วิถีประชาธิปไตย - รัฐธรรมนูญและกฎหมาย ด้านทักษะการคิดขั้นสูง - การคิดอย่างมี วิจารณญาณ - การคิดแก้ปัญหา ด้านคุณลักษณะ - การเคารพสิทธิของผู้อื่น และกฎหมาย - ความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม - การมีส่วนร่วมทางสังคม - การยอมรับความ แตกต่างระหว่างบุคคล - การมีคุณธรรมจริยธรรม</p>	<p>ขั้นที่ 1 เชื่อมกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S) - แฉ่งจุดประสงค์และความสำคัญ ของเนื้อหาสาระวิชา - นำเสนอสถานการณ์ปัญหาจาก ภาพข่าวและรูปภาพ ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O) - ใช้คำถามกระตุ้นความรู้เดิมของ นักเรียน - ทำความเข้าใจกับปัญหา ระบุ สาเหตุของปัญหา - นำเสนอข้อมูลจากความรู้เดิม เกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากสถานการณ์ที่กำหนด ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C) - แบ่งกลุ่มอภิปราย รายงานหน้า ชั้นเรียน - ร่วมกันสรุปเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ นำเสนอวิธีการและการแสวงหา แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 4 ขั้นแสวงหาความรู้ (Information gathering : I) - ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาร่วมกัน - กิจกรรมเกมส์ตอบปัญหาพาโชค - นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและ กิจกรรม มารวบรวมเป็นองค์ความรู้</p>	<p>- สถานการณ์ปัญหา - ใบความรู้ - ใบกิจกรรม - รูปภาพ - เกมส์ตอบปัญหา พาโชค - หนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ - แผ่นป้ายนิเทศ - สื่อทางออนไลน์</p>	<p>- ตรวจใบกิจกรรม ของนักเรียน - สังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม</p>

ตาราง 8 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบ SOCIAL Model	สื่อการเรียนรู้ การสอน	การวัดผล ประเมินผล
	<p>- ร่วมอภิปรายประเมินข้อมูลที่ได้รับ เพียงพอในการแก้ปัญหาหรือไม่ และ นำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application : A)</p> <p>- สำรวจตนเองบันทึกลงในใบ กิจกรรม</p> <p>- สัมภาษณ์บุคคลที่มีประสบการณ์ บันทึกลงในใบกิจกรรม</p> <p>- ค้นหาข่าวประจำวันมาอภิปรายลง ในใบกิจกรรม</p> <p>- เสนอข้อเสนอการแก้ปัญหาต่อ ผู้บริหาร</p> <p>- จัดทำป้ายนิเทศ และสื่อ ประชาสัมพันธ์ทางออนไลน์</p> <p>ขั้นที่ 6 นำสู่การสะท้อนผลและ การประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment : L)</p> <p>- สะท้อนผลเปรียบเทียบก่อนเรียนกับ หลังเรียน สรุปเป็นแผนผังความคิด</p> <p>- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม และการแก้ปัญหา</p>		
<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิเด็ก/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ - รัฐธรรมนูญและกฎหมาย ด้านทักษะการคิดขั้นสูง</p>	<p>ขั้นที่ 1 เผชิญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S)</p> <p>- แจ่งจุดประสงค์และความสำคัญ ของเนื้อหาสาระวิชา</p> <p>- นำเสนอสถานการณ์ปัญหา จาก คลิปวิดีโอการละเมิดสิทธิเด็ก</p>	<p>- สถานการณ์ปัญหา</p> <p>- ใบความรู้</p> <p>- ใบกิจกรรม</p> <p>- คลิปวิดีโอ</p> <p>- เกมสัจจับคู่บัตรคำ</p> <p>- สื่อทางออนไลน์</p>	<p>- ตรวจใบกิจกรรม ของนักเรียน</p> <p>- สังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม</p>

ตาราง 8 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบ SOCIAL Model	สื่อการเรียน การสอน	การวัดผล ประเมินผล
<ul style="list-style-type: none"> - การคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ - การคิดแก้ปัญหา ด้านคุณลักษณะ - การเคารพสิทธิของผู้อื่น และกฎหมาย - ความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม - การมีส่วนร่วมทางสังคม - การยอมรับความ แตกต่างระหว่างบุคคล - การมีคุณธรรมจริยธรรม 	<p>ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้คำถามกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียน - ทำความเข้าใจกับปัญหา ระบุสาเหตุของปัญหา - นำเสนอข้อมูลจากความรู้เดิมเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด <p>ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C)</p> <ul style="list-style-type: none"> - แบ่งกลุ่มอภิปราย รายงานหน้าชั้นเรียน - ร่วมกันสรุปเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ นำเสนอวิธีการและการแสวงหาแหล่งข้อมูลเป็นแผนผังความคิด - นำเสนอหน้าชั้นเรียน <p>ขั้นที่ 4 ขั้นแสวงหาความรู้ (Information gathering : I)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาร่วมกัน - กิจกรรมเกมส์จับคู่บัตรคำ - นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและกิจกรรม มารวบรวมเป็นองค์ความรู้ - ร่วมอภิปรายประเมินข้อมูลที่ได้รับเพียงพอในการแก้ปัญหาหรือไม่ และนำเสนอหน้าชั้นเรียน <p>ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application : A)</p>		

ตาราง 8 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบ SOCIAL Model	สื่อการเรียน การสอน	การวัดผล ประเมินผล
	<ul style="list-style-type: none"> - สำรวจตนเองบันทึกลงในใบกิจกรรม - สัมภาษณ์บุคคลที่มีประสบการณ์บันทึกลงในใบกิจกรรม - ค้นหาข่าวประจำวันมาอภิปรายลงในใบกิจกรรม - จัดนำเสนอข้อมูลผ่านเครื่องกระจายเสียงประชาสัมพันธ์ และสื่อทางออนไลน์ <p>ขั้นที่ 6 นำสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment : L)</p> <ul style="list-style-type: none"> - สะท้อนผลเปรียบเทียบก่อนเรียนกับหลังเรียน สรุปเป็นแผนผังความคิด - ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมและการแก้ปัญหา 		
<p>หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การปกครองส่วน ท้องถิ่น/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ - การเมืองการปกครอง ด้านทักษะการคิดขั้นสูง - การคิดอย่างมี วิจารณญาณ - การคิดแก้ปัญหา ด้านคุณลักษณะ</p>	<p>ที่ 1 เชิงปัญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S)</p> <ul style="list-style-type: none"> - แฉ่งจุดประสงค์และความสำคัญของเนื้อหาสาระวิชา - นำเสนอสถานการณ์ปัญหา จากข่าวประจำวัน <p>ขั้นที่ 2 ขั้นตั้งความรู้เดิม (Original knowledge = O)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ใช้คำถามกระตุ้นความรู้เดิมของนักเรียน - ทำความเข้าใจกับปัญหา ระบุสาเหตุของปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานการณ์ปัญหา - ใบความรู้ - ใบกิจกรรม - ภาพข่าวประจำวัน - เกมสแฟนพันธุ์แท้ - แผ่นป้ายนิเทศ - สื่อทางออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจใบกิจกรรม ของนักเรียน - สังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม

ตาราง 8 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบ SOCIAL Model	สื่อการเรียนรู้ การสอน	การวัดผล ประเมินผล
<ul style="list-style-type: none"> - การเคารพสิทธิของผู้อื่น และกฎหมาย - ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม - การมีส่วนร่วมทางสังคม - การมีคุณธรรมจริยธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - นำเสนอข้อมูลจากความรู้เดิมเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C) - แบ่งกลุ่มอภิปราย รายงานหน้าชั้นเรียน - ร่วมกันสรุปเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ นำเสนอวิธีการและการแสวงหาแหล่งข้อมูลเป็นแผนผังความคิด - นำเสนอหน้าชั้นเรียน ขั้นที่ 4 ขั้นแสวงหาความรู้ (Information gathering : I) - ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาร่วมกัน - กิจกรรมเกมส์แฟนพันธุ์แท้ แข่งขันระหว่างชาย-หญิง - นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและกิจกรรม มารวบรวมเป็นองค์ความรู้ - ร่วมอภิปรายประเมินข้อมูลที่ได้รับเพียงพอในการแก้ปัญหาหรือไม่ และนำเสนอหน้าชั้นเรียน ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application : A) - ออกแบบโครงสร้างการปกครอง - สืบหาข้อมูลในท้องถิ่นของตนเอง บันทึกลงในใบกิจกรรม - สัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นที่มีประสบการณ์บันทึกลงในใบกิจกรรม - วิเคราะห์ข่าวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น 		

ตาราง 8 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบ SOCIAL Model	สื่อการเรียนรู้ การสอน	การวัดผล ประเมินผล
	- จัดทำเป็นป้ายนิเทศเชิญชวน และ เผยแพร่สื่อทางออนไลน์		
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วัฒนธรรมและภูมิ ปัญญา/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ - ประเพณีและวัฒนธรรม ด้านทักษะการคิดขั้นสูง - การคิดอย่างมี วิจารณญาณ - การคิดแก้ปัญหา ด้านคุณลักษณะ - ความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม - การมีส่วนร่วมทางสังคม - การยอมรับความ แตกต่างระหว่างบุคคล - การมีคุณธรรมจริยธรรม	<p>ขั้นที่ 1 เชื่อมกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S)</p> <p>- แฉ่งจุดประสงค์และความสำคัญ ของเนื้อหาสาระวิชา</p> <p>- นำเสนอสถานการณ์ปัญหา จาก คลิปวิดีโอ</p> <p>ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O)</p> <p>- ให้คำถามกระตุ้นความรู้เดิมของ นักเรียน</p> <p>- ทำความเข้าใจกับปัญหา ระบุ สาเหตุของปัญหา</p> <p>- นำเสนอข้อมูลจากความรู้เดิม เกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากสถานการณ์ที่กำหนด</p> <p>ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C)</p> <p>- แบ่งกลุ่มอภิปราย รายงานหน้า ชั้นเรียน</p> <p>- ร่วมกันสรุปเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ นำเสนอวิธีการและการแสวงหา แหล่งข้อมูลเป็นแผนผังความคิด</p> <p>- นำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>ขั้นที่ 4 ขั้นแสวงหาความรู้ (Information gathering : I)</p> <p>- ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาร่วมกัน</p>	<p>- สถานการณ์ปัญหา</p> <p>- ใบความรู้</p> <p>- ใบกิจกรรม</p> <p>- คลิปวิดีโอ</p> <p>- เกมสปริศนาค่า ทาย</p> <p>- บอร์ดนิทรรศการ</p> <p>- สื่อทางออนไลน์</p>	<p>- ตรวจใบกิจกรรม ของนักเรียน</p> <p>- สังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม</p>

ตาราง 8 (ต่อ)

สาระการเรียนรู้/ สมรรถนะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบ SOCIAL Model	สื่อการเรียนรู้ การสอน	การวัดผล ประเมินผล
	<p>- กิจกรรมเกมส์ปริศนาคำทาย แข่งขัน ระหว่างชาย-หญิง</p> <p>- นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าและ กิจกรรม มารวบรวมเป็นองค์ความรู้</p> <p>- ร่วมอภิปรายประเมินข้อมูลที่ได้รับ เพียงพอในการแก้ปัญหาหรือไม่ และ นำเสนอหน้าชั้นเรียน</p> <p>ขั้นที่ 5 การประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application : A)</p> <p>- แบ่งกลุ่มแสดงบทบาทสมมติ ตาม หัวหน้าที่กำหนด</p> <p>- สำนัวจภูมิปัญญาท้องถิ่นบันทึก ในใบกิจกรรม</p> <p>- สัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นที่มี ประสบการณ์บันทึกในใบกิจกรรม</p> <p>- วาดภาพหรือติดภาพเกี่ยวกับ วัฒนธรรมไทยจัดเป็นบอร์ด ประชาสัมพันธ์</p> <p>- จัดนำเสนอนิทรรศการ และเผยแพร่ สื่อทางออนไลน์</p> <p>ขั้นที่ 6 นำสู่การสะท้อนผลและ การประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment : L)</p> <p>- สะท้อนผลเปรียบเทียบก่อนเรียนกับ หลังเรียน สรุปลงเป็นแผนผังความคิด</p> <p>- ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม และการแก้ปัญหา</p>		

5) นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน ความเหมาะสมทางด้านภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการมาตรวจสอบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าเฉลี่ย 1.00

6) นำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ที่ผ่านการประเมินความสอดคล้องไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมจำนวน 5 ท่าน โดยแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) ตามความคิดเห็น ดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมมากที่สุด	ได้คะแนนเป็น 5
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมมาก	ได้คะแนนเป็น 4
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมปานกลาง	ได้คะแนนเป็น 3
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมน้อย	ได้คะแนนเป็น 2
ผู้เชี่ยวชาญเหมาะสมน้อยที่สุด	ได้คะแนนเป็น 1

ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ได้คะแนนความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ซึ่งแสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้นำไปใช้ในการทดลองได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล จากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model มาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, น. 196) ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50-5.00 = ระดับมากที่สุด คะแนน 3.50-4.50 = ระดับมาก คะแนน 2.50-3.50 = ระดับปานกลาง คะแนน 1.50-2.50 = ระดับน้อย คะแนน 1.00-1.49 = ระดับน้อยที่สุด

3. แบบทดสอบทดสอบวัดความรู้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างแบบทดสอบวัดความรู้
- 2) เพื่อหาคุณภาพของแบบแบบทดสอบวัดความรู้ โดยการประเมินความสอดคล้องและการทดลองใช้เครื่องมือ

วิธีการดำเนินการ

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน และผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพาจำนวน 30 คน

2. วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาทฤษฎี และตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับการสร้างแบบทดสอบคำถามชนิดเลือกตอบ

2) ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

3) สร้างผังแบบทดสอบ (item specification) ที่แสดงรายละเอียดและแสดงน้ำหนัก ของแต่ละเนื้อหาวิชา ผู้วิจัยได้ ดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 การวิเคราะห์เนื้อหาสาระในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของแบบทดสอบวัดความรู้

เนื้อหาสาระ	จำนวนข้อ
1. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	15
2. สิทธิเด็ก	12
3. การปกครองส่วนท้องถิ่น	18
4. วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	15
รวม	60

4) สร้างแบบทดสอบตามจำนวนข้อค่าน้ำหนักที่กำหนดไว้ในผังแบบประเมิน (item specification) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ 60 นาที โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ ให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบเกินกว่าหนึ่งคำตอบ เนื้อหาสาระในแบบทดสอบพิจารณาจากตัวชี้วัดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

5) นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แล้วปรับปรุงข้อคำถามและคำชี้แจงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้เครื่องมือ กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

7) นำคะแนนการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ ค่าความยากง่าย (p) ให้อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ให้ได้ค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป โดยได้ค่าความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.20-0.73 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 -0.53 และนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสมคัดเลือกแบบทดสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ จำนวน 40 ข้อ ดังแสดงในตาราง 10

ตาราง 10 จำนวนแบบทดสอบวัดความรู้ที่คัดเลือกและมีคุณภาพตามเกณฑ์

เนื้อหาวิชา	จำนวนข้อ
1. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	10
2. สิทธิเด็ก	6
3. การปกครองส่วนท้องถิ่น	13
4. วัฒนธรรมและภูมิปัญญา	11
รวม	40

8) นำผลการทดสอบข้อมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86

9) ได้แบบทดสอบวัดความรู้ที่มีคุณภาพ จำนวน 40 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป การวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ให้อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ให้ได้ค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน

4. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง
- 2) เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูงโดยการประเมินความสอดคล้องและการทดลองใช้เครื่องมือ

วิธีการดำเนินการ

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน และผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน

2. วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับแบบทดสอบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการคิดแก้ปัญหา

2) ศึกษาและวิเคราะห์ เอกสารมาตรฐาน สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำรงชีวิตในสังคม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้เป็นแนวทางในการกำหนดสถานการณ์ในแบบทดสอบ

3) สร้างผังแบบทดสอบ (item specification) ที่แสดงรายละเอียดจำนวนข้อคำถามแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย ข้อคำถามของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำนวน 25 ข้อ และข้อคำถามของทักษะการคิดแก้ปัญหา จำนวน 24 ข้อ รวมทั้งหมด 49 ข้อ ดังนี้

3.1 ลักษณะของข้อคำถามที่ต้องการวัดตามขั้นตอนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเดรสเซลและเมย์ฮิว (Dressel & Mayhew, 1957, pp. 179-181) ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการนิยามปัญหา 2) ด้านการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 3) ด้านการตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้น 4) ด้านการกำหนดและเลือกสมมติฐานและ 5) ด้านการลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล ดังแสดงในตาราง 11

ตาราง 11 จำนวนข้อคำถามของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด 5 ด้าน	จำนวนข้อสอบ
1. การนิยามปัญหา	5
2. การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	5
3. การตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้น	5
4. การกำหนดและเลือกสมมติฐาน	5
5. การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล	5
รวม	25

ในแบบทดสอบประกอบด้วย 5 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์มีข้อความจำนวน 5 ข้อ รวมทั้งหมด 25 ข้อ ตามทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด คือ

การนิยามปัญหา เป็นข้อที่ 1, 6, 11, 16, 21

การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เป็นข้อที่ 2, 7, 12, 17, 22

การตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้น เป็นข้อที่ 3, 8, 13, 18, 23

การกำหนดและเลือกสมมติฐาน เป็นข้อที่ 4, 9, 14, 19, 24

การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล เป็นข้อที่ 5, 10, 15, 20, 25

3.2 ลักษณะของข้อความที่ต้องการวัดตามขั้นตอนทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของเวียร์ (Weir, 1974, pp. 16-18) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้ 1) ตั้งปัญหา คือ บอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนด 2) ชั้นวิเคราะห์ปัญหา คือ ความสามารถบอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของสถานการณ์ปัญหา 3) ชั้นเสนอวิธีการแก้ปัญหา คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และ 4) ชั้นตรวจสอบผลลัพธ์ คือ ความสามารถในการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหา ดังแสดงในตาราง 12

ตาราง 12 จำนวนข้อความของทักษะการคิดแก้ปัญหาที่นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด 4 ชั้น	จำนวนข้อสอบ
1. การตั้งปัญหา	6
2. การวิเคราะห์ปัญหา	6
3. การเสนอวิธีการแก้ปัญหา	6
4. การตรวจสอบผลลัพธ์	6
รวม	24

ในแบบทดสอบประกอบด้วย 6 สถานการณ์ แต่ละสถานการณ์มีข้อความจำนวน 4 ข้อ รวมทั้งหมด 24 ข้อ ตามทักษะกระบวนการที่ต้องการวัด คือ

การตั้งปัญหา เป็นข้อที่ 26, 30, 34, 38, 42, 46

การวิเคราะห์ปัญหา เป็นข้อที่ 27, 31, 35, 39, 42, 47

การเสนอวิธีการแก้ปัญหา เป็นข้อที่ 28, 32, 36, 40, 44, 48

การตรวจสอบผลลัพธ์ เป็นข้อที่ 29, 33, 37, 41, 45, 49

4) สร้างแบบทดสอบตามจำนวนข้อค่าน้ำหนักที่กำหนดไว้ในผังแบบประเมิน (Item specification) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 49 ข้อ ใช้เวลาในการทดสอบ 50 นาที โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้ ให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบถูก และให้ 0 คะแนน สำหรับข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบเกินกว่าหนึ่งคำตอบ เนื้อหาสาระในแบบทดสอบพิจารณาจากตัวชี้วัดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต

5) นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แล้วปรับปรุงเกี่ยวกับข้อคำถามและคำชี้แจงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้เครื่องมือ กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

7) นำคะแนนการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ ค่าความยากง่าย (p) ให้อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ให้ได้ค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป โดยได้ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.27-0.73 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20-0.67 และนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสมคัดเลือกแบบทดสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ จำนวน 40 ข้อ ดังแสดงในตาราง 13

ตาราง 13 จำนวนข้อคำถามของทักษะการคิดขั้นสูงที่คัดเลือกและมีคุณภาพตามเกณฑ์

ทักษะการคิดขั้นสูง	จำนวนข้อสอบ
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	
1. การนิยามปัญหา	4
2. การเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา	4
3. การตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้น	4
4. การกำหนดและเลือกสมมติฐาน	4
5. การลงสรุปอย่างสมเหตุสมผล	4
ทักษะการคิดแก้ปัญหา	
1. การตั้งปัญหา	5
2. การวิเคราะห์ปัญหา	5

ตาราง 13 (ต่อ)

ทักษะการคิดขั้นสูง	จำนวนข้อสอบ
3. การเสนอวิธีการแก้ปัญหา	5
4. การตรวจสอบผลลัพธ์	5
รวม	40

8) นำผลการทดสอบข้อมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83

9) ได้แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูงที่มีคุณภาพ จำนวน 40 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป การวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (p) ให้อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ให้ได้ค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน

5. แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อสร้างแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
- 2) เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยการประเมินความสอดคล้องและการทดลองใช้เครื่องมือ

วิธีการดำเนินการ

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน และผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน

2. วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาและวิเคราะห์ตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะและองค์ประกอบเพื่อให้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

2) สร้างผังแบบสอบถาม (item specification) ที่แสดงรายละเอียดจำนวนข้อคำถามแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังแสดงในตาราง 14

ตาราง 14 จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม

ลักษณะที่ต้องการวัด 4 ด้าน	จำนวนคำถาม
1. การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย	8
2. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม	8
3. การมีส่วนร่วมทางสังคม	8
4. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	8
5. การมีคุณธรรมและจริยธรรม	8
รวม	40

4) สร้างแบบประเมินตามจำนวนข้อคำถามที่กำหนดไว้ในผังแบบสอบถาม (Item specification) แบ่งเป็นคุณลักษณะ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ด้านความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 40 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert) ตามความคิดเห็น ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	ได้คะแนนเป็น 5
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	ได้คะแนนเป็น 4
ปฏิบัติบางครั้ง	ได้คะแนนเป็น 3
ปฏิบัติน้อยครั้ง	ได้คะแนนเป็น 2
ปฏิบัตินานๆ ครั้ง	ได้คะแนนเป็น 1

5) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้เครื่องมือ กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของคอนบรัค (Conbrach) พบว่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

7) ได้แบบสอบถามประเมินตนเองด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่มีคุณภาพ จำนวน 30 ข้อ ดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม

ลักษณะที่ต้องการวัด 4 ด้าน	จำนวนคำถาม
1. การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย	6
2. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม	6
3. การมีส่วนร่วมทางสังคม	6
4. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	6
5. การมีคุณธรรมและจริยธรรม	6
รวม	30

3. การวิเคราะห์ข้อมูล : ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป การวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของคอนบรัค (Conbrach)

6. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

วัตถุประสงค์

1) เพื่อสร้างแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

2) เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ โดยการประเมินความสอดคล้องและการทดลองใช้เครื่องมือ

วิธีการดำเนินการ

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 คน

2. วิธีการดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัยกับการสร้างแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ

2) ศึกษาจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนกระบวนการจัดการเรียนรู้และจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ของรายวิชา กำหนดประเด็นที่ต้องการประเมิน

3) สร้างผังแบบสอบถาม (Item specification) ที่แสดงรายละเอียดจำนวนข้อคำถามแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 16

ตาราง 16 จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม

ลักษณะที่ต้องการวัด 4 ด้าน	จำนวนคำถาม
1. ด้านอาจารย์ผู้สอน	5
2. ด้านวิธีการ	5
3. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	5
4. ด้านสื่อการเรียนรู้	5
5. ด้านวัดและประเมินผล	5
รวม	25

4) สร้างแบบสอบถาม ตามจำนวนข้อคำถามที่กำหนดไว้ในผังแบบประเมิน (Item specification) แบ่งเป็น 5 ด้านได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านวิธีการ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านวัดและประเมินผล ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 25 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) โดยใช้วิธีของลิเกิร์ต (Likert)

5) นำแบบทดสอบให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 แล้วปรับปรุงเกี่ยวกับข้อคำถามและคำชี้แจงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6) ได้แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบที่มีคุณภาพ จำนวน 20 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จะต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

จากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนน มาแปลความหมายตามเกณฑ์ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, น. 196) ค่าเฉลี่ยคะแนน 4.50-5.00 = ระดับ

มากที่สุด คะแนน 3.50-4.50 = ระดับมาก คะแนน 2.50-3.50 = ระดับปานกลาง คะแนน 1.50-2.50 = ระดับน้อย คะแนน 1.00-1.49 = ระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง (Research: R₂)

ผู้วิจัยดำเนินการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในการทดลองเพื่อหาประสิทธิผลของรูปแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ผ่านการหาประสิทธิภาพแล้ว
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มจากจำนวน 5 ห้องเรียนได้จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

- 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีจำนวน 4 แผน ดังนี้
 - 1.1) แผนที่ 1 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จำนวน 4 ชั่วโมง
 - 1.2) แผนที่ 2 เรื่อง สิทธิเด็ก จำนวน 4 ชั่วโมง
 - 1.3) แผนที่ 3 เรื่อง การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 ชั่วโมง
 - 1.4) แผนที่ 4 เรื่อง วัฒนธรรมและภูมิปัญญา จำนวน 6 ชั่วโมง

3) แบบทดสอบวัดความรู้

4) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง

5) แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

6) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการ

จัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. วิธีดำเนินการทดลอง

แบบแผนการทดลองการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) มีแผนการทดลองแบบกลุ่มตัวอย่างเดียวที่มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) ดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 แบบแผนการทดลองการวิจัย

ทดสอบก่อน	ทำการทดลอง	ทดสอบหลัง
T_1	X	T_2

สัญลักษณ์ที่ใช้ ดังนี้

T_1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)

X แทน การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

T_2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ดังนี้

1) ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างแบบทดสอบวัดความรู้ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยใช้ชั่วโมงแรกของการเรียนการสอน เป็นเวลา 1 ชั่วโมง แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

2) ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยจำนวน 4 แผน ได้แก่ แผนที่ 1 เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แผนที่ 2 เรื่อง สิทธิเด็ก แผนที่ 3 เรื่อง การปกครองส่วนท้องถิ่น และแผนที่ 4 เรื่อง วัฒนธรรมและภูมิปัญญา ใช้เวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง ดังนี้

3) เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดการทดลอง ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นชุดเดียวกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน และประเมินความพึงพอใจจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ ใช้ชั่วโมงสุดท้ายของการเรียนการสอน เป็นเวลา 1 ชั่วโมง แล้วบันทึกผลการสอบไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบจากการทดสอบความรู้ ทักษะการคิดขั้นสูง และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้การทดสอบค่าทดสอบค่าที (t-test dependent) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

5) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความพึงพอใจจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่

เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และมาแปลความหมายตามเกณฑ์

6) ประเมินประสิทธิผลด้วยเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

6.1) เปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ด้านความรู้ ทักษะการคิดระดับสูง และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2) ประเมินคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการทดลองอยู่ในระดับมากขึ้นไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การเปรียบเทียบความรู้ ทักษะการคิดขั้นสูง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนโดยใช้รูปแบบ ทดสอบค่าทดสอบค่าที (t-test dependent) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

2) การประเมินความพึงพอใจจากแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบการ โดยนำคะแนนที่ได้ไปหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และมาแปลความหมายตามเกณฑ์

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้ (Development: D₂)

ระยะนี้เป็นการนำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้มีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 30 คน ที่เป็นกลุ่มทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน โดยการร่างแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน ฉบับร่างให้อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามคำแนะนำของอาจารย์

ที่ปรึกษา ให้เป็นแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน แล้วนำไปเก็บข้อมูล สังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์ผู้เรียน

3. การดำเนินการเก็บข้อมูล ได้ศึกษาและวิเคราะห์จากผลการเรียนรู้ สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในระหว่างเรียน มีการนัดหมายนักเรียนสัมภาษณ์รายบุคคล และบันทึกข้อมูลลงในผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากผลการจัดการเรียนรู้ ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียน และผลการสัมภาษณ์นักเรียน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ประเภททดลองกลุ่มตัวอย่างเดี่ยวทดสอบก่อนและหลังเรียน การดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) นำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. ผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปทดลองใช้
4. ผลการปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ผลการศึกษาเป้าหมายและความสำคัญทางการศึกษาในด้านความเป็นพลเมืองและสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากเอกสาร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579 พระบรมราชโองบายด้านการศึกษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลราชกุมาร สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรฐานการศึกษาชาติ พ.ศ.2561 หลักสูตรแกนกลางการศึกษา พ.ศ.2551 มีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างคุณลักษณะของคนไทยมี ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เริ่มต้นจากการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้คู่คุณธรรม การศึกษามีความเชื่อว่าทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพของตนเองตลอดชีวิต ในการทำให้สังคมประเทศสงบสุขจะต้องมุ่งเน้นสร้างจิตสำนึกสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดความเข้มแข็งทั้งในประเทศและพลเมืองโลกโดยมีความยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ ควรได้รับการพัฒนาสมรรถนะของ คนให้มีความรู้ ทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่ดี เพื่อให้มีความรักชาติ สามารถประกอบอาชีพได้เต็มตามศักยภาพ การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นการสร้างและปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active citizenship) จากการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียน ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง รู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเอง มีทักษะ เจตคติและ คุณลักษณะเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง ที่จะมีความคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผลอยู่

บนข้อเท็จจริงในการแก้ปัญหา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง มีส่วนร่วมกิจกรรมประโยชน์ สาธารณะในชุมชนและสังคม โดยเนื้อหาในหลักสูตรที่เป็นแกนหลักมุ่งเน้นส่งเสริมคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ซึ่งเป็นวิชา บังคับในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม นอกจากนี้ยังให้ สถานศึกษาสามารถจัดการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองในรายวิชาเพิ่มเติม รวมถึงการบูรณาการใน รายวิชาอื่นๆ และเสริมกิจกรรมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ และการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้เป็นอย่างดีจะต้องใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้น การลงมือปฏิบัติ สามารถคิดแก้ปัญหาสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวนักเรียนเอง เน้นร่วมมือกันในการ ทำงานเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จึงสรุปได้ว่า ในการพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้มีศักยภาพสูงควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เชิงรุกมากกว่าการสอนแบบบรรยาย

1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

1.2.1 ผลการสังเคราะห์เอกสาร พบว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับ ประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านความรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการ ปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและ ประเพณี ในสาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยวัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดความรู้ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

การเมืองการปกครอง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน ที่เกี่ยวกับ ความหมายและความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น โครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการบริการสาธารณประโยชน์ ในชุมชนขององค์กรบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่น

ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของ ผู้เรียนที่เกี่ยวกับ สถานภาพและบทบาทในการเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย คุณลักษณะ ของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย อันประกอบด้วย คารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม

รัฐธรรมนูญและกฎหมาย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่เกี่ยวกับ สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของประชาชนตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิ เด็ก และการละเมิดสิทธิเด็ก

วัฒนธรรมและประเพณี หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมและประเพณีไทย และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 2 ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิด อย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา วัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการคิด พิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยใช้ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ของตนเองในการพิจารณาหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การ สรุปได้อย่างสมเหตุสมผล ซึ่งประกอบด้วยทักษะกระบวนการการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการนิยามปัญหา 2) ด้านการเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 3) ด้านการตระหนักใน ข้อตกลงเบื้องต้น 4) ด้านการกำหนดและเลือกสมมติฐาน และ 5) ด้านการ ลงสรุปอย่าง สมเหตุสมผล

การคิดแก้ปัญหา หมายถึง คือ ความสามารถของผู้เรียนในการบอกปัญหา ภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนด บอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของ สถานการณ์ปัญหา สามารถในการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และสามารถในการ อภิปรายผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยทักษะกระบวนการ การคิดแก้ปัญหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ตั้งปัญหา 2) ไขว่คว้าหาสาเหตุปัญหา 3) ใช้นวัตกรรมแก้ปัญหา และ 4) ขั้นตรวจสอบผลลัพธ์

องค์ประกอบที่ 3 ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ความรู้สึกรู้จักคิดและความคิดเห็น ของนักเรียนที่ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม โดยวัดได้จากการทำแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้ โดยมี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย หมายถึง ความรู้สึกรู้จักคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีความ

เป็นมนุษย์ ปฏิบัติตนโดยไม่ไปละเมิดสิทธิของคนอื่น ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดขึ้นในสังคม และยอมรับผลที่เกิดขึ้นหากไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและกฎหมาย

ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องของการยึดถือประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนเอง มีรับผิดชอบและเสียสละเวลาส่วนตนในการทำเพื่อส่วนรวม มีความสนใจปัญหาในสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยการติดตามข่าวสาร

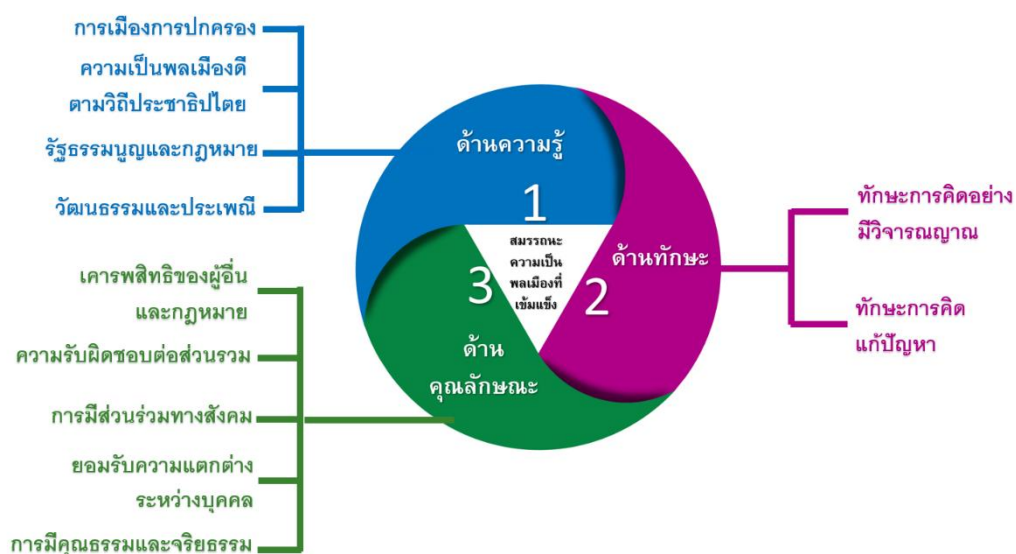
การมีส่วนร่วมทางสังคม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับจิตอาสาพัฒนาโรงเรียน ชุมชนและสังคม ปฏิบัติกิจกรรมสาธารณะประโยชน์จนเป็นนิสัย กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในประเด็นปัญหาทางสังคม เช่น ความยุติธรรมต่อผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียน ในเรื่องของการความเข้าใจว่าบุคคลในสังคมมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เปิดใจ ยอมรับในความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันกับคนอื่นที่มีความแตกต่างกับตนเอง และสามารถรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่แตกต่างกับตนเองได้ โดยสามารถเจรจากันอย่างสันติมากกว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

การมีคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียนในเรื่องของปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ทั้งกาย วาจาและใจ ยึดมั่นในการทำ ความดี ละอายใจต่อการทำความชั่ว มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น มีความสามัคคีธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีระเบียบวินัยในตนเอง มีความยุติธรรม ไม่มีอคติความลำเอียงต่อคนรอบข้าง

สรุปองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งสรุปได้ดัง

ภาพประกอบ 16

ภาพประกอบ 16 สรุปลองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

1.2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ดังนี้

ตาราง 18 ผลการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจากผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความเข้าใจ			
1.1 การเมืองการปกครอง	4.60	0.55	มากที่สุด
1.2 ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	4.60	0.55	มากที่สุด
1.3 รัฐธรรมนูญและกฎหมาย	4.60	0.55	มากที่สุด
1.4 วัฒนธรรมและประเพณี	4.60	0.55	มากที่สุด
รวมด้านความรู้ความเข้าใจ	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 18 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านที่ 2 ด้านทักษะ			
2.1 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.40	0.89	มาก
2.2 การคิดแก้ปัญหา	4.40	0.55	มาก
รวมด้านทักษะ	4.40	0.72	มาก
ด้านที่ 3 ด้านคุณลักษณะ			
3.1 การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 การมีส่วนร่วมทางสังคม	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.60	0.55	มากที่สุด
3.5 การมีคุณธรรมจริยธรรม	4.20	0.84	มาก
รวมด้านคุณลักษณะ	4.52	0.61	มากที่สุด
รวม	4.53	0.61	มากที่สุด

จากตาราง 18 พบว่าระดับความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.61$) โดยมีประเด็นภาพรวมในรายด้าน สรุปได้ว่า ด้านความรู้ความเข้าใจมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.55$) ด้านทักษะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.72$) และด้านคุณลักษณะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, $SD = 0.61$)

1.3 ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลการศึกษาพบว่า ความหมายและแนวคิด ลักษณะด้านผู้เรียน ลักษณะด้านผู้สอน ลักษณะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ลักษณะด้านการวัดและประเมินผล สรุปได้ดังนี้

ความหมายและแนวความคิด ประกอบไปด้วย 1) นักเรียนได้รับการพัฒนาทางด้านความรู้ ทักษะสมรรถนะ เจตคติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 2) นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และลงมือทำได้ด้วยตนเองกระตุ้นแรงจูงใจให้เกิดความท้าทายในการเรียนรู้ 3) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากกว่าเป็นผู้รับ เรียนรู้จากประสบการณ์และการลง

มือปฏิบัติ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ 4) นักเรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะระดับสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งกระตุ้นด้วยคำถามหรือสถานการณ์ปัญหา

ลักษณะด้านผู้เรียน ประกอบด้วย 1) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สามารถสร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง 2) นักเรียนได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผ่านการลงมือปฏิบัติ 3) นักเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และการคิดแก้ไขปัญหา 4) นักเรียนสามารถทำงานกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ร่วมมือกับผู้อื่นได้ 5) นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะในการสื่อสาร มีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนแบบออนไลน์ 6) นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตได้

ลักษณะด้านผู้สอน ประกอบด้วย 1) ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ให้ความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน 2) ครูมีการออกแบบ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านประสบการณ์และลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมการทำงานกลุ่ม และกระบวนการคิดแก้ปัญหา 3) ครูจัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์และแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์และส่งเสริมประสบการณ์ใกล้เคียงกับความเป็นจริง 4) ครูเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา สังเกตการณ์ทำงาน ให้ข้อมูลป้อนกลับ ส่งเสริมให้กำลังใจ เสริมแรงทางบวกในการกระตุ้นและท้าทายให้เกิดการเรียนรู้เชิงรุก

ลักษณะด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบและวิธีการ รวมถึงการผสมผสานระหว่างเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในชั้นเรียนและการเรียนแบบออนไลน์ 2) ส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นให้นักเรียนได้สำรวจพินความรู้เดิม ได้สำรวจค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย กระตุ้นการค้นพบองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติ 3) ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาทักษะในการคิดระดับสูง สามารถทำความเข้าใจวิเคราะห์เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 4) ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ โดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเล็กๆ สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบในงานที่ได้มอบหมาย การสืบค้นข้อมูล การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเสนอแนวทางแก้ปัญหาร่วมกันภายในกลุ่มได้ 5) ส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาทั้งความรู้ ทักษะและเจตคติ สร้างความน่าตื่นต้นความน่าสนใจในการกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้อาจมีกิจกรรมเสริมบทเรียนนอกเวลาเรียน

ลักษณะด้านการวัดและประเมินผล 1) มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง กับสมรรถนะผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะของนักเรียน 2) ใช้วิธีการวัดที่

หลากหลาย มีการวัดผลประเมินความก้าวหน้า มีการประเมินทั้งผลงานและกระบวนการของนักเรียน และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3) สามารถวัดผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มได้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินงานของตนเอง

1.4 ผลการศึกษากรอบแนวคิดการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาด้านกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ที่เรียกว่า SOCIAL Model ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S) ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O) ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C) ขั้นที่ 4 ขั้นการแสวงหาความรู้ (Information gathering = I) ขั้นที่ 5 ขั้นการประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application = A) ขั้นที่ 6 ขั้นนำสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment = L) 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประเภทของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบด้วยประเมินด้านความรู้ ด้านทักษะความคิดขั้นสูงและด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อให้ผู้สอนเกิดความเข้าใจและนำรูปแบบไปใช้อย่างถูกต้อง โดยมีขั้นตอนในการพัฒนา 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นขั้นตอนที่ศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี สภาพการณ์ปัญหา การพัฒนารูปแบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในด้านต่างๆ 2) การออกแบบและพัฒนารูปแบบ เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดทฤษฎี จากเอกสารหนังสือและงานวิจัยมาสังเคราะห์กำหนดเป็นองค์ประกอบของรูปแบบและนำไปทดสอบหาประสิทธิภาพของรูปแบบ 3) การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง เป็นขั้นตอนที่นำไปทดลองใช้กับผู้เรียนเพื่อประเมินหาประสิทธิผลของรูปแบบ 4) การปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้ เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไข ให้รูปแบบมีความเหมาะสมมีความสมบูรณ์ในการพัฒนาต่อไป

2. ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

การออกแบบและพัฒนารูปแบบการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนโดยการร่างรูปแบบและทดลองใช้เครื่องมือเพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้ผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ผลการยกร่างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

1) หลักการ

การจัดการเรียนรู้คำนึงถึงศักยภาพตามความถนัดและความแตกต่างกันระหว่างบุคคลของผู้เรียนมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง เขียน และคิดแก้ปัญหา ตั้งคำถามให้มีความท้าทายและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมความร่วมมือกันเรียนรู้มากกว่าการแข่งขัน และนำข้อมูลข่าวสารมาเชื่อมโยงความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อพัฒนา

2) จุดประสงค์ ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความรู้ หมายถึง คือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี

2) ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดแก้ปัญหา

3) ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของนักเรียนที่ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม

3) กระบวนการเรียนรู้

มีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) แนวคิดการจัดการเรียนรู้

แบบร่วมมือ (Cooperative Learning Theory) การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)

3.1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้

3.1.1 วิเคราะห์ความต้องการ เป้าหมาย ความสำคัญ

3.1.2 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ

3.1.3 กำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะในการจัดการเรียนรู้

3.1.4 เลือกประเด็นและเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นและเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ระดับประถมศึกษา ได้แก่ สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ประกอบด้วยจำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หน่วยที่ 2 สิทธิเด็ก หน่วยที่ 3 การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยที่ 4 วัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

3.1.5 เลือกเทคนิควิธีการมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

3.1.6 เลือกสื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกที่เสริมสร้างสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

3.2 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

ระบุจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมาย กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

3.3 กิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SOCIAL Model ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นเป็นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S) เป็นขั้นตอนที่ใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะกำหนดสถานการณ์ปัญหาต่างๆ โดยสมมติสถานการณ์ปัญหา หรือนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เช่น ปัญหาภายในโรงเรียน ปัญหาภายในชุมชนหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยผู้สอนสามารถนำรูปภาพ ภาพข่าว คลิปวิดีโอ บทความในหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือในอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการกระตุ้นให้เกิดความคิดที่จะสงสัย สับสน ทำทหายและสนใจในการหาคำตอบ

ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O) เป็นขั้นตอนที่นักเรียนแต่ละคนใช้องค์ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ เสนอข้อมูลและวิธีการในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ปัญหาในขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนในแต่ละคนมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะการคิดมากขึ้นแตกต่างกันไปตามประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การดึงความรู้เดิมของผู้เรียนโดยผู้สอนสามารถให้เขียนลงในกระดาษหรือสมุดของนักเรียนหรือใช้วิธีการถามนักเรียนในชั้นเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C) เป็นขั้นตอนโดยผู้สอนให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน สมาชิกในกลุ่มคละความรู้ความสามารถ โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเพื่อช่วยกันระดมสมองทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวได้โดยใช้ความรู้เดิมในการเชื่อมโยงความคิดจนสามารถเข้าใจกับปัญหาและสามารถอธิบายประเด็นปัญหาได้ โดยให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ประเด็นปัญหามีประเด็นอะไรบ้าง วางแผนกันในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยช่วยกันระดมความคิดว่าจะหาข้อมูลในเรื่องใด ประเด็นใดบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหา และควรจะหาข้อมูลจากแหล่งใดได้บ้าง ผู้สอนสามารถให้ผู้เรียนนำเสนอหน้าชั้นเรียนแต่ละกลุ่ม

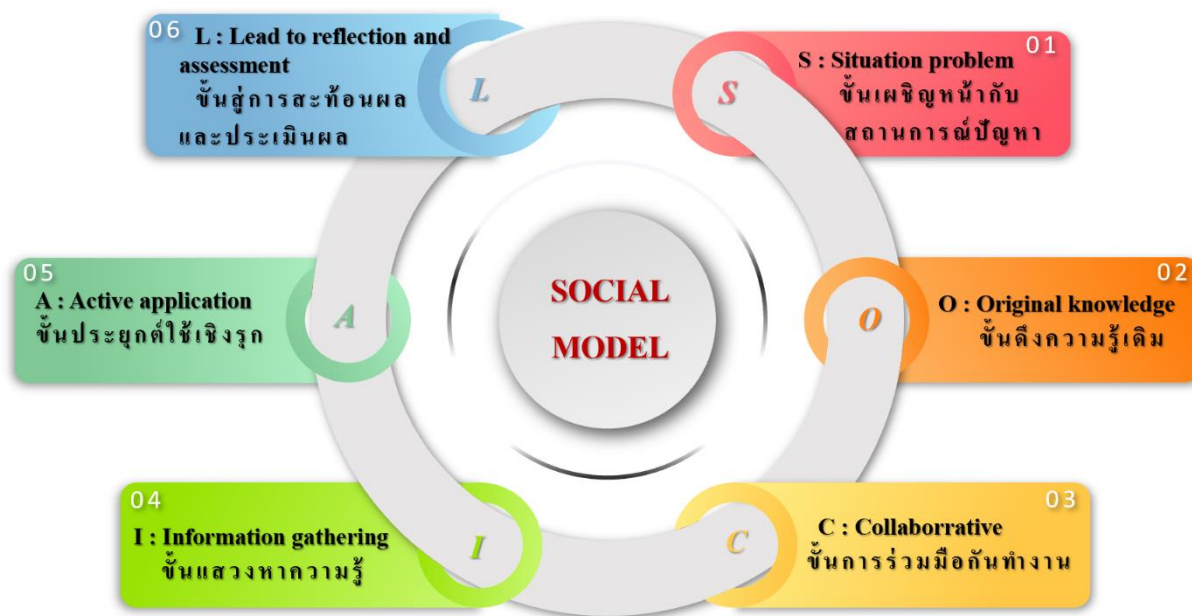
ขั้นที่ 4 ขั้นการแสวงหาความรู้ (Information gathering = I) ในขั้นนี้ผู้สอนจะให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลตามที่ได้วางแผนไว้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และมีการประเมินว่าข้อมูลที่ได้อ่านมีความเพียงพอหรือไม่อย่างไรในขั้นตอนนี้ผู้สอนสามารถทำสรุปเนื้อหาตามบทเรียนโดยทำเป็นใบความรู้ให้กับนักเรียนได้ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อเป็นข้อมูลในการสังเคราะห์ความรู้

ขั้นที่ 5 ขั้นการประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application = A) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนจะนำข้อมูลที่ได้อ่านศึกษาค้นคว้ามาอภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ มีการเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและสามารถสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมาใช้ในแก้ปัญหาได้ ผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มเขียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากสังเคราะห์เป็นหัวข้อประเด็นต่างๆ ได้ นอกจากนี้ ผู้เรียนจะต้องนำความรู้และวิธีการแก้ไขปัญหาที่ตกผลึกทางความคิดมาออกแบบกิจกรรมเชิงรุกที่นำไปสู่หนทางในการแก้ปัญหายังเป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมจัดบอร์ดนิทรรศการ เดินรณรงค์ให้ความรู้ที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหา หรือนำไปปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง นำเสนอพูดอภิปรายเชิญชวนหน้าเสาธงให้แก่เพื่อนคนอื่นได้รับรู้ เป็นต้น ถือว่าเป็นการนำสิ่งที่เรารู้มาสู่การกระทำและลงมือปฏิบัติ

ขั้นที่ 6 ขั้นนำสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment = L) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนอภิปรายถึงความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ผู้สอนกับผู้เรียนประเมินผลร่วมกันตามสภาพจริง

ผู้สอนและผู้เรียนนำเสนอข้อเสนอนั้นสิ่งที่ได้รับการลงมือปฏิบัติการเชิงรุกปัญหาและอุปสรรค ความรู้สึก และอื่นๆ ร่วมกัน

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ตามภาพประกอบ 17 ดังนี้

ภาพประกอบ 17 กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

3.4 การวัดและประเมินผล

วัดและประเมินผลตามสภาพจริงกับสมรรถนะผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะของนักเรียน โดยใช้วิธีการวัดที่หลากหลาย มีการวัดผลประเมินความก้าวหน้า มีการประเมินทั้งผลงานและกระบวนการของนักเรียน และมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สามารถวัดผลเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มได้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินงานของตนเอง

2.2 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าความสอดคล้อง 1.00 และผลประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ ดังนี้

ตาราง 19 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. หลักการและเหตุผลของรูปแบบ			
1.1 แนวคิดสอดคล้องกับบริบทการจัดการศึกษาในปัจจุบัน	4.80	0.45	มากที่สุด
1.2 มีความชัดเจนนำไปใช้จัดการเรียนรู้ได้	4.20	0.45	มากที่สุด
รวมด้านหลักการและเหตุผลของรูปแบบ	4.50	0.45	มากที่สุด
2. จุดประสงค์			
2.1 มีความชัดเจนและเหมาะสมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
2.2 มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
รวมด้านวัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด
3. กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก			
3.1 ขั้นตอนที่ 1			
3.1.1 สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก	5.00	0	มากที่สุด

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
3.1.2 ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3.1.3 มีความชัดเจน กิจกรรมหลากหลาย สามารถปฏิบัติได้จริง	4.20	0.45	มาก
3.1.4 กิจกรรมและเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2 ชั้นตอนที่ 2			
3.2.1 สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก	4.80	0.45	มากที่สุด
3.2.2 ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2.3 มีความชัดเจน กิจกรรมหลากหลาย สามารถปฏิบัติได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
3.2.4 กิจกรรมและเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
3.3 ชั้นตอนที่ 3			
3.3.1 สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก	5.00	0	มากที่สุด
3.3.2 ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3.3 มีความชัดเจน กิจกรรมหลากหลาย สามารถปฏิบัติได้จริง	4.40	0.55	มาก
3.3.4 กิจกรรมและเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
3.4 ชั้นตอนที่ 4			
3.4.1 สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก	5.00	0	มากที่สุด
3.4.2 ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4.3 มีความชัดเจน กิจกรรมหลากหลาย สามารถปฏิบัติได้จริง	4.80	0.45	มากที่สุด
3.4.4 กิจกรรมและเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
3.5 ชั้นตอนที่ 5			
3.5.1 สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก	4.80	0.45	มากที่สุด
3.5.2 ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3.5.3 มีความชัดเจน กิจกรรมหลากหลาย สามารถปฏิบัติได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
3.5.4 กิจกรรมและเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
3.5 ชั้นตอนที่ 6			
3.6.1 สอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้เชิงรุก	4.80	0.45	มากที่สุด
3.6.2 ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3.6.3 มีความชัดเจน กิจกรรมหลากหลาย สามารถปฏิบัติได้จริง	4.60	0.55	มากที่สุด
3.6.4 กิจกรรมและเนื้อหาสาระมีความสอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
รวมด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.70	0.44	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก			
4.1 มีความเหมาะสมสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 มีความชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้	4.20	0.83	มาก
4.3 ครอบคลุมตามจุดประสงค์ของรูปแบบ	4.80	0.45	มากที่สุด
4.4 วัดและประเมินผลได้ตามสภาพจริง	4.80	0.45	มากที่สุด
รวมด้านการวัดและประเมินผล	4.65	0.55	มากที่สุด
รวม	4.69	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 19 พบว่า ระดับความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, $SD = 0.47$) โดยด้านหลักการและเหตุผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, $SD = 0.45$) ด้านจุดประสงค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, $SD = 0.45$) ด้านกระบวนการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, $SD = 0.44$) การวัดและประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $SD = 0.55$)

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังให้ความเห็นไว้ ดังนี้

“เป็นงานที่ดีมาก น่าสนใจมาก มีการนำเสนอเป็นขั้นเป็นตอนดีมาก”

“งานวิจัยมีความแปลกใหม่ สามารถใช้ประโยชน์ได้จริงในการเรียนการสอน”

“มีข้อเสนอแนะเขียนไว้ในเล่ม จะปรับแก้หรือไม่แล้วแต่จะพิจารณา”

“ให้ตรวจสอบภาษา ประโยค คำที่มีความซ้ำซ้อน หรือซ้ำไปมา เพราะจะทำให้งานที่เรียบเรียงขาดความน่าสนใจ”

“อาจจะปรับลดทอนการเขียนให้กระชับและใช้ภาษาไม่ซ้ำซ้อน”

โดยผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นมาปรับปรุงรูปแบบเพื่อให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2.3 ผลการพัฒนาเครื่องมือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.3.1 ผลการพัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการร่างคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้องค์ประกอบของคู่มือ ดังนี้ 1) บทนำ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ตัวอย่างแผนจัดการเรียนรู้ 4) เครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หลังจากที่ได้ร่างรูปแบบเครื่องมือผู้วิจัยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมได้ผลการประเมิน ดังนี้

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญภาพรวมสอดคล้องที่ระดับ 1.00 และผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ สรุปเป็นตาราง 20 ดังนี้

ตาราง 20 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ	4.80	0.45	มากที่สุด
2. แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ	5.00	0.45	มากที่สุด
3. หลักการของรูปแบบ	4.80	0.45	มากที่สุด
4. จุดประสงค์ของรูปแบบ	4.80	0.45	มากที่สุด
5. กระบวนการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผลตามรูปแบบ	4.60	0.55	มากที่สุด
7. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.80	0.45	มากที่สุด
8. เครื่องมือในการวัดและประเมินผล	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.80	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 20 พบว่า ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, $SD = 0.41$) และทุกรายการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

2.3.2 ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

ผลการประเมินความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญภาพรวมสอดคล้องที่ระดับ 1.00 และผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปเป็นตาราง 21 ดังนี้

ตาราง 21 ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. องค์ประกอบ			
1.1 ความครบถ้วนครอบคลุมของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.80	0.45	มากที่สุด
1.2 การเรียงลำดับองค์ประกอบมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย	4.80	0.45	มากที่สุด
1.3 องค์ประกอบมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน	4.80	0.45	มากที่สุด
2. จุดประสงค์การเรียนรู้			
2.1 สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
2.2 แสดงถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
3. สาระการเรียนรู้			
3.1 สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้นำไปสู่การบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนด	4.80	0.45	มากที่สุด

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
3.2 มีความสำคัญ เหมาะสม นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้	4.80	0.45	มากที่สุด
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้			
4.1 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 กิจกรรมการเรียนรู้มีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้	4.60	0.55	มากที่สุด
4.4 มีการส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
4.5 มีกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	4.80	0.45	มากที่สุด
4.6 มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายส่งเสริมกระบวนการคิด	4.60	0.55	มากที่สุด
4.7 มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำทายกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
4.8 มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดเต็มตามศักยภาพ	4.60	0.55	มากที่สุด
4.9 มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนใช้กระบวนการวางแผนและวิธีการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด
4.10 มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนมีกระบวนการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.80	0.45	มากที่สุด

ตาราง 21 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=5)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
5. สื่อการจัดการเรียนรู้			
5.1 มีการกำหนดรายการที่ชัดเจน เตรียมง่ายและสะดวก	4.80	0.45	มากที่สุด
5.2 สอดคล้องกับกิจกรรมและเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้			
6.1 สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.60	0.55	มากที่สุด
6.2 เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการวัดและประเมินผล	4.80	0.45	มากที่สุด
รวม	4.74	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 21 พบว่า ระดับความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$) และพบว่าทุกรายการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

2.3.3 ผลการพัฒนาแบบทดสอบวัดความรู้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความรู้ ผ่านเกณฑ์ 4 ข้อ

- 1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเกณฑ์รูบิค อยู่ระหว่าง 0.80-1.00
- 2) ค่าดัชนีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20-0.73
- 3) ค่าดัชนีอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.53
- 4) ค่าดัชนีความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 เท่ากับ 0.86

2.3.4 ผลการพัฒนาแบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความรู้ ผ่านเกณฑ์ 4 ข้อ

- 1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเกณฑ์รูบิค อยู่ระหว่าง 0.80-1.00
- 2) ค่าดัชนีความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20-0.73
- 3) ค่าดัชนีอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-0.67
- 4) ค่าดัชนีความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 เท่ากับ 0.83

2.3.5 ผลการพัฒนาแบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบวัดความรู้ ผ่านเกณฑ์ 2 ข้อ

- 1) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเกณฑ์รูบิค เท่ากับ 1.00
- 2) ค่าดัชนีความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์ทริแอลฟา เท่ากับ 0.83

3. ผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปทดลองใช้

ผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปทดลองใช้ เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยการทดสอบค่าที (t-test) ดังนี้

ตาราง 22 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับประถมศึกษา

สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	n	คะแนนเต็ม	\bar{X}	SD	t-test	Sig
1. ด้านความรู้						
- ก่อนเรียน	30	40	21.83	5.87	12.44*	.000
- หลังเรียน	30	40	29.90	4.77		
2. ด้านทักษะการคิดขั้นสูง						
- ก่อนเรียน	30	30	19.40	6.27	5.74*	.000
- หลังเรียน	30	30	24.80	6.54		
3. ด้านคุณลักษณะ						
- ก่อนเรียน	30	5	3.37	0.77	13.80*	.000
- หลังเรียน	30	5	4.61	0.53		

* p < .05

จากตารางที่ 22 พบว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านความรู้ ด้านทักษะการคิดขั้นสูง และด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ตาราง 23 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=30)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านอาจารย์ผู้สอน			
1.1 เตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ล่วงหน้า	4.40	0.77	มาก
1.2 มีความรู้ในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สอนเป็นอย่างดี	4.53	0.68	มากที่สุด
1.3 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนเป็นอย่างดี	4.43	0.82	มาก
1.4 ความเป็นกันเอง ให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็น	4.67	0.66	มากที่สุด
1.5 มีความรอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	4.47	0.73	มาก
รวมด้านที่ 1	4.50	0.73	มากที่สุด
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 มีความชัดเจน น่าสนใจ หลากหลายเหมาะสมกับวัยของนักเรียน	4.43	0.82	มาก
2.2 ส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้ของนักเรียน สามารถนำไปปฏิบัติได้	4.40	0.72	มาก
2.3 ส่งเสริมการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง	4.17	0.83	มาก

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=30)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
2.4 การจัดการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความสามารถในการคิดของนักเรียน	4.47	0.78	มาก
2.5 ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	4.50	0.68	มากที่สุด
รวมด้านที่ 2	4.39	0.77	มาก
3. ด้านสื่อการเรียนรู้			
3.1 มีความน่าสนใจและเหมาะสมกับวัยของนักเรียน	4.43	0.77	มาก
3.2 มีความหลากหลาย กระตุ้นความสนใจของนักเรียน	4.30	0.88	มาก
3.3 มีความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้	4.53	0.73	มากที่สุด
3.4 มีความชัดเจนสามารถปฏิบัติตามได้ง่าย	4.57	0.68	มากที่สุด
3.5 สามารถกระตุ้นกระบวนการคิดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี	4.57	0.63	มากที่สุด
รวมด้านที่ 3	4.48	0.74	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผล			
4.1 มีความชัดเจนเที่ยงตรง	4.50	0.78	มากที่สุด
4.2 มีความเหมาะสมกับนักเรียนตามวัย	4.53	0.68	มากที่สุด
4.3 มีความหลากหลายสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด	4.47	0.78	มาก
4.4 การวัดและประเมินผลมีเกณฑ์การให้คะแนนที่ถูกต้องเป็นธรรม	4.53	0.63	มากที่สุด

ตาราง 23 (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (n=30)		
	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
4.5 การวัดและประเมินผลมีการให้ข้อมูลย้อนกลับนำไปสู่การพัฒนาตนเอง	4.53	0.73	มากที่สุด
รวมด้านที่ 4	4.51	0.72	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.47	0.74	มาก

จากตารางที่ 23 พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, SD = 0.74) โดยมีประเด็นด้านผู้สอนในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.50$, SD = 0.73) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, SD = 0.77) ด้านสื่อการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.48$, SD = 0.74) และด้านการวัดและประเมินผล ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากที่สุด ($\bar{X} = 4.47$, SD = 0.72)

นอกจากนี้ยังมีการเขียนการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักเรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบจากการประเมินหลังเรียนที่สะท้อนถึงความพึงพอใจของนักเรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ในตอนแรกที่เรียนงกับที่เคยเรียนแบบเดิม แต่อาจารย์เอาปัญหาามาเสนอก่อนเรียน แต่เมื่อตอนแบ่งกลุ่มและเล่นเกมสนุกดีมาก”

“อาจารย์เป็นกันเอง ชอบทำเรียนที่อาจารย์ไม่เครียดเกินไป สนุกดีตอนได้ทำกิจกรรมนอกห้องเรียน”

“ดีตรงที่สามารถ ถ้ามอาจารย์ได้ตลอดเวลาผ่านทางออนไลน์ เมื่อสงสัยในงาน”

“ตอนแรกรู้สึกว่ายาก เพราะปัญหาที่ไม่เคยรู้มาก่อน แต่เรียนไปก็เข้าใจกับปัญหามากขึ้น”

“ชอบที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับคนอื่นและได้ไปเสนอให้น้องๆ ได้รับความรู้ด้วย”

“ตื่นตื่นตอนทีไปนำเสนอความรู้หน้าเสาธง เลยต้องซ้อมหลายรอบ”

“ชอบเรียนกับอาจารย์เพราะอาจารย์ใจดี ถามอะไรก็ไม่เคยดุและบ่นนักเรียนเลย”

“ชอบดูคลิปวิดีโอของอาจารย์ แปลกและน่าตื่นเต้นดี ไม่เคยดูมาก่อน”

“ไม่น่าเบื่อเหมือนที่เคยเรียนเมื่อปีก่อนๆ ที่ฟังครูเพียงอย่างเดียว”

“อยากให้เรียนแบบนี้อีก สนุกดี ได้ทำงานที่ชอบ สนุกดีตอนทำกิจกรรม รณรงค์ให้น้องฟัง”

“ทำให้กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำมากขึ้น ตอนแรกก็รู้สึกกลัวๆ และตื่นเต้น”

“ชอบมากตอนเล่นเกมสต่อบัตรคำ และจับคู่บัตรคำ”

“อยากเรียนแบบนี้อีก เพราะได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ มีโอกาสพบกันในวันหยุดด้วย”

“อาจารย์ช่วยพูดให้เพื่อนทุกคนในกลุ่มตั้งใจกันทำงานดี ไม่ใช่เฉพาะทำแค่หัวหน้ากลุ่ม”

“ช่วงแรกคิดว่ามันยาก แต่ตอนหลังทำได้ก็ภูมิใจที่ทำเสร็จได้ด้วยตนเอง”

“ชอบเล่นเกมส ถ้าทุกวิชามีการเล่นเกมส์แบบนี้บ้างจะชอบมาก”

“อาจารย์เป็นกันเอง สามารถถามข้อสงสัยผ่านทางแชทได้ตลอดเวลา อาจารย์ตอบเร็วดี”

“เป็นวิชาที่สนุก ชอบเรียนวิชานี้มาก เรียนแล้วไม่เครียด”

“ในตอนแรกที่ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหา รู้สึกยาก แต่พอมาเข้าร่วมกับเพื่อน รู้สึกง่ายขึ้น”

“ช่วงเรียนออนไลน์แรกๆ คิดว่าจะไม่เข้าใจ แต่อาจารย์สามารถสอนให้เข้าใจได้ดีมาก”

“เวลาแชทไปถามงานอาจารย์ ตอบเร็วมาก ทำให้ทำงานง่ายขึ้นมาก”

“ชอบที่ให้ประเมินตนเองกับประเมินเพื่อน เพราะทำให้ช่วยเพิ่มคะแนนมากกว่าการสอบอย่างเดียว”

4. ผลการปรับปรุงรูปแบบจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา หรือ SOCIAL Model

หลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model จากการบันทึกผลการเรียนรู้ การสังเกต การสัมภาษณ์นักเรียน ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SOCIAL Model โดยสรุปการปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ปัญหาและ

อุปสรรคของการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model พร้อมแนวทางในการแก้ปัญหาและปัจจัยในการสนับสนุนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

1.1 ผู้วิจัยได้เพิ่มรายละเอียดการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เป็นที่มาและมีการเชื่อมโยงที่มีในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ และภาวะวัดและประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในส่วนนำก่อนนำเสนอทั้ง 4 องค์ประกอบ และเพิ่มรายละเอียดการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เป็นที่มาและมีการเชื่อมโยงที่มีในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ จนได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ SOCIAL Model เพื่อให้เห็นที่มาของหลักการและกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1.2 การปรับภาษา ผู้วิจัยได้มีการปรับคำภาษาในขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ที่ยังมีคำภาษาอังกฤษบางคำที่ยังไม่สื่อความและถูกต้องกับภาษาไทย เพื่อให้เป็นสากลเพิ่มมากยิ่งขึ้น จนได้ขั้นตอนภาษาอังกฤษที่เป็นที่มาของ SOCIAL Model ดังนี้ Situation of problem = S, Original knowledge = O, Collaborative = C, Information gathering = I, Active Application = A, Lead to Reflection and Assessment = L) จนได้คำภาษาอังกฤษที่สื่อความได้สมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

1.3 ปรับกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมบางกิจกรรมไม่สามารถปฏิบัติได้ดีในช่วงแรกของการทดลองเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาด Covid-19 เช่น กิจกรรมที่ผู้เรียนจะนำปัญหาเข้าร่วมประชุมกับตัวแทนผู้บริหาร หรือกิจกรรมนำเสนอในการนำเสนอความรู้ที่ได้ศึกษาและนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาพร้อมทั้งกิจกรรมรณรงค์ เชิญชวนให้นักเรียนคนอื่นเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสู่การแก้ปัญหาที่ดีขึ้น จึงปรับกิจกรรมโดยนำข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาในโรงเรียนส่งเป็นข้อมูลตัวแทนผู้บริหารแทนการเข้าพบรับฟังปัญหา และปรับการรณรงค์นำเสนอข้อมูลในระบบออนไลน์มาผสมผสานในกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน

1.4 ปรับจำนวนชั่วโมงเรียน เนื่องจากบางแผนการจัดการเรียนรู้ได้ออกแบบกิจกรรมที่ต้องใช้ชั่วโมงในการจัดการเรียนรู้ที่มากกว่าที่วางแผนไว้ จึงได้ทำการปรับชั่วโมงในการจัดการเรียนรู้ในบางแผนการเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่วางแผนไว้

1.5 ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ Covid-19 การออกสื่อการสอน ได้มีการเพิ่มสื่อการสอนทางอิเล็กทรอนิกส์ และทางออนไลน์ โดยทำการศึกษาวิธีการในการสร้างสื่อการสอนที่หลากหลายช่องทางเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพและสนใจในการเรียนรู้ผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น

1.6 ปรับการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยปรับการวัดและประเมินผลให้มีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินตนเองในกลุ่ม และประเมินเพื่อนต่างกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาในแต่ละกลุ่ม มีการสร้างแรงจูงใจทางบวกจากการมีรางวัลเล็กน้อย ถ้ากลุ่มใดทำได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และมีการโหวตผลงานของนักเรียนที่เป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนสูงสุดในห้องเรียน ผลงานจากการที่นักเรียนได้ค้นคว้าความรู้ได้ด้วยตนเอง ลดการวัดความรู้ให้น้อยลง โดยเฉพาะการทดสอบวัดความรู้ แต่เพิ่มการวัดทางด้านทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น จากผลงานที่แต่ละกลุ่มได้ลงมือปฏิบัติร่วมกัน

1.7 ปรับเครื่องมือวัดผลในการวิจัย เนื่องจากผู้วิจัยได้วางแผนจำนวนข้อสอบจำนวนมากเกิน ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ สร้างไว้จำนวน 60 ข้อ แต่เมื่อนำไปหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญในการประเมินความสอดคล้อง หาค่าความยาก-ง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ แต่มีจำนวนข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์จำนวนมากว่าที่ตั้งใจไว้คือ 48 ข้อ จึงดำเนินการเลือกตัดข้อสอบออกโดยพิจารณาความเหมาะสมและกระจายตามเนื้อหาสาระและตัวชี้วัดไว้จำนวน 40 ข้อ เพื่อให้จำนวนข้อสอบเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำไปใช้ในการทดลองต่อไป แต่ทั้ง 40 ข้อ เป็นข้อสอบที่มีคุณภาพตามเกณฑ์การสร้างเครื่องมือ

2. ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

2.1 สถานการณ์ระบาดของโรค Covid-19 ในช่วงปฏิบัติการในช่วงแรก การประกาศของรัฐบาลให้นักเรียนหยุดไปเรียนที่โรงเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงการดำเนินการทดลองที่ได้วางแผนไว้

แนวทางการแก้ปัญหา : จากสถานการณ์ระบาดของโรค Covid-19 เป็นโอกาสที่ดีที่ผู้วิจัยได้ทำทนายนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติการแบบ New Normal ซึ่งอาจารย์ได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน หรือ Blended Learning เป็นการออกแบบโดยใช้การเรียนแบบออนไลน์มาผสมผสานกับแบบเผชิญหน้า หรือ Face to face ของนักเรียนในช่วงแรก และทางโรงเรียนมีความพร้อมและมีทรัพยากรที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนผ่านระบบออนไลน์ โดยการสนับสนุนส่งเสริมการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ในการเรียนออนไลน์ได้เป็นอย่างดี

2.2 นักเรียนที่ยังขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยี รวมทั้งนักเรียนและผู้ปกครองในช่วงแรกที่มีทัศนคติต่อการเรียนแบบออนไลน์ในแง่ลบ อาจารย์ผู้สอนเองยังไม่ชำนาญในการสอนแบบออนไลน์เพราะเป็นเรื่องใหม่ในระบบการศึกษาไทย

แนวทางการแก้ปัญหา : การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักเรียนและผู้ปกครอง มีการประชุมนิเทศการใช้โปรแกรมในการเรียนแบบออนไลน์ เซอวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญเป็นผู้ให้คำแนะนำและการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในเบื้องต้น รวมถึงออกแบบคู่มือการใช้งานเพื่อให้ง่ายในการเริ่มต้นเข้าใช้งาน รวมถึงใช้เวลาช่วงโฮมรูมเสริมทักษะฝึกปฏิบัติการร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนเปิดใจและมีทัศนคติทางบวกต่อการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนแบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งอาจารย์ผู้สอนจะต้องเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ร่วมกันกับผู้เรียน

2.3 การกำหนดเวลาในการปิดภาคเรียนที่เร็วกว่ากำหนด ทำให้มีอุปสรรคในการประเมินผลในการทดลองเป็นไปอย่างรีบเร่ง เพราะมีหลายวิชาที่เร่งดำเนินการวัดผลประเมินผลให้ทันตามที่กำหนดของทางวิชาการเช่นกัน การจัดชั่วโมงเรียนเพิ่มจะทำให้นักเรียนรู้สึกเหนื่อยล้าต่อการเรียน นอกจากนี้งานที่นักเรียนได้รับมอบหมายในแต่ละวิชาจึงมีมากกว่าปกติเพราะจะต้องส่งให้ทันก่อนปิดภาคเรียน

แนวทางการแก้ปัญหา : เนื่องจากเวลาที่ทำให้นักเรียนต้องรีบเร่งในการส่งผลงานเพื่อประเมินผล และยังมีหลายวิชาที่จะต้องทำส่งเป็นสิ่งที่น่าเห็นใจนักเรียน ผู้วิจัยจึงแก้ไขปัญหาโดยการเลื่อนการกำหนดส่งผลงานเพื่อทำการวัดประเมินออกไป เพื่อให้นักเรียนไม่รีบเร่งยังมีเวลาแสวงหาความรู้และไม่กังวลกับกำหนดการส่งงานที่รีบเร่งจนเกินไป เปิดโอกาสให้นักเรียนจัดการดำเนินการส่งงานในวิชาอื่นๆ ให้แล้วเสร็จก่อนได้เพื่อลดความตึงเครียดในการจัดการงานส่งของนักเรียน

2.4 ในช่วงแรกนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ เพราะเคยชินกับการที่ครูให้ความรู้ แต่เมื่อมาเรียนในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนจะไม่บอกความรู้ก่อนแต่จะกำหนดสถานการณ์ปัญหาโดยใช้พื้นความรู้ที่มีอยู่เดิมของนักเรียนในการคิดและหาความรู้ขึ้นมาใหม่ด้วยตนเองเพิ่มเติมเพื่อนำมาสู่คำตอบในการแก้ปัญหา

แนวทางการแก้ปัญหา : แม้ว่านักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับระบบความคิดที่จะต้องค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองเพราะมีความเคยชินกับการเรียนแบบเดิมที่ครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้โดยตรง ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้สร้างความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนให้มากที่สุด ให้คำแนะนำแนวทางในการเรียนก่อนเริ่มกิจกรรมในช่วงแรกและให้กำลังใจนักเรียนในทุก

กระบวนการ เมื่อผ่านกิจกรรมตามรูปแบบขั้นตอนใหม่ไประยะหนึ่งนักเรียนจะเริ่มคุ้นเคยกับวิธีการเรียนแบบใหม่

2.5 การทำงานกลุ่มที่ยังไม่ร่วมมือร่วมใจกันในระยะแรก เมื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนในการทำงานร่วมกันเพื่อวิเคราะห์กับสถานการณ์ปัญหา ร่วมกันแสวงหาความรู้ใหม่ที่จะนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหา ในการแบ่งกลุ่มจะใช้วิธีการจับฉลากลดความรู้ความสามารถ และลดเพศ มีบางที่สมาชิกในกลุ่มบางคนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือกับสมาชิกคนอื่นเท่าที่ควร และมีเหตุผลว่าต้องการอยู่กับเพื่อนสนิท

แนวทางการแก้ปัญหา : ครูผู้สอนชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญในการร่วมมือกันทำงาน ให้เห็นความสำเร็จของกลุ่มเป็นสำคัญ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี และให้เทคนิคการแบ่งกลุ่มสลับกันไป เช่น การแบ่งกลุ่มแบบสุ่ม การแบ่งกลุ่มแบบโอกาสหัวหน้ากลุ่มเลือกสมาชิกที่ตนเองต้องการทำงานด้วยจำนวน 1-2 คน ให้อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ที่เหลือที่หัวหน้าไม่ได้เลือกให้ลดความรู้ความสามารถและเพศ หรือการแบ่งกลุ่มโดยให้ลูกน้องเป็นผู้เลือกบ้างสลับกันไป ใช้เพลงหรือใช้เกมส์ในการแบ่งกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมทัศนคติที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยใช้กรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่เกิดพลังมากกว่าทำเพียงคนเดียว เป็นต้น

2.6 การจดจำชื่อแต่ละครั้งตอนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ที่เป็นภาษาไทยที่ยาวและภาษาอังกฤษที่ยากสำหรับนักเรียน ทำให้มีผลต่อการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้มาวางแผนและจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตามขั้นตอนด้วย

แนวทางการแก้ปัญหา : ในระหว่างการดำเนินการทดลองใช้ในครั้งแรก ผู้วิจัยได้ปรับชื่อขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เป็นคำคล้องจองเพื่อให้จดจำง่ายควบคู่กับรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model คือ เชนิฐสถานการณ์ปัญหา นำพาความรู้เก่า เข้ากลุ่มร่วมมือ ให้เข้าถึงข้อมูลเพิ่มพูนกิจกรรม นำสู่การประเมิน โดยให้นักเรียนร่วมกันใช้ทำนองเพลงประกอบในการท่องจำและให้นักเรียนทำท่าประกอบเพื่อการจดจำร่วมกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีการใช้เกมเพื่อช่วยในการจดจำเสริมไปในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ส่งผลให้นักเรียนสามารถจดจำขั้นตอนได้เป็นอย่างดี สะดวกในการดำเนินการวางแผนกิจกรรมตามขั้นตอนต่อไป

3. ปัจจัยสนับสนุนการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model

3.1 นักเรียนและผู้ปกครองมีความพร้อมในเทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนแบบออนไลน์ รวมถึงเปิดใจต่อการเรียนรู้จะทดลองใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนออนไลน์ จึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเรียนการสอนในยุค New Normal ได้เป็นอย่างดีและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดเนื้อหาสาระที่มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาที่มีมาตรฐานและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองดี จึงทำให้ผู้วิจัยได้ใช้เนื้อหาวิชาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าวมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก SOCIAL Model ได้เป็นอย่างดีมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องชัดเจน

3.3 กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก ช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนสูง มีวิจัยและความรับผิดชอบต่อการเรียน มีนักเรียนหลายคนที่ตื่นตัวกับกิจกรรมที่ทำหยาและมีความหลากหลาย มากกว่าเป็นผู้รับความรู้เพียงอย่างเดียว

3.4 การสร้างกลุ่มแชท (Group Chat) ในรายวิชาที่ระหว่างดำเนินกิจกรรมเพื่อติดต่อกันในระหว่างสัปดาห์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะดำเนินภารกิจตามแผนที่ได้วางไว้ โดยเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การสะท้อนกลับข้อมูลได้ดี ทำให้สามารถติดต่อกับผู้สอนและเพื่อนสมาชิกในห้องเรียนหรือในกลุ่มของตนเองได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลต่างๆ ที่แสวงหามาได้ การส่งข้อมูลที่น่าสนใจ ครูผู้สอนสามารถส่งข้อมูลคลิปวีดีโอหรือเอกสารต่างๆ ให้ทำการศึกษาล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียนได้ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักเรียนส่งผลงานได้สะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

3.5 นโยบายของผู้บริหารโรงเรียนได้ให้การสนับสนุนนวัตกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ และสนับสนุนสื่ออุปกรณ์ที่สามารถมาใช้จัดการเรียนรู้ SOCIAL Model ได้เป็นอย่างดี รวมถึงให้การส่งเสริมการเรียนรู้ในยุค New Normal ทั้งโปรแกรมที่ใช้การสอน สื่อคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และมีการจัดอบรมให้ความรู้ทั้งครู นักเรียนและผู้ปกครอง จึงทำให้สร้างศักยภาพและมีความพร้อมในการจัดการสอนได้เป็นอย่างดี

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา หรือ SOCIAL Model
 The Active Learning Management Model for Active
 Citizenship Competencies Enhancement of Elementary School Students.

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) ประเภททดลอง กลุ่มตัวอย่างเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน การดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 2) เพื่อพัฒนาและศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร 2) แบบประเมินความสอดคล้อง 3) แบบประเมินความเหมาะสม 4) แบบทดสอบวัดความรู้ 5) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง 6) แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 7) แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีระยะเวลาในการทดลองใช้จำนวน 20 ชั่วโมง การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research: R1) ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development: D1) ขั้นตอนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้ทดลอง (Research: R2) และขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ (Development: D2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนด้วยสูตร t-test dependent

สรุปผลข้อมูล

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากการสังเคราะห์เอกสาร พบว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับประถม ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญและกฎหมาย วัฒนธรรมและประเพณี 2) ด้านทักษะ หมายถึง

ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา และ 3) ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม จากการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ระดับความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.61$)

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้ประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน หรือเรียกได้ว่า SOCIAL Model ได้แก่ 1) ขั้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S) 2) ขั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O) 3) ขั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C) 4) ขั้นการแสวงหาความรู้ (Information gathering = I) 5) ขั้นการประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application = A) และ 6) ขั้นนำสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment = L) ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าความสอดคล้องจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ 1.00 และผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า เหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, $SD = 0.47$)

3. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่าคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านความรู้ ด้านทักษะการคิดขั้นสูง และด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีคะแนนค่าเฉลี่ยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, $SD = 0.74$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อกำหนดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระดับประถมศึกษา พบว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมายถึง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนในระดับประถม ประกอบด้วย 1) ด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย และวัฒนธรรมและประเพณี 2) ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา และ 3) ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม จากการประเมินความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าระดับความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.61$) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ คุณภาพของผู้เรียนที่กำหนดในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดับประถมศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา) สอดคล้องกับ คริก (Crick, 1998 as cited in McManus & Taylor, 2009, pp. 22-25) อธิบายว่าความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จะต้องพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง ความเข้าใจที่แท้จริง ส่งผลต่อวิธีการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร การแก้ไขความขัดแย้ง ความรู้ความเข้าใจในการเมืองช่วยพัฒนา ความรู้ ทักษะและค่านิยมในการดำเนินชีวิตสาธารณะ นอกจากนี้ โฮสกิน วิลเลลบาและไซซานา (Hoskins et al., 2012, pp. 14-15) อธิบายว่าความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจะต้องมีรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง กระบวนการประชาธิปไตย เหตุการณ์ทางสังคมและสถานการณ์ในปัจจุบัน และ ทิพย์พาพร ดันดีสุนทร (2555, น. 44) พลเมืองที่เข้มแข็งจะต้องมีความเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน 2) ด้านทักษะ หมายถึง ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา โดย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูล หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยใช้ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ของตนเอง ในการพิจารณาหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปได้อย่างสมเหตุสมผล และการคิด

แก้ปัญหา หมายถึง คือ ความสามารถของผู้เรียนในการบอกปัญหาภายในขอบเขตจากสถานการณ์ที่กำหนด บอกสาเหตุที่แท้จริงหรือสาเหตุที่เป็นไปได้ของสถานการณ์ปัญหา สามารถในการแก้ปัญหาให้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และสามารถในการอภิปรายผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไรหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหาซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะของผู้เรียนตามหลักสูตร (กระทรวงศึกษา. 2552: 6-7) กล่าวไว้ว่า ทักษะการคิด หมายถึง ทักษะคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดอย่างเป็นระบบ และในการแก้ปัญหา ที่สามารถแก้ปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีความเหมาะสม โดยอาศัยพื้นฐานข้อมูลข่าวสาร แสวงหาข้อมูลจึงสามารถประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาดตนเองและสังคมบนพื้นฐานแห่งคุณธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ ส่วนมูลนิธิเพื่อคนไทย (2557), ทิพย์พาพร ดันดีสุนทร (2555), สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ว่าจะต้องมองปัญหาและแก้ปัญหาในฐานะคนในสังคมโลก สามารถคิด วิचारณญาณ วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ บอร์ฮาว์ก (Borhaug, 2010) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จะต้องมีการคิดวิचारณญาณ วิพากษ์อย่างมีอิสระทางความคิดเพื่อจะแสดงทางเลือกอย่างมีเหตุผล คิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาประเด็นพื้นฐานทางสังคม ประเด็นสิ่งแวดล้อมโลก 3) ด้านคุณลักษณะ หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียน ที่ประกอบด้วย การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมทางสังคม การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการมีคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (กระทรวงศึกษา. 2552: 5) เพื่อสร้างผู้เรียนให้เกิดจิตสำนึกในความรักชาติไทย และเป็นพลเมืองของโลก มีความยึดมั่นในระบอบการปกครองประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งจะต้องมีการสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามของไทย มีจิตสาธารณะมุ่งเน้นประโยชน์เพื่อส่วนรวมและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง คนในสังคมควรต้องเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีความเคารพกฎระเบียบกติกาทางสังคม เคารพสิทธิ เสรีภาพ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ชุมชนท้องถิ่นและสังคม มีความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ตนเอง เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษี การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น และมีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อการทำประโยชน์เพื่อชุมชนและสังคม สามารถมีส่วนร่วมทางสังคม มีความเสียสละเวลาเพื่อชุมชนและสังคม สามารถมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะทางทั้งประเด็นทางการเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม หรือประเด็นความไม่ยุติธรรมทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ นอกจากนี้ ควรยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านหน้าตา ความเชื่อ เชื้อชาติ

โดยไม่เลือกปฏิบัติมีความยุติธรรมและเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ มีความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละเพื่อส่วนรวม มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีวินัย และมีความยุติธรรมในสังคม (Crick, 1998; Hoskins, Villalba & Saisana, 2012; Papa and Milioni, 2013; Westheimer & Kahne, 2004; Enslin, 2000)

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น หรือเรียกได้ว่า SOCIAL Model ประกอบไปด้วย 6 ชั้น ได้แก่ 1) ชั้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา (Situation of problem = S) 2) ชั้นดึงความรู้เดิม (Original knowledge = O) 3) ชั้นการร่วมมือกันทำงาน (Collaborative = C) 4) ชั้นการแสวงหาความรู้ (Information gathering = I) 5) ชั้นการประยุกต์ใช้เชิงรุก (Active Application = A) 6) ชั้นนำสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล (Lead to Reflection and Assessment = L) ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบ SOCIAL Model มีค่าความสอดคล้องจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ 1.00 และผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า เหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SOCIAL Model ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, $SD = 0.47$) เพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SOCIAL Model ที่พัฒนาขึ้นนี้ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ผ่านการศึกษา สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เชิงรุก และตำรา หนังสือและเอกสารงานวิจัย จึงเป็นการจัดการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามความถนัดและศักยภาพของผู้เรียนมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนอ่าน พูด ฟัง เขียน และคิดแก้ปัญหา ตั้งคำถามให้มีความท้าทายและกระตุ้นให้เกิดการคิดแก้ปัญหา ส่งเสริมความร่วมมือกันเรียนรู้นอกจากการ แข่งขัน และสามารถเชื่อมโยงความรู้ ข้อมูลข่าวสารได้ ซึ่งสอดคล้องกับไดร์สคอล (M. P. Driscoll, 1994, p. 333) ว่าการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีการดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอน ที่จะนำไปสู่ผลการเรียนรู้เฉพาะโดยมีหลักการที่ชัดเจน หลักทฤษฎีที่ครอบคลุม ได้ผ่านการตรวจสอบ ผลการจัดการเรียนรู้ จากผลการเรียนรู้ที่หลากหลายทำให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2562, น. 222-223) ที่กล่าวว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมาอย่างเป็นระบบ มีหลักการ แนวคิดทางปรัชญา ทฤษฎี มาสังเคราะห์จัดเป็นขั้นตอนหรือกระบวนการเรียนรู้โดยอาศัยวิธีการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ต่างๆ สอดคล้องกับ ศักดิ์ดา เปลียนเดชา (2561) ได้พัฒนารูปแบบ

การจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงรุกและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีปรัชญาของการจัดการเรียนรู้ คือการลงมือปฏิบัติการอ่านอย่างมีส่วนร่วมทั้งตนเองและผู้อื่น มีกระบวนการจัดการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างแรงจูงใจและท้าทายความสามารถในการอ่าน 2) ขั้นกำหนดเป้าหมายและวางแผนการอ่าน 3) ขั้นฝึกปฏิบัติการอ่านอย่างมีส่วนร่วม 4) ขั้นสะท้อนผลและการประเมินการอ่าน 5) ขั้นสร้างสรรค์ความรู้จากการอ่านสู่การเขียนและการนำไปใช้ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ของความสามารถในการอ่านเชิงรุก 83.83/89.17 และความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 80.08/80.50 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ส่วนด้านประสิทธิผลพบว่าคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านเชิงรุกและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เป็นรูปแบบในเชิงบูรณาการโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มาเป็นกรอบแนวความคิดในการสร้างอย่างเป็นไปตามลำดับขั้นตอน มีการอธิบายหลักการ จุดประสงค์ในการเรียนรู้ ลักษณะวิธีการสอนและเทคนิคในแต่ละขั้นตอนการสอน มีการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และยังมีกรอบแบบคู่มือประกอบทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ง่ายต่อครูในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้พัฒนากับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังได้ออกแบบเครื่องมือวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

3. ผลการหาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านความรู้ ด้านทักษะการคิดขั้นสูง และด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งมีคะแนนเฉลี่ยหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีหลักการโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามความถนัดและศักยภาพของผู้เรียนมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งทั้งด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนมีสมรรถนะความเป็น

พลเมืองเพิ่มขึ้น ใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกในการศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ที่ครูในการเรียนรู้ของผู้เรียนในอนาคต สอดคล้องกับ วรากรณ์ สามโกเศศ (2554) อธิบายหลักสำคัญของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองจะไม่เน้นการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองแบบดั้งเดิม การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง จึงไม่ใช่การสอนด้วยการบรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอนในรูปแบบกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ หรือการเรียนการสอนผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ฝึกปฏิบัติขึ้นมา การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติ ที่ทุกประเทศให้ความสำคัญในการปลูกฝังเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างคุณภาพนักเรียนเพื่อเตรียมพร้อมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพอันเป็นรากฐานที่มั่นคงในสังคมและมีส่วนในการสร้างความเจริญ มีการพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่ประเทศชาติในยุคโลกาภิวัตน์ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2548; เลิศพร อุดมพงษ์, 2558; ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2547) นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ช่วยพัฒนาให้เด็กเป็นพลดีที่เอาใจใส่ต่อสังคม หรือความเป็นพลเมืองที่มีความเข้มแข็งได้ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555; รัชนี อิมอก, 2561; รัญธัช วิภัติภูมิประเทศ, 2556) นอกจากนี้ สุพรรณิ ขาวงามและ ดนิตา ดวงวิไล (2564) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบการรู้เรื่องการอ่าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2) นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการรู้เรื่องการอ่าน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบการรู้เรื่องการอ่าน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ จิรันธนิน คงเงินและวาริรัตน์ แก้วอุไร (2562) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวการเรียนรู้เชิงรุกและการช่วยเสริมศักยภาพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน บูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เรียนร่วมกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์อย่างหลากหลาย รับผิดชอบและกำกับ การเรียนรู้ของตนเอง สะท้อนคิดเพื่อปรับปรุงการเรียนรู้ ผู้สอนปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ให้ความ สะดวกและผู้ชี้แนะ ประเมินผู้เรียนตามสภาพจริงจากการปฏิบัติ ออกแบบการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน โดยส่งเสริมผู้เรียนที่มีความสามารถสูงกว่าให้เป็น ผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือผู้ที่มีความสามารถต่ำ 2) รูปแบบมีชื่อว่า 2G-CPS Model ประกอบด้วย ชั้น

ที่ 1 เป้าหมายการเรียนรู้ (G1: goal of learning) ชั้นที่ 2 ชี้นำประสบการณ์ (G2: guide to experience) ชั้นที่ 3 ร่วมมือแก้ปัญหา (C: collaborate to solve problem) 5 ชั้น ได้แก่ 1) ระบุปัญหาหรือตั้งคำถาม 2) รวบรวม/จัดการข้อมูล 3) วางแผนแก้ปัญหาหรือหาคำตอบ 4) ดำเนินการแก้ปัญหาหรือหาคำตอบ 5) ประเมินผลการแก้ปัญหาหรือหาคำตอบ ชั้นที่ 4 นำเสนอสะท้อนคิด (P: presentation and reflection) และชั้นที่ 5 แบ่งปันสู่สาธารณะ (S: share to public) รูปแบบมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.58) และมีค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6143 และ 3) ผลการใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจำนวนนักเรียนที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีวิจรรณญาดระดับสูงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนจำนวนนักเรียนที่อยู่ในระดับต่ำมีแนวโน้มลดลง

จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ถูกออกแบบจากพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีขั้นตอนกระบวนการที่ชัดเจน แต่ละขั้นตอนเน้นการสร้างสถานการณ์ปัญหาให้ผู้เรียนได้ดึงความคิดเดิมของตนเอง และร่วมมือกันทำงานเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่และคิดกิจกรรมเชิงรุกเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากกระบวนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก สามารถส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้ ทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ทักษะการคิดขั้นสูงและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจากกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกได้

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกชั้นประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, SD = 0.74) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มีส่วนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวนักเรียนเอง ได้รับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง มีปฏิสัมพันธ์ ทำงานกลุ่มร่วมมือกับผู้อื่นได้ มีวินัยและยอมรับผิดชอบในการเรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ครูเป็นผู้ชี้แนะและให้ความสะดวกในการเรียนรู้ จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติ สามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จัดหาสถานการณ์หรือตั้งคำถามที่กระตุ้นและท้าทายให้เกิดความคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา สนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกัน ครูจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกับของจริง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติและค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สร้างสถานการณ์ให้นักเรียนอ่าน พูด ฟัง

เขียน และคิดแก้ปัญหา ตั้งคำถามให้มีความท้าทายและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือกันเรียนรู้มากกว่าการแข่งขัน และสามารถบูรณาการข้อมูลข่าวสารและเชื่อมโยงความรู้เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย (Bonwell & Eison, 1991, ไพศาล บรรจสุวรรณ์, 2561, ไชยยศ เรื่องสุวรรณ์, 2553, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) สอดคล้องกับ แอนเดลกาและฮอลาเอลา (Andelka, P., & Rahaela, V., 2014) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประยุกต์ใช้กลวิธีทางปัญญาต่างๆ เพื่อแยกความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่สำคัญและไม่สำคัญ วิเคราะห์และเปรียบเทียบ สร้างความรู้ใหม่จากประสบการณ์ที่ผ่านมาและคิดอย่างมีวิจารณญาณ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 8 ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนและยัง เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ความคิดริเริ่ม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับ ปรมศวรรและคณะ (2563) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ที่มีต่อมโนคติทางวิทยาศาสตร์และความสุขในการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ จังหวัดตรัง พบว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้เชิงรุก มีคะแนนเฉลี่ยของมโนคติเรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต สูงกว่าแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และ นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้เชิงรุก มีความสุขในการเรียนสูงกว่าแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนในระหว่างใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา จากการนำสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือมีการสมมติสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น มีทั้งการใช้รูปภาพ สื่อ คลิปวิดีโอข่าว ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนมีความ กระตือรือร้นเกิดความสงสัย กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เมื่อมีการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็กๆ คณะความรู้ความสามารถและคณะเพศชายหญิง รแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันจากประเด็นปัญหาที่ร่วมกันวางแผนแบ่งงานกันหาข้อมูลความรู้เพิ่มเติมจากใบความรู้และสื่อในอินเทอร์เน็ต มีในระยะแรกที่สมาชิกกลุ่มบางคนยังไม่ให้ความสำคัญของกลุ่มเท่าที่ควร แต่ในที่สุดสามารถปรับตัวและเข้ากับเพื่อนสมาชิกในกลุ่มได้เป็นอย่างดี การแสวงหาความรู้เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาผู้เรียน การใช้กิจกรรมเกม เพลง บทบาทสมมติช่วยให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนลดความตึงเครียด มีบ้างครั้งที่นักเรียนเกิดการท้อแท้ในการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง ครูจึงจำเป็นต้องมีความเป็นมิตรยอมรับฟัง ใจกว้างและสนับสนุนความคิดของผู้เรียน สามารถตอบสนองของผู้เรียนได้ฉับไวเมื่อผู้เรียนขอคำปรึกษาทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนทั้งในสถานที่ตั้งและในรูปแบบทางออนไลน์ ใช้น้ำเสียงที่ให้ผู้เรียนรู้สึก

สบายใจโล่งใจ ห่วงใยสร้างความอบอุ่นและสร้างความไว้วางใจให้ผู้เรียนสนใจที่จะมาปรึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

สถานการณ์ระบาดของโรค Covid-19 ในช่วงปฏิบัติการในช่วงแรก การประกาศของรัฐบาลให้นักเรียนหยุดไปเรียนที่โรงเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงการดำเนินการทดลองที่ได้วางแผนไว้ นักเรียนที่ยังขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยี รวมทั้งนักเรียนและผู้ปกครองในช่วงแรกที่มีทัศนคติต่อการเรียนแบบออนไลน์ในแง่ลบ อาจารย์ผู้สอนเองยังไม่ชำนาญในการสอนแบบออนไลน์เพราะเป็นเรื่องใหม่ในระบบการศึกษาไทย การกำหนดเวลาในการปิดภาคเรียนที่เร็วกว่ากำหนด ทำให้มีอุปสรรคในการประเมินผลในการทดลองเป็นไปอย่างรีบเร่ง ในช่วงแรกนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนตามขั้นตอนที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ เพราะเคยชินกับการที่ครูให้ความรู้ การทำงานกลุ่มที่ยังไม่ร่วมมือร่วมใจกันในระยะแรก

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผล อภิปรายผลที่ผ่านมา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการนำงานวิจัยนี้ไปใช้ จึงขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ทำให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถนำไปใช้ส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้กับผู้เรียนได้ เพื่อให้การใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ SOCIAL Model บรรลุวัตถุประสงค์ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ต่อไป

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ไปปรับใช้ในสถานศึกษา ก่อนการนำไปใช้ควรทำความเข้าใจเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แล้วนำไปสร้างความตระหนัก ความเข้าใจให้ผู้สอนได้เห็นความสำคัญของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน ภาครัฐปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามบริบททางการเรียนรู้ของแต่ละสถานศึกษา และการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ชี้แจง บทบาทหน้าที่ ปลูกฝังความสนใจให้ผู้สอนเกิดความสนใจในการพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง กำหนดนโยบาย โครงการ กิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เตรียมทรัพยากรในการสนับสนุน เช่น งบประมาณ แหล่งการศึกษาเรียนรู้ สื่อวัสดุ

อุปกรณ์ ผู้บริหารติดตามการจัดการเรียนรู้จากการบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศ การสอน ส่งเสริมให้เกิด ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คือ การรวมตัว รวมใจ รวมพลัง ร่วมมือกันของระหว่างผู้บริหารกับครูผู้สอน และมีการติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้เพื่อนำ ข้อมูลมาวางแผนพัฒนาโครงการและกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่อไป

สำหรับครูผู้สอน สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปปรับใช้ในการจัดการ เรียนรู้ในระดับชั้นที่ตนเองสอนได้ โดยเฉพาะครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ก่อนการ ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรศึกษารายละเอียดจากคู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียน เชิงรุก ให้เข้าใจ ในหลักการ จุดประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ในการ ทดลองนำไปใช้จัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับขั้นตอนตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ทั้ง 6 ชั้น ครูผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้ความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน มี การออกแบบวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ ด้วยตัวนักเรียนเอง ผ่านประสบการณ์และลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้ทำงานกลุ่ม ออกแบบ คำถามหรือสถานการณ์ปัญหาที่กระตุ้นกระบวนการคิดแก้ปัญหาและคิดอย่างมีวิจารณญาณ ครูผู้สอนมีการจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์และแหล่งสถานที่เสริมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสร้างความสนใจ และกระตุ้นการคิด ครูผู้สอนเป็นผู้ช่วยให้คำปรึกษา ทั้งกิจกรรมภายในและนอกห้องเรียน สังเกตการณ์ทำงาน ให้ข้อมูลย้อนกลับ ส่งเสริมให้กำลังใจ เสริมแรงทางบวก ครูผู้สอนมีการ ประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและเจตคติ โดยใช้วิธีการวัดที่ หลากหลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินงานของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในครั้งนี้ ควรมีการนำไปทดลองขยายผล ต่อไปในโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อเป็นการยืนยันผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและควรมีการ นำไปทดลองในระดับชั้นมัธยมศึกษาต่อไป มีการวิจัยติดตามประเมินรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก ไป ใช้ในกรณีอื่นที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยง

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในครั้งนี้ เป็นการส่งเสริมสมรรถนะความ เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่สูงขึ้น ควรได้รับการพัฒนารูปแบบการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกเพื่อไปใช้ทดลองในการส่งเสริมสมรรถนะอื่น ๆ ต่อไป

3. จากผลการพัฒนาองค์ประกอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผู้ที่สนใจสามารถวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เพื่อนำมาสู่การพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งต่อไป

บรรณานุกรม

- Andelka, P., & Rahaela, V. (2014). Active Learning in Classrooms. *Život i škola*, 31(1), 59-75.
- Allen, D., & Duch, B. (1998). *Thinking toward solutions: problem-based learning activities for general biology. Student's manual*. New York: Saunders College Publishers.
- Allen, I. E., & Seaman, J. (2005). Growing by degrees: Online education in the United States, 2005. *Sloan Consortium (NJ1)*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED530062.pdf>
- Arends, R. I. (2001). *Learning to teach* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Artzt, A. F., & Newman, C. M. (1990). Cooperative Learning. *Mathematics*, 83(9), 448-452.
- Barell, J. (2007). *Problem-based learning : an inquiry approach* (2nd ed.). Thousand Oaks, Calif: Corwin Press.
- Barnum, C., & Paarmann, W. (2002). Bringing induction to the teacher: A blended learning model. *The Journal*, 30(2), 56-64.
- Barrows, H. S. (1996). Problem-based learning in medicine and beyond: A brief overview. *New directions for teaching and learning*, 1996(68), 3-12.
- Bart, M. (2009). *Strategies for Teaching Blended Learning Courses, Maybe You (and your Students) Can Have it All*. Retrieved from http://www.academia.edu/download/40922499/Strategies_for_Teaching_Blended_Learning_Courses.doc
- Beard, C., & Wilson, J. P. (2002). *Experiential learning: A handbook for education, training and coaching*. London: Kogan Page.
- Bedford, J., Marsh, H., & Wright, D. (2006). *The national framework for active learning for active citizenship*. Retrieved from https://cpb-eu-w2.wpmucdn.com/blogs.lincoln.ac.uk/dist/5/1429/files/2013/07/The_Take_Part_framework2006.pdf

- Bell, F. H. (1978). *Teaching and learning mathematics (in secondary schools)*: WC Brown Company.
- Bernath, R. (2012). Effective Approaches to Blended Learning for Independent Schools. Retrieved from <https://www.testden.com/partner/blended%20learning%20for%20independent%20schools.PDF>
- Blanchard, P. N., & Thacker, J. W. (2007). *Effective training : systems, strategies, and practices* (3rd ed.). Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Bonk, C. J., & Graham, C. R. (2012). *The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. Washington, DC.: ERIC Clearinghouse on Higher Education, George Washington University.
- Børhaug, K. (2010). Norwegian Civic Education–Beyond Formalism? *JSSE-Journal of Social Science Education*, 9(1), 66-77. Retrieved from <https://www.jsse.org/index.php/jsse/article/view/503/500>
- Boyatzis, R. E. (1982). *The Competence Manage: A Model for Effective Performance*. New York: Wiley.
- Brandes, D., & Ginnis, P. (1988). *A guide to student-centred learning*. Oxford: Basil Blackwell.
- Bricheno, P., Higgison, C., & Weedon, E. (2004). The impact of networked learning on education institutions. *Bradford: UHI Millenium Institute & Bradford University—INLEI*.
- Bridges, E. M. (1992). *Problem Based Learning for Administrators*: ERIC Clearinghouse on Educational Management, University of Oregon, 1787 Agate Street, Eugene, OR 97403-5207.
- Brookfield, S. D. (1983). *Adult learning, Adult Education and the Community*. Milton Keynes: Open University Press.
- Burnard, P. (1996). *Acquiring interpersonal skills: A handbook of experiential learning for*

- health professionals* (2nd Ed.). London: Chapman & Hall.
- Carman, J. M. (2002). Blended learning design: Five key ingredients, 1-10.
https://www.it.iitb.ac.in/~s1000brains/rswork/dokuwiki/media/5_ingredientsofblended_learning_design.pdf
- Cavide, D. (2017). The Effect of Active Learning Approach on Attitudes of 7th Grade Student. *International Journal of Instruction*, 10(4), 129-144.
- Clark, D. (2003). Blended learning. *CEO Epic Group plc*, 52(4).
- Coleman, J. S. (1971). *Resources for social change: Race in the united state*. New York: Wiley-Interscience.
- Dale, E. (1948). *Audio-visual methods in teaching* (6th ed.). New York: Dryden Press.
- Dales, M., & Hes, K. (1995). Creating training miracles. In. Sydney: Prentice Hall.
- Delisle, R. (1997). *How to use problem-based learning in the classroom*. Alexandria, Va., USA: ASCD.
- Dennison, B., & Kirk, R. (1990). *Do, review, learn, apply : a simple guide to experiential learning*. Oxford: Blackwell Education.
- Detlor, Brian; et al. (2012). Student perceptions of information literacy instruction: The importance of active learning. *Education for Information*. 29(2), 147-161.
- Dick, W., & Carey, L. (1991). *The systematic design of instruction* (4th ed.). New York: Longman.
- Dolmans, D., & Henk, S. (1996). The advantages of problem-based curricula. *Postgraduate medical journal*, 72, 535-538.
- Dressel, P. L., & Mayhew, L. B. (1957). *General education: Explorations in evaluation* (2nd ed.). Washington, D.C.: American Council on Education.
- Driscoll, M. (2002). Blended learning: Let's get beyond the hype. *E-learning*, 1(4), 1-4.
- Driscoll, M. P. (1994). *Psychology of learning for instruction*. Boston: Allyn and Bacon.
- Driver, R., & Bell, B. (1986). Students' thinking and the learning of science: A constructivist view. *School science review*, 67(240), 443-456.
- Duke, D. L. (1990). *Teaching : an introduction* (International ed.). New York: McGraw-Hill.
- Eggen, P., & Kauchak, D. P. (2010). *Educational psychology : windows on classrooms*

- (8th ed.). Boston: Pearson.
- Enslin, P. (2000). Education and democratic citizenship: In defence of cosmopolitanism. *Politics, education and citizenship*, 6, 149-150.
- European Economic and Social Committee. (2012). Active citizenship: For a better European society. <https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/eesc-2011-35-en.pdf>
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2008). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
- Faulks, K. (1998). *Citizenship in modern Britain*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Faulks, K. (2000). *Citizenship*. London and New York: Routledge.
- Felder, R. M., & Brent, R. (2009). Active learning: An introduction. *ASQ higher education brief*, 2(4), 1-5.
- Fosnot, C. T. (1996). *Constructivism : theory, perspectives, and practice*. New York: Teachers College Press.
- Gallagher, S. A. (1997). Problem-based learning: Where did it come from, what does it do, and where is it going? *Journal for the Education of the Gifted*, 20(4), 332-362.
- Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *The internet and higher education*, 7(2), 95-105.
- Garrison, D. R., & Vaughan, N. D. (2008). *Blended learning in higher education: Framework, principles, and guidelines*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Gibbs Jr, R. W. (2000). Making good psychology out of blending theory. *Cognitive linguistics*, 11(1), 347-358.
- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education* (3rd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Grabinger, R. S., & Dunlap, J. C. (1995). Rich environments for active learning: A definition. *ALT-J*, 3(2), 5-34.
- Gunter, M. A., Estes, T. H., & Schwab, J. (2007). *Instruction : a models approach* (5th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Hébert, Y. M., & Sears, A. (2001). *Citizenship education*. Canada: Canadian Education Association.

- Henson, K. T. (1996). *Methods and strategies for teaching in secondary and middle schools* (3rd ed.). White Plains, N.Y.: Longman Publishers.
- Hmelo, C., & Evensen, D. (2000). Introduction problem-based learning: Gaining insights on learning interactions through multiple methods of inquire. *IN DH*.
- Hoskins, B., Jesinghaus, J., Mascherini, M., Munda, G., Nardo, M., Saisana, M., . . . Villalba, E. (2006). Measuring Active Citizenship in Europe. Retrieved from https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc-coin-measuring-active-citizenship-2006_en.pdf
- Hoskins, B., Villalba, C., & Saisana, M. (2012). *The 2011 civic competence composite indicator (CCCI-2): measuring young people's civic competence across Europe based on the IEA international citizenship and civic education study*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Huang, R., Ma, D., & Zhang, H. (2008). *Towards a design theory of blended learning curriculum* International Conference on Hybrid Learning and Education (Vol. 5169). Berlin: Springer.
- Illinois Mathematics and Science Academy. (2009). *Introduction to PBL*. Retrieved from <http://www.imsa.edu/team/cpbl/whatis/whatis/slide3.html>
- Jochum, V., Pratten, B., & Wilding, K. (2005). *Civil renewal and active citizenship*. London: Ncvo.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1987). *Learning together and alone : cooperative, competitive, and individualistic learning* (2nd ed., international ed.). London: Prentice-Hall International.
- Johnson, K. A., & Foa, L. J. (1989). *Instructional design : new alternatives for effective education and training*. New York: National University Continuing Education Association.
- Joyce, B. R., Weil, M., & Calhoun, E. (2004). *Models of teaching* (7th ed.). Boston: Pearson/Allyn and Bacon.
- Katz, J., & Green, E. (1992). *Managing quality: a guide to monitoring and evaluating nursing services*. St. Louis: Mosby-Year Book.

- Kennedy, K. J. (2007). Student constructions of 'active citizenship': What does participation mean to students? *British Journal of Educational Studies*, 55(3), 304-324.
- Kerres, M., & Witt, C. D. (2003). A didactical framework for the design of blended learning arrangements. *Journal of educational media*, 28(2-3), 101-113.
- Kibler, R. J. (1974). *Objectives for instruction and evaluation : a revision of behavioral objectives and instruction*. Boston: Allyn and Bacon.
- Killian, M., & Bastas, H. (2015). The effects of an active learning strategy on students' attitudes and students' performances in introductory sociology classes. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 15(3), 53-67.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. New Jersey: Prentice - Hall.
- Krogh, S. (1994). *Educating young children : infancy to grade three*. New York: McGraw-Hill.
- Lorenzen, M. (2001). Active learning and library instruction. *Illinois Libraries*, 83(2), 19-24.
- Michael N., Carter, J., & Otmar.(2009). Active Versus Passive Teacher Styles: An Empirical Study of Student of Student Learning Outcomes. *Human Resources Development Quarterly*, 20 (4), 397-418.
- Marsh, D. (2012). *Blended learning: Creating learning opportunities for language learners*. New York: Cambridge University Press.
- Martin, R. E., Jr. (1994). *Teaching science for all children*. Boston Allyn and Bacon.
- McGill, I., & Brockbank, A. (2003). *The action learning handbook: powerful techniques for education, professional development and training*. New York: RoutledgeFalmer.
- McManus, M., & Taylor, G. (2009). *Active Learning and Active Citizenship: Theoretical Contexts*. Birmingham: The Higher Education Academy Network.
- Mendiweso-Bendek, Z., Mayo, M., Recknagel, G., Rooke, A., Hartley, T., & Packham, C.

- (2011). *Takepart Learning Framework for active learning for active citizenship*.
http://www.takepart.org/contentControl/documentControl/13242_learning%20framework.pdf
- Meyers, C., & Jones, T. B. (1993). *Promoting active learning : strategies for the college classroom*: San Francisco, Calif. : Jossey-Bass.
- Mitrani, A., Dalziel, M., & Fitt, D. (1992). *Competency based human resource management: Value-driven strategies for recruitment, development and reward*. London: McGraw-Hill.
- Moon, J. A. (2004). *A handbook of reflective and experiential learning: Theory and practice*. London: RutledgeFlamer.
- Mosser, B. S. (2010). *The impact of interpersonal interaction on Academic Engagement and Achievement in a college success strategies course with a blended learning instructional model*. (Doctoral dissertation). The Ohio State University, Ohio.
- Murphy, E. (1997). *Constructivism: From Philosophy to Practice*. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED444966.pdf>
- Osguthorpe, R. T., & Graham, C. R. (2003). Blended learning environments: Definitions and directions. *Quarterly review of distance education*, 4(3), 227-233.
- Packham, C. (2008). *Active Citizenship and Community Learning*. Devon: Swales & Willis Ltd.
- Papa, V., & Milioni, D. L. (2013). Active citizenship or activist citizenship? A framework for studying citizenship in new social movements and the role of ICTs. *Networking Knowledge: Journal of the MeCCSA Postgraduate Network*, 6(3), 30-34.
- Parry, S. B., & (1997). *Evaluating the Impact of Trainsin*. Alexandria, VA: American Society of Training and Development.
- Peterson, R. M. (2001, December). Course participation: An active learning approach employing student documentation. *Journal of Marketing Education*, 23(3), 187-194.
- Petty, G. (2004). *Active Learning Work: the evidence*. Retrived from <http://geoffpetty.com/wp-content/uploads/2012/12/ActiveLearningWorks2.doc>

- Pick, D., Holmes, K., & Brueckner, M. (2011). Governmentalities of volunteering: A study of regional Western Australia. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 22(3), 390-408.
- Paivi, V. (2017). Active Learning and Self-Regulation Enhance Student Teachers' Professional Competencies. *Australian Journal of Teacher Education*, 42(12), 1-20.
- Rovai, A. P., & Jordan, H. (2004). Blended learning and sense of community: A comparative analysis with traditional and fully online graduate courses. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 5(2), 1-13.
- Salemi, M. K. (2002, January). *An illustrated case for active learning*. *Southern Economic Journal*, 68(3), 721-731.
- Savin-Baden, M. (2000). *Problem-based learning in higher education: Untold stories: Untold stories*: McGraw-Hill Education (UK).
- Saylor, J. G., Alexander, W. M., & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning* (4th ed.). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Shenker, J. I., Goss, S. A., & Bernstein, B. S. (1996). *Instructor's Resource Manual for Psychology: Implementing Active Learning in the Classroom*. Retrieved from <http://s.psych/uiuc.edu/jskenker/active.html>
- Shermon, G. (2004). *Competency based HRM: A strategic resource for competency mapping, assessment and development centres*. New Delhi: Tata McGraw-Hill Education.
- Silberman, M. (1996). *Active Learning: 101 Strategies To Teach Any Subject*. Boston: Allyn and Bacon.
- Singh, H. (2003). Building effective blended learning programs. *Educational Technology-Saddle Brook Then Englewood Cliffs NJ-*, 43(6), 51-54.
- Sim, J. B. Y., Chua, S., & Krishnasamy, M. (2017). "Riding the citizenship wagon": Citizenship conceptions of social studies teachers in Singapore. *Teaching and Teacher Education*, 63, 92-102.

- Sivesind, K. H., & Saglie, J. (2017). *Promoting Active Citizenship*. Retrieved from <https://library.oapen.org/bitstream/id/a07307ec-2970-4523-9848-5c8c61cd4471/1002125.pdf>
- Slavin, R. E. (1987). Cooperative learning and the cooperative school. *Educational leadership*, 45(3), 7-13.
- Slavin, R. E. (1990). *Cooperative learning : theory, research, and practice*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work : models for superior performance*. New York: Wiley.
- Stacey, E., & Gerbic, P. (2006). Teaching for blended learning. *IFIP World Computer Congress, TC 3*. Retrieved from https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-0-387-34731-8_24.pdf
- Stacey, E., & Gerbic, P. (2008). Success factors for blended learning In Hello! Where are you in the landscape of educational technology? Proceedings ascilite Melbourne 2008. Retrieved from <http://www.ascilite.org.au/conferences/melbourne08/procs/stacey.pdf>
- Sutherland, T. E., & Bonwell, C. C. (1996). *Using active learning in college classes: A range of options for faculty*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Tamblyn, R. M., & Barrows, H. S. (1980). *Problem-Based Learning : An Approach to Medical Education*. New York: Springer Publishing Company.
- Thaman, R., Dhillon, S., Saggarr, S., Gupta, M., & Kaur, H. (2013). Promoting active learning in respiratory physiology ñ Positive student perception and improved outcomes. *National Journal of Physiology, Pharmacy and Pharmacology*, 3(1), 27-34.
- Thorne, K. (2003). *Blended learning: how to integrate online & traditional learning*. London: Kogan Page Publishers.
- Van Dam, N., & Van Dam, N. (2004). *The e-learning fieldbook: Implementation lessons and case studies from companies that are making e-learning work* (Vol. 360). New York: McGraw-Hill.

- Van Steenberg, B. (1994). *The condition of citizenship*. London: Sage.
- Verkroost, M.-J., Meijerink, L., Lintsen, H., & Veen, W. (2008). Finding a balance in dimensions of blended learning. *International Journal on E-learning*, 7(3), 499-522.
- Von Glasersfeld, E. (1989). *Constructivism in Education*. In *The International Encyclopedia of Education*. Research and Studies Supplementary Volume. New York: Pergamon Press.
- Walker, D., & Lambert, L. (1995). Learning and leading theory: A century in the making. *The constructivist leader*, 1-27.
- Weir, J. J. (1974). PROBLEM SOLVING IS EVERYBODY'S PROBLEM. *The Science Teacher*, 41(4), 16-18.
- Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American educational research journal*, 41(2), 237-269.
- Wood, B. E., Taylor, R., Atkins, R., & Johnston, M. (2018). Pedagogies for active citizenship: Learning through affective and cognitive domains for deeper democratic engagement. *Teaching and Teacher Education*, 75, 259-267.
- Zohar, A., & Cohen, A. (2016). Large scale implementation of higher order thinking (HOT) in civic education: The interplay of policy, politics, pedagogical leadership and detailed pedagogical planning. *Thinking Skills and Creativity*, 21, 85-96.
- กวรรณ เกียรติไกรวัลศิริ. (2557). การสร้างความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนมัธยมศึกษา. (ปริญญานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กิตติชัย สุชาติโนบล. (2555). รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามแนวพุทธเพื่อสะท้อนแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในบริบทแห่งสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กิตติชัย สุชาติโนบล. (2559, กรกฎาคม). การเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์*, 1(51), 97-102.
- คณะยะ อ่อนนาง.** (2564). "ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการจัดการเรียนรู้ และเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาวิชาชีพครู." *ศึกษาศาสตร์สาร*

- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 5(2): 15-24.
- โฆสิต บัณฑิตปริญญาตรีและคณะ. (2557). *จับชีพจรประเทศไทย : A Nation in Decline?* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา.
- จิรันธิน คงจันและวารินทร์ แก้วอุไร (2562). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและการช่วยเสริมศักยภาพ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์* 21(1): 16-29.
- จันทร์ตา ดันติพงศานุรักษ์และสุขเกษม ปิดตานะ. (2544). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ. กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ.
- เจนเนตร มณีนาคม. (2545, ธันวาคม). จากอีเลิร์นนิ่งสู่การเรียนการสอนแบบผสมผสาน. *e-economy*, 2(41), 65-68.
- ชนาธิป พรกุล. (2544). แคทส์ : รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง = *Cats : a student-centered instructional model*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป พรกุล. (2557). การสอนกระบวนการคิด ทฤษฎีและการนำไปใช้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลลธร วิเชียรรัตน์, ภัทรภร ชัยประเสริฐ, สพลณภัทร ศรีแสนรงค์. (2559). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก วิชาเคมี เรื่อง อนุพันธ์ของสารประกอบไฮโดรคาร์บอน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6." *JOURNAL OF EDUCATION NARESUAN UNIVERSITY* 18(2): 142-151.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2547). *ประชารัฐกับการเปลี่ยนแปลง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). *Active Learning*. ข่าวสารวิชาการเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ญาสินี เกิดผลเสริฐ. (2558, มกราคม-มิถุนายน). การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 5(2), 166-175.
- ณัฐพร สุดดี. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับวิถีทัศน์ต้นแบบเพื่อเสริมสร้างทักษะการสอนและความตระหนักในการสอนกีฬาพื้นเมืองไทยสำหรับนิสิตครู. *กองทุนการวิจัยคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*

- ปีงบประมาณ 2561. สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/61646>
- นนทลี พรธาดาวิทย์ (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาการจัดการเรียนรู้. วารสารวิจัย
ราชมนคลกรุงเทพ, 11 (1), 85-94.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). บทบาทของการพัฒนาพลเมือง (*Civic Education*) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน: การแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ไทย-เยอรมนี. นำเสนอในการสัมมนา วันพฤหัสบดีที่ 7
กุมภาพันธ์ 2551 จัดโดยสถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัยและมูลนิธิ ฟรีดริค เอแบร์ท.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2557). พลเมืองไทย : การสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย.
กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. เอกสารรายงานวิจัยเผยแพร่ใน
การประชุม วิชาการสถาบันพระปกเกล้า (ครั้งที่ 13 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ 22-24
มีนาคม 2555). สืบค้นจาก
http://www.kpi.ac.th/kpith/images/stories/2012/13/citizenship%20paper_22mar12
- ทิพย์พาร ตันติสุนทร. (2555). วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย.
รวมบทความการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ประจำปี 2554 เล่ม 2 เรื่อง
ความเป็น พลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย (*Citizenship and The Future Of Thai
Democracy*). สืบค้นจาก <http://www.kpi.ac.th/knowledge/seminar/data/821?page=2>
- ทิตินา แชนมณี. (2562). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
(พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2548). แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธัญรัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556). รายงานการวิจัยความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของ
นักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้เชิง
รุกเพื่อการสร้างองค์ความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนิสิต
นักศึกษาครุศาสตรบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. ทุนอุดหนุนงบประมาณแผ่นดิน.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจง จันทรส. (2527). ปรัชญาการศึกษา : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรากฐานทางปรัชญา
การศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). การพัฒนาการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. (2540). วิธีสอนแบบ *Constructivism*. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

บุญเลี้ยง ทুমทอง. (2559). ทฤษฎีและการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ:

ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

ปณิตา วรรณพิรุณ. (2557). การจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อ

พัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เทคโนโลยีและสื่อสาร การศึกษา : นวัตกรรม การเรียนรู้แบบผสมผสาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเมศวร์ ชาวสุด, ดวงเดือน สุวรรณจินดา, สุจินต์ วิศวรรานนท์. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้เชิง

รุก เรื่อง เซลล์ของสิ่งมีชีวิต ที่มีต่อมโนคติทางวิทยาศาสตร์และความสุขในการเรียน

วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์ จังหวัดตรัง

.วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. 20(1): 132-146.

ประจักษ์ ทรัพย์อุดม. (2550). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วย *Competency*. กรุงเทพฯ: ศิริ

วัฒนาอินเตอร์พรีนซ์.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2556). การพัฒนาการคิด ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศูนย์

หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวศ วะสี. (2552). สร้างคุณค่าความเป็นคน สร้างสุขภาพชุมชนให้เข้มแข็ง: อนาคตของชาติและ

มนุษยชาติอยู่ที่คุณค่าความเป็นคนและชุมชนเข้มแข็ง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิ

สาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.).

ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ. (2557). การออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยเทคโนโลยี

เครือข่ายสังคมเพื่อขยายการมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียน เทคโนโลยีและสื่อสาร

การศึกษา : นวัตกรรมการเรียนรู้แบบผสมผสาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง *Civic Education*. กรุงเทพฯ:

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

ปรีชาญ เดชศรี. (2545, มกราคม-กุมภาพันธ์). การเรียนรู้แบบ *Active Learning* : ทำได้อย่างไร.

วารสารการศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี, 30(116), 53-55.

พจนา ทรัพย์สมาน. (2549). การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรอณีชาวงาม และดนิตา ดวงวิไล. (2564) ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการ

อ่านสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 “วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา”

16(1) 19-37.

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2557, กรกฎาคม). การพัฒนาประชาธิปไตยกับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย. รัฐสภาสาร, 62(7), 9-43.

พระมหาอภิวัฒน์ นนุทภาณี. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้เชิงรุก สาระหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาลำดวน อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.

พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). แนวคิดและตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสู่แผนการสอนการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดวิธีการและเทคนิคการสอน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พีรนิติและคณะ (2565) การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในรู้โลกตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของนักศึกษาปริญญาตรี. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(6), 98-114.

เพ็ญพะนอ พ่วงแพ. (2561). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูสังคม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพอครุ. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(2), 703-704.

ไพศาล บรรจสุวรรณ์. (2561, มกราคม-มิถุนายน). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) ในการยกระดับความรู้สู่ความเข้าใจการเมืองและประชาธิปไตยในเชิงเปรียบเทียบ. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 8(1), 166-190.

ไพศาล สุวรรณน้อย. (2559). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (*Problem-based Learning: PBL*) เอกสารประกอบการบรรยายโครงการพัฒนาการเรียนการสอน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มนต์ชัย เทียนทอง. (2549). Blended Learning: การเรียนรู้แบบผสมผสานในยุค ICT (ตอนที่ 2). วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 8(1), 36-45.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มูลนิธิเพื่อคนไทย. (2557 ก). คนไทยมอเดิร์น 2557 เสียงเยาวชนไทย (*Youth Today*). สืบค้นจาก

http://khonthaifoundation.org/wp-content/files/5_Full_version_2557.pdf

มูลนิธิเพื่อคนไทย. (2557 ข). *Active Citizenship* พลเมืองที่มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวมเปลี่ยนประเทศไทยด้วยตัวเรา. สืบค้นจาก <http://khonthaifoundation.org/th/active-citizenship-พลเมืองที่มีส่วนร่วม/>

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580. (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 135 ตอนที่ 82ก, น. 12-14). สืบค้นจาก

http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

รัชนี้ อิมอก. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีที่ใส่ใจในสังคม. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

รัชนี้กร หงส์พันธ์. (2547). การ เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก: ความหมายสู่การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ (*MANUTSAT PARITAT: Journal of Humanities*), 26(1), 44-53.

ฤทัยรัตน์ ไกรรอด. (2557). พลังสื่อพลเมืองพลัง'Gen A' ที่รับรู้รับผิดชอบต่อสังคม. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/news/edu-health/188073>

ฤชาชุตตา เทพยากุล. (2554, มกราคม-มีนาคม). การศึกษาวิชาความเป็นพลเมือง (Citizenship Education). วารสารเรียนรู้ประชาธิปไตย, 3(9), 3.

เลิศพร อุดมพงษ์. (2558). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (*Civic/Citizenship Education*) ในการส่งเสริมบทบาทของภาคพลเมืองในการเมืองระบบตัวแทน : แนวทางที่ยั่งยืนผ่านประสบการณ์จากต่างประเทศ. สืบค้นจาก

http://www.kpi.ac.th/media_kpiacth/pdf/M8_272.pdf

วรรณทิพา รอดแรงคำ. (2540). ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ (*Constructivism*). กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วารกรณ์ สามโกเศศ. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. สืบค้นจาก

<https://www.moe.go.th/การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง>

วารกรณ์ สามโกเศศ. (2558). ว่าด้วย Active Citizen. สืบค้นจาก

<https://thaipublica.org/2015/08/varakorn-125/>

วัฒนา พัฒนพงศ์. (2547). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวัดการเพิ่มผลผลิตภาคบริการ. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542 ข). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แอล ที เพรส.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2545). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ :

ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544: กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

วิชัย วงษ์ใหญ่และมารุต พัฒนผล. (2561). ขอบฟ้าใหม่แห่งการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์อนาคต.

กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

ศรัณยู หมั่นทรัพย์. (2550). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง.

วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 6(3), 101-114.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2548). รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

ศักดิ์ดา เปลี่ยนเดชา (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงรุกและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. ปรินญาณินพนธ์. ปร.ด. (วิทยากรทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริพร มโนพิเชษฐวัฒนา. (2547). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ แบบบูรณาการที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่กระตือรือร้นเรื่องร่างกายมนุษย์. (ปรินญาณินพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ศิริรัตน์ เพ็ชรแสงศรี. (2555). การเรียนแบบผสมผสานและการประยุกต์ใช้. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 11(1), 1-5.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2548). การบริหารงานบุคคลภาครัฐไทย กระแสใหม่และความท้าทาย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุดทอง.

ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. (2558). การสร้างสำนึกพลเมือง. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2556). รายงานผลการวิจัย การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม โครงการกองทุนวิจัยสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำปี 2556. สืบค้นจาก

http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:87040

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร. (2543). เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด "การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง". กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สถาบันพระปกเกล้าและคณะ. (2551). รายงานการสัมมนา บทบาทของการพัฒนาพลเมือง (Civic

- Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน: การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2008/02/15719>
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2544). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัยจัดจำหน่าย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557, สิงหาคม). คุณ=พลเมืองสร้างสรรค์. *จดหมายข่าวชุมชนคนรักสุขภาพฉบับสร้างสุข*, 10(154), 4-9.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2560). *A Heart in A Hand* บทเรียน 4 ภาค จากสื่อเป็นโรงเรียนของสังคม. กรุงเทพฯ: เจ เจ เอ็น พรีนติ้งครีเอชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (*Active Learning*) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องสมรรถนะของข้าราชการ. สืบค้นจาก <http://www.competency.mju.ac.th/doc/11562.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). รายงานการวิจัยระบบข้าราชการในอนาคต : คุณลักษณะข้าราชการไทยในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง (พ.ศ.2560-2564). สืบค้นจาก <http://www.royalthaipolice.go.th/downloads/plan12.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550 ก). การศึกษากับการพัฒนาประชาธิปไตย. สืบค้นจาก <http://www.onec.go.th/Act/democ/content.htm>

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550 ข). การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550 ค). การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550 ง). การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา. (2553). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2560). รายงานการวิจัยการศึกษาความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำราญ กำจัดภัย. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูในการเตรียมฝึกปฏิบัติการสอน โดยการใช้การเสริมสร้างพลังและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพนธ์, 14 (1), 151-161.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2548). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรศักยภาพมนุษย์ด้วย *Competency Based Learning*. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ. (2545). การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุภัทรา ภูษิตรัตน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

- สุกรี สมอนา. (2558). ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโครงการโรงเรียนพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า.
- สุรางค์ ใ้วตระกูล. (2554). จิตวิทยาการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2560). พลเมืองที่ตื่นรู้: สุานรากที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตย. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/drsuvitpage/posts/1403422166631176/>
- อภิชาติ อนุกุลเวช. (2555). *Blended learning* การเรียนรู้แบบผสมผสาน. สืบค้นจาก <http://abhichatdotcom.blogspot.com/2012/>
- อานนท์ ศักดิ์วีระชัย. (2547). แนวคิดเรื่องสมรรถนะ *Competency*: เรื่องเก่าที่เรายังหลงทาง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2547). *Competency Dictionary*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอช อาร์ เซ็นเตอร์ จำกัด.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2550). การเมืองของพลเมืองสู่สหัสวรรษใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของ
สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง**

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โภคัยยะวัฒน์	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิชรินทร์ รุจิรานุกูล	คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยณรงค์ เครือนวน	คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สหภัศ อินทรีย์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา
5. ดร.เกศินี ครุณาสวัสดิ์	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของ
รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก**

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วินัย พูลศรี	คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งฟ้า กิติญาณัฐันต์	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุไร จันทมัตตุการ	คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์วี บุษยานนท์	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
5. ดร.วรวิภา สุกภาพ	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญญา ทองสอน	คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์	คณะบดีคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อธิติเดช น้อยไม้	อาจารย์โรงเรียนสาธิต “พินุลบำเพ็ญ”
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
5. ดร.วิฑูรย์ คุ่มหอม	อาจารย์โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
- แบบทดสอบวัดความรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
- แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
- แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง
- แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุก

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 สิทธิเด็ก

เวลา 5 ชั่วโมง

มาตรฐาน ส 2.1

เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษา วัฒนธรรมและประเพณีไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

ส 2.1 ป.5/2 เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมายและประเภทของสิทธิเด็กได้
2. เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขการละเมิดสิทธิเด็กได้
3. บอกแนวทางการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็กได้
4. ทำงานกลุ่มอย่างร่วมมือร่วมพลัง
5. วิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาของการละเมิดสิทธิเด็ก
6. มีวิจารณญาณในการตีความหมายจากสื่อและข้อมูลข่าวสารสารสนเทศตาม

สถานการณ์

สาระสำคัญ

สิทธิเด็ก เป็นสิทธิสากลตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กองค์การสหประชาชาติ เพื่อปกป้อง บำรุงคุ้มครอง และพัฒนาเด็กทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ในฐานะที่เด็กเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมจึงต้องให้ความสำคัญตระหนักถึงปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กอย่างจริงจัง

สาระการเรียนรู้

1. สิทธิเด็ก
 - สิทธิในการมีชีวิตรอด

- สิทธิด้านพัฒนาการ
 - สิทธิในการได้รับความคุ้มครอง
 - สิทธิในการมีส่วนร่วม
2. การละเมิดสิทธิเด็ก
 3. การป้องกันคุ้มครองการละเมิดสิทธิเด็ก
 4. แนวทางการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคม

สมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

ด้านความรู้

- รัฐธรรมนูญและกฎหมาย

ด้านทักษะการคิดขั้นสูง

- การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- การคิดแก้ปัญหา

ด้านคุณลักษณะ

- การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย
- ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
- การมีส่วนร่วมทางสังคม
- การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
- การมีคุณธรรมจริยธรรม

กระบวนการจัดการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นเผชิญกับสถานการณ์ปัญหา

1. แจกจุดประสงค์การเรียนรู้ และความสำคัญของเนื้อหาสาระที่ต้องเรียน ให้ นักเรียนได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องเรียน
2. ครุ นำสถานการณ์ปัญหา คลิปวิดีโอที่เกี่ยวข้องกับกระทำละเมิดสิทธิเด็ก โดยให้ ตัวแทนนักเรียนออกมาอ่านสถานการณ์หน้าชั้นเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นดึงความรู้เดิม

1. ให้นักเรียนใช้ความรู้เดิมในการทำความเข้าใจและระบุปัญหา และบอกสาเหตุ ของปัญหาว่าเป็นเพราะสาเหตุใด โดยให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนลงไปในกระดาษที่ครูแจก

2. ครูสุ่มนักเรียนนำเสนอจากการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาตาม
สถานการณ์ดังกล่าว

ขั้นที่ 3 ขั้นการร่วมมือกันทำงาน

1. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน ร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับการระบุปัญหา และสาเหตุของปัญหา โดยนำความคิดของแต่ละคนมาสรุปเป็นผลงานของกลุ่ม
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปเป็นแผนผังความคิด นำเสนอหน้าชั้นเรียน
3. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม ระดมความคิดแผนในการค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ว่าแต่ละกลุ่มมีวิธีการ และระบุถึงแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา

ขั้นที่ 4 ขั้นการแสวงหาความรู้

1. นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันค้นคว้าจากใบความรู้ เรื่อง สิทธิเด็ก และข้อมูลเพิ่มเติมทางอินเทอร์เน็ต และร่วมกันอภิปรายโดยครูใช้คำถาม ดังนี้
 - สิทธิเด็กคืออะไร และได้กำหนดสิทธิเด็กไว้กี่ประการ ได้แก่อะไรบ้าง
 - นักเรียนมีวิธีการในการป้องกันการถูกละเมิดสิทธิเด็กอย่างไรบ้าง
 - นักเรียนคิดว่าแนวทางในการปกป้องคุ้มครองเด็กในสังคมมีอะไรบ้าง
2. ให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มร่วมเล่นเกมสต่อบัตรคำ ให้บัตรคำตอบจับคู่ให้ตรงกับหัวข้อประเภทของสิทธิเด็ก
3. ครูกับนักเรียนร่วมกันเฉลยบัตรคำตอบที่ถูกต้องจากการเล่นเกมสต่อบัตรคำพร้อมกับยกตัวอย่างเพิ่มเติม เกี่ยวกับกรณีตัวอย่างการละเมิดสิทธิเด็ก
4. นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้ามาจัดเป็นองค์ความรู้ และร่วมอภิปรายว่าความรู้ที่ได้มีความเหมาะสมเพียงพอต่อการตอบปัญหาหรือวิธีการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้หรือไม่

ขั้นที่ 5 ขั้นการประยุกต์ใช้เชิงรุก

1. ให้นักเรียนสำรวจตนเอง ในครอบครัว และในชุมชนว่านักเรียนได้รับสิทธิเด็กอย่างไรบ้างลงในใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สิทธิเด็ก
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเด็กมา 1 ข่าว และร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าการละเมิดสิทธิเด็กดังกล่าวจะเกิดผลทบทต่อเด็กอย่างไรบ้างโดยบันทึกลงในใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การละเมิดสิทธิเด็ก

3. ให้นักเรียนสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัว โรงเรียน หรือชุมชน ว่ามีความคิดเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็กอย่างไร และมีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อคุ้มครองป้องกันสิทธิเด็กอย่างไรบ้าง ใบบัณฑิตกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง แนวทางการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก

4. ให้นักเรียนนำองค์ความรู้ที่ได้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก การละเมิดสิทธิเด็ก และแนวทางปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก มาให้ความรู้ผ่านเครื่องกระจายเสียงประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน ในช่วงพักกลางวัน และเผยแพร่ข้อมูลทางสื่อสังคมออนไลน์

ขั้นที่ 6 ขั้นนำสู่การสะท้อนผลและการประเมินผล

1. นักเรียนนำเสนอ โดยเริ่มจากการระบุประเด็นปัญหา แนวทางวิธีการแก้ปัญหา และสรุปผลการปฏิบัติการจัดกิจกรรมให้ความรู้ผ่านเครื่องกระจายเสียงประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน หน้าชั้นเรียน

2. ครูกับนักเรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก การละเมิดสิทธิเด็ก และแนวทางปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กและอธิบายเพิ่มเติมว่า เด็กทุกคนควรจะได้รับความรู้เกี่ยวกับสิทธิของตนเอง และรู้จักแนวทางการป้องกันคุ้มครองจากการถูกละเมิดสิทธิเด็ก โดยทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างจริงจังในสังคมไทย

สื่อการเรียนการสอน

1. ใบบัณฑิต เรื่อง สิทธิเด็ก
2. ใบบัณฑิตกรรมการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง สิทธิเด็ก
3. ใบบัณฑิตกรรมการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การละเมิดสิทธิเด็ก
4. ใบบัณฑิตกรรมการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง แนวทางการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก
5. อินเทอร์เน็ต
6. คลิปวิดีโอที่เกี่ยวกับกระทำละเมิดสิทธิเด็ก

การวัดผลและประเมินผล

1. วิธีการวัดและประเมินผล
 - 1.1 ตรวจใบบัณฑิตกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 1.2 สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
2. เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล
 - 2.1 แบบประเมินผลงานนักเรียน
 - 2.2 แบบประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

ใบความรู้ เรื่อง สิทธิเด็ก

1. สิทธิเด็ก

เด็ก หมายถึง ผู้ซึ่งมีอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส เด็กทุกคนจะได้รับสิทธิพื้นฐานตามอนุสัญญาสิทธิเด็กตามข้อตกลงของสหประชาชาติ ดังนี้

1) สิทธิในการมีชีวิตรอด

เด็กทุกคนที่เกิดมาจะต้องได้รับสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่และได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น ได้รับการอบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่จากพ่อแม่และบุคคลในครอบครัว ได้รับการรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐานรวมถึงเสริมสร้างภูมิคุ้มกันจากโรค รวมถึงการมีที่อยู่อาศัยที่ถูกต้องลักษณะ สะอาด และปลอดภัย เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการเจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์แข็งแรง

2) สิทธิในด้านการพัฒนาการ

เด็กทุกคนเมื่อเจริญเติบโตขึ้นย่อมมีสิทธิได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ เช่น ได้เข้ารับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด ได้รับการฝึกอบรม ทักษะทางด้านดนตรี กีฬา กิจกรรมต่างยามว่าง รวมถึงส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพตามที่ถนัด ได้รับการปลูกฝังให้มีคุณธรรมและจิตสำนึกที่ดีตามที่สังคมต้องการ

3) สิทธิในการได้รับความคุ้มครอง

เด็กทุกคนควรได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ได้รับการคุ้มครองจากการถูกทำร้าย การทารุณกรรม ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การถูกคุมคามทางเพศ การถูกกลั่นแกล้ง การถูกทอดทิ้ง ตลอดจนการใช้แรงงานเด็ก

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม

เด็กมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกลุ่ม สมาคมที่สนใจ การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

2. การละเมิดสิทธิเด็ก

การละเมิดสิทธิเด็ก การที่บุคคลอื่นปฏิบัติกับเด็กทำให้เกิดความเสียหาย การกระทำความรุนแรงหรือกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กควรจะได้รับ อาทิเช่น

1) การล่วงละเมิดทางด้านร่างกาย เป็นการทำร้ายร่างกายด้วยวิธีรุนแรงกับเด็ก เช่น ใช้ไฟจี้ตามตัว ใช้น้ำร้อนลวก การถูกทุบตีทำให้ได้รับบาดเจ็บสาหัส เป็นต้น

2) การล่วงละเมิดทางด้านจิตใจ เป็นการกระทำที่เด็กรู้สึกกลัวและไม่ปลอดภัย เช่น การทอดทิ้งเด็ก การข่มขู่ ใช้คำพูดที่เหยียดหยามและรุนแรงกับเด็ก การจับไปขังในห้องมืด ให้เด็กเรียนพิเศษมากเกินไปจนเกิดความเครียด เป็นต้น

3) การล่วงละเมิดทางเพศ เป็นการกระทำที่คุกคามทางเพศเด็ก เช่น การถูกระงับท่าลามกอนาจาร การถูกรัดข้อมือหรือกระทำชำเรา ปัญหาโสเภณีเด็ก การถูกละเมิดให้เปิดเผยร่างกายและถูกเผยแพร่ภาพทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

4) การใช้แรงงานเด็ก การจ้างแรงงานเด็ก โดยไม่เป็นไปตามกฎระเบียบแรงงาน ที่จะต้องมีอายุ 15 ปีขึ้นไป การทำงานที่เสี่ยงอันตราย ให้ทำงานที่หนักเกินวัย การถูกรัดข้อมือจากนายจ้างและการที่เด็กถูกใช้ให้กระทำ ความผิด เช่น ใช้ให้เด็กส่งยาเสพติด เป็นต้น

3. การปกป้องคุ้มครองการละเมิดสิทธิเด็ก

เพื่อเป็นการป้องกันการถูกละเมิดสิทธิเด็ก นักเรียนจะต้องกระทำ ดังนี้

- 1) ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็ก เข้าใจและมีความตระหนักในสิทธิของตนเอง ตลอดจนมีการ รวมกลุ่มเยาวชนเพื่อร่วมกันปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก
- 2) เคารพ เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูอาจารย์ ในการปกป้องสิทธิของตนเอง
- 3) มีความระมัดระวังตัวอยู่เสมอ ไม่กระทำการใดๆ ที่เสี่ยงในการถูกละเมิดสิทธิเด็ก เช่น ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขหรือสิ่งผิดกฎหมาย ไม่หลงเชื่อคำชักชวนของคนแปลกหน้า ไม่คบเพื่อนที่อาจชักนำไปทางที่ เสื่อมเสีย ควรใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นต้น
- 4) หากถูกละเมิดสิทธิหรือพบเห็นผู้อื่นละเมิดสิทธิ ให้รีบแจ้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครูอาจารย์ทันที

4. แนวทางการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็กในสังคม

- 1) สร้างความเข้มแข็งในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ต้องร่วมกันอบรมสั่งสอนและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็กให้กับเยาวชน สร้างความอบอุ่นมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว
- 2) ภาครัฐและเอกชนจะต้องร่วมมือกัน ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเด็ก และมีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดสัมมนา การฝึกอบรม ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนทั่วไป
- 3) ออกกฎหมายหรือบทลงโทษเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก มีการเพิ่มบทลงโทษที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิเด็ก และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง

ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

เรื่อง สิทธิเด็ก

คำชี้แจง : ให้นักเรียนสำรวจตนเอง คนในครอบครัวหรือในชุมชนของนักเรียน ว่านักเรียนได้รับสิทธิเด็กในเรื่องใดบ้าง

1. สิทธิที่ฉันได้รับ คือ

ฉันได้รับสิทธิ ดังนี้

.....

2. สิทธิที่ฉันได้รับ คือ

ฉันได้รับสิทธิ ดังนี้

.....

3. สิทธิที่ฉันได้รับ คือ

ฉันได้รับสิทธิ ดังนี้

.....

4. สิทธิที่ฉันได้รับ คือ

ฉันได้รับสิทธิ ดังนี้

.....

ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

เรื่อง การละเมิดสิทธิเด็ก

คำชี้แจง : ให้นักเรียนหาข่าวเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็ก โดยนำภาพข่าวมาติดในกรอบที่กำหนด และสรุปเนื้อหาข่าวโดยสังเขป และแสดงความคิดเห็นตามที่กำหนด

ติดภาพข่าว

จากเนื้อหาข่าวดังกล่าว เป็นการละเมิดสิทธิเด็กในด้านใด

นักเรียนคิดว่าจากการกระทำดังกล่าว นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ และแสดงความคิดเห็นว่าการละเมิดสิทธิเด็กดังกล่าวจะเกิดผลกระทบต่อเด็กอย่างไรบ้าง

ใบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

เรื่อง แนวทางการปกป้องคุ้มครองสิทธิเด็ก

คำชี้แจง : ให้นักเรียนสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียน หรือชุมชน
และบันทึกผล

ชื่อ นามสกุล

สถานภาพ

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเด็ก

.....

แนวทางในการป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก

.....

แบบประเมินผลงานนักเรียน
เรื่อง

เลขที่	พฤติกรรม																
	การนำเสนอผลงาน				การลำดับขั้นตอน				ประโยชน์การนำไปใช้				ความคิดสร้างสรรค์				รวม
	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	16

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินผลงานนักเรียน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (1)	ปรับปรุง (1)
1. การนำเสนอผลงาน	การนำเสนอ ผลงานใช้ภาษา ได้เหมาะสม ถูกต้องชัดเจนดี มาก	การนำเสนอ ผลงานใช้ภาษา ได้เหมาะสม ถูกต้องชัดเจนดี	การนำเสนอ ผลงานใช้ภาษา ได้เหมาะสมแต่ ยังไม่ชัดเจน	การนำเสนอ ผลงานใช้ ภาษาไม่ เหมาะสมแต่ ยังไม่ชัดเจน
2. การลำดับขั้นตอน	ลำดับขั้นตอนดี มาก สื่อความ ชัดเจน เข้าใจง่าย	ลำดับขั้นตอนดี สื่อความชัดเจน เข้าใจง่าย	ลำดับขั้นตอนดี สื่อความไม่ค่อย ชัดเจน	ลำดับขั้นตอน และสื่อสับสน ความไม่ชัดเจน เข้าใจยาก
3. ประโยชน์การ นำไปใช้	มีประโยชน์ต่อ ตนเองและ ส่วนรวม	มีประโยชน์ต่อ ส่วนรวม	มีประโยชน์ต่อ ตนเอง	ประโยชน์ที่ ได้รับยังไม่ ชัดเจน
4. ความคิด สร้างสรรค์	ผลงานน่าสนใจมี ความคิดริเริ่ม ใหม่ ๆ น่าสนใจ	ผลงานน่าสนใจ มีความคิด แปลกใหม่บ้าง	ผลงานน่าสนใจ แต่เลียนแบบ ตามตัวอย่าง	ผลงานไม่ น่าสนใจไม่ แสดงความคิด ริเริ่มแปลกใหม่

เกณฑ์การตัดสิน

15	คะแนนขึ้นไป	ดีมาก
10-14	คะแนน	ดี
6-9	คะแนน	พอใช้
4-5	คะแนน	ควรปรับปรุง

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
เรื่อง

เลขที่	พฤติกรรม																
	การเข้าร่วมกิจกรรม				การตรงต่อเวลา				การแสดงความคิดเห็น				กล้าคิดกล้าแสดงออก				รวม
	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	4	3	2	1	16

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ลงชื่อผู้ประเมิน

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (4)	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การเข้าร่วมกิจกรรม	กระตือรือร้นให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้ง	กระตือรือร้นให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นบางครั้ง	ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่	ขาดความกระตือรือร้นและไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม
2. การตรงต่อเวลา	ผลงานเสร็จเรียบร้อยก่อนเวลาที่กำหนด	ผลงานเสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนด	ผลงานเสร็จเรียบร้อยตามเวลาที่กำหนดบ้าง	ผลงานเสร็จเรียบร้อยหลังเวลาที่กำหนด
3. การแสดงความคิดเห็น	มีการแสดงความคิดเห็นมากและยอมรับในข้อยุติด้วยดี	มีการแสดงความคิดเห็นมากและยอมรับในข้อยุติไม่ได้	มีการแสดงความคิดเห็นบ้าง	ไม่มีการแสดงความคิดเห็น
4. กล้าคิดกล้าแสดงออก	กล้าคิดกล้าแสดงออกตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างสร้างสรรค์	มีการหมุนเวียนบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม	แสดงพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ที่ดี	แสดงพฤติกรรมเป็นไปตามบทบาทหน้าที่

เกณฑ์การตัดสิน

15	คะแนนขึ้นไป	ดีมาก
10-14	คะแนน	ดี
6-9	คะแนน	พอใช้
4-5	คะแนน	ควรปรับปรุง

แบบทดสอบวัดความรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้มีจำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที
2. ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล เลขที่ ชั้นและห้องเรียนลงในกระดาษคำตอบที่แจก
3. ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย X ในข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบที่แจกให้
4. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบให้ขีด = ทับที่คำตอบเดิม แล้วกาเครื่องหมาย X ในใหม่ในข้อที่ต้องการ
5. ห้ามขีดฆ่า ทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบ
6. เมื่อหมดเวลาแล้ว ให้นักเรียนคืนแบบทดสอบ และกระดาษคำตอบ

ตัวอย่างเช่น

0. สัตว์ชนิดใดบินได้

ก. แมว ข. ตุ่น ค. นก ง. กุ้ง

จะเลือกคำตอบข้อ ค ให้ปฏิบัติดังนี้

ก	ข	ค	ง
		X	

เมื่อต้องการเปลี่ยนคำตอบเป็นข้อ ข ให้ปฏิบัติดังนี้

ก	ข	ค	ง
	X	✗	

1. บทบาท หมายถึงข้อใด
 - ก. เป็นสิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด
 - ข. การกระทำใด ๆ ได้อย่างอิสระ
 - ค. ภารกิจที่ต้องทำตามกฎหมาย
 - ง. การกระทำตามสถานภาพที่กำหนด
2. นายสนธยาเป็นลูกของนายศักดิ์ดาเกิดที่จังหวัดชลบุรี มีสัญชาติไทย ปัจจุบันเป็นแพทย์อยู่ที่โรงพยาบาล ข้อใดคือสถานภาพที่ได้มาภายหลัง
 - ก. เป็นคนไทย
 - ข. เป็นแพทย์
 - ค. เป็นลูกของนายศักดิ์ดา
 - ง. เป็นชาวจังหวัดชลบุรี
3. ข้อใดบอกสถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดทั้งหมด
 - ก. น้อยเป็นผู้หญิงสัญชาติไทยและแต่งงานแล้ว
 - ข. น้าเป็นคนจีนและเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
 - ค. นิมเป็นคนไทย เกิดที่กรุงเทพมหานคร
 - ง. น้องเป็นลูกครึ่งฝรั่ง และเป็นอาจารย์สอนหนังสืออยู่โรงเรียน
4. การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เกี่ยวข้องกับข้อใด
 - ก. สิทธิ
 - ข. เสรีภาพ
 - ค. หน้าที่
 - ง. บทบาท
5. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนตามเสรีภาพ
 - ก. พาลูกไปเข้าเรียนอนุบาลเมื่อครบอายุที่โรงเรียนกำหนด
 - ข. เลือกรับประกอบอาชีพที่ตนสนใจโดยไม่ขัดกับกฎหมาย
 - ค. เข้ารับการรักษาพยาบาลเมื่อได้รับความเจ็บป่วย
 - ง. ไปเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งที่ตนอาศัยอยู่

6. ข้อใดเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่มีต่อรัฐ
 - ก. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
 - ข. การนับถือศาสนา
 - ค. การเข้ารับการศึกษา
 - ง. การเลือกประกอบอาชีพสุจริต
7. ข้อใดเป็นคุณลักษณะของพลเมืองดี
 - ก. คำนึงถึงประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวม
 - ข. รับฟังแต่เสียงส่วนใหญ่โดยไม่รับฟังเสียงส่วนน้อย
 - ค. คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจ
 - ง. การประท้วงเรียกร้องผลประโยชน์โดยไม่เคารพกฎหมาย
8. การประดับธงชาติไว้ที่หน้าบ้านในวันสำคัญต่าง ๆ แสดงถึงคุณธรรมในข้อใด
 - ก. คุณธรรม
 - ข. คารวธรรม
 - ค. ปัญญาธรรม
 - ง. สามัคคีธรรม
9. การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาตรงกับคุณธรรมในการเป็นพลเมืองดีข้อใด
 - ก. ปัญญาธรรม
 - ข. คารวธรรม
 - ค. สามัคคีธรรม
 - ง. หลักธรรม
10. ใครไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองที่ดี
 - ก. ด้อมบริจาคเงินช่วยเหลือพิการ
 - ข. ดันไปเลือกตั้งเมื่ออายุ 18 ปี
 - ค. ทิวแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะ
 - ง. ตาลขับชี้รถยนต์ย่อนศรอย่างซ้ำๆ

11. ข้อใดไม่ใช่สิทธิเด็กขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้
- ก. สิทธิด้านพัฒนาการ
 - ข. สิทธิในการมีส่วนร่วม
 - ค. สิทธิในการมีชีวิตรอด
 - ง. สิทธิในการได้รับความอบอุ่น
12. การที่โรงเรียนพานักเรียนไปทัศนศึกษาที่ท้องฟ้าจำลอง ตรงกับสิทธิเด็กในข้อใด
- ก. สิทธิที่จะมีส่วนร่วม
 - ข. สิทธิด้านพัฒนาการ
 - ค. สิทธิในการได้รับความคุ้มครอง
 - ง. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด
13. การช่วยเหลือเด็กที่ถูกกระทำอนาจาร การถูกกลั่นแกล้ง การถูกทอดทิ้ง เป็นสิทธิเด็กในข้อใด
- ก. สิทธิในการมีชีวิตรอด
 - ข. สิทธิด้านพัฒนาการ
 - ค. สิทธิในการได้รับความคุ้มครอง
 - ง. สิทธิในการมีส่วนร่วม
14. เด็กชายสมชายได้ร่วมโครงการปลูกป่าชายเลนถวายในหลวง เป็นสิทธิเด็กในข้อใด
- ก. สิทธิในการมีส่วนร่วม
 - ข. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา
 - ค. สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง
 - ง. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด
15. ใครกำลังถูกละเมิดสิทธิเด็ก
- ก. แม่ไม่ซื้อของเล่นราคาแพงให้ลูก
 - ข. ครูทำโทษนุ่นด้วยการประจานหน้าเสาธง
 - ค. แก้วทำงานพิเศษเป็นพนักงานบริการ
 - ง. ต่อถูกห้ามไม่ให้ทะเลาะกับเพื่อนในห้องเรียน

16. ข้อใด**ไม่ใช่**การป้องกันการละเมิดสิทธิเด็ก
- ก. อบรมสั่งสอนให้ความรู้เด็ก
 - ข. จัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือเด็ก
 - ค. ออกกฎหมายปกป้องคุ้มครองเด็ก
 - ง. ให้เด็กรวมกลุ่มกันเพื่อปกป้องสิทธิตนเอง
17. ข้อใด**ไม่ใช่**วัฒนธรรมของไทย
- ก. จับมือทักทายผู้อื่น
 - ข. นำพวงมาลัยไปไหว้แม่
 - ค. เข้าร่วมพิธีแห่เทียนพรรษา
 - ง. ไม่นั่งเหยียดเท้าหันไปทางผู้ใหญ่
18. ข้อใดเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ
- ก. ความเชื่อเรื่องพญานาค
 - ข. ภาพจิตรกรรมชาดก
 - ค. ประเพณีวิ่งควาย
 - ง. ภาษาถิ่นอีสาน
19. วัฒนธรรมทางกฎหมาย ที่สร้างขึ้นเพื่อบังคับและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เป็นวัฒนธรรมในประเภทใด
- ก. วัตถุธรรม
 - ข. เนติธรรม
 - ค. สหธรรม
 - ง. คติธรรม
20. ข้อใด**ไม่ใช่**วัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต
- ก. ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา
 - ข. ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
 - ค. อาชีพอุตสาหกรรมและค้าขาย
 - ง. บุคลิกภาพและมรรยาทไทย

21. ข้อใดมีส่วนช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยได้
- ก. ใช้สินค้าที่นำเข้าจากต่างประเทศ
 - ข. รับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดบ่อยครั้ง
 - ค. แต่งกายชุดสากลไปร่วมงานเลี้ยง
 - ง. พุด อ่าน เขียนภาษาไทยให้ถูกต้อง
22. ข้อใดคือความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ก. เป็นองค์ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นมาใหม่
 - ข. สิ่งประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสร้างรายได้
 - ค. เกิดจากการเลียนแบบชาวต่างชาติ
 - ง. ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ
23. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ก. มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
 - ข. เพื่อจรรโลงใจให้สนุกสนาน
 - ค. เป็นสิ่งที่คนในอดีตใช้เท่านั้น
 - ง. สร้างสรรค์โดยคนในท้องถิ่น
24. การลงรักปิดทอง นับเป็นภูมิปัญญาในด้านใด
- ก. หัตถกรรม
 - ข. ศิลปกรรม
 - ค. วรรณกรรม
 - ง. เกษตรกรรม
25. ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างไร
- ก. ทำให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า
 - ข. ทำให้คนมีความขยันมากขึ้น
 - ค. ทำให้คนสามารถพึ่งพาตนเองได้
 - ง. ทำให้ชาวต่างชาติปฏิบัติตาม

26. ใครเป็นผู้ที่อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ก. ฐิติวันท์ทำขนมโดนัทแจกเด็ก ๆ ในโรงเรียน
 - ข. แสงวีรย์ซื้อกระเป๋ามาจากต่างประเทศ
 - ค. ก้องภพไปทำบุญวันสำคัญทางศาสนา
 - ง. ฉัตรสุดาใช้ตระกร้าที่สานจากไม้ไผ่
27. ข้อใดเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมที่สุด
- ก. ออกกฎหมายบังคับ
 - ข. ออกโฆษณาในสื่อโทรทัศน์
 - ค. รณรงค์ให้ทุกคนเห็นความสำคัญ
 - ง. ขอความร่วมมือจากนักการเมืองในท้องถิ่น
28. การปกครองส่วนท้องถิ่นยึดหลักการในข้อใด
- ก. การกระจายอำนาจ
 - ข. การรวมอำนาจ
 - ค. การแบ่งอำนาจ
 - ง. การคัดสรรอำนาจ
29. ข้อใดเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ
- ก. เชียงใหม่
 - ข. พัทยา
 - ค. นครราชสีมา
 - ง. ภูเก็ต
30. ข้อใดไม่ใช่ระดับของเทศบาล
- ก. เทศบาลอำเภอ
 - ข. เทศบาลตำบล
 - ค. เทศบาลเมือง
 - ง. เทศบาลนคร

31. องค์การการปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีขนาดใหญ่ที่สุด
- ก. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - ข. องค์การบริหารส่วนตำบล
 - ค. เทศบาล
 - ง. กรุงเทพมหานคร
32. ผู้บริหารท้องถิ่นในข้อใดมีวิธีการเข้ามาดำรงตำแหน่งแตกต่างจากข้ออื่น
- ก. นายกเทศมนตรี
 - ข. นายกเมืองพัทยา
 - ค. ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
 - ง. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
33. ผู้บริหารท้องถิ่นข้อใดไม่อยู่ในรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นแบบทั่วไป
- ก. นายกององค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - ข. นายกเทศมนตรี
 - ค. นายกององค์การบริหารส่วนตำบล
 - ง. นายกเมืองพัทยา
34. บุคคลใดมีอำนาจสูงสุดในฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ก. กำนัน
 - ข. สภาตำบล
 - ค. นายกององค์การบริหารส่วนตำบล
 - ง. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล
35. นายกเมืองพัทยาเข้ามาดำรงตำแหน่งโดยวิธีใด
- ก. มาจากการแต่งตั้งของประชาชนในเขตพื้นที่เมืองพัทยา
 - ข. มาจากการแต่งตั้งของผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี
 - ค. มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตเมืองพัทยา
 - ง. มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในจังหวัดชลบุรี

36. ข้อใดจัดเป็นภาระหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ก. วางระบบไฟฟ้า ประปาในท้องถิ่น
 - ข. ดูแลค่ายทหารในท้องถิ่น
 - ค. พัฒนาสาธารณูปโภคในท้องถิ่น
 - ง. ส่งเสริมอุตสาหกรรมในท้องถิ่น
37. ข้อใดเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ก. จัดหารายได้ให้กับคนในชุมชน
 - ข. รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในท้องถิ่น
 - ค. เรียกเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา
 - ง. จับกุมผู้ร้ายในชุมชนแทนตำรวจ
38. ข้อใดคือเป้าหมายของการบริการสาธารณสุขประโยชน์แก่ท้องถิ่น
- ก. เพื่อให้ชุมชนมีชื่อเสียง
 - ข. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน
 - ค. เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการชุมชน
 - ง. เพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน
39. ข้อใดคือบริการสาธารณสุขประโยชน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ก. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - ข. ตลาด
 - ค. โรงพยาบาลเอกชน
 - ง. โรงเรียนเอกชน
40. ข้อใดคือหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- ก. จัดให้มีการสร้างสวนสาธารณะ
 - ข. จัดให้มีพนักงานทำความสะอาดถนน
 - ค. จัดให้มีศูนย์ฝึกอาชีพ
 - ง. จัดให้มีหน่วยแพทย์เคลื่อนที่

แบบทดสอบวัดทักษะการคิดขั้นสูง
สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้มีจำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที
2. ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล เลขที่ ชั้นเรียนและห้องเรียน ลงในกระดาษคำตอบ

ที่แจก

3. ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย X ในข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบ

ที่แจกให้

4. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบให้ขีดเส้น = ที่คำตอบเดิม แล้วกาเครื่องหมาย X ใหม่ในข้อที่ต้องการ
5. ห้ามขีดฆ่า ทำเครื่องหมายใดๆ ลงในแบบทดสอบ
6. เมื่อหมดเวลาแล้ว ให้นักเรียนคืนแบบทดสอบ และกระดาษคำตอบ

ตัวอย่างเช่น

ชาวไร่อ้อยชุมนุมประท้วง เพื่อให้รัฐบาลประกันราคาอ้อย เป็นสิทธิที่ทำได้ตามหลักประชาธิปไตย แต่เนื่องจากชาวไร่อ้อยจำนวนมากทำให้เกิดขวางทางจราจร

จากข้อความนี้ นักเรียนคิดว่าสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง คือข้อใด

- ก. ชาวไร่อ้อยชุมนุมประท้วง ข. ราคาอ้อยตกต่ำ
 ค. ชาวไร่อ้อยมีจำนวนมาก ง. กีดขวางทางจราจร
- จะเลือกคำตอบข้อ ค ให้ปฏิบัติดังนี้

ก	ข	ค	ง
	X		

ตอนที่ 1 แบบทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (ข้อที่ 1-20)

อ่านสถานการณ์ที่ 1 แล้วตอบคำถาม ข้อ 1-5

การละเมิดสิทธิเด็ก

การละเมิดสิทธิเด็กล้มวันยิ่งเป็นปัญหาที่แพร่หลายในสังคมไทย ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุขระบุว่า ในปี 2560 มีเด็กเกือบ 9,000 คน เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเนื่องจากการถูกทำร้าย โดยส่วนใหญ่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในช่วงปี 2558-2559 ชี้ว่า ร้อยละ 4.2 ของเด็กอายุ 1-14 ปี เคยถูกล่วงละเมิดทางเพศอย่างรุนแรงที่บ้าน ซึ่งมีทั้งการถูกตบหรือตีที่ใบหน้า ศีรษะ หู หรือถูกตีซ้ำ ๆ อย่างสุดแรง และถ้าเทียบกับจำนวนประชากรเด็กในวัยนี้ จะเท่ากับว่า มีเด็กถูกทำร้ายถึง 470,000 คน ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องลงทุนในทุกขั้นตอนของกระบวนการคุ้มครองเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคุณภาพบริการ การจัดให้มีกลไกคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่น หรือการจ้างและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ด้านนี้มากขึ้น เพื่อให้ได้รับการรับรองสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการความรุนแรง การล่วงละเมิด การแสวงประโยชน์ การทอดทิ้ง ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กอย่างแท้จริง

(ที่มา : องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย)

- ข. การละเมิดสิทธิเด็กล้มวันยิ่งแพร่หลาย
 - ค. การที่เด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศอย่างรุนแรงที่บ้าน
 - ง. การที่ไม่ปกป้องดูแลคุ้มครองเด็ก
2. ประเทศไทยต้องลงทุนในทุกขั้นตอนในการคุ้มครองเด็ก เพราะเหตุใด
- ก. เป็นอำนาจของรัฐ
 - ข. เป็นหน้าที่ของตำรวจจราจร
 - ค. เป็นความต้องการของประชาชน
 - ง. เป็นการลดปัญหาการละเมิดสิทธิของเด็ก

3. ข้อความในข้อใดมีความน่าเชื่อถือน้อยที่สุด
 - ก. ปี 2560 มีเด็กถูกละเมิดสิทธิเกือบ 9,000 คน
 - ข. ในช่วงปี 2558-2559 ร้อยละ 4.2 ของเด็กอายุ 1-14 ปี เคยถูกล่วงโทษอย่างรุนแรงที่บ้าน
 - ค. ในช่วงปี 2558-2559 มีเด็กเด็กอายุ 1-14 ปี ถูกล่วงละเมิดทางเพศถึง 470,000 คน
 - ง. การลงทุนในทุกขั้นตอนของกระบวนการคุ้มครองเด็ก จะสามารถลดปัญหาการละเมิดสิทธิเด็กได้
4. สิ่งที่เป็นต้นเหตุสำคัญของปัญหานี้คืออะไร
 - ก. การขาดการเคารพสิทธิของเด็ก
 - ข. จำนวนผู้ถูกละเมิดสิทธิเด็กเพิ่มขึ้น
 - ค. การที่คนไทยไม่รู้จักสิทธิของเด็ก
 - ง. เด็กถูกล่วงโทษอย่างรุนแรงที่บ้าน
5. การจัดให้มีกลไกคุ้มครองเด็กในระดับท้องถิ่น หรือการจ้างและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มากขึ้น จะเกิดผลอย่างไร
 - ก. ลดการถูกล่วงละเมิดทางเพศเด็ก
 - ข. ลดการตบหรือทุบตีเด็กอย่างรุนแรง
 - ค. ลดปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก
 - ง. ลดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

อ่านสถานการณ์ที่ 2 แล้วตอบคำถาม ข้อ 6-10

บทสนทนา เรื่อง คอรัปชั่น

- ตำรวจ : “สังคมเราทุกวันนี้ทำไมนะ พวกที่คอรัปชั่นมันถึงยังมีอยู่
แถมบางคนยังใช้ชีวิตสุขสบาย”
- กำนัน : “เพราะยังหาคนมาปราบพวกนี้ไม่ได้ยังไงล่ะ”
- ตำรวจ : “คนที่จะมาปราบต้องเป็นคนอย่างไร”
- กำนัน : “คนที่ไม่เคยคอรัปชั่นเลย”

6. ปัญหาที่สำคัญของเรื่องนี่คืออะไร
- ก. การปราบคอร์รัปชันมีอุปสรรค
 - ข. รู้ว่าใครคอร์รัปชันแต่ไม่กล้าเอาผิด
 - ค. ไม่มีใครสามารถปราบคอร์รัปชันได้
 - ง. ไม่สามารถหาคนมาปราบคอร์รัปชันได้
7. จากบทสนทนา ข้อความใดมีลักษณะลวงให้เกิดความเข้าใจผิด
- ก. พวกคอร์รัปชันยังไม่ถูกลงโทษ
 - ข. ในสังคมไทยยังมีการคอร์รัปชันอยู่มาก
 - ค. ไม่สามารถหาคนมาปราบคอร์รัปชันได้
 - ง. คนปราบคอร์รัปชันต้องไม่เคยคอร์รัปชัน
8. ข้อความใด **ไม่เกี่ยวข้อง** กับบทสนทนาของคนในภาพ
- ก. วิธีการในการปราบคอร์รัปชันที่ได้ผล
 - ข. การแก้ไขคอร์รัปชันยังทำไม่ได้ผล
 - ค. การคอร์รัปชันเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบัน
 - ง. บุคคลที่จะแก้ปัญหาคอร์รัปชันต้องไม่เคยคอร์รัปชัน
9. จากบทสนทนา กรณีใดเป็นไปได้มากที่สุด
- ก. ปัญหาคอร์รัปชันอาจแก้ไขได้
 - ข. การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันกระทำไม่ได้
 - ค. สังคมทุกวันนี้มีแต่บุคคลที่คอร์รัปชัน
 - ง. ปัญหาคอร์รัปชันทำให้ประเทศไม่พัฒนา
10. ถ้าหากปล่อยให้มีการคอร์รัปชันกันต่อไป จะเกิดผลเสียต่อใครมากที่สุด
- ก. รัฐบาล
 - ข. นักธุรกิจ
 - ค. ประชาชน
 - ง. ผู้ใช้แรงงาน

อ่านสถานการณ์ที่ 3 แล้วตอบคำถาม ข้อ 11-15

ภูมิปัญญาท้องถิ่น : เครื่องจักสาน

งานจักสานหรือเครื่องจักสานสามารถพบเห็นได้ทั่วไปทุกภาคในประเทศ นอกจากนี้จะมีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันแล้วยังสะท้อนถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านได้อีกด้วย ในสภาพสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลง ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีตะวันตกเข้ามาแทนที่ ส่งผลให้วัฒนธรรมเดิมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่ออาชีพจักสานลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ ยอดสั่งซื้อสินค้าลดลง เพราะคนหันไปนิยมใช้สินค้าจากอุตสาหกรรม ที่มีรูปแบบทันสมัย อีกทั้งราคาย่อมเยากว่า จึงทำให้ความนิยมและรายได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง

11. กรณีใดเป็นประเด็นที่สำคัญของการทำเครื่องจักสาน
 - ก. เครื่องจักสานมีคุณภาพลดลง
 - ข. ความนิยมในการใช้เครื่องจักสานลดลง
 - ค. ยอดจำหน่ายของเครื่องจักสานลดลง
 - ง. เครื่องจักสานพบได้ทุกภาคของประเทศ
12. ข้อมูลใดที่ควรกำหนดเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด
 - ก. การลดราคาสินค้าให้ย่อมเยา
 - ข. รูปแบบภาชนะที่ทันสมัยในปัจจุบัน
 - ค. กระบวนการผลิตที่ทันสมัย
 - ง. ภูมิปัญญาความเจริญทางเทคโนโลยี
13. เมื่อการผลิตเครื่องจักสานประสบปัญหา กลุ่มบุคคลใดได้รับความเดือดร้อนเป็นลำดับแรก
 - ก. ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์
 - ข. ผู้ประกอบอาชีพ
 - ค. ตัวแทนจำหน่าย
 - ง. พนักงานและลูกจ้าง

14. สาเหตุใดที่ทำให้สินค้าเครื่องจักรสถานประสบปัญหา
- มีความคงทนน้อย
 - รูปแบบไม่ทันสมัย
 - มีราคาสูง
 - ความต้องการใช้งานของผู้ซื้อเปลี่ยนไป
15. จากสภาพการณ์ของปัญหาข้อใด สามารถสรุปถูกต้องมากที่สุด
- เครื่องจักรสถานต้องปรับราคาเพื่อให้มียอดจำหน่ายเพิ่มขึ้น
 - เครื่องจักรสถานต้องใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต
 - เครื่องจักรสถานต้องพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับความต้องการของในยุคผู้บริโภค
 - ต้องอนุรักษ์การผลิตและรูปแบบเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

อ่านสถานการณ์ที่ 4 แล้วตอบคำถาม ข้อ 16-20

ปัญหาเด็กติดเกม

การเล่นเกมนับเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทำให้ความบันเทิง สร้างความสุขในช่วงเวลาว่าง แต่บางครั้งอาจจะกลายเป็นปัญหาหากปฏิบัติอย่างไม่เหมาะสม ในปัจจุบันได้เกิดปัญหาเด็กติดเกม ซึ่งเกิดจากสมองที่คุ้นชินกับการเล่นแล้วเกิดความสุข จึงมีความต้องการทำสิ่งนั้นบ่อยๆ โดยพบมากในเด็กและวัยรุ่น เนื่องจากสมองยังพัฒนาได้ไม่เต็มที่ โดยเฉพาะการยับยั้งชั่งใจ การใช้เหตุผล ผู้ปกครองจึงควรให้ความสำคัญ กับการปฏิสัมพันธ์กับลูกให้มากขึ้น ควบคุมไม่ให้ใช้หน้าจอเกินความจำเป็น แบ่งเวลาและฝึกความรับผิดชอบ ไม่เช่นนั้นปัญหาเด็กติดเกม จะส่งผลกับเด็กในการใช้ชีวิตประจำวัน และอาจทำให้เกิดการป่วยทางจิตเวชได้

16. ประเด็นปัญหาที่สำคัญของเรื่องนี้ คืออะไร
- สมองคุ้นชินกับความสุข
 - เด็กติดเกมที่ส่งผลต่อชีวิตประจำวัน
 - เด็กเป็นผู้ป่วยทางจิตเวช
 - การที่ผู้ปกครองละเลยการดูแลลูก

17. กรณีใดเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุด ในการหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาเด็กติดเกม
- ก. สัมภาษณ์ผู้ปกครองและเด็กที่ติดเกม
 - ข. สัมภาษณ์เจ้าของร้านเกม
 - ค. สัมภาษณ์นักพัฒนาและออกแบบเกม
 - ง. สัมภาษณ์จิตแพทย์ในโรงพยาบาล
18. เด็กติดเกมเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น แต่กรณีใดสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด
- ก. เกมทำให้เด็กและวัยรุ่นขาดความรับผิดชอบในการเรียน
 - ข. เด็กและวัยรุ่นทุกคนชอบเล่นเกมในเวลาว่าง
 - ค. เด็กและวัยรุ่นที่ติดเกมจะขาดการยับยั้งชั่งใจและเหตุผล
 - ง. เด็กและวัยรุ่นไม่ติดเกมเพราะผู้ปกครองเอาใจใส่
19. หากปัญหาดังกล่าว ไม่ได้ รับการแก้ไข น่าจะก่อให้เกิดปัญหาใดมากที่สุด
- ก. การป่วยทางจิตเวช
 - ข. การความสัมพันธ์ในครอบครัว
 - ค. ฐานะครอบครัวยากจน
 - ง. การใช้ความรุนแรงกับคนอื่น
20. จากสภาพการณ์ดังกล่าว ควรคำนึงถึงเรื่องใดมากที่สุด
- ก. การให้ความดูแลลูกของผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด
 - ข. การเล่นเกมมีทั้งคุณและโทษต่อผู้เล่น
 - ค. การยับยั้งชั่งใจและเหตุผลในการเล่น
 - ง. ไม่ควรให้เด็กเล่นเกมใดๆ เลย

ตอนที่ 2 แบบทดสอบทักษะการคิดแก้ปัญหา (ข้อที่ 21-40)

อ่านสถานการณ์ที่ 5 แล้วตอบคำถาม ข้อ 21-24

อุบัติเหตุทางรถยนต์ในช่วงเทศกาล

ในช่วงที่มีเทศกาลวันหยุดยาว หลายคนมักเดินทางมาอยู่รวมกันเพื่อสังสรรค์กับคนในครอบครัว การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ เพราะการเมาแล้วขับจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการขับรถลดลง เช่น หากมีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือด 100 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ โอกาสเกิดอุบัติเหตุเพิ่มขึ้นเป็น 6 เท่า ตามกฎหมายเมาแล้วขับ เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย มีโทษจำคุก 3-10 ปี ปรับตั้งแต่ 60,000-200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเพิกถอนใบขับขี่

- ข. การเดินทางในช่วงวันหยุดเทศกาล
 - ค. กฎหมายมีบทลงโทษปรับและจำคุกน้อยเกินไป
 - ง. แอลกอฮอล์ทำให้ประสิทธิภาพในการขับรถน้อยลง
22. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
- ก. การสังสรรค์กับคนในครอบครัว
 - ข. ตำรวจบางพื้นที่ขาดความเข้มงวด
 - ค. หลีกเลียงการเป่าเครื่องเป่าแอลกอฮอล์
 - ง. แอลกอฮอล์ทำให้ประสิทธิภาพในการขับรถน้อยลง
23. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
- ก. ปรับปรุงกฎหมายให้เข้มงวดยิ่งขึ้น
 - ข. สร้างถนนใหม่ให้ปลอดภัยยิ่งขึ้น
 - ค. ถ้าจะขับรถยนต์ต้องไม่ดื่มแอลกอฮอล์
 - ง. งดการเดินทางในช่วงเทศกาลวันหยุดยาว
24. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
- ก. ตำรวจมีเวลาพักผ่อนมากขึ้นในช่วงเทศกาล
 - ข. การเกิดอุบัติเหตุทางรถยนต์ลดจำนวนลง
 - ค. การจราจรคล่องตัว รถไม่ติดเป็นเวลานาน
 - ง. ยอดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ลดลง

อ่านสถานการณ์ที่ 6 แล้วตอบคำถาม ข้อ 25-27

สถานการณ์วิกฤตโควิด-19

ปัจจุบันเราต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ที่มีการแพร่ระบาดจนมีผู้ติดเชื้อเพิ่มจำนวนมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์ใหม่ๆ ทำให้ยากต่อการรับมือในการระบาด ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก และยังกระทบต่อปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ในการหยุดยั้งโรคระบาดนี้ทุกคนจะต้องช่วยกันป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อ โดยการสวมหน้ากากอนามัย ล้างมือด้วยเจลหรือสเปรย์แอลกอฮอล์เมื่อสัมผัสกับสิ่งของต่างๆ และวัคซีนเป็นทางออกที่สำคัญในการฝ่าวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรงในครั้งนี้

25. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
 - ก. ตัวไวรัสโควิด-19 มีการกลายพันธุ์มากขึ้น
 - ข. มีผู้ติดเชื้อไวรัสและเสียชีวิตเพิ่มจำนวนมากขึ้น
 - ค. สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำไปทั่วประเทศ
 - ง. ขาดแคลนวัคซีนในการป้องกันไวรัสโควิด-19
26. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
 - ก. รัฐบาลไม่สามารถหาวัคซีนให้ประชาชนได้
 - ข. การที่ประชาชนไม่มีเจลหรือสเปรย์แอลกอฮอล์
 - ค. การกลายพันธุ์ของไวรัสโควิด-19
 - ง. การที่ประชาชนไม่สวมหน้ากากอนามัย
27. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
 - ก. มีการแจกจ่ายหน้ากากอนามัยและเจลแอลกอฮอล์
 - ข. ห้ามออกจากบ้านและประกอบอาหารทานเอง
 - ค. รัฐบาลให้เงินช่วยเหลือประชาชนผู้กระทบทางเศรษฐกิจ
 - ง. การได้รับวัคซีนที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันไวรัส
28. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
 - ก. จำนวนผู้เสียชีวิตและติดเชื้อไวรัสลดลง
 - ข. การได้รับวัคซีนที่มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
 - ค. ทุกคนใส่หน้ากากอนามัยและใช้เจลแอลกอฮอล์
 - ง. เชื้อไวรัสโควิด-19 สูญพันธุ์ไปจากประเทศ

อ่านสถานการณ์ที่ 7 แล้วตอบคำถาม ข้อ 29-32

ความเลื่อมล้ำทางเพศ

ในปัจจุบันในสังคมไทยยังประสบกับปัญหาความเลื่อมล้ำทางเพศ เนื่องจากสังคมไทย ถูกบ่มเพาะจากการเลี้ยงดูในครอบครัวมานานจากรุ่นสู่รุ่น ด้วยระบบชายเป็นใหญ่ ทำให้เกิด ช่องว่างความไม่เท่าเทียมไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในหลายด้าน ยังพบเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับ ความ ไม่เป็นธรรมและถูกเลือกปฏิบัติ เช่น ประกาศห้ามเพศหญิงและบุคคลหลากหลายทางเพศใน การรับสมัครเข้าทำงาน การถูกเลือกปฏิบัติในการเลื่อนขั้นตำแหน่ง ขึ้นเงินเดือน และในทาง การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการแต่งกายของนักศึกษา เป็นต้น

29. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
 - ก. การไม่รับเพศหญิงเข้าทำงานและการศึกษา
 - ข. การถูกคุกคามทางเพศที่รุนแรง
 - ค. การไม่เท่าเทียมกันทางเพศในสังคม
 - ง. การกีดกันบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
30. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
 - ก. ทางบริษัทบางแห่งไม่รับเพศหญิงเข้าทำงาน
 - ข. ถูกเลือกปฏิบัติจากการเลื่อนขั้นตำแหน่งและเงินเดือน
 - ค. ทัศนคติในระบบสังคมชายเป็นใหญ่ที่ถูกบ่มเพาะ
 - ง. รัฐบาลขาดความจริงจังในการแก้ปัญหา
31. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
 - ก. ลงโทษบริษัทที่ห้ามเพศหญิงและความหลากหลายทางเพศสมัครเข้าทำงาน
 - ข. มหาวิทยาลัยกำหนดให้นิสิตแต่งกายตามเพศสภาพ
 - ค. รัฐบาลเพิ่มงบประมาณในด้านการศึกษา
 - ง. สร้างความเข้าใจและให้การศึกษากับไม่เลือกปฏิบัติทางเพศ
32. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
 - ก. ประเทศไทยจะได้รับการยกย่องจากนานาชาติ
 - ข. ผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติไม่เป็นธรรมจากการกีดกันทางเพศลดลง
 - ค. ผู้ชายที่มีความคิดว่าตนเองเป็นใหญ่รู้สึกว่ามีอำนาจลดลง
 - ง. รัฐบาลกำหนดนโยบายที่จะคุ้มครองผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

อ่านสถานการณ์ที่ 9 แล้วตอบคำถาม ข้อ 33-36

ชุมชนแออัด

ในปัจจุบันปัญหาชุมชนแออัดในสังคมเมือง กลายเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของสังคมเมือง ชุมชนแออัดเป็นบริเวณที่มีผู้คนอาศัยในอาคารบ้านเรือนอยู่อย่างแออัด ยัดเยียด นอกจากนี้พวกเขายังขาดแคลนสิ่งของอุปโภคและบริโภค มีที่อยู่คับแคบ สรกปรก เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค มากมาย ในปัจจุบันเราจะเห็นชุมชนแออัดได้ส่วนมากตามเมืองใหญ่ๆ ซึ่งเรียกว่า สลัม เพราะมาจากประชาชนในชนบทส่วนใหญ่เข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ ควร มีหน่วยงานต่างๆ มาร่วมกันแก้ปัญหาให้มีการจัดหาแหล่งที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมและกระจาย งานไปตามชนบท

33. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร
- เมืองใหญ่มีความสกปรก เป็นแหล่งแพร่กระจายเชื้อโรค
 - การมีผู้อยู่อาศัยอยู่อย่างหนาแน่นเป็นชุมชนแออัด
 - ในชนบทขาดแหล่งงานให้คนในชุมชนทำ
 - สิ่งของอุปโภคและบริโภคในชุมชนขาดแคลน
34. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร
- ประชาชนส่วนใหญ่เข้ามาทำงานในเมือง และเช่าบ้านอยู่รวมกัน
 - หน่วยงานต่างๆ ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
 - ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ที่เรียกว่า สลัม
 - ผู้คนที่เข้ามาทำงานในเมืองขาดความรู้ในเรื่องสาธารณสุข
35. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร
- ให้นักการเมืองหาเสียงเกี่ยวกับการแก้ปัญหาชุมชนแออัด
 - ขับไล่คนในสลัมออกจากในเมือง
 - ให้กระทรวงสาธารณสุขส่งทีมแพทย์มากำจัดเชื้อโรค
 - กระจายงานไปตามชนบท และจัดหาแหล่งที่พักอาศัยให้เหมาะสม
36. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร
- ความสกปรก และเชื้อโรคน้อยลง
 - เกิดสลัมขึ้นในเขตชนบทแทนในเมือง
 - ประชาชนอยู่อย่างไม่แออัด สามารถหางานทำในชนบทได้
 - รัฐบาลเพิ่มงบประมาณในการปรับปรุงสลัม

อ่านสถานการณ์ที่ 10 แล้วตอบคำถาม ข้อ 37-40

บูลลี่ในโรงเรียน

กรมสุขภาพจิต ได้เปิดเผยข้อมูลเมื่อต้นปี 2561 ระบุว่านักเรียนไทยโดนบูลลี่ในโรงเรียนปีละประมาณ 6 แสนคน เป็นสัดส่วน 40% ซึ่งสูงเป็นอันดับสองของโลกรองจากญี่ปุ่น เมื่อต้นปี 2563 เครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็กเยาวชน ได้เปิดเผยผลสำรวจในกลุ่มเด็กอายุ 10-15 ปี จาก 15 โรงเรียน พบว่า 91.79% เคยถูกบูลลี่ 3 อันดับแรกการบูลลี่ที่พบได้มากที่สุด ได้แก่ การตบหัว (62.07%) การล้อพ่อแม่ (43.57%) การพูดจาเหยียดหยาม (41.78%) ยังไม่รวมถึงการนินทา ด่าทอ ชกต่อย ล้อปมด้อย พุดให้ร้าย เสียชื่อเสียง กลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ ที่มีให้เห็นกันทั่วไป เราจะทำอย่างไรให้คนเคารพความหลากหลายและไม่กลั่นแกล้งรังแกผู้ที่แตกต่าง

37. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์นี้ คืออะไร

- ก. นักเรียนไทยโดนบูลลี่ในโรงเรียนจำนวนมาก
- ข. นักเรียนญี่ปุ่นโดนบูลลี่ในโรงเรียนมากที่สุดในโลก
- ค. นักเรียนที่โดนบูลลี่เกิดความเสียใจ
- ง. นักเรียนทุกคนเคยถูกตบหัว ถูกล้อพ่อแม่ และถูกพูดจาเหยียดหยาม

38. สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไร

- ก. ครูในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของนักเรียนที่ถูกบูลลี่
- ข. นักเรียนที่บูลลี่ไม่เคารพความแตกต่างและกลั่นแกล้งผู้ที่แตกต่าง
- ค. ประเทศอื่นๆ ยกเว้นญี่ปุ่น มีนักเรียนที่ถูกบูลลี่น้อยกว่าประเทศไทย
- ง. นักเรียนที่ถูกบูลลี่ยอมให้เพื่อนตบหัว ล้อพ่อแม่ และพูดจาเหยียดหยาม

39. จากปัญหาที่เกิดขึ้นควรใช้วิธีแก้ไขอย่างไร

- ก. นักเรียนที่พบเห็นเพื่อนถูกบูลลี่ต้องรีบแจ้งครูที่ปรึกษา
- ข. ไม่ให้นักเรียนที่ตบหัว ล้อพ่อแม่ และพูดจาเหยียดหยามเพื่อนมาโรงเรียน
- ค. นักเรียนในโรงเรียนควรเคารพความแตกต่างและความหลากหลายของบุคคล
- ง. โรงเรียนดำเนินการกับนักเรียนที่บูลลี่เพื่อนโดยการลงโทษสถานหนัก

40. การวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผลที่ได้รับจากการแก้ปัญหาจะเป็นอย่างไร

- ก. ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีนักเรียนโดนบูลลี่เป็นอันดับ 2 ของโลก
- ข. โรงเรียนจะมีมาตรการลงโทษนักเรียนที่บูลลี่เพื่อนอย่างรุนแรง
- ค. ครูในโรงเรียนให้ความสำคัญกับนักเรียนที่ถูกบูลลี่
- ง. นักเรียนที่ถูกบูลลี่ ถูกกลั่นแกล้งในรูปแบบต่าง ๆ ลดน้อยลง

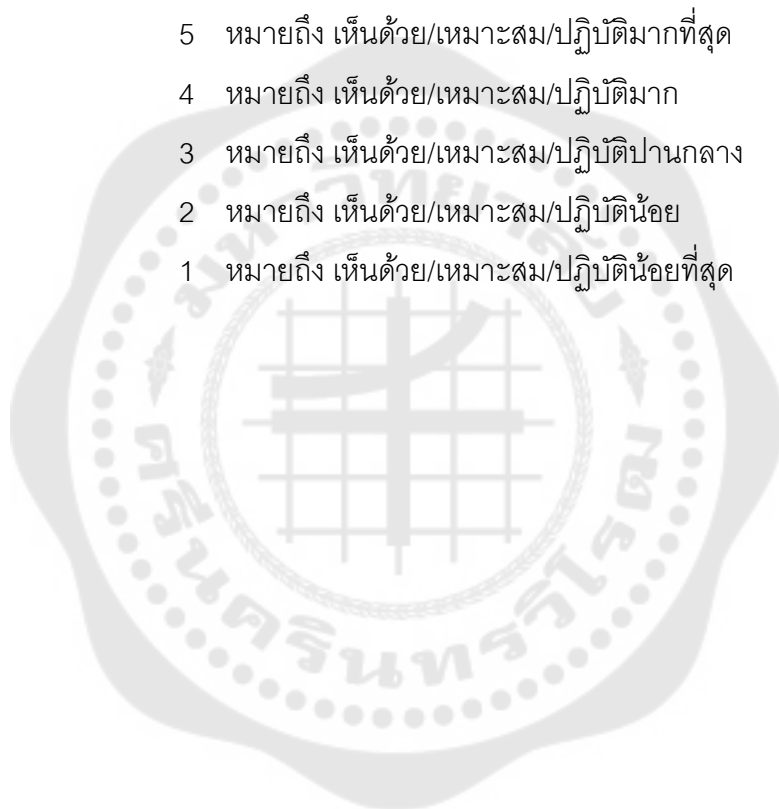
แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับที่ตรงกับความคิดเห็นและการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว ซึ่งมี 5 ระดับ และมีความหมายดังต่อไปนี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วย/เหมาะสม/ปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วย/เหมาะสม/ปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง เห็นด้วย/เหมาะสม/ปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง เห็นด้วย/เหมาะสม/ปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง เห็นด้วย/เหมาะสม/ปฏิบัติน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. การเคารพสิทธิของผู้อื่นและกฎหมาย					
1.1 เข้าใจในสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ					
1.2 เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์					
1.3 ปฏิบัติตนโดยไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น					
1.4 สามารถรับฟังความคิดเห็นและเคารพการตัดสินใจของผู้อื่น					
1.5 เข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้นที่ใช้ในชีวิตประจำวัน					
1.6 ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ และกฎหมายที่กำหนดขึ้นในสังคม					
2. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม					
2.1 ยึดถือประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน					
2.2 มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรทำ					
2.3 เต็มใจที่จะเสียสละเวลาส่วนตนในการทำเพื่อสังคมส่วนรวม					
2.4 มีความสนใจในปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยการติดตามข่าวสาร					
2.5 จะไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเมื่อมีอายุตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด					
2.8 รู้สึกภาคภูมิใจเมื่อได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวม					
3. การมีส่วนร่วมทางสังคม					
3.1 มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับจิตอาสาพัฒนาโรงเรียน ชุมชนและสังคม					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3.2 ปฏิบัติกิจกรรมสาธารณะประโยชน์จนเป็นนิสัย					
3.3 มีส่วนร่วมในการบริจาคเงินหรือสิ่งของช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน					
3.4 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า					
3.5 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น					
3.6 กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในประเด็นปัญหาทางสังคม เช่น ความอยุติธรรมต่อผู้ด้อยโอกาส					
4. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล					
4.1 มีความเข้าใจว่าบุคคลในสังคมมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน					
4.2 สามารถอยู่ร่วมกันกับคนอื่นที่มีความแตกต่างจากตนเองได้					
4.3 เป็นผู้เปิดใจ ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างบุคคล					
4.4 มีความเข้าใจว่ามนุษย์ทุกคนควรที่มีความเท่าเทียมกัน					
4.5 ยอมรับในความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม					
4.6 มีความคิดเห็นว่าควรเจรจกันอย่างสันติมากกว่าการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
5. การมีคุณธรรมจริยธรรม					
5.1 ปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ละอายใจต่อการทำความชั่ว					
5.2 มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น					
5.3 มีความสามัคคีธรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้					
5.4 มีระเบียบวินัยในตนเองและปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาทางสังคม					
5.5 มีความยุติธรรม ไม่มีอคติความลำเอียงต่อคนรอบข้าง					
5.6 มีสติปัญญา คิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

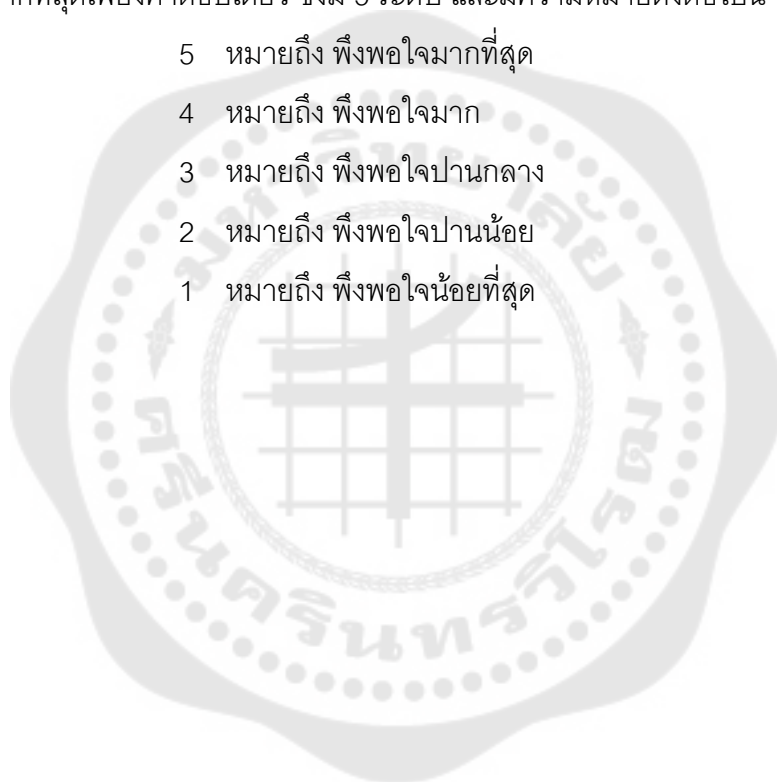
.....

.....

แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับที่ตรงกับความคิดเห็นและการปฏิบัติของนักเรียนมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว ซึ่งมี 5 ระดับ และมีความหมายดังต่อไปนี้
 - 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด
 - 4 หมายถึง พึงพอใจมาก
 - 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง
 - 2 หมายถึง พึงพอใจปานน้อย
 - 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ด้านอาจารย์ผู้สอน					
1.1 อาจารย์ผู้สอนมีการเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ล่วงหน้า					
1.2 อาจารย์ผู้สอนมีความรู้ในสาระการเรียนรู้ที่สอนเป็นอย่างดี					
1.3 อาจารย์ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นอย่างดี					
1.4 อาจารย์ผู้สอนมีความเป็นกันเอง ให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็น					
1.5 อาจารย์ผู้สอนมีความรอบรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม					
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
2.1 กิจกรรมการเรียนรู้มีความชัดเจน น่าสนใจ หลากหลายเหมาะสมกับวัยของนักเรียน					
2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้ของนักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้					
2.3 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง					
2.4 กิจกรรมการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ช่วยกระตุ้นความสามารถในการคิดของนักเรียน					
2.5 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้					
3. ด้านสื่อการเรียนรู้					
3.1 สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจและเหมาะสมกับวัยของนักเรียน					

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
3.2 สื่อการเรียนรู้มีความหลากหลาย กระตุ้น ความสนใจของนักเรียน					
3.3 สื่อการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา สาระและกิจกรรมการเรียนรู้					
3.4 สื่อการเรียนรู้มีความชัดเจนสามารถ ปฏิบัติตามได้ง่าย					
3.5 สื่อการเรียนรู้สามารถกระตุ้นกระบวนการ คิดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี					
4. ด้านการวัดและประเมินผล					
4.1 การวัดและประเมินผลมีความชัดเจน เที่ยงตรง					
4.2 การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม กับนักเรียนตามวัย					
4.3 การวัดและประเมินผลมีความหลากหลาย สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด					
4.4 การวัดและประเมินผลมีเกณฑ์การให้ คะแนนที่ถูกต้องเป็นธรรม					
4.5 การวัดและประเมินผลมีการให้ข้อมูล ย้อนกลับนำไปสู่การพัฒนาตนเอง					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค
ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ค่าดัชนีความสอดคล้องรายชื่อของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้าน
ความรู้

ข้อที่	ผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
5	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
6	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
7	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
8	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
9	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
10	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
11	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
12	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
13	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
14	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
15	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
16	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
17	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
18	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
19	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
20	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
21	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
22	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
23	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
24	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง

ค่าดัชนีความสอดคล้องรายชื่อของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้าน
ความรู้

ข้อที่	ผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
25	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
26	0	1	1	1	0	3	0.60	สอดคล้อง
27	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
28	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
29	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
30	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
31	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
32	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
33	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
34	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
35	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
36	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
37	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
38	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
39	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
40	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง

ค่าดัชนีความสอดคล้องรายชื่อของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้าน
ทักษะ

ข้อที่	ผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
6	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
7	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
8	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
9	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
10	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
11	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
12	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
13	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
14	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
15	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
16	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
17	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
18	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
19	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
20	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
21	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
22	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
23	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
24	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง

ค่าดัชนีความสอดคล้องรายชื่อของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้าน
ทักษะ

ข้อที่	ผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
25	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
26	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
27	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
28	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
29	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
30	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
31	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
32	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
33	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
34	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
35	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
36	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
37	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
38	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
39	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
40	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง

ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อของแบบสอบถามวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้าน
คุณลักษณะ

ข้อที่	ผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
1.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.6	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.6	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.7	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.8	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.6	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง

ค่าดัชนีความสอดคล้องรายชื่อของแบบสอบถามวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้าน
คุณลักษณะ

ข้อที่	ผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
4.5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.6	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.7	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.8	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
5.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
5.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
5.3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
5.4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
5.5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
5.6	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง

ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อของแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
เชิงรุก

ข้อที่	ผลประเมินของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	IOC	ผลการประเมิน
	1	2	3	4	5			
1.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
1.5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
2.5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.3	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.4	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
3.5	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.1	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.2	1	1	1	1	1	5	1.00	สอดคล้อง
4.3	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
4.4	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง
4.5	0	1	1	1	1	4	0.80	สอดคล้อง

ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่
เข้มแข็งด้านความรู้

ข้อที่	ค่าความยาก-ง่าย	ค่าอำนาจจำแนก	ผลการประเมิน
1	0.67	0.63	สอดคล้อง
2	0.77	0.23	สอดคล้อง
3	0.73	0.37	สอดคล้อง
4	0.57	0.40	สอดคล้อง
5	0.53	0.53	สอดคล้อง
6	0.57	0.47	สอดคล้อง
7	0.63	0.60	สอดคล้อง
8	0.53	0.37	สอดคล้อง
9	0.53	0.23	สอดคล้อง
10	0.73	0.33	สอดคล้อง
11	0.43	0.20	สอดคล้อง
12	0.40	0.20	สอดคล้อง
13	0.43	0.33	สอดคล้อง
14	0.67	0.40	สอดคล้อง
15	0.63	0.33	สอดคล้อง
16	0.67	0.53	สอดคล้อง
17	0.63	0.20	สอดคล้อง
18	0.70	0.60	สอดคล้อง
19	0.33	0.40	สอดคล้อง
20	0.53	0.27	สอดคล้อง
21	0.70	0.47	สอดคล้อง
22	0.50	0.40	สอดคล้อง
23	0.57	0.20	สอดคล้อง
24	0.33	0.40	สอดคล้อง

ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านความรู้

ข้อที่	ค่าความยาก-ง่าย	ค่าอำนาจจำแนก	ผลการประเมิน
25	0.47	0.40	สอดคล้อง
26	0.23	0.20	สอดคล้อง
27	0.53	0.53	สอดคล้อง
28	0.30	0.20	สอดคล้อง
29	0.33	0.20	สอดคล้อง
30	0.20	0.20	สอดคล้อง
31	0.63	0.20	สอดคล้อง
32	0.23	0.33	สอดคล้อง
33	0.37	0.20	สอดคล้อง
34	0.40	0.33	สอดคล้อง
35	0.53	0.40	สอดคล้อง
36	0.47	0.40	สอดคล้อง
37	0.60	0.20	สอดคล้อง
38	0.37	0.20	สอดคล้อง
39	0.23	0.20	สอดคล้อง
40	0.33	0.20	สอดคล้อง

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านความรู้ เท่ากับ 0.86

ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านทักษะ

ข้อที่	ค่าความยาก-ง่าย	ค่าอำนาจจำแนก	ผลการประเมิน
1	0.60	0.27	สอดคล้อง
2	0.77	0.20	สอดคล้อง
3	0.43	0.20	สอดคล้อง
4	0.33	0.53	สอดคล้อง
5	0.53	0.40	สอดคล้อง
6	0.37	0.20	สอดคล้อง
7	0.30	0.20	สอดคล้อง
8	0.37	0.67	สอดคล้อง
9	0.30	0.20	สอดคล้อง
10	0.70	0.20	สอดคล้อง
11	0.57	0.20	สอดคล้อง
12	0.57	0.33	สอดคล้อง
13	0.53	0.27	สอดคล้อง
14	0.47	0.40	สอดคล้อง
15	0.37	0.33	สอดคล้อง
16	0.70	0.20	สอดคล้อง
17	0.43	0.20	สอดคล้อง
18	0.53	0.40	สอดคล้อง
19	0.30	0.20	สอดคล้อง
20	0.20	0.27	สอดคล้อง
21	0.50	0.20	สอดคล้อง
22	0.47	0.40	สอดคล้อง
23	0.73	0.40	สอดคล้อง
24	0.73	0.53	สอดคล้อง

ค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านทักษะ

ข้อที่	ค่าความยาก-ง่าย	ค่าอำนาจจำแนก	ผลการประเมิน
25	0.33	0.27	สอดคล้อง
26	0.43	0.20	สอดคล้อง
27	0.43	0.20	สอดคล้อง
28	0.57	0.47	สอดคล้อง
29	0.47	0.67	สอดคล้อง
30	0.50	0.20	สอดคล้อง
31	0.70	0.33	สอดคล้อง
32	0.37	0.33	สอดคล้อง
33	0.57	0.20	สอดคล้อง
34	0.50	0.47	สอดคล้อง
35	0.53	0.27	สอดคล้อง
36	0.33	0.27	สอดคล้อง
37	0.53	0.40	สอดคล้อง
38	0.57	0.60	สอดคล้อง
39	0.37	0.33	สอดคล้อง
40	0.53	0.53	สอดคล้อง

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้านทักษะ เท่ากับ 0.83

สรุปการหาคุณภาพเครื่องมือ

ที่	เครื่องมือวิจัย	ค่าดัชนี ความ สอดคล้อง	ค่าความ เหมาะสม	ค่าความ ยาก-ง่าย	ค่าอำนาจ จำแนก	ค่าความ เชื่อมั่น
1	แบบวิเคราะห์เนื้อหา	1.00	-	-	-	-
2	สมรรถนะความเป็นพลเมือง ที่เข้มแข็ง	1.00	4.53	-	-	-
3	รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิง รุก	1.00	4.69	-	-	-
4	คู่มือการใช้รูปแบบการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก	1.00	4.80	-	-	-
5	แผนการจัดการเรียนรู้	1.00	4.74	-	-	-
6	แบบทดสอบวัดความรู้	0.80-1.00	-	0.20- 0.73	0.20-0.53	0.86
7	แบบทดสอบวัดทักษะการ คิดขั้นสูง	0.80-1.00	-	0.27- 0.73	0.20-0.67	0.83
8	แบบสอบถามประเมิน คุณลักษณะความเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง	1.00	-	-	-	0.94
9	แบบประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้เชิงรุก	0.80-1.00	-	-	-	-

ประวัติผู้เขียน

